

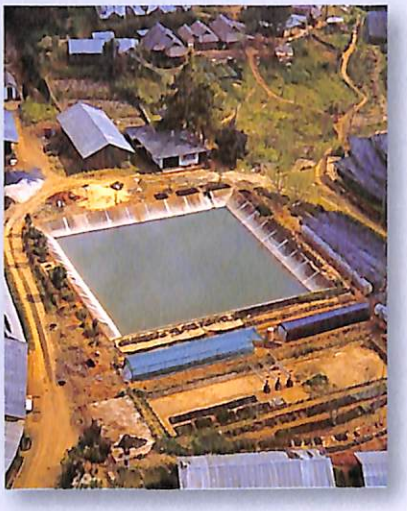

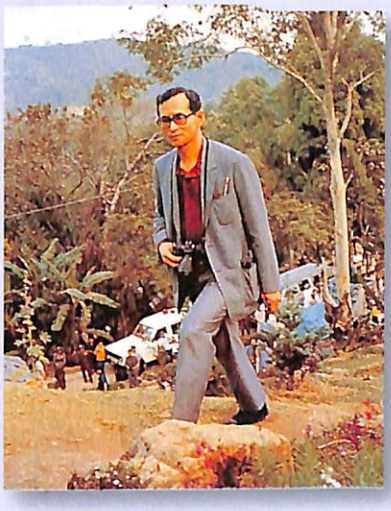

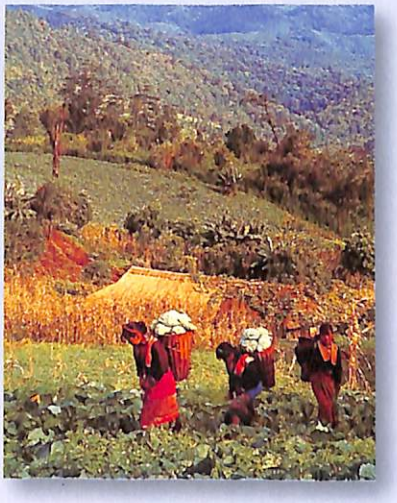

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๔๔

เรื่อง ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ ครั้งที่ ๑ จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม พุทธศักราช ๒๕๔๔

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ.
ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ.--กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๔๔. ๒๒๖ หน้า
๑. พระราชดำรัส. ๒. พระบรมราโชวาท.
I. ชื่อเรื่อง.
๘๙๕. ๙๑๕
ISBN ๙๗๔-๗๗๗๒-๙๖-๕

คณะบรรณาธิการ

นายทินกร ภูวะปัจฉิม
นางสุรีพร เกียรตินาวิน
นายกิตติ เฉลิมนิมิตกุล

ออกแบบปก ฝ่ายเลขานุการ

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ ๔๖๙ ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กทม. ๑๐๒๐๐ โทร ๐๒ ๒๘๐๓๕๔๒, ๐๒ ๒๘๑๐๕๔๑, ๐๒ ๒๘๑๓๑๘๐, ๐๒ ๒๘๒๒๑๑๔ โทรสาร ๐๒ ๒๘๑๓๑๘๑
นายจิโรจน์ ศรสงคราม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๔๕

คำนำ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ได้รวบรวมบทโทรทัศน์สารคดีเฉลิมพระเกียรติชุด “ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ” เนื่องในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระชนมายุ ครบ ๖ รอบ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งได้นำออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๑ ถึง ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๒ จำนวน ๑๐๔ ตอน โดยมีเนื้อหารวบรวมพระราชดำรัสในโอกาสต่างๆ และพระบรมราโชวาท ที่ได้พระราชทานแก่คณะบุคคลและพสกนิกรในโอกาสต่างๆ รวมทั้งโครงการตามพระราชดำริที่เป็นประโยชน์ต่อพสกนิกรชาวไทยในทั่วทุกภูมิภาค

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

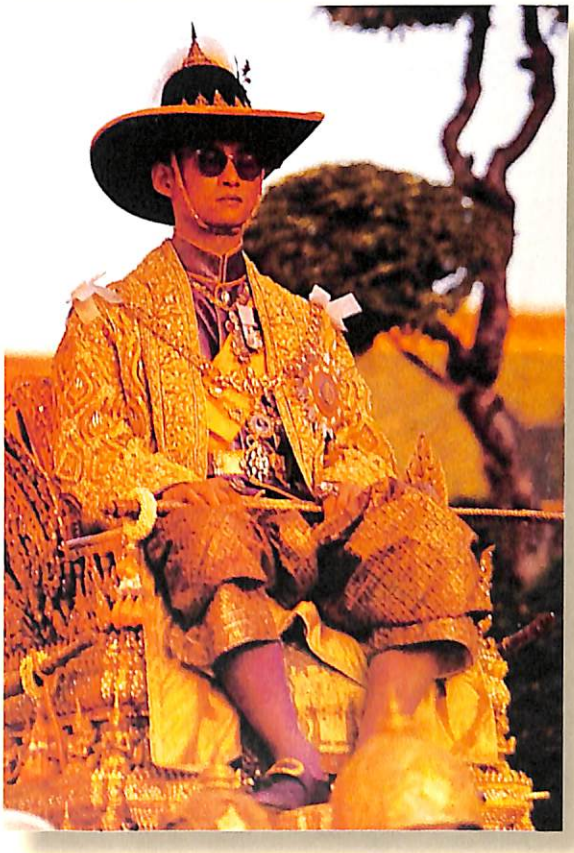

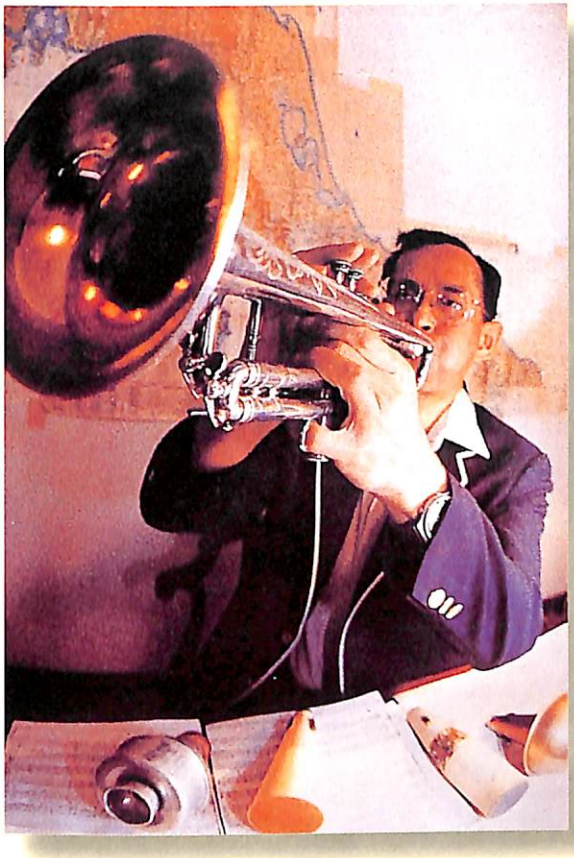

ไชยโครมด

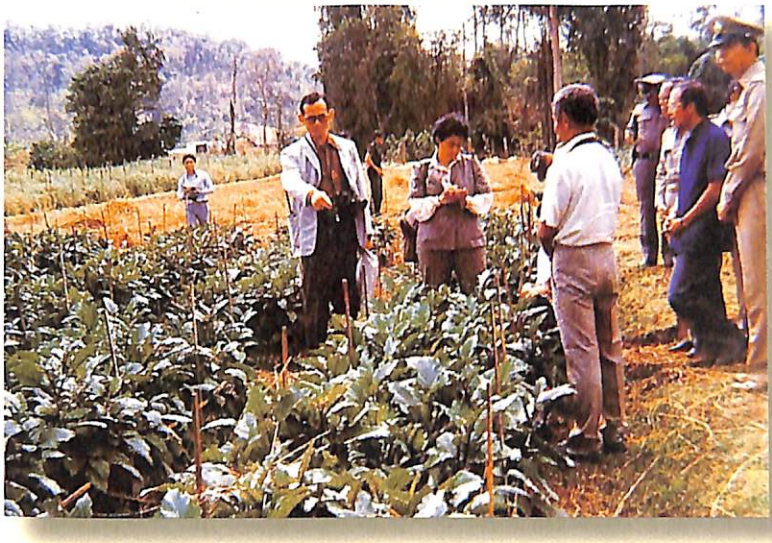

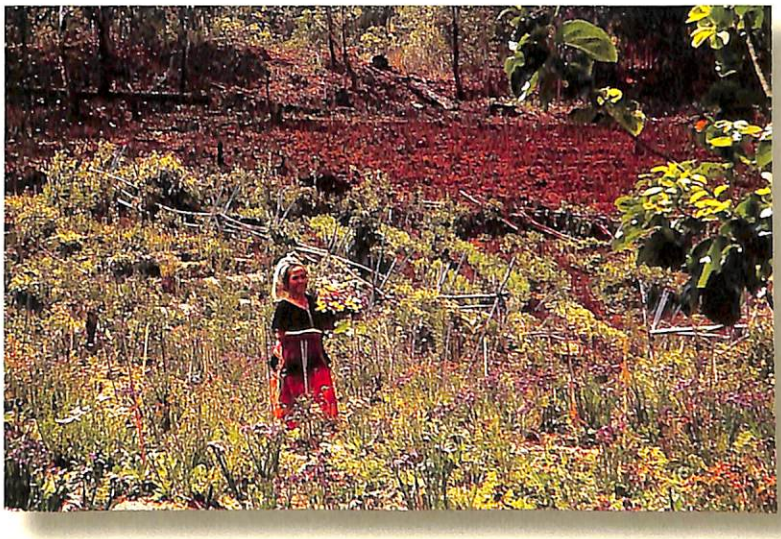

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑ ออกอากาศวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของปวงชนชาวไทย นั้น ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ มิใช่เพื่อพระองค์ แต่เพื่อความเจริญของประเทศ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของราษฎร โดยไม่ได้ทรงนึกถึงความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแห่งพระวรกาย ที่จะต้องทรงตรากตรำเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาค ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจบรรดานั้นด้วยความเต็มพระราชหฤทัย ด้วยความเสียสละทั้งกำลังพระวรกาย กำลังความคิด ตลอดทั้งพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ อย่างที่ไม่เคยที่จะทรงคิดเสียดาย ขอเพียงอย่างเดียวให้ได้บรรลุพระราชประสงค์เช่นที่ได้พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการไว้เมื่อครั้งพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ที่ว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** ยังความร่มเย็นเป็นสุขบังเกิดแก่ราษฎรภายใต้พระบารมี จากพระราชจริยาวัตรที่ราษฎรเห็นกันจนชินตาว่าได้เสด็จพระราชดำเนินไปในทุกที่ที่มีปัญหา ทุกที่ที่เกิดความทุกข์ร้อน เพื่อทรงหาทางขจัดปัดเป่าหรือบรรเทาปัญหาและความเดือดร้อนที่เกิดแก่ราษฎรให้หมดไปหรือเบาบางลงไปเท่าที่พระองค์จะทรงปฏิบัติได้ ดังนั้น ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารบ้านเมืองจึงควรที่จะยึดพระองค์เป็นแบบในการเสียสละความสุขส่วนตนแล้วประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม อันได้แก่ประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ ดังเช่นพระราชดำรัสตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๙ ครั้งที่พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นายกรัฐมนตรีนำคณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับตำแหน่งหน้าที่ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ความว่า **“...รัฐบาลนั้นเป็นสถาบันหนึ่งในสถาบันสำคัญของประเทศ และจะต้องปฏิบัติโดยถือว่าชาติบ้านเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญ และความอยู่ดีกินดีของประชาชน เป็นสิ่งที่ปรารถนา ในการนี้ก็จะต้องใช้ความรู้ความสามารถทุกอย่างมาปฏิบัติ และต้องเข้าใจว่าทุกส่วนทุกสาขาของชีวิตประชาชนจะมารวมอยู่ที่ท่าน จึงต้องมีการร่วมมือการประสานงานที่เหมาะสม โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว หรือประโยชน์**

แม้แต่งานที่ตัวทำ จะต้องประสานประโยชน์ทั้งหลายให้เข้ากัน และพยายามทำให้เหมาะสมที่สุด...ซึ่งจะต้องการความตั้งใจจริง ต้องการความซื่อสัตย์สุจริต...ฉะนั้น ถ้าทุกคนได้ปฏิบัติด้วยความสามารถอย่างนี้ ก็เชื่อว่าบ้านเมืองจะก้าวหน้าและปลอดภัย ซึ่งก็จะต้องเป็นหน้าที่ของแต่ละบุคคลและแต่ละส่วนแต่ละฝ่ายที่จะเร่งในข้อนี้...”

พระราชดำรัสที่ได้อัญเชิญมานี้ แม้ว่าได้พระราชทานไว้ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๙ แต่ก็ไม่ล้าสมัยแม้ในปัจจุบัน กลับจะสอดคล้องอย่างยิ่งต่อสภาพการณ์ของบ้านเมืองเราในขณะนี้ ที่ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองควรอย่างยิ่งที่จะได้ยกพระราชดำรัสตอนนี้ขึ้นมาใคร่ครวญให้ถี่ถ้วนอย่างถ่องแท้ เพื่อจักได้แก้ไขปัญหาของประเทศให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ดังกระแสพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานไว้แก่ผู้มีหน้าที่บริหารประเทศ.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒ ออกอากาศวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๑

คนไทยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศมานับแต่โบราณ ทรงดูแลพสกนิกรประดุจพ่อดูแลลูก นับว่าเป็นโชคดีของคนไทยอย่างยิ่ง อีกอย่างหนึ่งที่ประเทศต่างๆ ในโลกนับเป็นร้อยประเทศไม่มีอย่างประเทศไทย คือเรื่องของภาษาและตัวเลข คนไทยมีทั้งภาษาพูด ภาษาเขียนที่เขียนด้วยอักษรไทยของเราเอง มีตัวเลขไทยใช้เป็นของตนเองไม่ต้องพึ่งตัวเลขของชาติอื่น อย่างที่ชาติต่างๆ ส่วนใหญ่ในโลกต้องไปยืมตัวเลขอารบิกมาใช้ประกอบในภาษาของตน คนไทยจึงควรภาคภูมิใจว่าชาติไทยนั้นมีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมมาช้านานแล้ว อย่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปทรงร่วมประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ ว่า “**...ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ...ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหน...เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองมาแต่โบราณ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้...อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน...ปัญหาเรื่องการออกเสียงนั้นก็อันตรายอย่างยิ่ง นึกถึงคำว่า มหาวิทยาลัย เดี๋ยวนี้ทางโทรทัศน์หรือทางวิทยุได้ยินว่า “หมาวิทยาลัย” กลายเป็น “วิทยาลัยหมา” ออกจะอันตราย ซึ่งเรายอมไม่ได้...**” พระราชดำรัสที่ได้อัญเชิญมานี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระราชหฤทัยใส่อย่างยิ่งต่อการใช้ภาษาไทยของคนไทย เพราะทรงตระหนักว่าภาษานั้นเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ เป็นรากฐานทุกอย่างของวัฒนธรรมไทย พระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะให้คนไทยใช้ภาษาไทยกันให้ถูกต้อง ไม่ต้องพระราชประสงค์ที่จะให้ใช้ภาษากันอย่างผิดเพี้ยนจนวิบัติไปในที่สุด หากจะมีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็ควรให้เป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของภาษาอย่างที่ควรจะเป็น อีกประการหนึ่ง การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องนั้น นอกจากจะเป็นการรักษาภาษาไทยของเราเอาไว้แล้ว ยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของคนไทยอีกอย่างหนึ่งด้วย จึงควรอย่างยิ่งที่คนไทยทุกคนจะต้องหวงแหนภาษาของเราไว้ และปฏิบัติตามกระแสพระราช

ดำรัสที่พระราชทานไว้ หาไม่แล้วคนไทยนั่นเองที่จะเป็นผู้ทำลายภาษาของตน

หากคนไทย ได้ตามรอยพระยุคลบาทในการพูดและเขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง ซึ่งทรงปฏิบัติพระองค์ เป็นแบบอย่างในการธำรงรักษาภาษาไทย ที่ปรากฏอย่างชัดเจนจากพระบรมราโชวาท พระราชดำรัส และจากพระราชนิพนธ์ต่างๆ ก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่จะสามารถฉลองพระมหากรุณาธิคุณแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของพวกเราชาวไทยได้ ในโอกาสที่จะทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓ ออกอากาศวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๑

เมื่อวันศุกร์ที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคลในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ในโอกาสนั้นได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย ตอนหนึ่งมีพระราชดำรัสว่า “**...พูดถึงความเปลี่ยนแปลงที่ได้เห็นมาตลอดหลายสิบปี มาคิดดูในปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก. แม้จะฟังที่เขาพูดทางวิทยุหรือโทรทัศน์ เสียงพูดนั้นก็เปลี่ยนแปลงไป. การออกเสียงของผู้ที่ประกาศโฆษณา ประกาศข่าวในวิทยุ เสียงเปลี่ยนไปมาก. เราก็มาคิดดู ทำไมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างนี้...มีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ เสียงจะสูงขึ้นไปเรื่อย เสียงโทกลายเป็นเสียงตรี เสียงตรีกลายเป็นเสียงจัตวา เลยทำให้ฟังดูแปลก เป็นอย่างนี้ได้อย่างไร. จะมาจากภาษาฝรั่งก็เป็นไปได้ แต่บางคนที่ไม่รู้ภาษาฝรั่งก็ออกเสียงอย่างนี้...ความเปลี่ยนแปลงนี้มาจากอะไร ทำไมภาษาจึงเปลี่ยนไปเช่นนี้. คนไทยก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงทางเชื้อชาติมากเท่าไหร่ อาจจะมีคนที่มีเลือดที่ปนบ้างก็เป็นได้ แต่ก็ไม่ได้มากมายจนเหลือเกิน...**”

พระราชดำรัสตอนนี้ ที่ได้พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่ประกอบด้วยคนไทยทุกชั้นทุกอาชีพในวันนั้น เป็นเครื่องแสดงให้เห็นได้อย่างชัดแจ้งว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรานั้นทรงเป็นห่วงการใช้ภาษาไทยของประชาชนชาวไทยเป็นพิเศษยิ่ง เพราะนับแต่ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ แล้วก็ทรงติดตามเรื่องการใช้ภาษาไทยมาตลอดเวลา ๓๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นเรื่องที่คนไทยทุกคนควรจะสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพระราชอุตสาหะคอยติดตามและทรงตักเตือนให้คนไทยได้ตระหนักในความสำคัญของภาษาที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชาติไทย ที่เป็นภาษามีวรรณยุกต์สามารถจะผันเสียงออกไปได้มากมายที่ภาษาของชาติอื่นๆ ไม่มีลักษณะเด่นอย่างนี้ ดังนั้น หากคนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการศึกษาของชาติไม่ตระหนักในเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสในเรื่อง

ของการใช้ภาษาไทยแล้ว ก็ออกจะน่าเป็นห่วง ว่าในอนาคตภาษาไทยของเราจะยังคงเป็นภาษาไทยที่ดีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติของเราอยู่หรือไม่

คนไทยทุกคนควรนำพระราชดำรัสตอนนี้ไปใคร่ครวญให้ดี และที่สำคัญ ควรยึดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นหลักในการปฏิบัติตน ในเรื่องของการใช้ภาษาไทย เพราะแต่เดิมเมื่อเสด็จนิวัติพระนครมาประทับเป็นการถาวรในประเทศไทยนั้น ยังไม่ทรงคล่องแคล่วในเรื่องของการใช้ภาษาไทย เพราะทรงพระเจริญในต่างประเทศเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อมาประทับในประเทศไทยแล้ว ก็มีพระราชอุตสาหะทรงศึกษาภาษาไทยทั้งด้านการพูดและเขียนอย่างจริงจังด้วยพระองค์เอง จนปัจจุบันนักปราชญ์ทางภาษาไทยเองก็ต้องยอมรับว่าทรงเป็นปราชญ์ทางภาษาไทย ทรงเชี่ยวชาญทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน อีกทั้งยังทรงศึกษาลึกลงไปถึงรากเหง้าของภาษาอีกด้วยว่ามีที่มาจากทางใดบ้าง ดังนั้นผู้ที่ฉลาดย่อมต้องยึดพระองค์เป็นหลักและพยายามปฏิบัติตาม ไม่ต้องถึงกับให้เชี่ยวชาญเพียงแต่ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง ก็เป็นสิ่งที่จะทำให้พระองค์ทรงพอพระราชหฤทัยแล้ว.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔ ออกอากาศวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๑

เมื่อวานนี้ตรงกับวันที่ ๒๕ มกราคม ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดให้วันที่ ๒๕ มกราคม ของทุกปีเป็นวัน “กองทัพไทย” เพราะถือว่าวันที่ ๒๕ มกราคม นั้นเป็นวันดีเป็นวันสิริมงคล เพราะตรงกับวันที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงกระทำยุทธหัตถีชนะข้าศึก จึงถือเป็นวันดีฤกษ์ดีที่จะยกเอาวันที่ ๒๕ มกราคมของทุกปีเป็นวัน “กองทัพไทย” ถือเป็นวันรัฐพิธีพระบรมราชานุสรณ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ในวันนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จะทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นประจำทุกปี และจะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลาถวายราชสักการะสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ พระบรมราชานุสรณ์ ตำบลดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรีด้วย ซึ่งหากไม่ได้เสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เอง ก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีผู้แทนพระองค์เชิญพวงมาลาของหลวงไปวางถวายราชสักการะแทน เพราะในส่วนพระองค์นั้นทรงเคารพสักการะในสมเด็จพระนเรศวรมหาราชอย่างยิ่ง เพราะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่กอบกู้เอกราชและทรงสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ประเทศเข้มแข็ง หลุดพ้นจากการตกเป็นเมืองออกของชาติอื่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนทหารและประชาชนทุกหมู่เหล่า จึงสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชพระองค์นี้อย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย ซึ่งนอกจากจะทรงเป็นทหารนักรบแล้ว ยังทรงเป็นนัก พัฒนาชาติประเทศด้วย ซึ่งในเรื่องทหารพัฒนาประเทศนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ในพิธีสวนสนามของหน่วยทหารรักษาพระองค์ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓ ไว้ ความตอนหนึ่งว่า **“...หน้าที่สำคัญของทหาร ดูกันอย่างผิวเผินก็คือการรบ หรือการทำสงครามต่อสู้กับศัตรูของชาติ แต่ถ้าจะดูกันให้ชัดตามความจริงแล้วจะเห็นว่า หน้าที่รบเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะการป้องกันรักษาเอกราชอธิปไตยและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนั้น นอกจากจะต้องมีกำลังรบที่เข้มแข็งพร้อมมูลแล้ว**

ยังจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้บ้านเมืองเกิดความเจริญมั่นคงขึ้นทุกๆ ด้านอยู่ตลอดเวลาด้วย ทหารจึงต้องรับภาระสำคัญอีกประการหนึ่ง ควบคู่กันไปกับการรบ ได้แก่ การพัฒนา...พร้อมทั้งเพียรพยายามทุกโอกาสที่จะทำตัวเป็นประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชนโดยทั่วหน้า...ทหารคนใดเหล่าใดปฏิบัติได้ดังนี้ จะได้ชื่อว่าเป็นทหารแท้...และได้ชื่อว่าเป็นผู้ป้องกันประเทศอย่างแท้จริง...”

ในทางปฏิบัตินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมให้ทหารเป็นนักพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่ทหารและประชาชน เช่น โรงเรียนที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดสร้างขึ้นและพระราชทานชื่อว่าโรงเรียนร่มเกล้านั้น โปรดให้ทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่นทุรกันดารได้ร่วมมือกับราษฎรก่อสร้างโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนริเริ่ม และได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดโรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรกที่บ้านหนองแคน ตำบลดงหลวง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕ ออกอากาศวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในด้านการศึกษาของเยาวชนของชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะทรงตระหนักดีว่าการศึกษาจะทำให้เยาวชนได้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศต่อไปในอนาคต จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้เยาวชนของชาติได้รับการศึกษากันโดยทั่ว เพราะยิ่งได้รับการศึกษามากเพียงใดก็ยิ่งจะเป็นผลให้ประเทศได้พลเมืองที่มีคุณภาพมากขึ้นเพียงนั้น พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อการศึกษาของชาติจึงมีเป็นจำนวนมาก เช่น การพระราชทานทุนการศึกษา ซึ่งมีทั้งทุนเล่าเรียนหลวง ทุนมูลนิธิภูมิพล ทุนมูลนิธิอานันทมหิดล ที่พระราชทานจากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ พระราชทานทุนการศึกษาและรางวัลให้แก่นักเรียนและโรงเรียนต่างๆ ที่ได้รับคัดเลือกเป็นประจำทุกปี ทรงจัดตั้งและส่งเสริมให้มีโรงเรียนขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด บรรดาโรงเรียนที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งขึ้นก็มีพระราชประสงค์ที่ต่างกันออกไป เช่น โรงเรียนราชวินิต มีพระราชประสงค์ให้เป็นโรงเรียนเพื่อรับบุตรหลานของข้าราชการในราชสำนักเข้าศึกษาโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนและเด็กกำพร้า โปรดให้จัดตั้งขึ้นเพื่อสงเคราะห์เด็กยากจนและเด็กกำพร้าที่ด้อยโอกาส ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนในการเริ่มดำเนินการ โปรดให้จัดตั้งขึ้นหลายแห่งตามภูมิภาคต่างๆ โรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม โปรดให้จัดตั้งขึ้นเพราะในภูมิประเทศแถบนั้นห่างไกลคมนาคมและเป็นท้องที่ทุรกันดาร เด็กและเยาวชนในพื้นที่ขาดสถานที่เล่าเรียน จึงโปรดให้จัดตั้งขึ้นเพื่อเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นทุรกันดารไกลคมนาคมจะได้มีสถานที่ศึกษาเป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงเรียนในท้องที่ห่างไกลอยู่เสมอๆ โดยจะทรงนำเครื่องเขียน แบบเรียน เครื่องแบบนักเรียน ไปพระราชทานแก่เด็กนักเรียน และพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ครูทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม

ความเอาพระราชหฤทัยใส่ต่อการศึกษาของชาตินั้นปรากฏชัดจากพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับรางวัล ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อ

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ ความตอนหนึ่งว่า "...การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนล้วนพอเหมาะกันทุกๆด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๖ ออกอากาศวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้มีพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้นแก่ประชาชนชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้นั้น เมื่อสนพระราชหฤทัยที่จะทรงศึกษาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ก็จะทรงมุ่งมั่นที่จะศึกษาในเรื่องนั้นอย่างจริงจัง อย่างลึกซึ้งให้ถ่องแท้ถึงแก่นของเรื่อง ว่าจะเกิดประโยชน์หรือโทษอย่างใดกันแน่ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ที่จะได้ทรงนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีเป็นตัวอย่างแก่ราษฎรหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสิ่งใดที่ทรงศึกษาทดลองแล้วไม่เกิดประโยชน์ก็ทรงละเสีย สิ่งใดที่เป็นประโยชน์บังเกิดผลดีก็ทรงแนะนำให้ผู้อื่นทดลองทำดู ว่าทำแล้วจะเกิดประโยชน์ ซึ่งทรงใช้โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาเป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าทดลอง

พระราชดำริที่พระราชทานแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องการดำเนินงานโครงการต่างๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น แสดงว่าทรงได้มีการศึกษาทดสอบจนแน่พระราชหฤทัยแล้วว่าหากสามารถดำเนินการได้ตามนั้นก็จะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ แต่อย่างไรก็ดี ก็มิได้ทรงบังคับว่าจะต้องทำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด พระองค์ทรงให้เจ้าหน้าที่ออกความคิดเห็นประกอบพระราชดำริได้ หากว่าโครงการใดที่เจ้าหน้าที่คิดว่าน่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถกราบบังคมทูลพระกรุณาได้ เพราะอาจจะทอดพระเนตรข้ามปัญหาเหล่านั้นไปได้ ดังนั้นจึงเป็นที่ทราบกันดีว่าเมื่อพระราชทานพระราชดำริมาแล้วก็มีหลายโครงการที่ไม่ได้ดำเนินการตามพระราชดำริ ซึ่งก็มิได้ทรงทักท้วงแต่ประการใด เพราะทรงทราบดีว่าหากไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ แล้ว ทุกคนก็พร้อมที่จะช่วยกันคนละไม้คนละมือดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชดำริ พระราชอุปนิสัยในด้านนี้เห็นได้ชัดจากพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญา บัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ณ อาคารใหม่สวนอัมพร เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๓ ความตอนหนึ่งว่า “**....วิชาความรู้อันพึงประสงค์นั้น ได้แก่ วิชาและความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจน แม่นยำชำนาญ นำไปใช้การเป็นประโยชน์ได้พอเหมาะพอควร ทันต่อเหตุการณ์ อย่างมีประสิทธิภาพ เราจะสร้างเสริมวิชาความรู้อย่างนี้ขึ้นได้อย่างไร เบื้องต้นจะต้องเลิกคิดว่า เรียนวิชาไว้เพื่อสอบไล่**

เพราะในชีวิตของเรา เราไม่ได้อยู่กับการกาผิดกาถูกในข้อสอบ หากแต่อยู่กับการทำงานและการวินิจฉัยปัญหาสารพัด ทางที่ถูกเราจะต้องขวนขวายเปิดตาเปิดใจให้เรียนรู้อยู่เสมอ ทั้งโดยทางกว้างและทางลึก คือเมื่อจะศึกษาเรื่องใดก็ให้พยายามจับเค้าโครงของเรื่องนั้นให้ได้ก่อน แล้วจึงพยายามมองลงไปในส่วนละเอียดทีละ ส่วนให้เห็นชัดโดยถ้วนถี่ เมื่อรู้แล้วก็นำมาคิดพิจารณาให้เห็นประเด็น ให้เห็นส่วนที่เป็นเหตุส่วนที่เป็นผล...ให้เข้าใจโดยชัดเจนแน่นอน...ทั้งส่วนที่เป็นหลัก เป็นทฤษฎี ทั้งส่วนเรื่องราวหรือรายละเอียด จักได้สามารถนำไปสั่งสอนผู้อื่น และนำไปเทียบเคียงใช้ให้เป็นประโยชน์ในการงาน หรือการคิดอ่านแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตต่อไป..."

"ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ"

ตอนที่ ๗ ออกอากาศวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

สิ่งที่ต้องควบคู่กันไปกับการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่นอกจากจะต้องมีสถานที่เรียนแล้ว คือครูผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนนั้น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความห่วงใยมาก ด้วยมีพระราชปรารถนาที่อยากจะให้เด็กและเยาวชนของไทยเป็นคนดีมีศีลธรรม มีจริยธรรม มีคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ถูกที่ควร การจะเป็นดังนั้นได้ย่อมต้องหมายความว่าจะต้องได้ครูที่ดีที่เป็นครูที่แท้มาเป็นผู้อบรมสั่งสอน ความเอาพระราชหฤทัยใส่ห่วงใยในเรื่องครูผู้สอนนั้นเห็นได้จากพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ครูอาวุโสประจำปี ๒๕๒๒ เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ความตอนหนึ่งว่า **"...ครูที่แท้นั้นเป็นผู้ทำแต่ความดี คือต้องหมั่นขยันและอุตสาหะพากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต้องหนักแน่นอดกลั้นและอดทน ต้องรักษาวินัย...ต้องปลีกตัวปลีกใจจากความสะดวกสบาย และความสนุกรื่นเริงที่ไม่สมควรแก่เกียรติภูมิของตน...ต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ ต้องเมตตาหวังดี ต้องวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ..."**

และพระราชดำรัสอีกตอนหนึ่งที่พระราชทานแก่คณะผู้แทนครูจีน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ มีความตอนหนึ่งว่า **"...ครูนั้นจะเป็นครูจีน ครูฝรั่ง ครูแขก ชาติใดก็ตาม ผู้ที่เป็นครูนั้นจะต้องมีจิตใจที่สูง ถ้าครูใดมีจิตใจสูงก็จะทำงานของตัวด้วยความสำเร็จ จะเป็นที่นับถือของลูกศิษย์ และเป็นที่เคารพของผู้ที่เป็นประชาชนทั่วๆ ไป...ใช้คำว่าครูนั้นดูเป็นเหมือนต่ำกว่าคำว่าอาจารย์...แต่ความจริงคำว่าครูนั้นเป็นคำที่สูงยิ่ง เพราะถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับการเคารพบูชาได้...ครูเป็นเหมือนคำศักดิ์สิทธิ์...ครูเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการและเป็นผู้ถ่ายทอดความประพฤติ...วิธีคิด และความดีงามทุกอย่าง ซึ่งจะสร้างให้บุคคลเป็นคนที่ดี..."**

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้อัญเชิญมานี้เป็นสิ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่า คุณลักษณะเหล่านี้คือสิ่งที่ต้องพระราชประสงค์ที่จะให้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูได้มีอยู่ในตัวครูทุกคน เพราะเมื่อเด็กและเยาวชนได้แบบอย่างที่ดีแล้ว อย่างน้อยที่สุดคุณลักษณะต่างๆ ที่ดีบรรดานั้นก็ย่อมจะซึมซาบเข้าไปในตัวเด็กและเยาวชนของชาติบ้างไม่

มากก็น้อย

และเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจต่อการทำงานของครูผู้ที่จะต้องมีความเสียสละอย่างสูง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานพระมหากรุณาทรงรับมูลนิธิช่วยครูอาวุโสไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ครูดีเด่นที่ได้รับคัดเลือกได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติและเงินช่วยเหลือของมูลนิธิช่วยครูอาวุโส ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นประจำทุกปี ซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้แก่บรรดาครูทุกคนที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘ ออกอากาศวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

“...ความรู้นั้นสำคัญยิ่งใหญ่ เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความฉลาด และความเจริญก้าวหน้ามนุษย์จึงใฝ่ศึกษากันอย่างไม่รู้จบสิ้น แต่เมื่อพิเคราะห์ดูแล้ว การเรียนความรู้ แม้มากมายเพียงใด บางทีก็ไม่ช่วยให้ฉลาดหรือเจริญได้เท่าไรนัก ถ้าหากเรียนไม่ถูกถ้วน ไม่รู้จริงแท้ การศึกษาหาความรู้จึงสำคัญตรงที่ว่า ต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้” คือรู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริงๆ โดยไม่เป็นพิษเป็นโทษ...คือจะศึกษาสิ่งใดก็พิจารณาให้หมดจดทุกแง่ทุกมุม ด้วยจิตใจที่เที่ยงตรงเป็นกลาง จึงจะได้รับประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าสมบูรณ์ บริบูรณ์ดังที่พึงประสงค์...”

ความที่ได้อัญเชิญมากล่าวนี้มาจากตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาท ที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ณ สวนอัมพร เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๔ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ชัดว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นให้บัณฑิตที่จะออกไปประกอบอาชีพก็ดี ออกไปศึกษาต่อก็ดี หรือแม้กระทั่งทุกคนที่ไม่ใช่บัณฑิตในวันนั้น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่ถูกต้อง คือรู้อะไรก็ให้รู้จริงอย่างที่โบราณว่า ไม่ใช่เพียงศึกษาให้จบๆ ไปตามหน้าที่เท่านั้น เพราะเมื่อรักจะเรียนแล้วก็ต้องเรียนให้รู้จริงสามารถนำความรู้ที่ได้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตน ต่อครอบครัว และต่อส่วนรวมได้

หากไม่ทราบว่าจะดูผู้ใดเป็นตัวอย่างในเรื่องนี้ ก็ขอให้ดำเนินตามรอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของพวกเราชาวไทย เพราะทรงเป็นแบบอย่างดียิ่งในเรื่องการเรียนอะไรแล้วต้องเรียนให้ถ่องแท้รู้แจ้งแทงตลอด มีพระวิริยะอันได้แก่ความเพียรเป็นเลิศ ทรงศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาว่าสิ่งใดที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพสกนิกรและประเทศชาติเพื่อจะได้ทรงนำความรู้นั้นมาช่วยเหลือประชาชนต่อไป หรือเมื่อทรงมีกำหนดการที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ หมู่บ้านใด ตำบลใด ก็จะทรงศึกษาอย่างละเอียดถึงสภาพภูมิประเทศและความเป็นอยู่ของราษฎรที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมนั้น และเมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงก็จะมีรับสั่งถามราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จเหล่านั้น ว่ามีปัญหามีอุปสรรคอะไรบ้างในการเป็น

อยู่หรือในการประกอบอาชีพ สำหรับนำมาประกอบกับข้อมูลที่ทรงมีอยู่บ้างแล้วบางส่วนจากที่ได้ทรงศึกษาไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้ทรงหาวิธีการที่ดีที่สุดที่จะสามารถช่วยเหลือหรือบรรเทาปัญหาและอุปสรรคให้แก่ราษฎรเหล่านั้น ซึ่งแต่ละแห่ง แต่ละท้องที่ก็จะมีปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันออกไป ซึ่งหากบัณฑิตทุกคนที่จะออกไปเป็นกำลังของชาติต่อไปในอนาคตสามารถยึดถือและปฏิบัติตามแนวพระบรมราโชวาท ที่ได้พระราชทานไว้นี้แล้ว เชื่อได้ว่าทั้งตนเองและส่วนรวมย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างดียิ่ง.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙ ออกอากาศวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๑

หน้าที่ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และดูแลทุกข์สุขของประชาชนในประเทศให้อยู่ดีกินดีนั้น เป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่จะต้องเป็นฝ่ายดำเนินการ แต่จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เริ่มเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรครั้งแรกทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๘ และต่อมาได้เสด็จพระราชดำเนินออกไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาคนั้น ได้ทอดพระเนตรเห็นว่าราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศยังคงเป็นคนยากคนจน เป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคมยังมีอีกเป็นจำนวนมาก จะอาศัยหน่วยงานของรัฐให้บำบัดทุกข์บำรุงสุขตามหน้าที่ที่ควรจะเป็น ก็คงจะได้ไม่ทั่วถึง เพราะทรงตระหนักได้อย่างดีว่าประเทศไทยยังเป็นประเทศที่ยากจน ที่จะต้องพัฒนาในด้านต่างๆ อีกมาก อีกทั้งงบประมาณที่จะนำไปพัฒนาประเทศก็มีจำนวนไม่มากนัก คงจะดูแลประชาชนและพัฒนาประเทศได้อย่างไม่เต็มที่ จึงมีพระมหากรุณายื่นพระหัตถ์เข้ามาช่วยเหลือรัฐ เพื่อทรงร่วมกันช่วยพัฒนาประเทศและดูแลทุกข์ของประชาชนเท่าที่กำลังพระวรกายและกำลังพระราชทรัพย์จะช่วยได้ โดยมีพระบรมราโชบายเป็นขั้นเป็นตอนในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน เพราะทรงเล็งเห็นแล้วว่าการจะนำของไปแจกจ่ายแก่ประชาชนเป็นครั้งคราวนั้นไม่ใช่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะท้ายที่สุดแล้วประชาชนก็จะยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้

มีพระราชดำริว่าวิธีที่ดีที่สุด ก็คือ ต้องให้ประชาชนมีความรู้ที่จะประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะทำให้ครอบครัวของตนพอมีพอกินพออยู่ได้เสียก่อน เหลือจากนั้นแล้วจึงค่อยนำไปจำหน่ายเป็นรายได้ของครอบครัวต่อไป ดังนั้นตามแนวพระราชดำริจึงทรงถือว่า “คน” เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีวิชาความรู้ก่อนเป็นเบื้องต้น เพราะคนจะต้องเป็นกำลังในการทำงานพัฒนาบ้านเมือง จึงต้องเสริมสร้างความรู้ความสามารถในทางวิชาการ วิชาชีพ ให้แก่ประชาชนควบคู่กันไปกับการฝึกฝนอบรมจิตใจของประชาชนให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้สร้างความเจริญก้าวหน้าให้ได้แก่ทั้งตนเองและส่วนรวม ดังตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาทที่พระ

ราชทานแก่ผู้นำศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ มัสยิดประจำจังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๗ ความว่า **"...การให้การศึกษาที่ครบถ้วนทั้งทางด้านศีลธรรมจรรยา วิชาสามัญ และวิชาชีพนั้นเป็นการปูพื้นฐานอย่างสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีความสามารถ ซึ่งจะเป็นกำลังในการสร้างเสริมความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองต่อไปในวันข้างหน้า..."**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๐ ออกอากาศวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาค จึงทรงทราบเป็นอย่างดีว่าราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศมีอาชีพทำเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ปลูกไม้ผล เลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพหลักหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งการที่จะเปลี่ยนแปลงให้ประชาชนส่วนใหญ่เหล่านี้หันไปประกอบอาชีพอื่นออกจะเป็นเรื่องยาก ดังนั้น วิธีที่ดีที่สุด ก็คือจะทำอย่างไรให้ราษฎรที่เป็นเกษตรกรได้มีพื้นฐานที่มั่นคงต่อการประกอบอาชีพของตน อย่างที่มีพระราชดำรัสเสมอๆ ว่าอย่างน้อยที่สุดราษฎรต้องพอมีพอกินพอใช้ สามารถที่จะพึ่งตนเองให้ได้เสียก่อนเป็นประการแรก จากนั้นจึงค่อยส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้นไปได้ เพราะหากพื้นฐานไม่ดีพอตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว โอกาสที่จะส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพในระดับที่สูงขึ้นไปย่อมทำได้ยากหรือไม่อาจจะทำได้เลย ดังนั้น จึงต้องมีขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้อย่างชัดเจนในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ ความตอนหนึ่งว่า “**...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น. ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...**” กับความจากพระบรมราโชวาทอีกตอนหนึ่งที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ ว่า “**...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัว ให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญ**

อย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์ เพราะหากไม่กระทำด้วยความระมัดระวัง ย่อมจะหวังผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้โดยยาก..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๑ ออกอากาศวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๑

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระราชหฤทัยว่าจะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อความผาสุกของประชาชนและความเจริญก้าวหน้าของประเทศเพื่อเป็นกำลังส่งเสริมช่วยเหลือรัฐที่จะต้องให้บริการแก่ประชาชนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าแล้ว ก็ได้ทรงพิจารณาว่าจะทรงช่วยเหลือประชาชนและประเทศชาติได้อย่างไร ซึ่งผลจากการที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและได้ทอดพระเนตรภูมิประเทศไปพร้อมๆ กันด้วย ในทุกภูมิภาคที่เสด็จพระราชดำเนินไปถึงนั้น ทำให้ทรงทราบเป็นอย่างดีว่าประเทศไทยของเรานั้นยังเป็นประเทศที่ยากจน ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่อาศัยอยู่ในชนบทและพื้นที่ห่างไกลคมนาคม ยังคงทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา ปลูกพืชผัก ไม้ผล เป็นอาชีพหลักอยู่ด้วยกันทั้งนั้น ความเจริญทางเทคโนโลยีนั้นคงมีและเติบโตเฉพาะเมืองใหญ่ๆ เพียงไม่กี่จังหวัดเท่านั้น และประชาชนที่เป็นเกษตรกรซึ่งกล่าวกันมาแต่โบราณว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาตินั้น ก็ต้องอาศัยธรรมชาติในการทำเกษตรกรรม ปีใดฝนตกต้องตามฤดูกาล ผลิตผลที่ได้จากการทำการเกษตรก็อุดมสมบูรณ์ สามารถเลี้ยงครอบครัวและเหลือพอที่จะไปจำหน่ายเป็นรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ แต่ถ้าปีใดเกิดฝนแล้งหรือเกิดวาตภัยมีน้ำมากเกินต้องการ พืชผลทางการเกษตรต่างๆ ที่ได้ปลูกไว้ก็จะได้รับความเสียหาย ประชาชนก็จะเกิดความเดือดร้อน เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง อาหารการกินก็จะไม่พอเพียงที่จะเลี้ยงครอบครัวให้ตลอดไปถึงปีหน้าได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรได้รับอย่างถ่องแท้โดยตลอดและอย่างละเอียดลึกซึ้ง ว่าน้ำเป็นปัจจัยอันสำคัญอย่างยิ่งต่ออาชีพของเกษตรกร หากขาดน้ำเสียแล้วเกษตรกรย่อมประกอบอาชีพไม่ได้ ดังนั้น จึงจะต้องหาวิธีที่จะเก็บกักน้ำเอาไว้ให้ได้เพื่อจะไว้ใช้ในการทำเกษตรกรรม ซึ่งการเก็บกักน้ำเอาไว้ใช้นั้นก็สามารถทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ก็ย่อมขึ้นอยู่กับภูมิประเทศในแต่ละแห่ง บางแห่งอาจขุดได้แค่เป็นบ่อ เป็นสระ บางแห่งอาจทำเป็นฝายน้ำล้น บางแห่งสามารถทำเป็นเขื่อนเก็บกักน้ำได้ ส่วนจะเป็นขนาดใหญ่ กลาง หรือเล็ก ก็ย่อมขึ้นอยู่กับภูมิประเทศอีกเช่นกัน และที่จะให้ผลประโยชน์แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างมากก็คือ การสร้างเขื่อนสำหรับ

ไว้เก็บกักน้ำในฤดูฝน แล้วนำน้ำที่กักเก็บไว้นี้ปล่อยไปให้เกษตรกรได้ใช้ทำเกษตรกรรมในฤดูแล้ง แต่การจะทำสิ่งใดนั้นย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙ ตอนหนึ่งความว่า **"...โครงการพัฒนาต่างๆตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วคือทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดผลเป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนส่วนรวมให้ได้มากที่สุด ในทางปฏิบัตินั้นนอกจากจะได้ผลส่วนใหญ่หรือส่วนรวมตามจุดประสงค์แล้ว บางทีก็อาจทำให้มีการเสียหายในบางส่วนได้บ้าง...ต้องพิจารณาจัดตั้งโดยรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วน...มีผลดีผลเสียประการใด...จักได้วางแผนงานให้สอดคล้องต้องกันทุกส่วน....ให้โครงการได้ประโยชน์มากที่สุด..."**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๒ ออกอากาศวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๑

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ตอนหนึ่งความว่า “**...อีกข้อหนึ่งที่หนักใจกันมากก็คือเรื่องภัยแล้ง ...ต้องแก้ไข และแก้ไขมาตลอด มาเรื่อย ...เคยพูดมาหลายปีแล้ว ในวิธีที่จะปฏิบัติเพื่อที่จะให้มีทรัพยากรน้ำพอเพียงและเหมาะสม หมายความว่าให้มีพอในการบริโภค ในการใช้ทั้งในด้านการใช้บริโภคในบ้าน ทั้งในการใช้เพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม. ต้องมีพอ ถ้าไม่มีพอทุกสิ่งทุกอย่างก็ชะงักลง...ไม่มีทางที่จะมีความเจริญถ้าไม่มีน้ำ...เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ได้วางแผนมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ถ้าหากว่าได้ปฏิบัติตามแผนนั้นๆ แล้ว วันนี้ก็ไม่ต้องพูดถึงการขาดแคลนน้ำ...โครงการที่คิดจะทำนี้ บอกได้ว่าไม่กล้าพูดมาหลายปีแล้ว เพราะเกรงว่าจะมีการคัดค้านจากทั้งผู้เชี่ยวชาญ ทั้งเหล่านักต่อต้านการทำโครงการ แต่โครงการนี้เป็นโครงการที่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้...และถ้าไม่ทำ...เราก็จะต้องอดน้ำแน่ จะกลายเป็นทะเลทราย แล้วเราจะอพยพไปที่ไหนก็ไม่ได้ โครงการนี้คือการสร้างอ่างเก็บน้ำ ๒ แห่ง แห่งหนึ่งคือที่แม่น้ำป่าสัก อีกแห่งหนึ่งที่แม่น้ำนครนายก...มีคนบอกว่าโครงการพระราชดำริแตะต้องไม่ได้ ข้อนี้เป็นความคิดที่ผิด หรือเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะหากโครงการพระราชดำริแตะต้องไม่ได้ เมืองไทยไม่เจริญ พระราชดำรินั้น ก็เป็นความคิดของพระราชา ถ้าความคิดของพระราชาแก้ไขไม่ได้ ก็หมายความว่าเมืองไทยมีความก้าวหน้าไม่ได้...ฉะนั้นได้บอกกับทางฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อนใหม่ว่าอนุญาตให้รื้อโครงการพระราชดำริเดิมจะได้สบายใจกัน...**”

แนวพระราชดำริและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น มีอยู่เป็นจำนวนมากและหลากหลายกันออกไป ตามแต่ลักษณะของภูมิประเทศดังที่เคยได้กล่าวมาแล้ว สำหรับโครงการตามนัยพระราชดำรัสที่ได้อัญเชิญมาตอนนี้ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากน้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยต่อปัญหาวิกฤตการณ์น้ำที่

จะเกิดขึ้นแก่ประเทศไทยในอนาคต นั่นคือ ทั้งปัญหาน้ำท่วมกับปัญหาน้ำแล้ง ที่จะเกิดขึ้นสลับกันไปมาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งได้สร้างความสูญเสียอย่างมากมายแก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไปอยู่เป็นประจำ จึงได้มีพระวิริยะอุตสาหะหาทางหาวิธีที่จะป้องกันและผ่อนคลายบรรเทาความเดือดร้อนที่จะเกิดแก่ประชาชนให้ได้ จะเห็นได้ชัดว่า กระแสพระราชดำรัสที่พระราชทานออกมานั้นแฝงไว้ด้วยความห่วงใยอย่างยิ่งที่ว่า "...**และถ้าไม่ทำ...เราก็จะต้องอดน้ำแน่ จะกลายเป็นทะเลทราย แล้วเราจะอพยพไปที่ไหนก็ไม่ได้...**" เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้นหาที่สุดมิได้แก่ประชาชนชาวไทยที่ได้อาศัยบนผืนแผ่นดินไทยที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นประมุขและทรงห่วงใยพสกนิกรยิ่งกว่าห่วงใยพระองค์เอง.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๓ ออกอากาศวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๔๑

พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยนั้นมากล้นเกินจะพรรณนา ทรงทราบดีว่ายังมีเกษตรกรที่ยากจนที่ขาดที่ทำกินอยู่อีกเป็นจำนวนมาก อันเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องแก้ไขให้ราษฎรเหล่านั้นได้มีที่ทำกินเท่าที่พระองค์จะทรงช่วยเหลือได้ และจากการที่ได้เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นประจำ ได้ทอดพระเนตรเห็นว่ามีพื้นที่ว่างเปล่าอยู่จำนวนหนึ่งในเขตจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเมื่อทรงตรวจสอบดูแล้วพบว่ายังเป็นพื้นที่ว่างเปล่าไร้ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ เหตุเพราะเป็นที่ดินกันดารไม่มีผู้ใดสนใจ จึงได้ทรงจับจองไว้ในพระปรมาภิไธยจำนวนประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ แล้วทรงหาวิธีการที่จะพลิกฟื้นผืนแผ่นดินแห่งนี้ให้สามารถทำการเกษตรได้ เพื่อที่จะได้นำไปพระราชทานให้แก่เกษตรกรยากจนไร้ที่ทำกินได้มีที่ทำกินเป็นของตนเอง จะได้พึ่งพาตนเองได้และไม่เป็นปัญหาสังคมต่อไปในอนาคต โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดทำเป็นโครงการใช้ชื่อว่า “โครงการจัดพัฒนาที่ดินในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ตามพระราชประสงค์หุบกะพง” ในระยะเริ่มแรกของโครงการได้ทำการคัดเลือกให้เกษตรกร จำนวน ๑๒๐ ครอบครัว ได้เข้าไปทำกินในพื้นที่ดังกล่าวนี้ครอบครัวละ ๒๕ ไร่ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าสมาชิกของโครงการมีสิทธิทำกินในที่ดินที่ได้รับพระราชทานนี้ตลอดไปชั่วลูกหลาน แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่จะนำไปซื้อขาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการนี้เสมอๆ และเมื่อมีเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าไปอยู่อาศัยทำกินในที่ดิน ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเพื่อเป็นกำลังใจแก่เกษตรกรเหล่านั้น เช่น เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากวังไกลกังวล หัวหิน ไปทรงเยี่ยมเกษตรกรในโครงการจัดพัฒนาที่ดินในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ตามพระราชประสงค์หุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในโอกาสนี้ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่เกษตรกรตอนหนึ่งความว่า **“...ที่ได้มาเยี่ยมทุกปี ก็ได้เห็นความก้าวหน้าได้ทุกปีเหมือนกัน และที่ได้รายงานรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวดีขึ้น ก็นับว่าเร็วพอดูเหมือนกัน เมื่อเข้ามาโดยรถยนต์ก็เห็นว่ากำลัง**

สร้างบ้านกัน...ถ้าทุกคนขยัน ภายในไม่กี่ปีทุกคนก็จะมีบ้านที่น่าอยู่...แต่ก็ต้องใช้เวลาและความเพียร...ถ้าทำต่อไปด้วยความเพียรพยายามก็เชื่อว่าจะสร้างได้ทุกคน และต่อไปก็มีความก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้น ฉะนั้น ก็ขอให้รักษาความสามัคคี ความเพียรพยายาม ความบากบั่น ความเข้มแข็ง โดยเฉพาะสามัคคีซึ่งสำคัญ เพื่อที่จะอุดหนุนซึ่งกันและกันให้โครงการต่างๆ ไปด้วยดี...ก็ขอให้รักษาความดีนี้ไว้ เพื่อให้ทุกคนมีความเจริญ มีความอยู่ดีกินดีและมีความพอใจในงานของตัว..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๔ ออกอากาศวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๔๑

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นว่า “โครงการจัดพัฒนาที่ดินในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ตามพระราชประสงค์ หุบกะพง” อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งขึ้นสำหรับจัดที่ดินพระราชทานให้แก่เกษตรกรยากจนไร้ที่ทำกิน ได้เข้าอยู่อาศัยทำกิน ซึ่งเป็นโครงการนำร่อง และเกษตรกรสามารถที่จะทำเกษตรกรรมเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ผลเป็นที่น่าพอพระราชหฤทัยในระดับหนึ่งแล้ว ก็มีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการต่อเนื่องในลักษณะเดียวกันนี้ขึ้นอีก ที่ “ดอนขุนห้วย” อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และที่ “หนองพลับ” ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่รอยต่อของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดเพชรบุรี โครงการจัดพัฒนาที่ดินในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวม ๓ แห่งนี้ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งขึ้นในรูปแบบของหมู่บ้านสหกรณ์ตั้งแต่เริ่มโครงการ และแต่ละแห่งก็ได้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตร จำกัด ทุกแห่ง เหตุที่มีพระราชประสงค์ให้ดำเนินการในรูปของหมู่บ้านสหกรณ์ ก็เพื่อที่จะให้สมาชิกของโครงการได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน มีอะไรก็ให้คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการป้องกันมิให้พ่อค้าคนกลางได้เข้าไปมีบทบาทเอารัดเอาเปรียบสมาชิกของโครงการได้

พระราชประสงค์นี้เห็นได้ชัดจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่สมาชิกสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม ณ สหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๗ ตอนหนึ่งความว่า **“...เคยพูดมาหลายปีแล้วว่าเราจะต้องพัฒนาตัวเอง ถ้ามีผู้มาช่วยเราก็ยินดี แต่ว่าต้องรับการช่วยเหลือส่วนหนึ่ง และสร้างด้วยตนเองอีกส่วนหนึ่ง ในที่สุดจะต้องสร้างตัวเองด้วยตนเองโดยแท้ สำหรับหมู่บ้านนี้ซึ่งถือว่าเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ หมายถึงว่าเป็นหมู่บ้านที่สมาชิกทุกคนอยู่ด้วยกันและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน จึงมีความสำคัญที่สุดที่จะให้ทุกคนเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน มีเมตตาซึ่งกันและกัน ผู้ใดที่มีโอกาสมีรายได้มากกว่าผู้อื่น ก็ควรที่จะเอาใจใส่ผู้ที่มีโอกาสน้อยกว่า เพราะว่าถ้าแต่ละคนเอาใจใส่และทำให้ทุกคนมีความก้าวหน้าได้ จะทำให้ตนเองมีความก้าวหน้าได้โดยแท้ ด้วยความมั่นคง**

ผู้ใดมีความคิดก็ควรจะนำมาปรึกษาหารือกัน...จะทำให้ความเป็นอยู่ของหมู่บ้านเป็นไปอย่างดีขึ้นและรวดเร็วขึ้น...และจะทำให้แต่ละคนทั้งหมดมีความรู้สึกว่า ได้สร้างตัวเอง... มีความรู้สึกสบายใจ มีความรู้สึกว่าเป็นผู้ที่อยู่ด้วยความสบายและนับถือตัวเองได้..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๕ ออกอากาศวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบอยู่ในพระราชหฤทัยเป็นอย่างดีว่า สังคมไทยของเรานั้นมีรากฐานมาจากสังคมเกษตรกรรม แม้ในปัจจุบันสภาพของสังคมไทยในสภาพของความเป็นจริงก็ยังคงดำเนินอยู่เช่นนั้น เพราะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังคงมีอาชีพหลักในการทำไร่ ทำนา ปลูกพืชผัก ไม้ผล คือยังคงมีอาชีพในการทำเกษตรกรรมนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าว ซึ่งเป็นพืชหลักที่เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศยังคงเป็นผู้ผลิตอยู่ ซึ่งในอดีตข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญในลำดับต้นๆ ของสินค้าส่งออกของประเทศไทย ที่ทำเงินตราเข้าประเทศได้ปีหนึ่งๆ เป็นจำนวนมาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักในข้อนี้อย่างดียิ่ง ดังที่กล่าวมาแล้ว เหตุนี้จึงทรงสนพระราชหฤทัยที่จะศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการเกษตร ทรงทดลองจนเห็นว่าเป็นผลดี แล้วจึงนำไปพระราชทานแนะนำแก่เกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการปลูกข้าว ทรงสนพระราชหฤทัยที่จะศึกษาทดลองปลูกมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๔ โดยเสด็จลง ณ บริเวณโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๔ เพื่อทรงหว่านข้าวในแปลงนาสาธิต ทำการทดลองปลูกข้าวโดยวิธีการใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนต่างๆ กัน จากนั้นก็ทรงเฝ้าทอดพระเนตรความเจริญงอกงามของเมล็ดข้าวที่ทรงหว่านไว้ และทรงเก็บข้อมูลทุกระยะนับแต่เมล็ดข้าวเริ่มงอกจนสามารถเก็บเกี่ยวได้ ตลอดจนถึงการนวดข้าว เพื่อจะได้ทรงเปรียบเทียบได้ว่าการใส่ปุ๋ยให้แก่ข้าวในอัตราส่วนใดจึงจะให้ผลผลิตได้มากที่สุด และในปีรุ่งขึ้นคือพุทธศักราช ๒๕๐๕ เป็นต้นมา ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนหนึ่งที่เก็บเกี่ยวจากแปลงนาสาธิต โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา ไปใช้ในการพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และท้องสนามหลวง ที่มีพระราชดำริให้ฟื้นฟูขึ้นใหม่เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ ให้ต้องตามโบราณราชประเพณี เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่พืชพันธุ์ธัญญาหาร ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญและเพิ่มพูนกำลังใจแก่เกษตรกรซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชพิธีนี้สืบต่อมาทุกปีมิได้ขาด และยังพระราชทาน

พระมหากรุณาให้บรรดาเกษตรกรได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในสวนจิตรลดาเมื่อเสร็จพระราชพิธีที่ท้องสนามหลวงด้วย เช่น พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้นำสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม และสหกรณ์ประมงทั่วประเทศ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตอนหนึ่งความว่า "**...ที่ท่านทั้งหลายได้มีโอกาสได้เข้าร่วมในพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญในวันนี้ ซึ่งถ้าคิดไปก็เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ เพราะว่าทั่วโลกนี้ดูเหมือนจะมีแต่เมืองไทยที่มีพิธีของส่วนกลางเพื่อเป็นสิริมงคลแก่เกษตรกร...ชาวเกษตรกรทั้งหลายย่อมทราบดีว่าความเป็นมงคลนี้สำคัญยิ่งในการปฏิบัติงานของการเกษตร...**"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๖ ออกอากาศวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๑

คนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลักเหมือนคนเอเชียส่วนใหญ่ทั่วไป ชาวนาไทยที่ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ชาวนาเองกลับต้องซื้อข้าวมาบริโภคในราคาแพง ซึ่งขัดแย้งกันกับอาชีพที่ปลูกข้าวเป็นอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงมีความห่วงใยต่อฐานะความเป็นอยู่ของชาวนา และจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอย่างสม่ำเสมอ ทรงซักถามทุกข์สุขอาชีพการทำมาหากินของราษฎร ก็ทรงตระหนักว่าชาวนาส่วนใหญ่มีหนี้สินติดตัวเป็นประจำ เพราะขาดเงินทุน ต้องไปกู้ยืมเงินมาลงทุนปลูกข้าว ปีใดฝนฟ้าเป็นใจก็ได้ผลผลิตดี ปีใดเกิดฝนแล้งหรือน้ำท่วมได้ผลผลิตน้อย ก็ไม่สามารถนำผลผลิตไปจำหน่ายนำเงินไปชำระหนี้ได้ บ่อยครั้งที่ถูกเร่งรัดหนี้สิน ประกอบกับไม่มียุ้งฉางที่จะเก็บข้าวไว้ขายตอนราคาที่แพงได้ ก็จำเป็นต้องขายข้าวเปลือกไปในราคาถูกตามที่พ่อค้าคนกลางกำหนด แต่ตัวเองกลับต้องซื้อข้าวสารและเครื่องอุปโภคมาบริโภคในราคาแพง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริว่า การที่จะช่วยเหลือชาวนาได้ก็จะต้องทำให้ชาวนาเข้าใจการรวมกลุ่มรวมตัวกันในรูปแบบสหกรณ์ ทำการสีข้าวเปลือกเองหรือตั้งตัวแทนกลุ่มทำการสีข้าวที่เป็นผลผลิตของตนสำหรับไว้บริโภคในครอบครัวแต่ละครอบครัวให้พอเพียงในแต่ละปีเสียก่อน เมื่อมีเหลือจากบริโภคจึงค่อยนำไปจำหน่ายเป็นรายได้ของครอบครัว แทนที่จะต้องนำข้าวเปลือกไปจ้างบุคคลอื่นสีให้ ซึ่งหากดำเนินการตามพระราชดำริได้อย่างนี้ก็จะเป็นการช่วยเหลือชาวนาได้ทางหนึ่ง เหตุนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งโรงสีข้าวตัวอย่างขึ้นที่โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เมื่อสร้างเสร็จได้เสด็จลง ณ โรงสีข้าวตัวอย่าง ทรงเปิดกิจการสีข้าวเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ โรงสีข้าวตัวอย่างที่โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา ได้มีการพัฒนากรรมวิธีการสีข้าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อเนื่องมาโดยตลอด และเปิดให้เกษตรกรกับผู้ที่สนใจได้เข้าชมกิจการอยู่เสมอ เพื่อที่เกษตรกรที่สนใจจะได้นำไปเป็นแบบดำเนินการได้เอง ซึ่งเป็นทางแก้ปัญหาให้ชาวนาได้ส่วนหนึ่ง สมดังพระราชประสงค์ที่ได้ทรงตั้งไว้ ความห่วงใยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีต่อชาวนานั้น

เกิดขึ้นมานานแล้ว ประจักษ์ได้จากพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่พระราชทานแก่ผู้นำกลุ่มชาวนา ในพิธีเปิดการชุมนุมผู้นำกลุ่มชาวนาทั่วประเทศ ครั้งที่ ๓ ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๘ ซึ่งมีความว่า **"...ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ศึกษาและทดลองทำนามาบ้าง และทราบดีว่าการทำนานั้นมีความยากลำบากเป็นอุปสรรคอยู่มิใช่น้อย จำเป็นต้องอาศัยพันธุ์ข้าวที่ดี และต้องใช้วิธีการต่างๆ ด้วย จึงจะได้ผลเป็นล่ำเป็นสัน...ในการชุมนุมครั้งนี้...จึงใคร่จะขอให้ท่านทั้งหลายตั้งใจฟังคำบรรยาย ทำความเข้าใจในวิธีการใหม่ๆ ให้แจ่มแจ้งทุกๆ ข้อ...จะได้นำวิชาการใหม่ๆ นี้ไปใช้ปรับปรุงการทำนาของสมาชิกในกลุ่มให้ได้ผลดียิ่งขึ้น..."**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๗ ออกอากาศวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๔๑

ความที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าพระราชหฤทัยอย่างถ่องแท้ว่าประเทศไทยนั้นหากจะพัฒนาไปให้ถูกทิศทางแล้ว ก็ควรมุ่งเน้นพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเกษตรอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะจากการที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาค จึงได้ทอดพระเนตรพบว่าทั้งสภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศของประเทศไทยนั้น เหมาะสมกับภาคเกษตรอุตสาหกรรมมากกว่าภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น จะสังเกตได้ว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเกษตรกร ก็จะทรงมุ่งเน้นที่จะแนะนำให้เกษตรกรเหล่านั้นทำเกษตรกรรมโดยใช้หลักวิชาการให้ถูกต้อง กับทรงแนะนำให้ใช้เทคโนโลยีพื้นๆ ที่เหมาะสมแก่เกษตรกรของแต่ละพื้นที่ โดยไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศที่จะต้องอาศัยการนำเข้าหรือที่ประเทศไทยเราไม่สามารถผลิตหรือประดิษฐ์ขึ้นใช้เองได้ จะทรงแนะนำให้เกษตรกรที่เป็นชาวนาปลูกพืชชนิดอื่นหลังเก็บเกี่ยวข้าวในนาแล้ว เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพของดินให้ดีขึ้น หรือที่เป็นเกษตรกรทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ก็ทรงแนะนำให้ปลูกพืชชนิดต่างๆ คละกันไป เพื่อลดความเสี่ยงหากพืชชนิดหนึ่งไม่ได้ผลก็จะยังมีพืชชนิดอื่นที่ปลูกไว้ทดแทนได้ และหากเป็นไปได้ก็ให้เลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไปด้วย อย่างน้อยก็จะได้ใช้ประโยชน์จากมูลสัตว์นั้นมาทำเป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก สำหรับบำรุงพืชที่เราปลูก

การทำเกษตรกรรมอย่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำเกษตรกรดังที่กล่าวมานี้ เป็นการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน เพราะหากยังไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้ามากไปกว่านี้ได้ เกษตรกรเองก็จะไม่เดือดร้อน เพราะยังสามารถทำเกษตรกรรมที่พออยู่พอกินพอใช้ภายในครัวเรือนของตนได้ ถ้าได้ผลผลิตมากเหลือจากกินจากใช้ในครัวเรือนก็สามารถนำออกจำหน่ายเป็นรายได้ของครอบครัวต่อไป แต่ถ้าเกษตรกรรายใดมีการศึกษาค้นคว้าวิจัย ติดต่อสอบถามและมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ ซึ่งมีหน้าที่ที่จะให้ความช่วยเหลืออยู่แล้ว เกษตรกรรายนั้นก็สามารถที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าขึ้นไปในระดับที่สูงขึ้นไปได้ถึงภาคเกษตรอุตสาหกรรม ที่สามารถผลิตสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศได้ ดังนั้น การอยู่อย่างเฉลียวฉลาดตามนัยแห่งพระ

ราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือใช้สติปัญญาใคร่ครวญให้ดีว่าควรจะทำอย่างไรที่ไม่เป็นการเกินกำลังของตน คือไม่ทำอะไรเกินตัวนั่นเอง

ดังนั้น ในสถานการณ์ปัจจุบันที่เศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังถดถอย ผู้ที่ไม่เดือดร้อนจากวิกฤตการณ์นี้ ก็คือผู้ที่ปฏิบัติตนตามแนวพระราชดำริมาตั้งแต่แรก ที่ทำเพื่อพออยู่พอกินพอใช้ตามกำลังแห่งตน และได้ทรงเน้นให้เห็นชัดอีกครั้งเมื่อพระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐ ตอนหนึ่งว่า **"...คนเขานึกว่าประเทศไทยจะเป็นเสือตัวเล็กๆ แล้วก็เป็นเสือตัวโตขึ้น เราไปเห่อว่าจะเป็นเสือ ความจริงเคยพูดเสมอ...ว่า การจะเป็นเสือหรือไม่นั้นมันไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกินและมีเศรษฐกิจ มีความเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน คืออุ้มชูตัวเองได้ให้มีพอเพียงกับตัวเอง..."**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๘ ออกอากาศวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความห่วงใยต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพสกนิกรชาวไทยในต่างจังหวัดเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช เพราะนับวันลูกหลานเกษตรกรเหล่านี้ต่างก็พากันทิ้งถิ่นฐานภูมิลำเนาเดิมเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในเมืองใหญ่เพราะแออัดไปด้วยผู้คนแล้ว ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ที่ไม่ใช่เมืองใหญ่ก็พลอยว่างคนทำงานไปด้วย เหตุนี้ถ้าสังเกตให้ดีๆ ก็จะพบว่าทุกครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเกษตรกรในภูมิภาคใดก็ตาม ก็จะทรงแนะนำไม่ให้เกษตรกรท้อถอยในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะทรงให้กำลังใจและโปรดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปช่วยเหลือให้ความรู้ทางวิชาการสำหรับทำเกษตรกรรมให้ได้ผลผลิตดียิ่งขึ้น เพื่อที่เขาจะได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ จะได้ไม่คิดจะละทิ้งถิ่นฐานที่อยู่ของตนแล้วตั้งหน้าตั้งตาแต่จะเดินทางเข้าไปหางานทำในเมือง แทนที่จะทำเกษตรกรรมให้พอมีพอกินตามอัตภาพของตน ซึ่งไม่มีทางที่จะอดตายไปได้ ตรงกันข้ามกับการเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ โอกาสอดอาหารย่อมเกิดขึ้นได้หากไม่สามารถหางานทำได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงมุ่งเน้นที่จะพัฒนาเกษตรกรแต่ละกลุ่มแต่ละชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ให้มีความรู้ความสามารถพอ พร้อมที่จะรับความเจริญทางวิชาการใหม่ๆ ที่จะมาจากภายนอกได้ แต่การพัฒนานั้นก็จะต้องสอดคล้องกันกับความสามารถที่จะรับได้ของเกษตรกรและตามความต้องการของชุมชนนั้นๆ ด้วย ไม่ใช่ไปยัดเยียดให้ในขณะที่ชุมชนนั้นยังไม่พร้อมที่จะรับการพึ่งตนเองและทำให้ชุมชนของตนเข้มแข็งนั้น ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเป็นแนวทางให้แก่กลุ่มชาวไร่ผักในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ไว้เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ ความตอนหนึ่งว่า “**...ถ้าแต่ละคนมีความขยันหมั่นเพียร ทางราชการและผู้มีวิชาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ทางราชการก็จะช่วย ขั้นแรกที่สุด จะต้องแสดงตนว่ามีความเข้มแข็ง มีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกันอย่างเป็นสุขเสียก่อน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว จะมีผู้ที่จะมาช่วย แล้วความเดือดร้อนต่างๆ ก็จะได้บรรเทาไปไม่ให้เป็นทุกข์...**”

สำหรับในส่วนนักวิชาการนั้น เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตร ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ โอกาสนี้ ตอนหนึ่งได้พระราชทานพระบรมราโชวาทความว่า **"...นักบริหารการพัฒนามีภาระสำคัญในการที่จะต้องเป็นผู้นำและตัวการควบคุมการพัฒนาบ้านเมือง ให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างเหมาะสม ถูกต้อง สู่ทิศทางและสภาพที่ทุกฝ่ายพึงปรารถนา...จะต้องมีความรอบรู้และความเข้าใจอันกระจ่างและเพียงพอในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวพันกับงานที่จะทำทั้งหมด รวมทั้งระบบชีวิตของคนไทย อันได้แก่ความเป็นอยู่ ความต้องการวัฒนธรรม และความรู้สึกนึกคิดโดยเบ็ดเสร็จด้วย จึงจะทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้..."**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๙ ออกอากาศวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๑

ในเดือนตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ เกิดสภาวะน้ำท่วมใหญ่ที่สุดในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมาในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณโดยรอบพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ที่ทุ่งมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา ก็ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากน้ำท่วมใหญ่ในครั้งนั้นด้วย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้ปล่อยน้ำเข้าไปท่วมในพื้นที่ทั้งหมดในบริเวณพระราชานุสาวรีย์นี้ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรที่ถูกน้ำท่วม และเมื่อน้ำลดลงแล้ว ก็จะยังใช้น้ำที่เก็บกักไว้นี้ไปใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรกรรมในฤดูแล้งได้อีกด้วย เป็นการช่วยเหลือราษฎรหลังถูกน้ำท่วมได้

เรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ ไว้ ความตอนหนึ่งว่า “...ที่จะเล่าให้ฟังคือเรื่องโครงการเมื่อ ๔ ปี ที่ได้สร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยที่อยุธยา. ในแผนการมีอนุสาวรีย์...มีเขตที่เป็นสวน ที่ปลูกต้นไม้...และก็มีอ่างน้ำ... เมื่อได้รับทราบแล้ว ก็ดูแผน. ในที่ ๒๕๐ ไร่นั้น เขาทำเป็นสระน้ำกว้างประมาณ ๕๐ ไร่... เมื่อเห็นอย่างนั้นก็ไม่ค่อยจะพอใจนัก...ไม่ใช่แผนที่อยากจะให้ทำ อยากจะให้มีที่ที่เป็นน้ำ ให้สระน้ำนั้นใหญ่กว่าครึ่งของบริเวณ ในที่สุดผู้ที่วางแผนก็ยอม. เหตุผลที่ทำอย่างนี้ เพราะว่าในอนาคตอาจจะมี ที่จริงก็มีน้ำท่วมทุกปี และถ้ามีน้ำท่วม... เราสามารถที่จะกักน้ำเอาไว้ ซึ่งจะบรรเทาความเดือดร้อนของการที่มีน้ำท่วม และต่อไปเมื่อน้ำแห้งแล้ว น้ำที่เราเก็บกักเอาไว้ในสระนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ราษฎรที่อยู่ใกล้เคียง จึงได้ปฏิบัติเช่นนั้น เขาจึงได้สร้างสระนั้นให้โตขึ้น มีพื้นที่ถึง ๑๕๗ ไร่...ในที่สุด ปีนี้น้ำก็ท่วม และเกิดระลึกขึ้นมาได้ ว่ามีโครงการนี้อยู่...จึงบอกให้ผู้ว่าราชการจังหวัด...ให้เปิดประตูน้ำที่เป็นท่อ และช่องที่เปิดน้ำให้เข้า-ออกได้ ให้น้ำเข้ามา...น้ำในสระนั้น...แทนที่จะมีปริมาณห้าแสน ก็ขึ้นมาเกือบสองล้านลูกบาศก์เมตร...จึงสั่งให้ปิดได้...เพื่อจะเก็บน้ำนี้ไว้ข้างใน ...เพราะว่าต่อไป...จะใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร...” ซึ่งก็ได้ผลสมตามพระราชดำริที่ได้ทรง

คำนวณไว้ โดยหลังน้ำลด ในฤดูแล้งก็สามารถปล่อยน้ำที่เก็บกักไว้ในสระบริเวณรอบพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ไปส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรบริเวณใกล้เคียงได้ผลเป็นอย่างดี เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถชดเชยความเสียหายที่ได้รับจากน้ำท่วม เป็นการผ่อนคลายความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรได้ส่วนหนึ่ง

นอกจากนั้น ยังมีพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรนาข้าวและเสด็จลงทรงเกี่ยวข้าวในนาของราษฎรที่ใช้น้ำจากสระเก็บน้ำในพื้นที่รอบพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย เพาะปลูก ณ บริเวณบ้านทุ่งมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๙ ซึ่งก่อให้เกิดความปลื้มปีติ เกิดขวัญและกำลังใจแก่บรรดาราษฎรที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้.

"ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ"

ตอนที่ ๒๐ ออกอากาศวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๔๑

ในประเทศไทยนั้นผู้ที่รู้อย่างลึกซึ้งถึงสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในแต่ละพื้นที่ และรู้ว่าในพื้นที่นั้นๆ ควรจะทำเกษตรกรรมแบบใดจึงจะเหมาะสมนั้น คงจะไม่มีผู้ใดที่จะรู้ได้เท่าที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ เพราะได้เสด็จพระราชดำเนินไปทั่วทุกภูมิภาคเพื่อทอดพระเนตรทุกข์สุขของราษฎร จึงทรงทราบว่าแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้การทำการเกษตรกรรมในแต่ละแห่งย่อมต้องแตกต่างกันไปด้วยตามสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ และเพื่อที่จะให้เกิดผลดีที่สุดแก่เกษตรกรในแต่ละพื้นที่ได้มีความรู้ถึงความเหมาะสมของการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ของตน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เลือกสถานที่ที่เหมาะสม แล้วจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ ขึ้นในภูมิภาคต่างๆ รวม ๖ ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ในจังหวัดนราธิวาส ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานในจังหวัดสกลนคร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ในจังหวัดเพชรบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน ในจังหวัดจันทบุรี และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับให้เป็นสถานที่ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย และแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการทำเกษตรกรรมด้านต่างๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่แต่ละแห่งที่เป็นที่ตั้งศูนย์และพื้นที่บริเวณใกล้เคียง โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะทำหน้าที่เสมือนพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตสำหรับทุกคนสามารถที่จะเข้าไปศึกษา ดูงาน ฝึกอบรมด้านต่างๆ โดยการเรียนรู้จากของจริง ไม่ใช่จากทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องประจำทำงานอยู่ตามศูนย์แต่ละแห่ง เพื่อคอยให้คำปรึกษา แนะนำแก่เกษตรกรและผู้ที่สนใจ เพราะเรื่องของเกษตรกรรมนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ หลายอย่างเป็นวงจร หากทราบดีก็จะสามารถทำการเกษตรกรให้ได้ผลดีได้ตลอดไป ดังพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาวิชาต่างๆ ของสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ณ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ เมื่อวันที่ ๑๙

กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๕ ความตอนหนึ่งว่า "...ในการปฏิบัติงานเกษตรนั้น นักวิชาการเกษตร ควรจะศึกษาสังเกตให้ทราบชัดว่า เกษตรกรรมย่อมเป็นไปหรือดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร และเป็นส่วนหนึ่งของวงจรธรรมชาติ ซึ่งมีการเกิดสืบเนื่องทดแทนกันอย่างพิสดาร จากปัจจัยอย่างหนึ่ง เช่น พันธุ์พืช เมื่อได้อาศัยปัจจัยอื่นๆ มีดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น เข้าปรุงแต่งทำให้เกษตรกรได้พืชผลขึ้นมา พืชผลที่ได้มานั้น เมื่อนำไปบริโภคเป็นอาหาร ทำให้ได้พลังงานมาทำงาน เมื่อนำออกจำหน่ายก็ทำให้เกิดผลทางเศรษฐกิจขึ้นทั้งแก่ผู้ซื้อและผู้ผลิต คือ ผู้ซื้อย่อมนำไปทำผลประโยชน์ให้งอกเงยต่อไปได้ ผู้ผลิตก็ได้เงินทองมาจับจ่ายใช้สอยยังชีพ รวมทั้งซื้อหาปัจจัยสำหรับสนับสนุนการผลิตของตนให้เกิดผลหมุนเวียนเพิ่มพูนขึ้น เห็นได้ว่า แม้เพียงงานเกษตรอย่างเดียว ยังจำเป็นต้องเกี่ยวพันกับงานต่างๆ กับเหตุปัจจัยต่างๆ มากมายหลายขอบข่าย ทั้งต้องเกี่ยวพันอาศัยกันอย่างถูกต้องสมดุลด้วย จึงจะช่วยให้งานดำเนินต่อเนื่องและเจริญมั่นคงได้..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒๑ ออกอากาศวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๑

เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใย ทรงเอื้ออาทรต่อทุกข์สุขของประชาชนทุกหมู่เหล่า มีพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมประชาชนทุกภูมิภาคโดยมิได้ทรงเลือกเชื้อชาติ ศาสนา จึงทรงทราบถึงปัญหาความทุกข์ยากอย่างแท้จริงของประชาชนในแต่ละภูมิภาค ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้ยากไร้ จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ดำเนินการจัดตั้งโครงการต่างๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น เพื่อช่วยเหลือประชาชนโดยให้อยู่บนหลักการที่ว่าให้ประชาชนได้รู้จักการช่วยเหลือตนเองควบคู่ไปกับการทำงานรวมกันเป็นกลุ่ม และเมื่อมีการจัดตั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นครั้งใด ก็จะเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการจัดตั้งโครงการ ทอดพระเนตรความก้าวหน้าของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากโครงการต่างๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริอยู่เสมอๆ

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากการดำเนินงานพัฒนาช่วยเหลือประชาชนตามระบบราชการนั้นจำเป็นต้องดำเนินการตามระเบียบที่ทางราชการได้วางไว้เป็นข้อปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ดังนั้น บางครั้งบางโอกาสโครงการเร่งด่วนซึ่งจะต้องรีบดำเนินการเพื่อให้สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ทันการ อาจถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขบางประการ เช่น กฎเกณฑ์ หรืองบประมาณ เป็นต้น เป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินโครงการนั้นๆ ให้สอดคล้องหรือทันกับสถานการณ์ที่จำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องกระทำโดยรวดเร็วได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้ง **“มูลนิธิชัยพัฒนา”** ขึ้น เพื่อจะได้สนับสนุนให้การช่วยเหลือประชาชนในรูปของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาในด้านต่างๆ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และให้สามารถช่วยตัวเองและพึ่งตนเองได้ โดยไม่ติดขัดหรือถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งกระทรวงมหาดไทย โดยกรุงเทพมหานคร ได้รับจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิชัยพัฒนา ให้เป็นนิติบุคคลตั้งแต่วันที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๑ มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนายกกิตติมศักดิ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานกรรมการมูลนิธิ พระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗ ตอนหนึ่ง รับสั่งถึงมูลนิธิชัยพัฒนา ความว่า **"...ได้แปลหนังสือเรื่อง "ติโต" ...เพื่อให้คนได้อ่านว่าสถานการณ์ในโลกเป็นอะไรบ้าง...ใครสนใจก็ไปซื้อได้...หนังสือนี้รายได้จะบำรุงมูลนิธิชัยพัฒนาทั้งหมด คือไม่ได้เอามาใช้เป็นส่วนตัวแต่ประการใด...การอุดหนุนนั้นก็เท่ากับท่านได้อุดหนุน "มูลนิธิชัยพัฒนา" ซึ่งมีหน้าที่ที่เขาตั้งไว้สำหรับมูลนิธิ ให้พัฒนาประเทศจนมีชัยชนะ...ชัยของการพัฒนานี้ มีจุดประสงค์ คือ ความสงบ ความเจริญ ความอยู่ดีกินดี...ของประชาชน..."**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒๒ ออกอากาศวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบดีว่า ในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาตินั้น มีสิ่งจำเป็นและสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กันไปด้วย ซึ่งในเรื่องนี้นั้นพระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะให้วัดได้เป็นศูนย์รวมจิตใจและศรัทธาในการประสานการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ พร้อมๆ กันนั้น ก็ให้วัดได้เป็นสถานที่ให้ความรู้ อบรม แลกเปลี่ยนทางวิทยาการด้านการเกษตรกรรมแก่ประชาชนไปด้วยอีกทางหนึ่ง เพื่อให้ประชาชนได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพียบพร้อมด้วยความขยัน ซื่อสัตย์ และในเวลาเดียวกันก็ทรงทราบดีเช่นกันด้วยว่า ประชาชนที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรนั้น มีพื้นที่ทำกินคนละไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะมีกันครอบครัวละประมาณ ๑๐ ถึง ๑๕ ไร่ และก็มักจะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรกรรมอยู่เสมอๆ พระองค์จึงได้ทรงพยายามที่จะคิดค้นหาวิธีการที่จะมาทำให้เกษตรกรที่มีพื้นที่ดินไม่มากนักดังกล่าวนี้ สามารถทำการเกษตรเลี้ยงครอบครัวได้แบบพออยู่พอกิน โดยไม่ต้องไปเป็นหนี้สินผู้อื่น และด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้าในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาให้คนกับวัดและทางราชการสามารถประสานประโยชน์ไปกันได้ ก็ทรงพบว่ามีวัดแห่งหนึ่งในจังหวัดสระบุรี ที่มีความยากจน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นก็มีฐานะยากจน ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะทำการทดลองวิธีการที่พระองค์ทรงคิดไว้ จึงโปรดให้เจ้าหน้าที่มูลนิธิชัยพัฒนาไปหาซื้อที่ดินติดกับวัดนั้น ซึ่งมีชื่อว่า วัดมงคล ตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๑ ได้ที่ดินจำนวน ๑๖ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวา แล้วโปรดให้ดำเนินการพัฒนาให้เป็นศูนย์บริการการพัฒนาด้านการเกษตรและอื่นๆ ซึ่งต่อมาได้ทำการขุดสระน้ำเพื่อใช้สำหรับทำเกษตรกรรม

ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๓๕ ได้จัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมและมีผู้บริจาคอีกจำนวน ๑ แปลง เนื้อที่ ๑๕ ไร่ ๒ งาน ๒๔ ตารางวา รวมเป็นเนื้อที่ทั้งหมด ๓๒ ไร่ ๔๗ ตารางวา เพื่อดำเนินการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมตามแนว “ทฤษฎีใหม่” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แก่เกษตรกรได้ทำการทดลองทำเป็นตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรม

และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ จะได้สามารถพึ่งตนเองได้และมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่แบบพอมีพอกินไม่อดอยาก แต่จะมีกินยั่งยืนสืบไป

ส่วนวัดมงคลนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนามใหม่ว่า "วัดมงคลชัยพัฒนา" เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ และได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการดำเนินงานของโครงการ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๖ โอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า **"...บริเวณพื้นที่ใหม่นี้ให้ปลูกข้าวเป็นหลัก ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผลแซมบ้าง เพื่อให้ชาวบ้านมีข้าวกินก่อนไม่ต้องซื้อ ประชาชนมีพื้นที่ประมาณ ๑๕ ไร่ ลองทำให้เหมือนของเขา พื้นที่แห้งแล้งขาดน้ำแต่ละแปลงให้มีน้ำของเขา แล้วก็สูบน้ำมาใช้...ไม่ต้องให้เป็นศูนย์ศึกษาอยากเป็นแปลงทดลองว่าจะทำอย่างนี้ชาวบ้านทำได้ไหม...ราชการจะช่วยอะไรบ้าง...ต้องไม่ลงทุนมากนัก ทำเหมือนชาวบ้านทำ...ถ้าลงทุนทำมากไป หลวงจะทำได้ แต่ชาวบ้านทำไม่ได้..."**

"ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ"

ตอนที่ ๒๓ ออกอากาศวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗ ตอนหนึ่ง มีรับสั่งถึงเรื่องทฤษฎีใหม่ความว่า "...โครงการนี้ใช้เงินของมูลนิธิชัยพัฒนาส่วนหนึ่ง ใช้เงินของราชการส่วนหนึ่ง โดยวิธีขุดบ่อน้ำ เพื่อใช้น้ำนั้นมาทำการเพาะปลูกตาม "ทฤษฎีใหม่" ซึ่ง "ทฤษฎีใหม่" นี้ยังไม่เกิดขึ้น. พอดีขุดบ่อน้ำนั้น เราก็เรียกว่า "มือดี" ขุดน้ำมีน้ำ ข้างๆ ที่อื่นนั้นไม่มีน้ำ. ลงท้ายก็สามารถปลูกข้าว แล้วก็ปลูกผัก ปลูกไม้ยืนต้นไม้ผล... ก็กลายเป็นศูนย์พัฒนา หลักมีว่า แบ่งที่ดินเป็นสามส่วน. ส่วนหนึ่งเป็นที่สำหรับปลูกข้าว อีกส่วนหนึ่งสำหรับปลูกพืชไร่ พืชสวน และก็มีที่สำหรับขุดสระน้ำ. ดำเนินการไปแล้ว ทำอย่างธรรมดาอย่างชาวบ้าน. ในที่สุดได้ข้าวและได้ผัก ขายข้าวกับผักนี่มีกำไร ๒ หมื่นบาท. ๒ หมื่นบาทต่อปี หมายความว่าโครงการนี้ใช้งานได้. เมื่อใช้งานได้ก็ขยายโครงการ "ทฤษฎีใหม่" นี้ โดยให้ทำที่อื่น. นอกจากมีสระน้ำในที่นี้แล้ว จะต้องมีอ่างเก็บน้ำที่ใหญ่กว่าอีกแห่ง เพื่อเสริมสระน้ำ. ในการนี้ก็ได้รับความร่วมมือจากบริษัทเอกชน ซื้อที่ด้วยราคาที่เป็นธรรม ไม่ใช่ไปเวนคืนและสร้างอ่างเก็บน้ำ. ฉะนั้น ในบริเวณนั้นจะเกิดเป็นบริเวณที่พัฒนาแบบใหม่ ถึงเรียกว่า "ทฤษฎีใหม่" ซึ่งเข้าใจว่าจะดำเนินไปได้ ในที่นี่. แต่ที่อื่นยังไม่ทราบว่าจะทำได้หรือไม่ได้... เพราะว่าต้องมีปัจจัยสำคัญคือปัจจัยน้ำ แล้วก็ต้องสามารถที่จะให้ประชาชน เข้าใจ และยินยอม ถ้าเขาไม่ยินยอม ก็ทำไม่ได้...การขุดสระนั้นก็ต้องสิ้นเปลือง ชาวบ้านไม่สามารถที่จะออกค่าใช้จ่ายสำหรับการขุด ก็ต้องทำให้เขา. มูลนิธิชัยพัฒนา และทางราชการก็ได้ช่วยกันทำ โดยที่ชาวบ้านไม่ต้องสิ้นเปลืองมากมาย... ฉะนั้น "ทฤษฎีใหม่" นี่จะขยายขึ้นไปได้ อาจจะทั่วประเทศ แต่ต้องช้าๆ เพราะว่าต้องสิ้นเปลือง...ค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อยๆ แต่ว่าค่อยๆ ทำ. และเมื่อทำแล้ว ก็นึกว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนมีกินแบบตามอัตภาพ คืออาจไม่รวยมากแต่ก็พอกิน ไม่อดอยาก ฉะนั้น ก็นึกว่า "ทฤษฎีใหม่" นี้คงมีประโยชน์ได้ แต่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง..."

การดำเนินงานตามแนวพระราชดำริเรื่องทฤษฎีใหม่ที่ได้มีการทำมาเป็นลำดับ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๒ ในพื้นที่โครงการบริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี นั้น ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร จังหวัดสระบุรี กรมการพัฒนาชุมชน ตลอดจนเจ้าอาวาสวัดมงคลชัย-พัฒนาและประชาชนบริเวณพื้นที่โครงการทดลองสาธิต โดยมีมูลนิธิชัยพัฒนาและสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นฝ่ายประสานงาน ส่งผลให้การดำเนินการตามแนวทฤษฎีใหม่ได้รับผลสำเร็จอย่างดี ทำให้เกษตรกรมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ ที่สำคัญคือเป็นตัวอย่างให้แก่เกษตรกรและราษฎรในพื้นที่อื่นสามารถมาดูการสาธิตแล้วนำไปประยุกต์ปฏิบัติให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพได้ อันจะเป็นการส่งผลให้ระบบการทำเกษตรกรรมในปัจจุบันมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒๔ ออกอากาศวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๔๑

ตลอดระยะเวลา ๔๐ กว่าปีที่ผ่านมาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ได้ทรงใกล้ชิดกับราษฎรจนทรงทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรอย่างแท้จริง ว่าราษฎรส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมนั้นต้องการน้ำเป็นปัจจัยสำคัญทั้งในการเพาะปลูกและการใช้อุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งราษฎรที่อาศัยอยู่ในชนบทกันดารนั้นจะขาดแคลนแม้กระทั่งน้ำกินน้ำใช้ในช่วงฤดูแล้งเป็นประจำเกือบจะทุกปี ซึ่งเป็นเหตุก่อให้เกิดปัญหาความยากจน ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้ขาดคุณภาพชีวิตที่ดี

เมื่อทรงประจักษ์เช่นนี้ จึงทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เองทั้งจากเอกสารต่างๆ ที่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งน้ำนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ทรงศึกษาจากแผนที่ที่มีรายละเอียดต่างๆ ถึงพิกัดที่ตั้งของหมู่บ้านในท้องที่ชนบทห่างไกลที่แร้นแค้นแหล่งน้ำ หลังจากที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพภูมิประเทศจริงมาแล้ว ก็จะทรงกำหนดโครงการต่างๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นบนแผนที่ก่อน จากนั้นจึงจะพระราชทานให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบรับไปพิจารณาดำเนินงานให้เหมาะสมและถูกต้องในด้านวิชาการต่อไป

เหตุนี้ จากผลการศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ในปัจจุบันมีมากกว่า ๒,๐๐๐ โครงการ จึงเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเก็บกักน้ำและการพัฒนาแหล่งน้ำถึง ๑ ใน ๓ ของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด ทั้งนี้ก็เพราะทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในเรื่องน้ำเป็นสำคัญ เนื่องจากน้ำคือชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นำคณะเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยประจำภูมิภาคยุโรป แอฟริกา และตะวันออกกลาง พร้อมด้วยข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงการต่างประเทศ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒ ตอนหนึ่งรับสั่งถึงเรื่องน้ำความว่า **“...ที่ที่มีอยู่ในใจก็คือปัญหาความเป็นอยู่ของโลกและของประเทศไทย โดยเฉพาะในเรื่องทรัพยากรบางส่วนซึ่งอาจทำให้ขาดแคลนและ**

เป็นผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของพลโลกอย่างมาก คือการขาดแคลนน้ำที่จะใช้ได้อย่างดี เรื่องนี้ก็อยู่ในแนวเดียวกับสิ่งแวดล้อม ความหนักใจในสิ่งแวดล้อม แต่ว่าเรื่องน้ำนี้ก็เป็นปัจจัยหลักของมวลมนุษย์ ไม่ใช่มนุษย์เท่านั้นเอง แม้สิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายทั้งสัตว์ทั้งพืชก็ต้องมีน้ำถ้าไม่มีก็อยู่ไม่ได้ เพราะว่าน้ำเป็นสื่อหรือเป็นปัจจัยสำคัญของการเป็นสิ่งมีชีวิต...”

จากพระราชดำรัสที่ได้อัญเชิญมานี้ แสดงให้เห็นถึงความห่วงใยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยและต่อมวลมนุษย์ชาติ จึงทรงพยายามทุกวิถีทางที่จะผ่อนคลายความเดือดร้อนปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำให้แก่ราษฎร ซึ่งโครงการต่างๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำที่กระจายอยู่ทุกภูมิภาคนั้น ได้ช่วยทำให้ราษฎรได้มีน้ำกินน้ำใช้ในการดำรงชีพ มีน้ำใช้ในการทำเกษตรกรรม เลี้ยงปลา เลี้ยงปศุสัตว์ เป็นผลให้ชีวิตได้รับการพัฒนาให้ได้มีการอยู่ดีกินดีมากขึ้นกว่าเดิม เป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ราษฎรพ้นที่จะพรรณนาได้.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒๕ ออกอากาศวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๑

เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสในพิธีเปิดการประชุมวิชาการนานาชาติ “The Third Princess Chulabhorn Science Congress” เรื่อง “น้ำและการพัฒนา : น้ำเปรียบดังชีวิต” ณ โรงแรมแชงกรี-ลา ตอนหนึ่งความว่า “**...การพัฒนาแหล่งน้ำนั้น ในหลักใหญ่ก็คือการควบคุมน้ำให้ได้ดังประสงค์ ทั้งปริมาณและคุณภาพ. กล่าวคือ เมื่อมีปริมาณน้ำมากเกินไป ก็ต้องหาทางระบายออกให้ทันการณ์ ไม่ปล่อยให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายได้ และในขณะที่เกิดภาวะขาดแคลน ก็จะต้องมีน้ำกักเก็บไว้ใช้อย่างเพียงพอ ทั้งมีคุณภาพเหมาะสม แก่การเกษตร การอุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภค. ปัญหาอยู่ที่ว่า การพัฒนาแหล่งน้ำนั้นอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิ่งแวดล้อมบ้าง. แต่ถ้าไม่มีการควบคุมน้ำที่ดีพอแล้ว เมื่อเกิดภัยธรรมชาติขึ้นก็จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนสูญเสีย ทั้งในด้านเศรษฐกิจและในชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งส่งผลกระทบกระเทือนแก่สิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง... นอกจากความสูญเสียที่เป็นผลโดยตรงแล้ว ยังเกิดภาวะน้ำเน่าขังอยู่ทั่วไป อันเป็นผลกระทบทางอ้อมอีกด้วย. ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงประโยชน์อันยั่งยืนและความเสียหายจากภัยธรรมชาติ การพัฒนาแหล่งน้ำจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น. หวังว่าผลจากการประชุมครั้งนี้จะได้ความรู้และข้อคิดใหม่ๆ ที่จะนำไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ให้บังเกิดผลเป็นประโยชน์อันยั่งยืนแก่มนุษยชาติต่อไป...**”

พระราชดำรัสตอนที่ได้อัญเชิญมานี้ กล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระปรีชาสามารถและมีแนวพระราชดำริในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเข้าพระราชหฤทัยยิ่ง เพราะพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานไว้นั้นได้ทรงปฏิบัติมาทั้งหมดแล้วในทุกขั้นตอน ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างที่จะหาผู้ใดมาเทียบเคียงได้ยาก ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในบรรดาผู้เชี่ยวชาญเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนั้นในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๓๙ รัฐบาลจึงได้จัดทำพญานาคทองคำเจ็ดเศียรขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระบรมราชวโรกาส

ให้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพญานาคทองคำเจ็ดเศียรนี้ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ซึ่งในโอกาสนั้น นายกรัฐมนตรีได้กราบบังคมทูลพระกรุณาประกาศพระเกียรติคุณที่มีพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ ที่ทรงพระราชอุตสาหะในเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้พสกนิกรได้มีน้ำอุปโภคบริโภคและใช้ในการเพาะปลูกทำเกษตรกรรม และได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตในนามของรัฐบาลและประชาชนชาวไทยทั้งปวง น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระราชสมัญญาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า **"พระบิดาแห่งการจัดการทรัพยากรน้ำ"**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒๖ ออกอากาศวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๑

ประเทศไทยค่อนข้างจะโชคดีทางด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เพราะมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านพาเอาฝนมาตกในช่วงต้นฤดูฝน และมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดพาฝนมาตกตอนปลายฤดูเป็นส่วนใหญ่ เป็นผลให้ประเทศไทยมีทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรน้ำอุดมสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยไม่ได้มีทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรน้ำอุดมสมบูรณ์อย่างกาลก่อน ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุหลายประการ เช่น ประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น มีความต้องการพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้น จึงมีการตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้นตามไปด้วย ตลอดทั้งความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำก็มีมากขึ้นตามลำดับ ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศตกอยู่ในสภาวะเสื่อมโทรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจากข้อมูลของทางราชการนั้น ในพุทธศักราช ๒๕๐๔ ประเทศไทยเหลือพื้นที่ป่าไม้ ๑๗๐ ล้านไร่ ในพุทธศักราช ๒๕๒๘ เหลือ ๙๔ ล้าน ๓ แสนไร่ และข้อมูลหลังสุดที่ทำการสำรวจในพุทธศักราช ๒๕๓๖ ประเทศไทยเหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง ๘๓ ล้าน ๔ แสนไร่เท่านั้น ทั้งๆ ที่รัฐได้ยกเลิกสัมปทานป่าไม้ไปแล้วตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๒ ซึ่งแสดงว่ายังคงมีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ากันอยู่อีกปีละประมาณ ๑ ล้าน ๑ แสนไร่ และการที่ประเทศไทยต้องสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ไปอย่างรวดเร็วในระยะ ๓๐ ถึง ๔๐ ปีอย่างต่อเนื่องนั้น มีผลกระทบอย่างมากต่อการเสียความสมดุลของระบบนิเวศน์ ทั้งแหล่งน้ำถูกทำลาย อุณหภูมิบนพื้นผิวดินเปลี่ยนไป หน้าดินถูกทำลาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักในเรื่องนี้มานานนับหลายสิบปีแล้ว เพราะเมื่อได้เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนัก ภูพิงค-ราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในภาคเหนือและบริเวณใกล้เคียงนั้น ได้ทอดพระเนตรเห็นป่าไม้ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารถูกทำลายมากมาย ทั้งจากราษฎรพื้นราบและราษฎรชาวไทยภูเขา และเพื่อเป็นการหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งโครงการหลวงขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในพุทธศักราช ๒๕๑๒ เป็นโครงการส่วนพระองค์ โดยมีพระราชดำรัสเรื่องโครงการหลวงเมื่อแรกตั้งความตอนหนึ่งว่า **“...ที่มีโครงการนี้ จุด**

ประสงค์อย่างหนึ่งก็คือมนุษยธรรม หมายถึงให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถที่จะมีความรู้และพยุงตัวมีความเจริญได้ อีกอย่างหนึ่ง...คือปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าสามารถช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติดคือฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับการปราบปรามการสูบฝิ่นและการค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้ก็เป็นผลอย่างหนึ่ง ผลอีกอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญคือชาวเขา ตามที่รู้เป็นผู้ที่ทำการเพาะปลูกโดยวิธีจะทำให้บ้านเมืองของเราไปสู่หายนะได้ โดยที่ถางป่าและปลูกโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง ถ้าพวกเราทุกคนไปช่วยเขา ก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความดี ความอยู่ดีกินดี และปลอดภัยได้อีกทั่วประเทศ เพราะถ้าสามารถทำโครงการนี้ได้สำเร็จ ให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง สามารถที่จะมีความอยู่ดีกินดีพอสมควร และสนับสนุนนโยบายที่จะรักษาป่าไม้ รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไป ประโยชน์อันนี้จะยั่งยืนมาก..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒๗ ออกอากาศวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๑

“โครงการหลวง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้จัดตั้งขึ้นครั้งแรกที่จังหวัดเชียงใหม่ในพุทธศักราช ๒๕๑๒ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยชาวเขาเพื่อมนุษยธรรม ช่วยลดการทำลายทรัพยากรป่าไม้ กำจัดการปลูกฝิ่น รักษาดินและใช้พื้นที่ให้ถูกต้อง คือให้ป่าอยู่ในส่วนที่ควรเป็นป่า และทำไร่ทำสวนในส่วนที่ควรเพาะปลูก ไม่ให้ทั้งสองส่วนนี้รุกล้ำซึ่งกันและกัน ก็จะสามารถฟื้นฟูสภาพป่าไม้ได้เป็นบางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้ทางตอนบนของประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอันสำคัญของพื้นที่ราบภาคกลางทางตอนใต้ ซึ่งเรื่องการฟื้นฟูสภาพป่านั้น ถ้ามนุษย์ไม่ไปบุกรุกยึดครองแผ้วถางป่าเพื่อทำการอย่างอื่นแล้ว ป่าไม้จะฟื้นตัวของตัวเองได้ตามธรรมชาติ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗ เกี่ยวกับเรื่องนี้ความตอนหนึ่งว่า “**...เรื่องต้นไม้ขึ้นเอง มีอีกแห่งหนึ่ง... คือโครงการเขาชะงุ้ม ที่จังหวัดราชบุรี. ที่ตรงนั้นอยู่ใกล้ภูเขาเป็นที่ที่ป่าเสียไปเป็นป่าเสื่อมโทรม. ที่เรียกว่าป่าเสื่อมโทรมเพราะมันไม่มีต้นไม้ ไม่มีชิ้นดี เริ่มทำโครงการนั้นมาประมาณ ๗ ปีเหมือนกัน. ไปดูเมื่อสัก ๒ ปี หลังจากทิ้งป่านั้นไว้ ๕ ปี. ตรงนั้นไม่ได้ทำอะไรเลย แต่ป่าเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าอุดมสมบูรณ์. ไม่ต้องไปปลูกสักต้นเดียว. คือว่าการปลูกป่านี้สำคัญ อยู่ที่ปล่อยให้เขาขึ้นได้. คืออย่าไปตอแยต้นไม้ อย่าไปรังแกต้นไม้ เพียงแต่ว่าคุ้มครองเขาหน่อย เขาขึ้นเอง...อย่างในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมานี้ เมืองไทยจากที่อุดมสมบูรณ์เป็นสวน เป็นไร่ เป็นป่า กลายเป็นทะเลทราย. เราจะทำให้ประเทศไทยกลับมีความอุดมสมบูรณ์ มีความชุ่มชื้นได้. ขออย่าไปรังแกป่าเท่านั้นเอง ไม่ต้องทำอะไรมาก...**”

ในส่วนโครงการหลวงซึ่งเป็นโครงการส่วนพระองค์นั้น ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องจริงจัง สามารถหยุดยั้งราษฎรชาวไทยภูเขาไม่ให้ถางป่าทำไร่เลื่อนลอยได้ อันเป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ตอนบนของประเทศไว้ได้ส่วนหนึ่ง และผลงานอันสำคัญยิ่งของโครงการหลวง คือการกำจัดการปลูกฝิ่นได้โดยวิธีสันติ อันเป็นการสร้าง

สรรค์และก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างนานาประเทศ จนได้รับการคัดเลือกตัดสินให้ได้รับรางวัลแมกไซไซ เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑ ในสาขา INTERNATIONAL UNDERSTANDING และต่อมาในเดือนมกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จดทะเบียนโครงการหลวงเป็นมูลนิธิ เพื่อจะได้เป็นองค์กรนิติบุคคล มีกฎหมายรองรับสำหรับดำเนินงานให้มั่นคงเป็นปึกแผ่นสืบต่อไปโดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท เป็นทุนเริ่มแรกในการจดทะเบียนโครงการหลวง เป็น "มูลนิธิโครงการหลวง" เมื่อเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๖ และมีพระมหากรุณา ทรงรับเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งในปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินงานครอบคลุม ๕ จังหวัดในภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน และพะเยา.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒๘ ออกอากาศวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีถึงปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย โดยเฉพาะความสัมพันธ์กันระหว่างดิน น้ำ และป่าไม้ ที่ต่างก็ย่อมมีความสัมพันธ์เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกันและกัน หากทรัพยากรอย่างหนึ่งอย่างใดถูกรบกวน ก็ย่อมจะต้องส่งผลกระทบความสมดุลทางธรรมชาติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อมีป่าก็จะมีน้ำ มีดินอันอุดม อากาศก็จะมีความชุ่มชื้น ซึ่งจะเป็นการเกื้อกูลต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตทั้งของคน สัตว์ และพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ และเมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๐ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เพื่อที่จะทรงหาทางช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรนั้น ได้มีพระราชดำรัสในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทรงกำชับว่า **“...การที่จะมีต้นน้ำลำธารไปชั่วกาลนานนั้น สำคัญอยู่ที่การรักษาป่า และปลูกป่าบริเวณต้นน้ำ ซึ่งบนยอดเขาและเนินสูงนั้นต้องมีการปลูกป่าโดยปลูกไม้ยืนต้นและปลูกไม้ฟืน ซึ่งไม้ฟืนนั้นราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้ แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นนั้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น เป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนตกแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย ซึ่งถ้ารักษาสภาพป่าไม้ไว้ให้ดีแล้ว ท้องถิ่นก็จะมีน้ำไว้ใช้ชั่วกาลนาน...ในป่าต้นน้ำลำธารที่ไม่มีคนบุกรุก อย่าให้คนเข้าไปตั้งหลักแหล่งใหม่ หากไม่มีคนก็ดีแล้ว อย่าได้นำเข้าไปอีก...ในป่าต้นน้ำลำธารไม่ควรมีสิ่งปลูกสร้างอะไรทั้งสิ้น รักษาควบคุมให้ได้...”**

พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ราษฎรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัตินั้น เป็นสิ่งที่ประจักษ์ชัดแก่บรรดาพสกนิกรชาวไทยทั้งประเทศและชาวโลกว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในชนบท อันแสดงถึงน้ำพระราชหฤทัยที่จะทรงร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพสกนิกรของพระองค์อย่างแท้จริง

ทรงอุทิศทั้งกำลังพระวรกาย กำลังความคิด และพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อให้ราษฎรได้สามารถดำรงชีวิตประกอบอาชีพเลี้ยงตัวและครอบครัวได้พอมีพอกินตามอัตภาพ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ราษฎร มีความสามัคคี รู้จักประสานประโยชน์ คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันในแต่ละชุมชนของตน ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มีจิตสำนึกและมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคมส่วนรวมแล้ว ประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง สมดังพระราชประสงค์ที่ทรงปรารถนาที่จะให้ทุกคนมีความสุข หากกระทำได้ดังนี้แล้วก็เท่ากับเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐได้อย่างหนึ่ง.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๒๙ ออกอากาศวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๑

พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระราชหฤทัยใส่มาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง คือพระราชกรณียกิจด้านการแพทย์และการสาธารณสุข เพราะมีพระราชดำริว่า การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดีและสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้น โดยปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพ จิตใจ สมบูรณ์ด้วย และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังทำประโยชน์สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็นแต่ผู้สร้างมิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ และจากการที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในชนบทตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพบว่าราษฎรเป็นจำนวนมากขาดการดูแลในเรื่องการรักษาสุขภาพอนามัย ดังนั้น ในพุทธศักราช ๒๕๑๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งโครงการหน่วยแพทย์พระราชทานขึ้น เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ สถานที่ใดก็โปรดให้หน่วยแพทย์พระราชทานตามเสด็จไปรักษาพยาบาลราษฎรผู้ป่วยเจ็บด้วยทุกครั้ง

หน่วยแพทย์พระราชทานนี้ เป็นการช่วยบรรเทาปัญหาด้านสุขภาพอนามัยให้แก่ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกล ซึ่งส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดล้วนยากจน ขาดความรู้ขั้นพื้นฐานด้านการสาธารณสุขที่จะดูแลรักษาตนเอง ดังนั้น การที่มีหน่วยแพทย์พระราชทานออกไปบำบัดรักษาราษฎรที่เจ็บป่วยอย่างถูกต้อง และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จึงเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรผู้เจ็บป่วยเหล่านั้นอย่างหาที่สุดมิได้ และจากจำนวนตัวเลขที่ปรากฏ ในแต่ละปีก็จะมีผู้ป่วยมาขอรับการรักษาพยาบาลเพิ่มมากขึ้นทุกปี โครงการที่เป็นพระราชดำริด้านการแพทย์และการสาธารณสุขจึงได้ขยายขอบข่ายออกไปอย่างกว้างขวาง และในระยะต่อมาก็มีคณะของหน่วยแพทย์อาสาตามเสด็จสมทบช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลราษฎรที่เจ็บป่วยขึ้นอีกหน่วยหนึ่ง ซึ่งเป็นผลดีต่อสุขภาพอนามัยของราษฎรที่มีแพทย์อาสาได้เข้ามาช่วยรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ซึ่งตรงกับพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ต้องการให้ราษฎรในชนบทห่างไกลได้รับการดูแลในเรื่องสุขภาพอนามัย ซึ่งมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะกรรมการ

บริหารราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ ตอนหนึ่งความว่า "...การที่ได้จัดคณะแพทย์ไปปฏิบัติงานในต่างจังหวัดเป็นระยะหนึ่งระยะหนึ่งนั้น นับว่าเป็นประโยชน์ที่จะช่วยรักษาพยาบาลชาวบ้านที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งในโรงพยาบาลของจังหวัดนั้นๆ ไม่สามารถที่จะบริการได้เต็มที่ เพราะบางแห่งอาจจะขาดแคลนผู้มีฝีมือ ทำให้ประชาชนได้รับการรักษาอย่างดีที่จะช่วยชีวิตเขาได้ คณะของราชวิทยาลัยศัลยแพทย์นี้ได้ช่วยชีวิตคนนับได้ว่าเป็นร้อยๆ คน เพราะว่าสามารถที่จะบริการได้ทันท่วงที และไม่ทำให้ชาวบ้านต้องเดือดร้อนในการเสียค่าใช้จ่ายด้วย การออกหน่วยเช่นนี้จึงเป็นประโยชน์ในด้านการรักษาประชาชนอย่างหนึ่ง และก็เป็นประโยชน์อีกด้านหนึ่ง สำหรับนายแพทย์ที่ออกไปก็ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง และสำหรับนายแพทย์ที่อยู่ในโรงพยาบาลจังหวัดนั้นๆ ก็ได้ประโยชน์มาก เท่ากับได้เข้าฝึกอบรม...ได้ความรู้มากทั้งในด้านได้ทราบสถิติของความเจ็บไข้ได้ป่วยและจะช่วยอย่างไรทั้งในด้านฝีมือและวิชาการด้วย..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓๐ ออกอากาศวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักสังคมสงเคราะห์ ได้พระราชทานความช่วยเหลือแก่พสกนิกรทั่วไปในเกือบจะทุกๆ ด้าน ทั้งผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย ผู้ขาดแคลนที่ทำมาหากิน ผู้ที่ขาดแคลนทุนการศึกษา สงเคราะห์ผู้ที่ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ ทั้งที่ถูกน้ำท่วม ทั้งที่ประสบภัยแล้ง การพระราชทานความช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ประสบปัญหาต่างๆ เหล่านี้ช่วยให้ผู้ที่ประสบปัญหาเดือดร้อนคลายความเดือดร้อนไป และมีเป็นจำนวนมากที่ได้รับพระราชทานความช่วยเหลือแล้วเหมือนตายแล้วเกิดใหม่ พระราชกรณียกิจด้านสังคมสงเคราะห์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงยิ่งใหญ่จนสุดที่จะพรรณนาได้ กล่าวได้ว่าเกิดความทุกข์แก่ราษฎร ณ ที่ใด ก็จะพบเห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ที่นั้น ไม่เคยทรงทอดทิ้งให้ประชาชนผู้ประสบภัยหรือประสบความทุกข์ยากต้องอยู่เดียวดาย หากไม่สามารถจะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานความช่วยเหลือได้ด้วยพระองค์แล้ว ก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ข้าราชบริพารที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยเดินทางไปให้ความช่วยเหลือ ยังความปลื้มปีติบังเกิดแก่พสกนิกรชาวไทย ที่เกิดมาเป็นคนไทยได้อยู่ร่มเย็นพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมและในเรื่องงานสังคมสงเคราะห์นั้น ได้เคยพระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะกรรมการอำนวยการ ประธานคณะกรรมการประสานงานส่วนภูมิภาค และผู้อำนวยการของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ ความตอนหนึ่งว่า **“...การสังคมสงเคราะห์นั้นก็แบ่งเป็นส่วนต่างๆ ได้ ๒-๓ อย่าง ถ้าแบ่งเป็นว่าจะไปสงเคราะห์ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ตกทุกข์ได้ยากนี้ คนเรามีทุกข์ที่เป็นตามสภาพ คือว่าเกิดมาก็มีทุกข์ คือมีความเดือดร้อนความลำบากในการครองชีพในการมีชีวิตอยู่ ซึ่งเป็นทุกข์ตามสภาพ เกิดมาแล้วก็มีทุกข์ ทุกข์นั่นที่สำคัญก็คือต้องมีอาหาร ต้องมีจตุปัจจัย ถึงพูดกันว่าทุกคนเกิดแล้วเมื่อมีกำลังก็ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ หรือมีอาชีพการงานที่สุจริตเพื่อที่จะเลี้ยงชีพ... มีคนเป็นจำนวนมากในโลกนี้ที่ไม่มีอาหารใส่ท้องก็เป็นทุกข์มาก จึงต้องสงเคราะห์ในประเทศไทยก็นับว่าน้อย เพราะว่ายังมีที่จะทำมาหากินได้ดีพอสมควร แล้วก็โดยที่โครง**

สร้างของสังคมยังดี ตรงที่คนที่ตกทุกข์ได้ยากโดยมากก็ได้รับการช่วยเหลือเป็นประเพณีมา อันนี้ก็อยู่ในเรื่องของการสงเคราะห์...ทุกข์อีกอย่างหนึ่งที่เป็นทุกข์ในโอกาสบางโอกาส ซึ่งก็เป็นระดับชาติเหมือนกัน แต่ว่าเป็นโอกาส เช่น ทุกข์จากภัยธรรมชาติหรือภัยที่เกิดขึ้นมาตามโอกาส ดังนี้ก็จะต้องช่วยผู้ที่ประสบภัย จะเป็นอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัยที่เกิดมาหรือภัยอื่นๆ ที่มีมากมาย อันนี้ก็จะต้องช่วย เป็นเรื่องของการสงเคราะห์ทุกข์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น นอกจากนี้ก็มีการสงเคราะห์ทุกข์ที่คล้ายคลึงกับทุกข์อันแรกคือตามสภาพ แต่ว่าจะเป็นเฉพาะกับคนอย่างพวกที่พิการ ทุพพลภาพ เป็นต้น เพราะเกิดมาทุพพลภาพ เพราะโรคภัยไข้เจ็บ หรือเพราะอุปัทวเหตุก็ตาม... อันนี้ก็เป็นสิ่งที่จะต้องสงเคราะห์ทั้งนั้น..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓๑ ออกอากาศวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๑

เมื่อ ๓๐ ปีก่อน ชาวเขาในภาคเหนือทำไร่เลื่อนลอย ตัดไม้ทำลายป่า เพื่อปลูกข้าวและฝิ่น ข้าวนั้นปลูกไว้กิน ส่วนฝิ่นนั้นปลูกเพื่อเป็นยารักษาโรคและขายเป็นรายได้หลัก ทำให้ป่าต้นน้ำลำธารถูกทำลาย เหลือแต่เขาหัวโล้นอยู่ทั่วไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าเหล่านี้ทุกครั้งที่ทอดพระเนตรเห็น ขณะเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและข้าราชการตำรวจทหารทุกปี วันหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขับรถยนต์พระที่นั่งประพาสหมู่บ้านแม้วดอยปุย ใกล้พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ทอดพระเนตรเห็นท้อพื้นเมืองที่แม้วปลูกไว้ ได้รับสั่งถามแม้วว่า นอกจากปลูกฝิ่นขายแล้ว เขามีรายได้จากพืชพันธุ์อื่นอีกหรือไม่ ก็ได้ทรงทราบว่า นอกจากฝิ่นแล้ว ชาวเขาดอยปุยยังเก็บท้อพื้นเมืองขายมีรายได้เท่ากับฝิ่น จึงทรงพระราชดำริว่า ถ้านำกิ่งท้อพันธุ์ต่างประเทศลูกใหญ่มาติดตาต่อกิ่งกับต้นท้อพื้นเมือง ชาวเขาก็จะมีรายได้มากกว่าฝิ่น ดังนั้น ในวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนสองแสนบาทแก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีสถานีทดลองผลไม้เมืองหนาวอยู่ใกล้พระตำหนักภูพิงค์ ให้ซื้อสวนข้างเคียงมาทำงานทดลองและวิจัยพืชเมืองหนาว ทั้งไม้ผล ไม้ดอก เพื่อปลูกบนดอยมาส่งเสริมให้ชาวเขาปลูก ซึ่งจะทำรายได้ให้แก่คนปลูกมากกว่าฝิ่น สวนนี้คือ **“สวนสองแสน”**

ในปีเดียวกันนี้เอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอแดงบ้านห้วยผักไห่ ตำบลม่อนปิง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทอดพระเนตรเห็น **อ่างขาง** ซึ่งเป็นที่ราบกลางหุบเขา มีอากาศหนาวเย็น แต่ป่าไม้ถูกทำลายจนเตียนโล่ง มีแต่ไร่ฝิ่นออกดอกสะพรั่งไปทั้งดงดอย ก็ทรงพระราชดำริว่า สภาพพื้นที่เช่นนี้หากมีการพัฒนาที่ถูกต้องแล้ว จะสามารถปลูกพืชเมืองหนาวได้ดี เพราะภูมิประเทศและอากาศเอื้ออำนวย จึงได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ซื้อที่ของชาวบ้านบริเวณเชิงขอบอ่างที่เรียกว่า **“บ้านคุ้ม”** เนื้อที่ ๑๐ ไร่ ในราคาพันห้าร้อยบาท สำหรับเป็นสถานีวิจัยพืชเมืองหนาว เรียกชื่อกันว่า **“สวนพันห้า”** ต่อมา หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี

และคณะทำงาน ได้เลือก "สวนพันห้า" เป็นสถานีวิจัยแห่งแรกของโครงการหลวง ได้รับพระราชทานชื่อว่า **"สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง"**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๗ เล่าถึงความเป็นมาของโครงการหลวงว่า

"โครงการหลวงได้เริ่มขึ้นเป็นกิจการที่เล็กๆ ซึ่งไม่เป็นโครงการ แต่เป็นการไปเที่ยวมากกว่า คือไปเที่ยวตามหมู่บ้านต่างๆ ก็ได้เห็นว่าควรที่จะช่วยประชาชนในการอาชีพ จึงได้นำสิ่งของไปให้เขาเพื่อที่จะพัฒนาการอาชีพของชาวบ้าน ต่อมาก็ได้เพิ่มขึ้น มีผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานราชการได้เข้ามาช่วย และมีคนส่วนหนึ่งช่วยเพื่อที่จะให้การส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ต่อมามีความร่วมมือขององค์กรต่างประเทศ ตลอดจนรัฐบาลต่างประเทศด้วย จึงขึ้นมาเป็นโครงการที่เรียกว่า "โครงการหลวง"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓๒ ออกอากาศวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๑

วิธีแก้ปัญหาเรื่องการทำไร่เลื่อนลอยและการปลูกฝิ่นของชาวเขาให้ได้ผลก็คือต้องหาพืชอื่นมาให้ชาวเขาปลูกทดแทน และทำเงินให้มากกว่าฝิ่น โครงการหลวงได้ตั้ง **สถานีวิจัย** ขึ้น ๖ แห่ง คือ สวนสองแสนบนดอยปุย สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง สถานีวิจัยแม่หลอด สถานีเกษตรหลวงปางดะ สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ สถานีวิจัยและส่งเสริมที่ขุนวาง โครงการหลวงได้นำพืชพรรณเมืองหนาวมากมายหลายสิบชนิดมาวิจัยและทดลองปลูกบนที่สูง โดยได้รับความช่วยเหลือจากประเทศต่างๆ ผลการทดลองเกิดขึ้นช้าๆ แต่มีอัตราความสำเร็จสูง นักวิชาการได้นำผลการทดลองนี้ถ่ายทอดสู่ชาวเขาที่ร่วมในการทดลองมาตั้งแต่ต้น ให้ปลูกผัก ปลูกดอกไม้และพืชไร่ ตลอดจนเลี้ยงสัตว์ ขณะเดียวกันก็ร่วมกับโครงการหลวงปลูกป่าต้นน้ำลำธาร ปลูกพืชปรับปรุงดินที่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมให้กลับอุดมสมบูรณ์ขึ้นด้วย งานของโครงการหลวงได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง มี **ศูนย์พัฒนา** โครงการหลวงอีก ๒๘ แห่ง ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน จนในที่สุด ชาวเขามีรายได้จากการปลูกพืชผลเมืองหนาวมากขึ้นก็ลดการปลูกฝิ่นลงตามลำดับ

วันเวลาผ่านไปกว่า ๒๐ ปี อ่างขางและดงดอยที่เคยเป็นไร่ฝิ่นไปทุกทิวเขา บัดนี้กลายสภาพเป็นไร่กาแฟ ไร่ผัก ผลไม้ แปลงดอกไม้เมืองหนาวที่ให้ผลตอบแทนเป็นมูลค่ามากกว่าฝิ่นเสียอีก ประการสำคัญคือ นอกจากโครงการหลวงทำหน้าที่วิจัย ส่งเสริม และพัฒนาการปลูกพืชพรรณเมืองหนาวให้ชาวเขาแล้ว ยังดูแลด้าน **การขนส่ง คัดบรรจุ เก็บรักษา** และ **จำหน่าย** ให้อีกด้วย **ผลิตผล** และ **ผลิตภัณฑ์** จาก **โครงการหลวง** ทั้งหมดอยู่ภายใต้เครื่องหมายการค้า **“ดอยคำ”**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๗ ทรงเล่าถึงการดำเนินงานของโครงการหลวง ตอนหนึ่งว่า

“...เป็นโครงการที่ประกอบด้วยผู้ที่เป็นอาสาสมัคร และเป็นข้าราชการในกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ของไทย และเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มาจากต่างประเทศ ในที่สุดเป็นโครงการที่มากมายใหญ่โต ขยายออกไปช่วยประชาชนในหมู่บ้านในวงจำกัด จนกระทั่งเป็นการ

ช่วยเหลือเท่ากับเป็นภาคทีเดียว จึงต้องมีการบริหารที่ดีขึ้น และก็มีคนได้ช่วยบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อที่จะให้โครงการนี้ดำเนินไปตามจุดประสงค์ คือ ความกินดีอยู่ดีของประชาชน ต่อมาจึงได้เปลี่ยนแปลงเป็นมูลนิธิโครงการหลวง เพื่อที่จะให้กิจการนี้ดำเนินต่อไปได้อย่างสม่ำเสมอ..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓๓ ออกอากาศวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๑

พืชพรรณเมืองหนาวที่โครงการหลวงวิจัยแล้วนำไปส่งเสริมและพัฒนาให้ชาวเขาปลูกบนดอยในภาคเหนือแทนฝิ่นมีประมาณ ๑๐๐ ชนิด มี **ผัก** เมืองหนาว ๖๐ ชนิด เช่น ผักกาดต่างๆ แรดิช พริกยักษ์หวาน กะหล่ำปม ซุกินี่ บีทรูท แครอท หอมต้น กระเทียมต้น เซเลอรี่ ถั่วแขก ฯลฯ **ดอกไม้** สวย ๒๐ ชนิด เช่น เบญจมาศ เยอบีรา อัลสโตรมิเรีย คาร์เนชั่น ไอริส ฟรีเซีย กุหลาบ ปักษาสวรรค์ ฯลฯ **ไม้ผล** ๑๒ ชนิด เช่น บ๊วย พลับ พลัม ท้อ กีวี สาลี่ แอปเปิล เสาวรส ทับทิม สตรอเบอรี่ ฯลฯ และ **พืชไร่ พืชในร่ม** เช่น ถั่วแดง-หลวง มันฝรั่ง แฟล็กซ์ที่เอาใยมาทอผ้าลินิน เมล็ดคั้นเอาน้ำมันลินสด เห็ดหอม เห็ดกระดุม เห็ดชอมปิญอง เป็นต้น เมื่อผลผลิตเหล่านี้ออกสู่ตลาดพร้อมกัน มีปริมาณมากเกินไป พ่อค้าที่รับซื้อก็กดราคาตามใจชอบ ดังนั้น เพื่อพยุงราคาพืชผล ป้องกันการเอารัดเอาเปรียบ และให้เกษตรกรชาวเขาได้รับรายได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยจากผลผลิตของตน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้โครงการหลวงตั้ง **โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป** ขึ้น ๓ แห่ง เพื่อเป็นตลาดรับซื้อผลผลิตต่างๆ จากชาวเขาบริเวณใกล้เคียงที่มากเกินไป หรือผลผลิตที่ไม่ได้ขนาดสำหรับขายสด นำมาแปรรูปเพื่อจัดจำหน่ายต่อไป

โครงการหลวงได้ตั้งโรงงานแปรรูปแห่งแรกขึ้นที่ตำบลแม่งอน **อำเภอฝาง** ซึ่งผลิตน้ำมะเขือเทศเข้มข้น ผลไม้เมืองหนาวบรรจุกระป๋อง ลิ้นจี่ลอยแก้ว ลำใยลอยแก้ว ข้าวโพดอ่อน หน่อไม้ หน่อไม้น้ำ ฯลฯ ต่อมาไม่นานก็ตั้ง **โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปแม่จัน** จังหวัดเชียงราย รับซื้อผลิตผลจากหมู่บ้านแม้ว กะเหรี่ยง มูเซอ อีก้อ เย้า โรงงานแปรรูปแห่งนี้ผลิตน้ำนมถั่วเหลือง ข้าวโพดอ่อน ฯลฯ สำหรับ **โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป มช.** ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่นั้น เกิดขึ้นในปีที่เกษตรกรปลูกสตรอเบอรี่กันมากจนล้นตลาดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาจารย์ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร ขณะนั้นสังกัดคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แปรรูปสตรอเบอรี่เป็นแยม ไวน์ และทำหน้าที่แปรรูปผลผลิตจากโครงการหลวงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบัน อาหารแปรรูปของโครงการหลวงภายใต้เครื่อง

หมาย **"ดอยคำ"** มีเกือบ ๕๐ ชนิด ทั้งแยม น้ำผึ้ง ผลไม้ลอยแก้ว น้ำผลไม้นานาชนิด กาแฟ ฯลฯ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่เจ้าหน้าที่โครงการหลวง เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโครงการหลวงอาหารสำเร็จรูปโรงงานเชียงใหม่ ตอนหนึ่งว่า

"พวกเราต้องช่วยกันพัฒนาให้เกษตรกรของเราได้อยู่ดีกินดี ชาติบ้านเมืองของเราจึงจะไปรอด เราคงอยู่กันอย่างไม่สงบ ถ้าบ้านเมืองของเรามีแต่ความยากจน มีแต่โจรผู้ร้าย เกษตรกรอยู่ดีกินดี พวกเราก็พลอยอยู่ดีกินดีไปด้วย"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓๔ ออกอากาศวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๑

ในขณะที่มูลนิธิโครงการหลวงตั้งโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป เพื่อนำผลไม้ พืชผักเมืองหนาว และสมุนไพร มาแปรรูปบรรจุขวด กระป๋อง ขายภายใต้เครื่องหมาย “ดอยคำ” โครงการหลวงก็ส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชอีกหลายชนิดเพื่อนำมาทำแห้งโดยเฉพาะ เช่น ข้าวโอ๊ต ข้าวสาลี เฟิร์น ดอกสแตติส เป็นต้น นอกจากนี้ ก็ให้ราษฎรเก็บวัชพืชและดอกไม้ป่าที่ไร้ประโยชน์จากป่าเขา ชายทุ่ง ชายป่า มาทำให้แห้ง แล้วผ่านกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์เล็กน้อย เช่น ฟอกขาว ย้อมสี เพื่อตกแต่งให้สวยงามขึ้น มาทำเป็น **ผลิตภัณฑ์ไม้ประดับแห้ง** เป็นสินค้าส่งขายในประเทศและต่างประเทศที่ได้รับความนิยมและสั่งซื้อมากขึ้นตามลำดับ การดำเนินงานของโครงการผลิตภัณฑ์ไม้ประดับแห้งของมูลนิธิโครงการหลวงนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวพระราชดำริให้บริหารงานในลักษณะที่คล่องตัว และมีรายได้พึ่งตนเองในลักษณะการดำเนินธุรกิจ ทำนองเดียวกับที่โปรดให้โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปดำเนินงานแบบทันสมัยและพึ่งตนเองในรูปแบบธุรกิจ คือ จัดตั้งเป็น **บริษัทดอยคำอาหารสำเร็จรูป** โดยมีสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นหุ้นส่วนใหญ่

ตลาดต่างประเทศที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้ประดับแห้งมูลนิธิโครงการหลวง ได้แก่ ญี่ปุ่น ไต้หวัน มาเลเซีย อินโดนีเซีย เกาหลี จีน คูเวต สาธารณรัฐอาหรับเอมิเรสต์ อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมาก ได้แก่ **บุหงา** รองลงมาเป็นประเภทดอกไม้แห้ง จัดในกระถางดินเผา ตะกร้าหวาย ตะกร้าไม้ไผ่ ต้นบอนไซดอกไม้แห้ง เป็นต้น สินค้าที่ได้รับการสั่งซื้อส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็ก ราคาไม่แพง และประหยัดพื้นที่ในการจัดส่ง สำหรับสีของดอกไม้แห้ง อังกฤษชอบดอกไม้สีอ่อนจนเกือบขาว ญี่ปุ่นชอบสีขาวๆ สีหวานๆ ละมุนละไม ประเทศในกลุ่มตะวันออกกลาง อินโดนีเซีย มาเลเซีย ชอบดอกไม้สีเจิดจ้า สดใส คล้ายฝรั่งเศสและคนไทย เช่น ม่วงแดง เหลือง ชมพู เป็นต้น สำหรับตลาดในประเทศ นิยมผลิตภัณฑ์ดอกไม้แห้งที่จัดในกระถาง ตะกร้าหวาย ไม้ไผ่ ต้นบอนไซ และช่อบูเกต์ที่ราคาไม่แพงเกินไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสถึงผลการดำเนินงานของโครงการหลวง เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ ตอนหนึ่ง ความว่า

"...ผลนั้นก็ดังที่ท่านทุกคนได้เห็นประจักษ์แล้ว ทำให้คนภาคเหนือ ทั้งผู้ที่อยู่บนภูเขาทั้งที่อยู่ในที่ราบ ได้รับการสนับสนุนและสงเคราะห์ช่วยให้พัฒนาตัวเองขึ้นมา โดยทำให้สิ่งที่เป็นปัญหาลดลงไป สิ่งที่เป็นปัญหานั้นก็ทราบกันทั่วไปว่า ในภาคเหนือนี้มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การผลิตวัตถุดิบของยาเสพติด ซึ่งโครงการหลวงก็สามารถลดจำนวนของยาเสพติดนี้ลงไปอย่างเห็นได้ชัด และนอกจากนี้ก็ได้ลดภัยของความเข้าใจผิดในระหว่างประชาชนบนภูเขาและประชาชนในที่ราบ ทำให้มีความร่วมมืออย่างดี ทั้งทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งหมดนี้มีฐานะดีขึ้น เป็นผลให้ประเทศมีความเจริญเป็นส่วนรวม และมีความปลอดภัยมั่นคงในที่สุด"

"ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ"

ตอนที่ ๓๕ ออกอากาศวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในวิชาความรู้หลายแขนง ทรงเป็นนักคิด นักค้นคว้า แล้วยังอธิบายถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบ และส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้อีกด้วย ทรงตั้งพระราชหฤทัยให้คนไทยทุกคนมีโอกาสได้ศึกษาวิชาความรู้ พระราชปณิธานนี้จะเห็นได้ชัดจากโครงการหนึ่ง ซึ่งอาจจะไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายนัก นั่นคือ **"โรงเรียนพระดาบส"**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า ยังมีบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่มีความรักวิชาการ อยากหาความรู้ใส่ตน แต่ไม่สามารถหาที่เรียนได้ เพราะบ้างก็ขาดแคลนทุนทรัพย์ บ้างก็ไม่มีคุณสมบัติที่จะเข้าศึกษาตามโรงเรียนทั่วไปได้ ดังนั้น หากมีช่องทางที่จะช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ให้มีความรู้พอที่จะประกอบอาชีพในสาขาต่างๆ เลี้ยงตัวได้ ย่อมจะบังเกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติเป็นอเนกประการ จึงมีพระราชดำริที่จะจัดการศึกษานอกระบบขึ้น มีลักษณะเดียวกับสำนักพระดาบส หรือสำนักอาจารย์ทิศา-ปาโมกข์ในสมัยโบราณ ผู้ใดต้องการใฝ่หาวิชาความรู้ใส่ตัวก็จะดั้นด้นบุกป่าฝ่าดงไปหาพระอาจารย์ ซึ่งมักจะเป็นพระดาบสที่ตั้งสำนักอยู่ในป่า แล้วฝากตัวเป็นลูกศิษย์ เมื่อพระอาจารย์รับไว้แล้ว ก็จะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น พร้อมกันนั้นก็อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาด้วย ลูกศิษย์ก็จะตอบแทนคุณพระอาจารย์ด้วยการปรนนิบัติรับใช้ เช่น ตักน้ำ ทำความสะอาดอาศรมกุฎี หาผลไม้ให้ขบฉัน จนกระทั่งเมื่อมีความรู้พอก็กราบลาพระอาจารย์กลับสู่บ้านเมือง

เมื่อเดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานสถานที่ของสำนักพระราชวัง ณ บ้านเลขที่ ๓๘๔-๓๘๖ ถนนสามเสน ตรงข้ามหอสมุดแห่งชาติ ให้เป็น **"อาศรม"** ของ **"พระดาบส"** คือ พลตำรวจตรีสุชาติ เผือกสกลธ์ รับไปดำเนินการทดลองเปิด **"โรงเรียนพระดาบส"** รับบุคคลที่มีความตั้งใจจริงที่จะหาความรู้ใส่ตัวโดยไม่จำกัดเพศ วัย และวุฒิความรู้ หรือฐานะมาเข้ารับการอบรมวิชาชีพ ทรงพระกรุณาพระราชทาน **"ป่าสังเคราะห์"** คือ **"เงินทุน"** เป็นค่ากินอยู่และค่าใช้จ่าย เป็นค่าดำเนินการ ผู้ดำเนินการคือ องคมนตรี และผู้ทรงคุณวุฒิอื่น นักเรียนรุ่นแรกมี ๖ คน เป็นทหาร

ตำรวจ และพลเรือนผ่านศึกที่ทุพพลภาพ "**ดาบส**" เป็นผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งอาสาสมัครสอน ให้ความรู้วิชาช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ แก่ศิษย์เป็นวิทยาทานโดยไม่หวังค่าตอบแทน การอบรมรุ่นแรกได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดี ทางโรงเรียนได้เปิดรับซ่อมเครื่องไฟฟ้า วิทยุ ติดตั้งไฟในอาคาร เป็นการหารายได้ให้แก่นักเรียนในรูปสหกรณ์ด้วย ต่อมาโรงเรียนได้เปิดหลักสูตรเตรียมช่าง หลักสูตรช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ หลักสูตรช่างเครื่องยนต์ ฯลฯ ผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจและก่อให้เกิดประโยชน์ไม่เฉพาะแต่ผู้เข้ารับการอบรมเท่านั้น ยังเป็นการสนับสนุนการศึกษาด้านช่างของประเทศ ตลอดจนเป็นการริเริ่มแนวทางการฝึกอบรมในมิติใหม่อีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาทถึงประโยชน์ของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาประเทศ ว่า

"การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้โดยสะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว"

"ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ"

ตอนที่ ๓๖ ออกอากาศวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่ไหนในประเทศ ถ้ามีแหล่งน้ำ ก็จะทรงปล่อยปลาทุกแห่ง เพื่อให้ **"ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว"** ด้วยว่าปลานั้นเป็นอาหารโปรตีนของชาวไทยมาแต่โบราณกาล เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๘ สมเด็จพระจักรพรรดิอากิฮิโต ครั้งยังทรงเป็นมกุฎราชกุมารแห่งญี่ปุ่น ได้น้อมเกล้าฯ ถวายปลาจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า นีโลติก้า แจแปนิก้า ๕๐ ตัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเลี้ยงไว้ในบ่อภายในบริเวณสวนจิตรลดา แล้วพระราชทานปลานี้ให้กรมประมงนำไปขยายพันธุ์ตามสถานีประมงต่างๆ เพื่อแจกแก่ราษฎร พร้อมกับพระราชทานชื่อปลาพันธุ์ใหม่นี้ว่า **"ปลานิล"**

นอกจากจะพระราชทานพันธุ์**ปลานิล** ซึ่งขณะนี้ได้ขยายพันธุ์จนมีจำนวนมากมายทั่วประเทศแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังสนพระราชหฤทัยต่อการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวกับปลาอยู่ตลอดเวลา เช่น การรักษาพันธุ์ปลาบางชนิดมิให้กลายพันธุ์ไป โดยทรงขอให้กรมประมงดำเนินการด้านพัฒนาพันธุกรรมเพื่อรักษาต้นพันธุ์ไว้ด้วย มิใช่ขยายพันธุ์เพื่อนำไปปล่อยอย่างเดียว หรือปลาบางชนิดที่หายากและมีแนวโน้มว่าลดจำนวนลงจนอาจสูญพันธุ์ในที่สุด เช่น **ปลาม้า** ซึ่งมีอยู่แต่เฉพาะสุพรรณบุรีแห่งเดียว **ปลาบึก** ซึ่งเป็นปลาในสกุล Catfish ที่ใหญ่ที่สุดในโลกและมีอยู่แต่เฉพาะในแม่น้ำโขงเท่านั้น ก็ทรงห่วงใยและทรงให้ค้นคว้าหาวิธีการที่จะอนุรักษ์พันธุ์ปลาทั้งสองชนิดนี้ไว้ให้ได้ จนในที่สุด กรมประมงก็สามารถผสมเทียมพันธุ์**ปลาม้า** และพันธุ์**ปลาบึก** ได้สำเร็จ และขยายพันธุ์ได้มากมาย

ในพุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้มี**ปลานิลแดง** เกิดขึ้นที่สถานีประมงน้ำจืด จังหวัดอุบลราชธานี ทางสถานีจึงได้รวบรวมลูกพันธุ์ปลานิลแดงมาศึกษาเพื่อคัดพันธุ์ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ กลุ่มวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ ได้นำลูกปลานิลแดงจากสถานีประมงน้ำจืด จังหวัดอุบลราชธานี มาศึกษาก็พบว่า **ปลานิลแดง** เกิดจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่าง **ปลานิล** กับ **ปลาหมอเทศ** ซึ่งปลาหมอเทศนั้นเป็นพันธุ์ปลาที่นำเข้ามาก่อนปลานิล แล้วนำมาเลี้ยงในภาคอีสาน ปลานิลแดงมีรสชาติ

หวานมันและเนื้อนุ่มละเอียดกว่าปลานิล จากการศึกษาพบว่า ถ้าเกษตรกรนำไปเลี้ยงในน้ำกร่อยหรือน้ำทะเล ปลานิลแดงจะมีรสชาติดีกว่าเลี้ยงในน้ำจืด ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อปลาพันธุ์ใหม่นี้ว่า **"ปลาทับทิม"**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับการประมง เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗ ตอนหนึ่งว่า

"...ได้ปล่อยปลามาหลายปีแล้ว และปลาก็เติบโตดี มีการจับปลาร่ำรวยกันไป แต่ว่าผู้ที่ร่ำรวยไปไม่ใช่เป็นชาวบ้านที่อยู่แถวนี้ เป็นพวกที่เรียกว่าเป็นนายทุน เป็นส่วนมาก ฉะนั้น ถ้าอยากใช้ทรัพยากรในด้านประมง จะต้องจัดเป็นระเบียบ ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่ว่าปล่อยพันธุ์ปลาให้ดี หรือเลี้ยงปลาให้เติบโตดี สำคัญว่า ตามธรรมชาติเราปล่อยปลาลงไปแล้ว มันจะผสมพันธุ์หรือไม่ผสมพันธุ์ก็แล้วแต่ แต่ว่ามันก็เติบโตตามธรรมชาติ...ที่จะต้องทำคือ บริหารเกี่ยวกับการจับปลาให้ประชาชนได้ประโยชน์จริง ๆ"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓๗ ออกอากาศวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๔๑

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันอย่างไม่เป็นทางราชการ ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของประธานาธิบดีลึบเก พระองค์ได้ทอดพระเนตรกิจการต่อเรือของเยอรมันที่ **เสรีนครเบรเมน** ซึ่งเคยต่อเรือ **“จันทร”** ให้แก่กรมอุทกศาสตร์ บริษัทนี้ต่อเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ด้วย แต่มีความชำนาญใน **การต่อเรือเร็วยามฝั่งโดยเฉพาะ** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริว่า กองทัพเรือควรจะต่อเรือประเภทนี้ไว้ใช้ในราชการเองบ้าง เพราะเรามีฝั่งทะเลอันยาวเหยียด ทั้งฝั่งทะเลจีนและฝั่งมหาสมุทรอินเดีย เป็นระยะทางรวมทั้งสิ้นประมาณ ๒,๗๐๐ กิโลเมตร เรือยนต์เร็วรักษาฝั่งนอกจากจะช่วยสร้างรั้วทางทะเลให้มั่นคงยิ่งขึ้นแล้ว ยังมีบทบาทในการปราบปรามและป้องกันการลักลอบลำเลียงอาวุธและกำลังคนของฝ่ายก่อการร้ายเข้ามาในน่านน้ำอาณาเขตของประเทศไทย และให้ความคุ้มครองแก่เรือประมงได้อีกด้วย

เมื่อเสด็จนิวัตพระนครแล้ว ได้มีพระราชปรารภเรื่องนี้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กระทรวงกลาโหมจึงให้งบประมาณพิเศษแก่กองทัพเรือ ซึ่งได้มอบหมายให้กรมอู่ทหารเรือเป็นผู้ต่อเรือเร็วรักษาฝั่งขึ้น ๑ ลำ มีนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศเป็นผู้ออกแบบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานคำปรึกษา ทรงสั่งเอกสารวิชาการทางเรือมาให้ศึกษา ทรงดูแลปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และทรงช่วยเหลือโดยติดต่อกับสถานีวิจัยและทดลองแบบเรือแห่งชาติของประเทศอังกฤษ ให้ช่วยทดสอบแบบให้จนเป็นที่พอใจ แล้วช่างของกรมอู่ทหารเรือเองได้ต่อเรือขึ้นที่กรมอู่ทหารเรือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในพิธีวางกระดูกงู **เรือ ต.๙๑** เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๐ เรือที่ต่อขึ้นเป็นเรือเหล็กประเภทเรือยนต์เร็วรักษาฝั่ง มีระวางขับน้ำ ๘๗.๕ ตัน ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ดีเซล ความเร็วสูงสุด ๒๕ นอต มีอาวุธประจำเรือพร้อม เมื่อเรือต่อเสร็จเรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทดสอบความเร็วเรือที่เกาะสีชังด้วยพระองค์เอง และพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยต่างๆ เกี่ยวกับประสิทธิภาพของเรือ เมื่อแล้ว

เสร็จสมบูรณ์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปล่อยเรือ **"ต.๙๑"** ลงน้ำเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๑ ชื่อเรือยนต์รักษาฝั่ง ต.๙๑ นั้น **"ต."** หมายถึงประเภทเรือ **"๙"** หมายถึง รัชกาลที่ ๙ ส่วน "๑" หมายถึง เป็นเรือลำที่ ๑ หลังจากนั้น กองทัพเรือได้มีการดัดแปลงและพัฒนาการต่อเรือชุด ต.๙๑ และต่อเรือเพิ่มเติมอีกรวม ๙ ลำ คือ ต.๙๙ ปัจจุบันเรือชุดนี้มีชื่อว่า **"เรือตรวจการใกล้ฝั่ง"**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสถึงความสำคัญของการมีเรือยนต์รักษาฝั่ง เมื่อวันพุธที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๐ ตอนหนึ่ง ความว่า

"การป้องกันประเทศทางทะเล เป็นหน้าที่โดยตรงและสำคัญที่สุดของกองทัพเรือ หน้าที่นี้เป็นภาระหนักที่ต้องอาศัยทหารที่มีความรู้ความสามารถ และเรือรบอันมีคุณภาพดีประกอบพร้อมกันไป บรรดาเรือรบที่ใช้ในราชการเป็นเรือที่สั่งจากต่างประเทศ การที่ราชการกองทัพเรือสามารถเริ่มต่อเรือยนต์รักษาฝั่งขึ้นใช้ในราชการได้เช่นนี้ จึงควรเป็นที่น่ายินดีและน่าสนับสนุนอย่างยิ่ง นับว่าเป็นความเจริญก้าวสำคัญก้าวหนึ่งของกองทัพเรือ"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓๘ ออกอากาศวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรทั่วประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพบเห็นท้องถิ่นหลายๆ แห่งประสบปัญหาความแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค และทำการเพาะปลูก เนื่องจากภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ปีพุทธศักราช ๒๔๙๘ ได้เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับที่ภาคอีสานเพื่อเยี่ยมราษฎร ทรงสังเกตว่า ท้องฟ้ามีเมฆมาก แต่ฝนกลับตกน้อย ราษฎรจึงขาดแคลนน้ำ ดังนั้น จึงได้มีพระราชดำริว่า น่าจะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับสภาพภูมิประเทศและสภาพอากาศของประเทศไทย เพื่อทำให้ฝนตก เป็นการบรรเทาและแก้ไขปัญหาสภาวะแห้งแล้งได้ จึงพระราชทานแนวพระราชดำรินี้แก่ ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ เทวกุล เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๙ ให้ศึกษาวิจัยทางด้านเอกสารที่จะทำให้เกิดการค้นคว้าทดลองขึ้น เมื่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับสนองแนวพระราชดำริมาจัดตั้ง **“โครงการปฏิบัติการค้นคว้าและทดลองการทำฝนเทียม”** ขึ้น มี ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ เทวกุล เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ และได้มีการศึกษาทดลองการทำฝนในท้องฟ้าสำเร็จเป็นครั้งแรกประมาณเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ แล้วดำเนินการต่อเนื่องมาจนปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ ก็สามารถที่จะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ดำเนินการทำฝนเทียมได้ และปีนั้นเอง เกิดภาวะแห้งแล้งในจังหวัดพิจิตรและนครสวรรค์ ราษฎรได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอฝนเทียม ก็ได้มีการปฏิบัติการทำฝนเทียมช่วยเหลือ และได้ใช้กรรมวิธีทำฝนเทียมแก้ไขปัญหาภาวะความแห้งแล้งของเกษตรกรตลอดมา จนกระทั่งปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ คณะปฏิบัติการทำฝนเทียมได้แปรสภาพมาเป็นสำนักงานปฏิบัติการฝนหลวง ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะชาวสวนจังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๕ รายหนึ่งว่า

“...กิจการฝนเทียมก็เป็นผลที่ดี เพื่อให้กิจการฝนเทียมได้ผลดียิ่ง จะต้องอาศัยหลายอย่าง นอกจากเงินสำหรับค่าใช้จ่ายนั้น ก็ต้องมีความร่วมมือระหว่างทุกฝ่าย ทางด้านวิชาการก็ต้องค้นคว้าอยู่เสมอว่าลักษณะใดจะทำฝนเทียมได้เป็นผลสำเร็จ และต้อง

พยายามหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสรุปกรรมวิธีการทำฝนหลวงหรือฝนเทียมพระราชทานให้เป็นแนวทาง ๓ ขั้นตอน คือ **ขั้นตอนที่ ๑** เรียกว่า **ก่อกวน** กรรมวิธีนี้คือการนำวิทยาการทางด้านการดัดแปรสภาพอากาศมาช่วยขั้นตอนต่างๆ เป็นการก่อกวนเพื่อให้เกิดเมฆ **ขั้นตอนที่ ๒** เรียกว่า **เลี้ยงให้อ้วน** คือดัดแปรสภาพอากาศในขณะนั้นและสภาพเมฆ เพื่อให้เมฆเกิดการรวมตัวจนมีขนาดใหญ่ จนใกล้จะอิ่มตัวพร้อมที่จะตกเป็นฝน **ขั้นตอนสุดท้าย** เป็นขั้น **โจมตี** เป็นการดัดแปรสภาพอากาศ บรรยากาศโดยรอบก้อนเมฆและเมฆเอง เพื่อเร่งให้ฝนตกลงสู่พื้นที่เป้าหมาย พระปรีชาสามารถอันเปี่ยมด้วยพระอัจฉริยภาพนี้ เป็นที่ยอมรับในบรรดานักวิทยาศาสตร์ฝนเทียมนานาชาติว่า การค้นคว้าของพระองค์ทำให้กิจกรรมฝนหลวงของประเทศได้รับเลือกให้เป็น**ศูนย์กลางกิจกรรมทำฝนเทียมในภูมิภาคอาเซียน** สำนักงานปฏิบัติการฝนหลวงได้ขึ้นทะเบียนกิจกรรมดัดแปลงสภาพอากาศต่อ **องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก** (World Meteorological Organization, WMO) ในเครือองค์การสหประชาชาติ

การทำฝนหลวงมีประวัติอันยาวนานมากว่า ๓๐ ปี การค้นคว้าและทดลองทำฝนหลวงของไทยได้เริ่มต้นในระยะใกล้เคียงกับในต่างประเทศ จนกระทั่งสามารถพัฒนากรรมวิธีและเทคโนโลยีของการทำฝนหลวงที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยได้เอง ทั้งนี้ เป็นผลมาจากน้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้เกิดความผาสุกแก่พสกนิกร

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๓๙ ออกอากาศวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์มาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๖ ที่จะให้มีการจัดทำสารานุกรมไทยขึ้น โดยคนไทยเป็นผู้เขียนและเป็นผู้จัดทำ เพื่อให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่เยาวชนให้กว้างขวาง นอกเหนือจากการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้วยทรงเห็นว่าในสมัยนั้นโรงเรียนไม่พอกับความต้องการของนักเรียน การนี้ล่วงเลยมาจนกระทั่งปีพุทธศักราช ๒๕๑๑ จึงได้มีคณะกรรมการผู้รับผิดชอบการจัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับทราบกระแสพระราชปรารภและพระราชประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำสารานุกรมไทย คณะกรรมการได้เชิญผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ในสาขาวิชาการต่างๆ มาเป็นผู้เขียนเรื่อง ๗ สาขาวิชาด้วยกัน คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เกษตรศาสตร์ แพทยศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มาจัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนขึ้น โดยใช้ภาพที่เป็นสิ่งใกล้ตัวในชีวิตประจำวันหรือเห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เป็นภาพประกอบเรื่องสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่มแรกจัดพิมพ์เสร็จในปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ และทยอยออกมาประมาณสองปีต่อเล่ม ลักษณะพิเศษของหนังสือชุดนี้คือ ไม่ได้เรียงตามตัวอักษร แต่เป็นโรงเรียนประจำบ้านที่พ่อแม่ใช้สอนลูกและพี่ใช้สอนน้องได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดหลักการในการเขียนเรื่องต่างๆ แต่ละเรื่องไว้เป็น ๓ ระดับความรู้ ส่วนแรกพิมพ์ด้วยหนังสือตัวใหญ่ ใช้ภาษาง่ายสำหรับเด็กรุ่นเล็กอ่านเข้าใจได้ระดับหนึ่ง สำหรับเด็กรุ่นกลางอ่านเข้าใจได้ระดับหนึ่ง และสำหรับเด็กโตรวมถึงผู้ใหญ่ที่สนใจอ่านได้อีกระดับหนึ่ง สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนทุกเล่มที่พิมพ์เสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานแก่โรงเรียนในจังหวัดต่างๆ ส่วนที่เหลือก็จะมีจำหน่าย ปัจจุบันได้จัดพิมพ์สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนไปแล้วรวม ๒๑ เล่ม แต่ละเล่มพิมพ์เพิ่มเป็นครั้งที่ ๓ ครั้งที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล่าถึงจุดประสงค์สำคัญในการจัดทำสารานุกรมไทยพระราชทานแก่คณะกรรมการสโมสรไลออนสากล ภาค ๓๑๐ (ประเทศไทยและประเทศลาว) เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๑๒ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรัชญาในเรื่องโลกาภิวัตน์เป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปีมาแล้ว ดังความตอนหนึ่งว่า

"สารานุกรมนี้ จุดประสงค์อันแรกอันสำคัญที่สุดก็คือ ให้ผู้ที่ใช้สารานุกรมนี้ให้เกิดความรู้สึกว่าโลกนี้มันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โลก หมายถึง โลกความรู้ โลกกลม โลกของวิทยาศาสตร์ และโลกของวิชาต่างๆ อันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน แล้วก็ในเวลาเดียวกันก็ทำให้เห็นว่า ในชาติบ้านเมืองหรือในเมืองอื่นๆ ก็ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าได้ความคิดอันนี้อย่างหนึ่ง ก็จะเกิดความรู้สึกว่า ชีวิตของตนจะต้องอยู่ในส่วนรวม และจะต้องพยายามปฏิบัติเพื่อส่วนรวม ศิลปะ ดนตรี ก็จะต้องรวมกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งคนทั่วๆ ไปไม่เข้าใจ แต่ว่าถ้าอ่านสารานุกรมแล้วก็จะเข้าใจ ก็เกิดความเชื่อถือ"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๐ ออกอากาศวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑

ประเทศไทยเราเป็นประเทศเกษตรกรรม ราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศมีอาชีพทางการเกษตร พืชผลที่ผลิตได้หลายชนิดส่งไปขายเลี้ยงชาวโลก เช่น ข้าว น้ำตาลทราย แต่สภาพของการเกษตรบ้านเราส่วนมากจะผลิตแต่วัตถุดิบ แล้วส่งไปขายต่างประเทศ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เรียกว่า **เกษตรอุตสาหกรรม** ในเชิงพาณิชย์ยังไม่ค่อยแพร่หลาย รายได้จากอาชีพทางการเกษตรจึงไม่ค่อยดีเท่าที่ควร ดังเช่นเกษตรกรที่มีอาชีพปลูกปาล์มน้ำมันในภาคใต้ ซึ่งปลูกเป็นสวนขนาดเล็ก กระจัดกระจายกันไปทั่ว มักประสบปัญหาเรื่องการส่งปาล์มเข้าโรงงานหีบน้ำมันปาล์ม ซึ่งมีโรงงานใหญ่ที่สุดอยู่ที่จังหวัดกระบี่โรงเดียว การต้องขนปาล์มไปส่งโรงงานในระยะทางไกล ทำให้ปาล์มเสื่อมคุณภาพ ราคาที่ได้ก็ลดลง เพราะปาล์มมีธรรมชาติอยู่อย่างหนึ่งว่า หลังจากตัดออกจากต้นแล้ว คุณสมบัติน้ำมันในลูกปาล์มจะเสื่อมลงตามลำดับ ราคาก็จะลดลงตามระยะเวลาของการขนส่งด้วย โดยเฉพาะในฤดูกาลที่มีปาล์มมาก เกษตรกรรายย่อยก็จะขายปาล์มได้ยากขึ้น บางครั้งต้องรอคิวอยู่ที่หน้าโรงงานเป็นเวลานาน จึงทำให้รายได้ที่เกษตรกรจะได้รับน้อยลงตามไปด้วย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานไปภาคใต้ และทรงทราบถึงปัญหานี้ ก็ทรงห่วงใยเกษตรกรสวนปาล์มเหล่านี้มาก จึงพระราชทานแนวพระราชดำริให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จัดทำโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มขนาดเล็กขึ้น

ทางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์รับสนองแนวพระราชดำริมาศึกษาวิจัยและพัฒนาต้นแบบของโรงงานหีบน้ำมันปาล์ม เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ ได้ต้นแบบโรงงานผลิตน้ำมันปาล์มที่สมบูรณ์ในแง่เทคนิคและการดำเนินการแบบครบวงจร หลังจากนั้นมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ไปดำเนินการทดสอบในสภาพจริง คือ ติดตั้งโรงงานขนาด ๑ ตัน ที่สหกรณ์นิคมอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ใช้งบประมาณเพียงสองแสนบาท ปรากฏว่าขนาดของโรงงานไม่พอเหมาะกับปริมาณผลปาล์มที่ผลิตได้ กลุ่มเกษตรกรจึงขอให้ขยายขนาดของโรงงานเป็น ๖ ตัน ผลการดำเนินงานที่ทำไปพร้อมกับการศึกษาวิจัยนี้ ก่อให้เกิดผลดีต่อเนื่อง คือ หลังจากหีบน้ำมันปาล์มออกแล้ว ยังเอากากปาล์มไปแปรรูปเป็น

อาหารสัตว์ เอาไขน้ำมันปาล์มมาทำสบู่ขาย ฯลฯ นอกจากนี้ ประโยชน์สำคัญที่เกิดขึ้นคือ ทำให้เกษตรกรสวนปาล์มรายย่อยรวมตัวกัน มีการส่งเสริมการใช้แรงงานในท้องถิ่น ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งผลปาล์มเข้าโรงงาน และยังพัฒนาผลิตภัณฑ์การปลูกปาล์มให้ได้ผลต่อเนื่องอีกหลายประการ

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรอุตสาหกรรมของเกษตรกรสวนปาล์มนี้ สอดคล้องกับพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ความว่า

"การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าในระดับที่สูงต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๑ ออกอากาศวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยด้านการสื่อสารด้วยวิทยุมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงศึกษาทดลองด้วยพระองค์เองจนสามารถประกอบวิทยุเครื่องแรกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง สามารถรับฟังวิทยุกระจายเสียงจากประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปได้ เนื่องจากทรงใฝ่รู้ จึงทรงศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เอง และทรงไต่ถามผู้รู้จนกระทั่งทรงเชี่ยวชาญแตกฉานทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เมื่อทรงทดลองอุปกรณ์และระบบการสื่อสารได้ผลดีแล้ว ก็ทรงใช้อุปกรณ์และระบบการสื่อสารด้วยวิทยุในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของพสกนิกร ดังจะเห็นว่า สถานีวิทยุ อ.ส. ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชดำริ เคยได้ใช้สื่อสารในยามที่บ้านเมืองเกิดภัยพิบัติเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบวาตภัยที่แหลมตะลุมพุก เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๖ ได้อย่างทันทีและทันกาล

ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๑ กรมตำรวจได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเครื่องรับส่งวิทยุติดต่อในเครือข่าย ๒ เครื่อง เพื่อทรงทดลองใช้ พร้อมทั้งสมุดประมวลสัญญาณประจำพระองค์ ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในการศึกษาเรื่องวิทยุสื่อสารมาก และมีเครื่องมือไว้สำหรับซ่อมแซมวิทยุประจำพระองค์ เมื่อวิทยุเกิดขัดข้องก็ทรงแก้ไขซ่อมได้ด้วยพระองค์เอง

ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ออกแบบและสร้างสายอากาศที่มีประสิทธิภาพสูงโดยทรงกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้งาน ตลอดจนคุณสมบัติทางเทคนิคด้วยพระองค์เอง เพื่อนำมาใช้กับวิทยุสื่อสารส่วนพระองค์ ซึ่งติดตั้ง ณ ที่ประทับทุกแห่ง ตลอดจนพระราชพาหนะที่ทรงใช้ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ทั้งนี้ มีพระราชประสงค์ที่จะทรงทราบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านสาธารณภัย เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม พายุ ความแห้งแล้ง เป็นต้น เพื่อจะได้ทรงอำนวยการช่วยเหลือได้ทันท่วงที และมีพระราชประสงค์จะทรงติดต่อสื่อสารรับทราบการปฏิบัติงานของหน่วยทหาร ตำรวจ ตามชายแดนและในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้ออกแบบและสร้างสายอากาศผ่านความถี่สูง เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า วีเอชเอฟ ขึ้นถวายตามพระราชประสงค์ ๔ แบบ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานชื่อว่า สุธี๑, สุธี๒, สุธี๓, สุธี๔ ตามชื่อของผู้ออกแบบ ดร. สุธี อักษรกิจ และลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ นับว่าเป็นการส่งเสริมให้คนไทยที่มีความรู้ความสามารถและตั้งใจจริงให้ใช้ความอุตสาหะ วิริยะ ออกแบบสร้างสายอากาศพัฒนาระบบวิทยุสื่อสารขึ้นใช้เองภายในประเทศ เป็นการช่วยดุลการค้าและเพิ่มขีดความสามารถทางเทคโนโลยีขึ้น แล้วได้พระราชทานสายอากาศผ่านความถี่สูงนี้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ให้นำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง เช่น นำไปใช้ในโครงการแพทย์อาสาในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี งานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ตลอดจนกิจกรรมทหาร ตำรวจ และหน่วยงานต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสเรื่องการพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีไว้ตอนหนึ่งว่า

"...เทคโนโลยีนั้น โดยหลักการคือการทำในสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดเป็นสิ่งที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้น เทคโนโลยีที่ดีที่สมบูรณ์แบบ จึงควรจะสร้างสิ่งที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และมีความสูญเปล่าหรือความเสียหายเกิดขึ้นน้อยที่สุด"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๒ ออกอากาศวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยงานช่างมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงมีฝีพระหัตถ์เป็นเยี่ยมในทางช่างไม้ ช่างโลหะ และช่างกล ดังปรากฏว่า ครั้งยังทรงเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราชฯ ได้ทรงประดิษฐ์เรือรบศรีอยุธยาจำลองและเรือบินไม้เหมือนจริง มีผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทานไปประมูลในงานการกุศล เพื่อหาทุนบำรุงโรงพยาบาลปราบวัณโรค ได้เงินหลายหมื่นบาท นอกจากนี้ ยังทรงทำเรือใบจำลอง เครื่องร่อน และหุ่นเครื่องบินเล็กต่างๆ ฯลฯ

ต่อมา เมื่อทรงสนพระราชหฤทัยในกีฬาเรือใบ ได้ทรงต่อเรือเองที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เรือใบลำแรกที่ทรงต่อเป็นเรือ **ประเภทเอนเตอร์ไพรส์ ชื่อ ราชปะแตน** ซึ่งมาจากคำว่า Royal Pattern หมายถึงแบบของพระราชา มีใบสีน้ำเงินอ่อนตามกติกา ทรงจดทะเบียนกับสมาคมเรือเอนเตอร์ไพรส์ที่อังกฤษ หมายเลข E IIIII (หนึ่งหมื่นหนึ่งพันหนึ่งร้อยสิบเอ็ด) ในเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๘ เจ้าชายฟิลิป ดยุคออฟเอดินเบอเรอ เสด็จประพาสเมืองไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้ง **หมวดเรือใบหลวงจิตรลดา** ขึ้น และโปรดให้จัดแข่งเรือใบจากหน้าสโมสรราชวรุณ ซึ่งตอนนั้นอยู่ในอ่าวพัทยา ไปเกาะล้าน มีเรือใบเข้าแข่งขันถึง ๓๔ ลำ ในจำนวนนี้ นอกจากเจ้าชายฟิลิป พระสวามีของสมเด็จพระราชินีนาถแห่งอังกฤษแล้ว ยังมีนักแข่งทีมชาติของอเมริการวมอยู่ด้วย แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำราชปะแตนเข้าเส้นชัยในการแข่งขัน

ในพุทธศักราช ๒๕๐๘ ได้ทรงต่อ **เรือประเภทโอเค** ขณะที่ทรงวางกระดูกงูเรือลำนี้ ทรงได้ยินเสียงพลุฉลองวันขึ้นปีใหม่จากเขาดินวนา จึงพระราชทานชื่อเรือว่า **“นวฤกษ์”** มีความหมายตรงกับฤกษ์ดีวันปีใหม่ จากนั้น ได้ทรงต่อเรือประเภทโอเคอีกหลายลำ พระราชทานชื่อว่า **เวคา** (ความเร็ว) มี ๓ ลำ คือ **เวคา ๑ เวคา ๒** และ **เวคา ๓** โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรือ **เวคา ๒** นั้นเป็นเรือลำที่โปรดมาก ทรงใช้แข่งเรือใบในกีฬาแหลมทองครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๐ และทรงได้รับเหรียญทองจากการแข่งขัน ทางราชการจึงได้ถือเอาวันที่ **๑๖ ธันวาคม** ของทุกปีเป็น **วันกีฬาแห่งชาติ** หลังจากนั้น ทรงใช้เรือลำนี้เข้าแข่ง ได้รับรางวัลชนะเลิศแห่งประเทศไทยถึง ๓ ครั้ง และทรงได้รับ

ถ้วย "**สิริกิติ์**" เป็นรางวัล

ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๙ ได้ทรงออกแบบเรือใบ **ประเภทม็อธ** (Moth) และทรงต่อเรือประเภทนี้ไว้ ๓ แบบ แบบแรกพระราชทานชื่อว่า **เรือใบมด** เป็นเรือขนาดเล็กเหมาะสำหรับคนไทย ทรงจดลิขสิทธิ์ประเภท International Moth Class ทรงนำเรือใบมดลำแรกซึ่งโปรดให้เรียกว่า **เรือมด ๑** ไปแข่งขันที่ประเทศอังกฤษ เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินไปส่งสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอไปทรงศึกษาที่ประเทศนั้น ทรงชนะเรือของผู้แข่งขันอื่นในขนาดใกล้เคียงกัน ต่อมาทรงปรับปรุงเป็นแบบที่ ๒ พระราชทานชื่อว่า **เรือใบซุปเปอร์มด** ซึ่งมีความเร็วมากขึ้น ตัวเรือแข็งแรง มีความปลอดภัยสูง แบบที่ ๓ คือ **เรือใบไมโครมด** เป็นเรือขนาดเล็กมาก เหมาะสำหรับเด็กและคนร่างเล็กในปลายปีพุทธศักราช ๒๕๑๐ ทรงออกแบบและต่อเรือใบลำสุดท้ายคือ **เรือโม้ก** (Moke) ซึ่งมีลักษณะผสมระหว่างเรือโอเคกับเรือซุปเปอร์มด

เรือมด ๑ ที่ทรงออกแบบ มีความคล่องตัว เหมาะสำหรับใช้ในการแข่งขันมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สโมสรกรมอู่ทหารเรือใช้เวลานอกเวลาราชการ ต่อเรือใบมดแบบที่ ๑ บริการแก่มวลสมาชิกของสโมสรกีฬาแล่นใบต่างๆ ด้วยวัสดุที่หาได้ภายในประเทศ ทำให้ช่างกรมอู่ทหารเรือได้เพิ่มพูนทักษะในการต่อเรือ และมีรายได้เพิ่มจากงานประจำอีกด้วย โดยรายได้จากการต่อเรือส่วนหนึ่งได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงออกแบบในฐานะเจ้าของสิทธิบัตร นับว่าทรงเป็นผู้พัฒนาอุตสาหกรรมต่อเรือ และเริ่มธุรกิจการต่อเรือใบสำหรับแข่งในประเทศไทยด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสถึงความสำคัญของการกีฬาว่า "การกีฬามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตของแต่ละคน และชีวิตของบ้านเมือง"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๓ ออกอากาศวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการปลูกฝังให้เรียนรู้เรื่องแผนที่ และการใช้แผนที่มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์และทรงอยู่ในวัยเรียน สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงพระกรุณาโปรดให้พระยาอนุศาสน์จิตรกร (จันทร์ จิตรกร) ซึ่งสอนอยู่ที่โรงเรียนเพาะช่าง จัดทำบล็อคตัวอักษรภาษาไทยด้วยไม้ และทำแผนที่ประเทศไทยโดยทำเป็นรูปต่อ เลื่อยเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมเล็กๆ มีกล่องไม้พร้อมฝาปิดเปิดสำหรับใส่ด้วย เพื่อพระราชโอรสธิดาทั้งสามพระองค์ทรงเล่นเป็นเกมสนุกคล้ายการต่อรูปต่างๆ เป็นการทรงสอนให้รู้จักประเทศไทย และรู้จักการใช้แผนที่ไปพร้อมกัน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเริ่มเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรภาคอีสาน เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๘ ทรงเริ่มใช้แผนที่เป็นแห่งแรก หลังจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในภาคอื่นๆ ทั่วประเทศอย่างสม่ำเสมอทุกปี ภาพที่คุ้นตาและเห็นจนเจนใจพสกนิกรผู้มีโอกาสได้เฝ้าชมพระบารมีด้วยตนเอง หรือจากโทรทัศน์ หน้าหนังสือพิมพ์ ก็คือ ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือแผนที่ที่พับอย่างดีอยู่ในพระหัตถ์ แผนที่ซึ่งทรงใช้นั้นเป็นแผนที่ขนาดใหญ่พิเศษ ที่ทรงจัดต่อด้วยพระองค์เองถึง ๙ ระวาง เพื่อที่จะทรงพิจารณาข้อมูลได้อย่างกว้างขวาง เมื่อจะเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรยังพื้นที่ใด ก็จะทรงศึกษาข้อมูลจากแผนที่เพื่อให้ทรงทราบถึงสภาพท้องถิ่นนั้นก่อน เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงพื้นที่นั้นๆ แล้ว ก็จะทรงซักถามราษฎรถึงการประกอบอาชีพ สภาพหมู่บ้าน ภูมิประเทศ แหล่งน้ำ และดินฟ้าอากาศ ฯลฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ทรงตรวจสอบเทียบเคียงข้อมูลจากแผนที่กับข้อมูลที่แท้จริง รวมทั้งทรงตรวจสอบกับชื่อหมู่บ้านที่ติดไว้ข้างถนนบ้าง หลักกิโลเมตรบ้าง และจากการสอบถามชาวบ้านหลายๆ คน เพื่อตรวจสอบกันไปมา และจะทรงบันทึกข้อมูลเพิ่มเติมไว้ในแผนที่เสมอ

หลังจากทรงใช้แผนที่ในการสำรวจพื้นที่ประกอบการศึกษาสภาพภูมิประเทศของจริง และสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรแล้ว จึงทรงวางแผนพัฒนาชนบท พัฒนาแหล่งน้ำ พัฒนาที่ดิน พัฒนาการเกษตร การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ฯลฯ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัวมิได้ทรงใช้แต่แผนที่เท่านั้น หากยังทรงสนพระราชหฤทัยและใช้ประโยชน์จากภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายจากดาวเทียมสำรวจทรัพยากร ดาวเทียมอุตุนิยม แผนที่พยากรณ์อากาศ ตลอดจนอุปกรณ์ง่ายๆ ที่ติดประจำในเครื่องบิน ในรถพระที่นั่ง หรือติดพระองค์ไปด้วย อาทิ บารอมิเตอร์วัดความสูง มาตราวัดระยะในรถ เข็มทิศ เป็นต้น และด้วยพระปรีชาญาณทางช่าง จะทรงทราบถึงความเชื่อถือได้ของค่าที่ได้เหล่านี้ และศึกษาหลักการทำงานจนเข้าพระราชหฤทัย แล้วจึงทรงวางแผนและกำหนดรูปแบบโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ดังปรากฏโครงการพระราชดำริในปัจจุบันมีมากกว่า ๒,๖๐๐ โครงการ ช่วยให้ราษฎรพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต อยู่ดีกินดี มีการศึกษา มีสุขภาพอนามัยดี เป็นที่รับรู้ของชาวโลก และสรรเสริญพระเกียรติคุณอยู่ทั่วไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับหลักการของการพัฒนาว่า **"การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำเราเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะดัดเขาให้เข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการเข้าไปพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง"**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๔ ออกอากาศวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๑

พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นพุทธมามกะ และอัครศาสนูปถัมภกมาแต่โบราณ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับอัญเชิญเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ในวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาต่อยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงแสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะ ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ต่อมาในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนราบใหญ่ไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อถวายเครื่องราชสักการะพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และประกาศพระองค์เป็นพุทธศาสนูปถัมภก ต่อที่ชุมนุมสงฆ์ มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน

ในด้านเกี่ยวกับพระพุทธศาสนานั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิบัติพระราชกิจน้อยใหญ่ ซึ่งเป็นพระราชพิธีและประเพณีที่อำนวยความสุขสวัสดิ์แก่บ้านเมือง และเชิดชูพระพุทธศาสนามาอย่างสม่ำเสมอ พิธีการต่างๆ ที่ราษฎรกราบบังคมทูลเชิญก็เสด็จพระราชดำเนินอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นงานเททองหล่อพระพุทธรูป ยกช่อฟ้า วางศิลาฤกษ์ ตัดลูกนิมิต ฯลฯ ถ้างานใดพ้องกับพระราชกิจอื่น ก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์เสด็จแทนพระองค์

ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุในพระบวรพุทธศาสนา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงเป็นประธานพระอุปัชฌาจารย์ แล้วประทับจำพรรษา ณ วัดบวรนิเวศวิหารเป็นเวลา ๑๕ วัน ทรงได้รับพระนามฉายาว่า “ภูมิพโล” ระหว่างทรงพระผนวช ได้ทรงใช้เวลาทั้งหมดนั้นบำเพ็ญสมณธรรมโดยเคร่งครัด แม้จะทรงพระผนวชน้อยวัน แต่ก็ทรงได้รับความรู้มาก ทรงเห็นว่าลูกผู้ชายทุกคนที่เป็นพุทธศาสนิกชนควรได้บวชเรียน เพราะไม่เพียงแต่เป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง ยังได้ความรู้ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอีกด้วย ดังพระราชดำรัสลาประชาชนก่อนทรงพระผนวชตอนหนึ่ง ความว่า

"อันพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของเรา ตามความอบรมที่ได้รับมาก็ดี ตามศรัทธาเชื่อถือส่วนตัวของข้าพเจ้าก็ดี เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง มีคำสั่งสอนให้คนประพฤติตนเป็นคนดี ทั้งเพียบพร้อมด้วยบรรดาสัจธรรมอันชอบด้วยเหตุผลน่าเลื่อมใสยิ่งนัก ข้าพเจ้าเคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวยก็น่าจักได้อุปสมบทในพระศาสนาตามประเพณีสักเวลาหนึ่ง ซึ่งจักเป็นทางสนองพระเดชพระคุณพระราชบุรพการี ตามคตินิยมอีกโสตหนึ่งด้วย..."

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำประชาชนคนไทยในการบำเพ็ญกุศล เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา เป็นอาทิ พระราชพิธีทางศาสนาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในรัชกาลปัจจุบัน เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๑ คือ พระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันอาสาฬหบูชา (อา-สาน-หะ-บู-ชา) คือ วันเพ็ญเดือน ๘ เป็นวันที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จไปทรงแสดงปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตนสูตรแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรม วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ จึงเป็นวันที่บังเกิดพระรัตนะทั้งสามครบถ้วน คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

พระราชพิธีอีกอย่างหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือเป็นพระราชภารกิจที่จะต้องปฏิบัติด้วยพระองค์เอง คือ การเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรแก้วมรกต ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว หลังจากทรงเปลี่ยนเครื่องทรงพระแก้วมรกตแล้ว จะทรงพระสุหร่ายพระราชทานน้ำสรงพระแก้วมรกตแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และพสกนิกรที่ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททุกครั้ง เพื่อให้เกิดสวัสดิมงคล

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๕ ออกอากาศวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงพระองค์อยู่ในทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุธรรม และธรรมะอื่นๆ มีพรหมวิหารธรรม เป็นต้น ทรงทำนุบำรุงงานทางพระพุทธศาสนา ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัด มีวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดเฉลิมพระเกียรติ เป็นอาทิ พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยในการก่อสร้างวัดญาณสังวราราม จังหวัดชลบุรี วัดพระรามเก้า กรุงเทพมหานคร ทรงส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยทรงตั้งพระภิกษุสามเณรที่สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค และ ๙ ประโยค หากสามเณรที่สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค จะอุปสมบท ก็จะทรงรับไว้เป็นนาคหลวง ทรงส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณรแผนกธรรมบาลี และทรงอุปถัมภ์การศึกษาของสงฆ์ระดับมหาวิทยาลัย ๒ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์

เมื่อตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้มีการพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ จวน อุฏฐายีมหาเถระ เป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๖ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๐๘ นับเป็นครั้งแรกที่ได้มีพระราชพิธีสถาปนาสังฆปริณายกแห่งสังฆมณฑลขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำเนินการประกวดหนังสือพุทธศาสนาสำหรับเด็กสืบต่อจากสมัยรัชกาลที่ ๗ หนังสือที่ชนะประกวดได้รับรางวัล จะได้พิมพ์พระราชทานในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชาทุกปี โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะสงฆ์ปรับปรุงพระไตรปิฎกฉบับหลวง ๘๐ เล่ม ที่พิมพ์เมื่องานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ เป็น ๔๕ เล่ม เท่าจำนวนปีที่พระพุทธองค์เสด็จออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดทำพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ ทูลเกล้าฯ ถวายในมหามงคลสมัยรัชมังคลาภิเษก ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้มหาวิทยาลัยมหิดล ขยายงานการศึกษาพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ให้ครอบคลุมถึงการศึกษา **"อรรถกถา"** เพื่อให้การศึกษาพระพุทธศาสนามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งสำนักคอมพิวเตอร์ได้ดำเนินการจนเป็นผลสำเร็จ ภายในเวลา ๘ เดือน โดยนำอรรถกถาจำนวน ๗๐ เล่ม ปริมาณข้อมูล ๓๗,๐๐๐,๐๐๐ ตัวอักษรเข้าคอมพิวเตอร์ พร้อมทั้งพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นชื่อ **"บัดเซอร์ไอวี"** ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับคอมพิวเตอร์นี้ด้วยพระองค์เอง มีพระบรมราชวินิจฉัยและพระราชวิจารณ์ในการออกแบบโปรแกรม **บัดเซอร์ไอวี** (Budsir IV) สำหรับใช้ในการสืบค้นพระไตรปิฎกและอรรถกถาจนเป็นผลสำเร็จด้วยดี พระเกียรติคุณปรากฏอยู่ในวงการวิทยาการด้านคอมพิวเตอร์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของพระพุทธศาสนาว่า

"...พระพุทธศาสนาแสดงความจริงของชีวิต แสดงทางปฏิบัติที่จะให้บรรลุความสุขสูงสุดของชีวิต มีวิธีการสั่งสอนที่ยึดหลักเหตุและผล ว่าทุกสิ่งเกิดจากเหตุ ผู้ใดประกอบเหตุอย่างไร เพียงใด ก็ได้ผลอย่างนั้น เพียงนั้น หากจะถามว่า พระพุทธศาสนาเป็นอะไร ก็ต้องตอบว่า โดยเนื้อหาที่เป็นเรื่องความจริงของชีวิต พระพุทธศาสนาเป็นปรัชญา โดยวิธีการสอนที่ยึดหลักเหตุผล พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ หรือพูดให้ชัดลงไปอีกก็เป็นวิทยาศาสตร์"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๖ การสร้างพระพุทธรูป (๑)

ออกอากาศ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๑

การสร้างพระพุทธรูปเป็นประเพณีที่ถือว่าเป็นมงคลของพุทธศาสนิกชน เพราะพระพุทธรูปเป็นปูชนียวัตถุแทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมตลอดถึงพระธรรมที่ทรงสั่งสอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสร้างพระพุทธรูปหลายองค์ ได้แก่

พระชัยวัฒน์ประจำรัชกาล ตามราชประเพณี เมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติจะมีพระราชพิธีสถาปนาพระพุทธชัยวัฒน์ขึ้นประจำรัชกาล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้มีพิธีหล่อพระชัยวัฒน์ขึ้น ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิเพชร ภายใต้ฉัตร ๕ ชั้น หน้าตักกว้าง ๗ นิ้ว สูงจากทับเกษตรถึงยอดพระรัศมี ๙ นิ้ว ทรงพัดแฉก หล่อด้วยเงิน ได้มีพระราชพิธีฉลองสมโภชในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๐๖

พระสมเด็จหลวงพ่อจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างด้วยฝีพระหัตถ์ ณ พระตำหนักจิตรลดา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ด้วยเนื้อผสมจากของศักดิ์สิทธิ์ทั่วพระราชอาณาจักร เป็นพระเครื่องเนื้อผงสีน้ำตาลแก่ในรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ทรงชลูด ขนาด ๒ x ๓ ซม. ความหนา ๐.๗ ซม. ประทับนั่งปางสมาธิแบบขัดราบบนดอกบัว ซึ่งมีกลีบล่าง ๔ กลีบ กลีบบน ๕ กลีบ รวมเป็น ๙ กลีบ หมายถึงรัชกาลที่ ๙ วัตถุมงคลอันเป็นส่วนผสมของพระสมเด็จหลวงพ่อจิตรลดา ประกอบด้วยวัตถุส่วนพระองค์ และวัตถุที่มาจากจังหวัดต่างๆ

วัตถุในส่วนพระองค์ คือ

๑. ดอกไม้แห้ง จากมาลัยที่ประชาชนทูลเกล้าฯ ถวายในการเสด็จพระราชดำเนินเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และได้ทรงแขวนไว้ที่องค์พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรตลอดเทศกาล จนถึงคราวที่จะเปลี่ยนเครื่องทรงใหม่ ดอกไม้แห้งนี้ได้โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมไว้

๒. เส้นพระเจ้า ซึ่งพนักงานได้รวบรวมไว้หลังจากทรงเครื่องใหญ่ทุกครั้ง

๓. ดอกไม้แห้ง จากมาลัยที่แขวนพระมหาเศวตฉัตร และด้ามพระขรรค์ชัยศรีในพระราชพิธีฉัตรมงคล

๔. สี ซึ่งขูดจากผ้าใบที่ทรงเขียนภาพฝีพระหัตถ์

๕. ชันและสี ซึ่งขูดจากเรือใบพระที่นั่งขณะที่ทรงตกแต่งเรือใบพระที่นั่ง

ส่วนที่มาจากจังหวัดต่างๆ ทั่วพระราชอาณาจักร ๒๑๑ แห่ง ได้แก่ วัตถุที่มาจากปูชนียสถานหรือพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ ที่ประชาชนในแต่ละจังหวัดเคารพบูชา เช่น พระร่วงโรจนฤทธิ์ พระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์ พระมงคลบพิตร พระพุทธโสธร พระนอนจักรสีห์ พระแก้วมรกตวัดลำปางหลวง ปูชนียสถานสำคัญๆ ที่ประชาชนเคารพสักการะ เช่น พระปฐมเจดีย์ พระบรมธาตุไชยา พระธาตุพนม พระพุทธฉาย พระธาตุหริภุญชัย พระธาตุดอยสุเทพ ส่วนที่นำมาคือดินหรือตะไคร่ที่แห้งจากปูชนียสถาน เปลวทองคำปิดพระพุทธรูป ผงธูปหน้าที่บูชา น้ำจากบ่อน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเคยนำมาใช้เป็นน้ำสรงมุรธาภิเษกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระสมเด็จหลวงพ่อจิตรลดาทรงสร้างขึ้นและพระราชทานเป็นการส่วนพระองค์แก่ข้าราชบริพารที่ถวายการรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท พสกนิกรผู้ประกอบคุณงามความดีกับโปรดให้บรรจุใต้ฐานพระพุทธนวราชบพิตร ผู้ได้รับพระราชทานถือเป็นมงคลสูงสุดแก่ชีวิต เพราะสมเด็จหลวงพ่อจิตรลดาสร้างขึ้นด้วยฝีพระหัตถ์และพระพลังจิตของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงอัจฉริยะและทรงมีพระเมตตาธรรมล้ำเลิศ

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๗ การสร้างพระพุทธรูป (๒)

ออกอากาศ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๑

นอกจากสมเด็จหลวงพ่อจิตรลดา พระพิมพ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างด้วยฝีพระหัตถ์ และพระชัยวัฒน์ประจำรัชกาลที่สร้างขึ้นตามราชประเพณีแล้ว พระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้าง ได้แก่

พระพุทธรูป ภปร. เป็นพระพุทธรูปมีอักษรจารึก ภปร. แบบสมาธิปางประทานพร ขนาดหน้าตัก ๕ นิ้ว สูง ๑๐ นิ้ว มีภาษิตพระราชทานจารึกไว้ที่ฐานพระพุทธรูปเป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า “ชนชาติไทยจะรักษาความเป็นไทยอยู่ได้ก็ด้วยมีสติสำนึกในความสามัคคี” พระพุทธรูป ภปร. สร้างขึ้นตามโครงการพระราชกุศลเนื่องในโอกาสพระราชพิธีรัชดาภิเษก พ.ศ. ๒๕๑๔ ที่โปรดให้ราษฎรร่วมโครงการ มีผู้แสดงความจำนงร่วมโดยเสด็จพระราชกุศลและขอรับพระราชทานพระพุทธรูป ภปร. ถึง ๒๐,๐๐๐ องค์ การหล่อพระพุทธรูปถึง ๒๐,๐๐๐ องค์ โดยปกติจะต้องใช้เวลานานมาก กองกษาปณ์และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทยได้ร่วมกันค้นหาวิธีสร้างจนสำเร็จทันตามโครงการ เป็นพระพุทธรูปซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรวจและแก้ไขหลายครั้งจนเป็นที่พอพระราชหฤทัย กล่าวได้ว่าเป็นพระพุทธรูปแบบรัตนโกสินทร์ที่งามที่สุด

พระพุทธนวราชบพิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ ข้าราชการกองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร เป็นผู้ปั้นหุ่นพระพุทธปฏิมานี้ในพระราชฐาน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ได้ทรงตรวจพระพุทธลักษณะจนเป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว จึงโปรดให้นายช่างเททองหล่อขึ้น เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๐๙ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๒๓ ซม. สูง ๔๐ ซม. โปรดเกล้าฯ ให้ขนานพระนามพระพุทธรูปว่า “พระพุทธนวราชบพิตร” ที่ฐานบัวหงายของพระพุทธนวราชบพิตร ได้ทรงบรรจุพระพุทธรูปพิมพ์ “หลวงพ่อจิตรลดา” ได้พระราชทานเพื่อนำไปประดิษฐาน ณ จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ได้มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับพระพุทธนวราชบพิตรไว้ด้วย เช่น เมื่อจังหวัดใดได้รับพระราชทานไปแล้วให้ประดิษฐานพระพุทธรูปไว้ ณ ที่อันควรในศาลากลางจังหวัด เมื่อทางจังหวัดมีงานพิธีใดๆ ซึ่งต้องตั้งบูชา

พระรัตนตรัย ก็ให้อัญเชิญพระพุทธนวราชบพิตรมาเป็นพระบูชาในพิธีนั้นๆ ทั้งนี้ ในพิธียกเว้นที่กระทำในโบสถ์ วิหาร หรือปูชนียสถานใดๆ ซึ่งมีพระประธานหรือมีปูชนียวัตถุอื่นใดเป็นประธานอยู่แล้ว และยกเว้นพิธีซึ่งต้องใช้พระพุทธรูปอื่นเป็นประธานโดยเฉพาะ เช่น พระพุทธคันธารราฐ เป็นต้น

การพระราชทานพระพุทธนวราชบพิตรแก่จังหวัดต่างๆ นั้น ทรงตั้งพระราชหฤทัยอธิษฐาน ปิดทอง และทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ก่อนที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญไปพระราชทาน ส่วนกรุงเทพมหานคร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแทนพระองค์ อัญเชิญพระพุทธนวราชบพิตรพระราชทาน ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๕

นับเป็นของขวัญล้ำเลิศที่พระมหากษัตริย์พระราชทานแก่พสกนิกร

ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดให้มีพิธีการหล่อและฉลองพระพุทธปฏิมากรสำคัญ ๒ องค์ คือ

พระพุทธปฏิมากรประจำพระชนมวาร หมายถึง พระประจำวันเกิด โปรดให้หล่อเป็นพระพุทธรูปปางลีลาแทนพระประจำวันจันทร์อันเป็นวันพระบรมราชสมภพ

พระพุทธปฏิมากรประจำพระชนมพรรษา หมายถึง พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นเป็นองค์พระเท่าจำนวนปีแห่งพระชนมพรรษา โปรดให้หล่อเป็นพระพุทธปฏิมากรปางคันธาระ ซึ่งเรียกกันว่า พระคันธารราฐ ในพระอิริยาบถทรงนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ขวาทำกิริยากวักพระหัตถ์ พระหัตถ์ซ้ายแบเป็นกิริยารับน้ำฝน หม่อมราชวงศ์แสงสูรย์ ลดาวัลย์ เขียนบทความให้ความเห็นไว้ว่า “แม้จะมิได้ตรัสพระราชทานเหตุผล แต่ก็พอจะเดาพระราชหฤทัยออกว่า ทรงตั้งพระราชหฤทัยให้เกิดความเป็นสิริมงคลในทางเกษตรกรรมของประเทศมากกว่าที่จะให้เกิดพระราชสิริแก่พระองค์เอง นี่แหละน้ำพระทัยของกษัตริย์เกษตรมหาราชผู้เป็นกำลังของแผ่นดิน”

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๘ พระมหากรุณาธิคุณแก่คนไทยนับถือศาสนาอิสลาม ออกอากาศ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๑

เมืองไทยเป็นเมืองแห่งสันติ คนไทยนับถือศาสนาต่างกันอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขบนผืนแผ่นดินนี้ พระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนาที่ราษฎรศรัทธานับถือ เพราะทุกศาสนาล้วนสอนให้คนเป็นคนดี ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากพุทธศาสนา มีมัสยิดกว่า ๓,๐๐๐ แห่ง อยู่ในทุกภาคของประเทศ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภจะสร้างพระตำหนักในภาคใต้เพื่อเป็นที่ประทับแรมระหว่างเสด็จเยี่ยมราษฎรภาคใต้ ชาวไทยนับถือศาสนาอิสลามในหมู่บ้านเขาตันหยง จังหวัดนราธิวาส ได้ถวายที่ดินเป็นที่สร้างพระตำหนัก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อสร้างมัสยิดที่หมู่บ้านเขาตันหยง และในการเสด็จฯ เยี่ยมชาวไทยมุสลิมภาคใต้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเงินสมทบทุนสร้างหรือบูรณะมัสยิดทุกแห่งที่เสด็จเยี่ยม

ประชาชนในจังหวัดภาคใต้ของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดสตูล ยะลา นราธิวาส ปัตตานี ส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามะลายูท้องถิ่น หรือยาวี ทำให้การสื่อสารกับราชการไทยไม่สะดวก พระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวได้มีพระราชดำรัส ณ คุรุสัมมนาคาร เขตการศึกษา ๒ จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๐๒ ตอนหนึ่งว่า

“การศึกษาที่นี่สำคัญมาก ให้พยายามจัดให้ดี ให้พลเมืองสามารถพูดภาษาไทยได้ แม้จะพูดได้ไม่มากนัก แต่พอรู้เรื่องกันก็ยังดี เท่าที่ผ่านมาคราวนี้ มีผู้ไม่รู้ภาษาไทย ต้องใช้ล่ามแปล”

กระทรวงศึกษาธิการได้สนองพระราชดำรัสจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรื่องการสอนภาษาไทย ต่อมาได้มีพระราชดำรัสให้กระทรวงศึกษาธิการช่วยส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสอนวิชาสามัญและวิชาชีพด้วย เพื่อประโยชน์แก่นักเรียน ครูโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามจำนวนมาก ได้ปรับปรุงกิจการของโรงเรียนตามพระราชดำริ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับพระราชทานเงินรางวัลด้วย

นอกจากนี้ เพื่อให้คนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามมีความรู้ในสาระและแก่นแท้ของพระคัมภีร์กุรอาน ได้มีพระราชดำรัสแก่คณะกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๑๓ ตอนหนึ่งว่า

"การศึกษาพระคัมภีร์ในทุกวันนี้ยังกระทำไม่ได้สะดวกเต็มที่นัก เพราะผู้ศึกษาจะต้องเรียนภาษาอาหรับให้แตกฉานเป็นเบื้องต้นก่อน ซึ่งลำบากและกินเวลามาก ทำให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนภาษาอาหรับเสียประโยชน์ที่ควรจะได้ไป แต่ถ้าหากมีพระคัมภีร์ที่แปลเป็นภาษาของเราด้วย ก็จะทำให้ทุกคนมีโอกาสศึกษาได้สะดวก ข้าพเจ้าจึงมอบเรื่องให้จุฬาราชมนตรีจัดแปลพระคัมภีร์กุรอานออกเป็นภาษาไทย"

ในการเฉลิมฉลอง ๑๔ ศตวรรษแห่งพระคัมภีร์กุรอาน ณ สนามกีฬาหัวหมาก กรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ไปทรงเป็นประธาน ได้พระราชทานเงินให้จุฬาราชมนตรีจัดพิมพ์พระคัมภีร์กุรอานฉบับแปลความหมายเป็นภาษาไทย และเมื่อการจัดพิมพ์เสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่มัสยิดต่างๆ ในภาคใต้ด้วยพระองค์เองอย่างทั่วถึง

คนไทยไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด มีโอกาสเท่าเทียมกันในการประกอบศาสนกิจ การศึกษา การประกอบอาชีพ และการรับราชการ ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกอย่างแท้จริง

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๔๙ ศาสนาฮินดูในประเทศไทย

ออกอากาศ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๑

ศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นหลักในการคิดการปฏิบัติ เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ผู้แทนองค์กรศาสนาและผู้แทนสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในการเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาผกาภิรมย์ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๒ ตอนหนึ่งว่า

“ในเมืองไทยนี้ ใครจะถือปฏิบัติตามศาสนาใดก็ได้ทั้งนั้น เคยชี้แจงอยู่เสมอว่าเมืองไทยนี้ที่อยู่ได้ก็เพราะไม่มีกีดกันระหว่างคนโน้นศาสนาโน้น คนนี้ศาสนานี้ แต่ว่าเป็นที่ทราบกันดีว่า ทุกคนปฏิบัติศาสนกิจของตนๆ ด้วยความมุ่งดีหวังดี ตั้งใจที่จะให้เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวม ศาสนาทุกศาสนาจึงใช้ได้ทั้งนั้น ขอแต่เพียงอย่าให้เบียดเบียนซึ่งกันและกัน”

ศาสนาฮินดูหรือศาสนาพราหมณ์มีอยู่ในเมืองไทยมาแต่บรรพกาล ในสมัยกรุงสุโขทัย เมื่อบรรยายความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ก็ได้กล่าวถึงพราหมณ์ผู้นับถือศาสนาฮินดูว่า “เพื่อให้สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทรงพระเจริญในราชสมบัติ ปราศจากภยันตราย อันว่าพระมหากษัตริย์ขัตติยราชตระกูลก็ดี และนรชาติประชาชนชายหญิงตระกูลทั้งหลายก็ดี ย่อมเชื้อเชิญพราหมณ์หมู่นี้ไปในการมงคลต่างๆ มีการทำอาวาหะมงคลเป็นต้น พราหมณ์ก็บรรลือเสียงสังข์ รดน้ำ อ่านอิศวรเวทวิษณุมนตร์ อวยชัยให้พรโดยคัมภีร์ไสยศาสตร์”

สมัยกรุงศรีอยุธยามีตำแหน่งจุฬาราชมนตรีสำหรับศาสนาอิสลาม มีบาทหลวงผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์ และมีตำแหน่งพระมหาราชครูในราชสำนักผู้ประกอบพิธีทางศาสนาพราหมณ์

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์มีตำแหน่งสำคัญในราชสำนัก มีหน้าที่ประกอบการพระราชพิธี กับพิธีมงคลของประชาชน ควบคู่ผสมผสานกับพิธีทาง

พุทธศาสนา เช่น หอยสังข์ที่พราหมณ์ใช้บรรจุน้ำเทพมนต์ คนไทยก็นำมาใช้บรรจุน้ำพระพุทธมนต์ที่พระสงฆ์ปลุกเศกด้วยคาถาพระพุทธคุณเพื่อรดที่ศีรษะหรือมือในการประสาทพร การสมโภช และทำขวัญต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงใช้พระมหาสังข์ในพระราชพิธีต่างๆ เช่น พระราชพิธีพระราชทานน้ำพระพุทธมนต์ ด้วยพระมหาสังข์ทักษินาวัฏ ในพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร พระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานน้ำพระพุทธมนต์และเทพมนต์แก่พระเจ้าหลานเธอในพระราชพิธีสมโภช ๓ วัน พระราชพิธีสมโภชเดือน และขึ้นพระอู่

ในงานพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาสมณศักดิ์พระสงฆ์ซึ่งดำรงในสมณคุณ ก็ได้พระราชทานสัญญาบัตรตั้งฐานันดรศักดิ์แก่พราหมณ์ประจำพระราชสำนัก มีพระครูสตานันทมุนี (ละเอียด รัตนพราหมณ์) เป็นพระราชครูอัษฎาจารย์ พราหมณ์ชวิน รังสิพราหมณกุล เป็นพระครูวามเทพมุนีรามเวทีศรีไสยศาสตร์ อนุษฎภวาทโกศล พราหมณ์ถาวร ภวังคนันท์ เป็นพระครูศิวาจารย์ พราหมณ์อรุณ สยมภพ เป็นพระครูสตานันทมุนี

สถานที่อันเกี่ยวเนื่องกับศาสนาฮินดูได้รับการดูแลบำรุงรักษาเป็นอย่างดี เช่น เสาชิงช้า โบสถ์พราหมณ์ และเมื่อสมาคมฮินดูสมาธแห่งประเทศไทยก่อสร้าง “เทพมณเฑียร” ขึ้นในบริเวณโรงเรียนภารตวิทยาลัย เพื่อให้เป็นศูนย์รวมของศาสนาฮินดูในประเทศไทย ประดิษฐานพระเป็นเจ้าองค์สำคัญที่ชาวฮินดูนับถือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๑๒

มิได้เพียงมิได้กีดกันในการนับถือศาสนาเท่านั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนาที่ประชาชนเคารพนับถือ

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๐ พระตำหนักในต่างจังหวัด

ออกอากาศ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

เมื่อกล่าวถึงที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน คนทั่วไปจะนึกถึงปราสาทราชวังใหญ่โตโออ่าสง่างามที่สุดของบ้านเมือง แต่พระตำหนักในต่างจังหวัดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้เป็นเช่นนั้น เพราะพระตำหนักที่ทรงสร้างในต่างจังหวัดมิใช่เพื่อประทับพักผ่อนสำราญพระราชหฤทัย หากเป็นที่ประทับระหว่างเสด็จแปรพระราชฐานเพื่อเยี่ยมราษฎรในแต่ละภาค และเป็นสถานที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือราษฎรในเรื่องความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพจะได้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานแนวความคิดในโครงการตามพระราชดำริ เป็นสถานที่ที่แผนที่ถูกหยิบยกออกมากางแล้วชี้ถึงจุดและทิศทางการดำเนินงาน พระตำหนักจึงเป็นที่ดำเนินการโครงการตามพระราชดำริ นับร้อยนับพันโครงการ

ภูพิงคราชนิเวศน์ หรือพระตำหนักภูพิงค์ พระตำหนักแห่งแรกในต่างจังหวัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น ณ ดอยบวกห้า จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นอาคารแบบสถาปัตยกรรมไทย ตั้งอยู่ท่ามกลางแมกไม้และสวนดอกไม้หลากสีสัน นอกจากจะเป็นที่ประทับเมื่อเสด็จแปรพระราชฐาน ในระหว่างเสด็จเยี่ยมราษฎรภาคเหนือแล้ว ยังเป็นสถานที่ทรงต้อนรับพระราชอาคันตุกะ ราชอาคันตุกะที่เสด็จมาเยือนระหว่างแปรพระราชฐาน หรือทรงนำเสด็จพระราชอาคันตุกะเสด็จเยือนภาคเหนือของไทย เวลาที่มิได้แปรพระราชฐานไปประทับ ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ราษฎรเข้าชมบริเวณอันสวยงามของพระตำหนักได้

ภูพานราชนิเวศน์ พระตำหนักบนเทือกเขาภูพาน จังหวัดสกลนคร เทือกเขาภูพานนั้นเป็นภูเขาที่ปกคลุมด้วยป่าไม้สูงร่มครึ้ม ครั้งหนึ่งเป็นที่หลบซุ่มโจมตีหรือปะทะกันอย่างรุนแรงอันเนื่องมาจากการขัดแย้งของคนไทยที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมีพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์แล้ว ความร้อนระอุต่างๆ จบลง เทือกเขาภูพานกลายเป็นสถานที่ร่มเย็น ราษฎรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ภูพานราชนิเวศน์เริ่มก่อสร้าง

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ และเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นตึก ๒ ชั้น ใกล้ๆ กัน คือ "ศาลาคำหอม" ซึ่งเป็นพระตำหนักเล็กๆ กลางสวนดอกไม้ ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรในภาคอีสานเข้ารับพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับงานศิลปาชีพ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการชลประทานห้วยเดียก และโครงการชลประทานห้วยหวดซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ล้วนเกิดขึ้นจากการเสด็จแปรพระราชฐานมาประทับ ณ พระตำหนักแห่งนี้

ทักษิณราชนิเวศน์ ตั้งอยู่บนเขาตันหยง จังหวัดนราธิวาส เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ และเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๑๖ นอกจากพระตำหนักแล้ว ยังเป็นที่ตั้งศาลาเลี้ยงเด็ก ศาลาบุหรงสรวลสันต์ ศาลาอนะจำนรรจ์ และศาลาปาหนันแดนดง กับมีอาคารซึ่งเป็นที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรเข้ามาฝึกอบรมการทอผ้า จักสาน เครื่องถม ฯลฯ ในระหว่างเสด็จแปรพระราชฐานมาประทับ บริเวณพระราชฐานชั้นนอกเป็นสถานที่ทดลองประมงและสวนยางทดลอง กับอ่างเก็บน้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำใกล้บ้าน ซึ่งอยู่ห่างจากพระตำหนักเพียง ๒ กิโลเมตร อ่างเก็บน้ำนี้เดิมเคยเป็นพรุมาก่อน มีน้ำท่วม ดินเป็นกรดต้นไม้ตายหมด เหลือแต่หญ้าและต้นกระจูด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้พัฒนาเป็นอ่างเก็บน้ำและได้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน โครงการตามพระราชดำริหลายโครงการเกิดขึ้นและสำเร็จเป็นผลดีแก่ราษฎรในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถประทับ ณ พระตำหนักแห่งนี้

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๑ พุทธมณฑล

ออกอากาศ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๑

พุทธมณฑล พุทธานุสรณียสถานสร้างเพื่อฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ บนเนื้อที่ ๒,๕๐๐ ไร่ มีการออกแบบวางผังที่มองทางอากาศเป็นรูปธรรมจักรอยู่กลางอุทยานอันเขียวขจี มีสระน้ำ คูน้ำ และถนนเป็นปริมณฑล ๔ ด้าน พระศรีศากยทศพลญาณประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์ ประดิษฐานโดดเด่นอยู่ตรงกลางเหมือนดุมล้อแห่งพระธรรมจักร ล้อมรอบด้วยลานกว้างรูปวงกลม มีถนนเป็นเส้นแฉกรัศมี แบ่งพื้นที่เป็นตำบลสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล คือ ตำบลประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา ปรินิพพาน อีกส่วนหนึ่งเป็นวิหารพุทธมณฑล ศาลาราย ตำหนักสมเด็จพระสังฆราช ที่พักสงฆ์อาคันตุกะ หอประชุม หอกลาง และพุทธอุทยาน

พุทธมณฑลที่ปรากฏในปัจจุบัน กล่าวได้ว่า หากไม่ได้พระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ยากจะสำเร็จได้

เมื่อเริ่มโครงการ อาณาบริเวณ ๒,๕๐๐ ไร่ที่จะสร้างพุทธมณฑลนั้น ที่ดินผืนใหญ่เป็นที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับซื้อถวายเป็นพุทธบูชา ส่วนที่ดินของเอกชน รัฐบาลดำเนินการโดยเวนคืน

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงก่อฤกษ์พุทธมณฑล

การสร้างพุทธมณฑลเป็นงานใหญ่มาก เปลี่ยนรัฐบาลแล้วหลายรัฐบาล เปลี่ยนหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน เวลาล่วงไปถึง ๒๐ กว่าปี การดำเนินงานก็ยังไม่สำเร็จตามโครงการ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐบาลจึงขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณให้งานพุทธมณฑลได้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับงานสร้างพุทธมณฑลไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเป็นการส่วนพระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ได้พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยในเรื่องต่างๆ เช่น การขยายสัดส่วนในการหล่อพระพุทธรูปประธาน

พุทธมณฑล เจ้าหน้าที่ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาเรื่องการสร้างเครื่องขยายด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้มีพระราชกระแสว่า **"ดี ทำอย่างนี้ดี แต่วิธีที่ง่ายกว่าน่าจะทำได้"** ได้พระราชทานแนะนำว่า **"ใช้กล้องถ่ายรูปในสัดส่วนเท่าใดก็ได้ แล้วขยายฟิลม์เป็นกี่เท่าก็ได้ จะได้สัดส่วนที่ถูกต้องทุกประการ"** กับได้พระราชทานแนวความคิดว่า ต่อไปหากจะขยายอะไร อาจจะไม่จำเป็นต้องสร้างเครื่องมืออันวิจิตรพิสดาร เพราะเครื่องมือที่มีอยู่แล้วนำมาประยุกต์ใช้ได้

อีกเรื่องหนึ่งที่ได้พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เป็นเรื่องของความคิดที่ขัดแย้งกันของศิลปิน คือผู้อำนวยการกองแผนงานเฉพาะปั้นหล่อพระพุทธรูปประธาน มีความเห็นว่าพระวิหารที่อยู่ข้างหน้ารูปทรงไม่ถูกต้องตามแบบสถาปัตยกรรมไทย อยากจะทุบทิ้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชกระแสรับสั่ง ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้นบันทึกพระราชกระแสว่า **"ของทุกสิ่งย่อมมีเกิดมีดับทั้งสิ้น สิ่งที่เขาสร้างมาก็มีเจตนาจะสร้างให้ดีที่สุด สวยที่สุด และไม่ยั่งยืนนักจะต้องพังทลายไปในที่สุด แม้เราจะไม่พังมันก็ต้องพังไปเอง สู้หาทางที่จะถนอมรักษาและทำอย่างอื่นให้กลมกลืนสอดคล้อง"**

พระมหากรุณาธิคุณในครั้งนั้นได้ขจัดปัดเป่าปัญหาลง ทำให้การสร้างพุทธมณฑลดำเนินได้จนสำเร็จ

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๒ โรงเรียนในราชสำนักและโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์

ออกอากาศ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๑

เด็กทุกคนไม่ว่าจะเกิดในที่ใด การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง โดยเฉพาะในวัยเยาว์ เด็กพร้อมจะเรียนรู้ทุกสิ่งรอบตัว จดจำและซึมซับทั้งเรื่องดีและไม่ดีเข้าไว้ แล้วจะส่งผลต่อมาเมื่อเป็นผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กจึงเป็นเรื่องจำเป็น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่คณะครูและนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๐๔ ตอนหนึ่งว่า

“การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระมหากรุณาธิคุณในด้านการศึกษาของเยาวชนในหลายรูปแบบและหลายระดับ ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน

การศึกษาในระบบโรงเรียนนั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นหลายโรงเรียน เช่น

โรงเรียนจิตรลดา เดิมเปิดสอนครั้งแรกชั้นอนุบาล ณ ห้องชั้นล่างของพระที่นั่งอุดร พระราชวังดุสิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ด้วยมีพระราชประสงค์จะให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา ได้ทรงเรียนร่วมกับเด็กอื่นๆ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอาคารเรียนในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนจิตรลดา” จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์ ปัจจุบันได้ขยายชั้นเรียนจนถึงชั้นมัธยมศึกษา เปิดโอกาสให้เด็กทั่วไปได้เข้าเรียนด้วยตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนแต่ละปีการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าใช้จ่ายของโรงเรียน

โรงเรียนราชวินิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ในที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ณ บริเวณสวนเพาะชำวังสวนกุหลาบ เพื่อรับบุตรหลานของข้าราชการในราชสำนักโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน เริ่ม

เปิดสอนในระดับประถมศึกษา ต่อมาได้พระราชทานที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์บริเวณราชตฤณมัยสมาคม สร้างโรงเรียนราชวินิตมัธยมศึกษา และโอนให้อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา รับนักเรียนทั่วไปด้วย ต่อมามีผู้ถวายที่ดิน ๓๐ ไร่ ที่บางแก้ว สมุทรปราการ ได้พระราชทานให้กระทรวงศึกษาธิการสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา พระราชทานนามว่า "โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว" และโปรดเกล้าฯ ให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์

โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย เดิมพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ตั้งโรงเรียนราชวิทยาลัยขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ ต่อมาได้มีการโอนย้ายสังกัด จนถึงรัช-สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้รวมกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเป็นโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย มาในรัชกาลนี้ คณะครูและศิษย์เก่าโรงเรียนราชวิทยาลัยเดิมได้ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดตั้งโรงเรียนขึ้น ณ สถานที่ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาสามพราน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามว่า "โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย" เป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์

พระมหากรุณาธิคุณในด้านการศึกษานั้น มีมากและหลายรูปแบบ เพื่อให้เยาวชนที่อยู่ในฐานะและสิ่งแวดล้อมต่างๆ กัน ได้มีโอกาสศึกษาตามความสามารถและความเหมาะสม

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๓ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์

ออกอากาศ ๔ มกราคม ๒๕๔๒

เมื่อครั้งเกิดมหาวาตภัยภาคใต้ที่แหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๐๕ พายุโซนร้อนชื่อ “แฮเรียต” พัดกระหน่ำภาคใต้ของประเทศไทย ก่อให้เกิดอุทกภัยร้ายแรง เรือหาปลาล่ม บ้านเรือนถูกพายุและคลื่นทะเลพัดพังทะลาย ราษฎรเสียชีวิตและสูญหายจำนวนมาก ผู้ที่รอดชีวิตไร้ที่อยู่อาศัย ขาดอาหาร ไม่มีทรัพย์สินติดตัว เด็กหลายคนกลายเป็นเด็กกำพร้าขาดที่พึ่ง โรงเรียนหลายแห่งพังพินาศ เมื่อวาตภัยผ่านพ้นไป สิ่งที่เหลือคือความสูญเสียเศร้าโศก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยราษฎรผู้ประสบภัยมาก นอกจากจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมประชาสงเคราะห์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนแล้ว ในส่วนพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถานีวิทยุ อ.ส. พระราชวังดุสิต ประกาศเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยประชาชนหลายหมื่นคน โดยเสด็จพระราชกุศลบริจาคทั้งอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริจาคทรัพย์ ในระยะแรกเพียงเดือนเดียวที่เริ่มรับบริจาค มีผู้ร่วมบริจาคถึง ๑๑ ล้านบาท สิ่งของมีมูลค่าประมาณ ๕ ล้านบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเงินให้กระทรวงศึกษาธิการสร้างโรงเรียนประชาบาลทดแทนโรงเรียนที่ถูกพายุพัดพัง ๑๒ โรงเรียนใน ๖ จังหวัดภาคใต้ พระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนราชประชานุเคราะห์” ๑, ๒, ๓, ๔, ตามลำดับการก่อสร้างก่อนหลังจนถึง ๑๒

ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำเงินที่เหลือกับพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยต่างๆ พระราชทานนามมูลนิธิว่า “มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์” และพระราชทานเงินจากมูลนิธิสร้างโรงเรียนประชาบาลที่ถูกวาตภัย และอุทกภัยอีกจำนวนมาก เช่น โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑๓ ที่ตำบลท่าแฝก อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เนื่องจากโรงเรียนเดิมถูกน้ำป่าไหลท่วมและพัดพัง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑๔ ที่จังหวัดหนองคาย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑๕ ที่จังหวัดเชียงราย เพราะโรงเรียนเดิมถูกพายุพัดพัง

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์เหล่านี้และที่จัดสร้างอีกต่อๆ มา มูลนิธิได้ร่วมกับกรมสามัญศึกษาและกองทัพภาคในการจัดสร้าง กรมสามัญศึกษาได้จัดให้เป็นโรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์แบบสหศึกษาอยู่ประจำ รัฐรับผิดชอบค่าใช้จ่าย วัตถุประสงค์เพื่อให้บุตรของผู้ประสบอุทกภัยหรือวาตภัยได้มีโอกาสศึกษาจนสามารถไปประกอบอาชีพได้ ต่อมาได้เพิ่มวัตถุประสงค์ให้กว้างขึ้นอีก เช่น โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในภาคอีสานสร้างขึ้นเพื่อรับเด็กกำพร้าชาวอีสานที่พ่อแม่ไปรับจ้างทำงานในจังหวัดภาคใต้แล้วเสียชีวิตจากพายุเกย์ที่จังหวัดชุมพร รวมทั้งเด็กยากจนในพื้นที่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๐, ๓๑ ที่อำเภอแม่อายและอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ รับเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะกรรมการมูลนิธิราชประชานุเคราะห์และคณะกรรมการมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ประจำจังหวัดต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓ ตอนหนึ่งว่า

"ผู้ที่ประสบภัยโดยเฉพาะพวกเด็กๆ ได้สูญเสียทั้งโรงเรียน ทั้งผู้อุปการะ ฉะนั้นได้ตั้งนโยบายที่จะช่วยเหลือเด็กที่เป็นกำพร้าจากภัยธรรมชาติเหล่านั้น เลยตั้งโรงเรียนและได้อุปการะเด็กให้มีที่เรียน และมีผู้ปกครองก็คือมูลนิธิ"

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๔ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์

ออกอากาศ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๒

ประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศแต่ละภาคแตกต่างกัน ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม ภาคอีสานพื้นที่เป็นที่ราบสูง ภาคตะวันออกและภาคใต้มีหาดทรายชายทะเลสวยงาม ส่วนภาคเหนือภูมิประเทศส่วนใหญ่มีทิวเขาสูงๆ ต่ำๆ เรียงรายสลับซับซ้อนเป็นแนวยาว

ตามเนินแนวเขาในภาคเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่างๆ กว่าสิบเผ่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีมาก คือ เย้า แม้ว มูเซอ ลีซอ อีก้อ กะเหรี่ยง ชาวเขาเหล่านี้ ตามประวัติกล่าวว่าอพยพมาจากทิเบต จีน ลาว พม่า มีภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และการแต่งกายของแต่ละเผ่า ปลูกบ้านเรือนแบบง่ายๆ อยู่รวมกันเป็นกลุ่มๆ มีหัวหน้าหมู่บ้านเป็นที่เคารพเชื่อถือของคนในหมู่บ้าน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับที่ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อเสด็จเยี่ยมราษฎรในภาคเหนือ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรชาวเขาถึงหมู่บ้านชาวเขา ได้ประทับในบ้านและมีพระราชดำรัสกับหัวหน้าหมู่บ้านถามความเป็นอยู่และการทำมาหาเลี้ยงชีพ ได้มีพระราชดำริโครงการเพื่อพัฒนาชาวเขาหลายโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โครงการด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การรักษาสุขภาพพลานามัย

โดยที่ชาวเขาโยกย้ายที่อยู่ไปเรื่อยๆ ไม่มีความรู้สึกว่าตัวเองเป็นชนชาติใด มีแต่ความรักและผูกพันอยู่แต่ในพวกพ้องเผ่าพันธุ์เท่านั้น สมควรที่จะให้ชาวเขามีความรู้สึกเป็นคนไทย รู้ภาษาไทย มีความเข้าใจในเรื่องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้ตำรวจตระเวนชายแดนสร้างโรงเรียนในท้องถิ่นชายแดนเพื่อให้เด็กชาวเขาได้เข้าเรียนเป็นโรงเรียนระดับก่อนประถมและระดับประถมศึกษา พระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์”

โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ในระยะแรกกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนดูแลรับผิดชอบ จำนวน ๑๐ โรงเรียน ต่อมาได้โอนบางโรงเรียนให้หน่วยราชการรับไป

ดำเนินการ ตำรวจตระเวนชายแดนยังดูแลรับผิดชอบอยู่อีกบางส่วน วิชาที่ตำรวจตระเวนชายแดนสอน จะสอนวิชาที่เข้าใจง่ายและเป็นประโยชน์ในชีวิต เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และภาษาไทย เด็กชาวเขาที่มีความตั้งใจเรียน เรียนได้ดี จะได้รับพระราชทานทุนเรียนต่อ ซึ่งมีหลายระดับ ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ปกศ.) ทุนที่พระราชทานนั้น กรมสามัญศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ

ปัจจุบันเด็กชาวเขาที่ได้รับพระราชทานทุนศึกษาต่อได้กลับไปเป็นครูสอนในหมู่บ้าน ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาดีขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจ และอนามัย มีความสำนึกในความเป็นไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสในวันปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ ณ สำนักงานเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ตอนหนึ่งว่า **"เคยไปถามชาวเขาพูดถึงเรื่องว่าจะทำโครงการอย่างไร อะไรเราก็ช่วยกันนะ เขาบอกว่าหมู่เฮาก็เป็นคนไทยเหมือนกัน"**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๕ โรงเรียนร่มเกล้าและโรงเรียนในวัด

ออกอากาศ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๒

เมื่อประมาณ ๓-๔ ทศวรรษที่แล้วมา คนไทยกลุ่มหนึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างไปจากรัฐบาล ได้พยายามทำลายหน่วยราชการและทำร้ายทหารที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ตามชายแดน มีการบังคับจับตัวครูผู้สอนตามโรงเรียนไป โรงเรียนที่มีอยู่ต้องปิดการเรียนการสอน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมหน่วยทหารที่ภูพาน-น้อย อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้ทหารกองทัพภาคที่ ๒ จัดตั้งโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อช่วยเหลือด้านการศึกษา กองทัพภาคที่ ๒ ได้ดำเนินการตามพระราชประสงค์ ได้พบว่าโรงเรียนบ้านหนอง-แคน ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร อยู่ในสภาพทรุดโทรม สอนชั้นประถม ๑ เพียงชั้นเดียว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ก่อสร้างอาคารเรียนถาวรขนาด ๕ ห้องเรียนขึ้น ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเปิดอาคารเรียนเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ พระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนร่มเกล้า” เปิดสอนชั้นประถม ๑-๔ โดยทหารทำหน้าที่ครู

หลังจากนั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนร่มเกล้าในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลอีกหลายแห่ง โดยกองทัพภาคต่างๆ เช่น โรงเรียนร่มเกล้า ตำบลดงหลวง จังหวัดสกลนคร โรงเรียนร่มเกล้า ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โรงเรียนร่มเกล้า ตำบลยี่งอ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส และได้ขยายการสอนถึงระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนร่มเกล้าส่วนใหญ่จะมีโครงการอาหารกลางวันให้เด็กนักเรียน บางโรงเรียนมีทุนการศึกษาให้นักเรียนได้เรียนต่อจนจบระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันนักเรียนโรงเรียนร่มเกล้าที่ได้รับทุนสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา และเข้ารับราชการกับทำงานในที่ต่างๆ อย่างเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตัวเองและประเทศชาติ

สำหรับเด็กยากจนและเด็กกำพร้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นในวัด อาราธนาพระภิกษุสงฆ์ในวัดมาเป็นครู ด้วยมีพระ

ราชดำริว่า การศึกษาของไทยแต่ก่อนมีกำเนิดเริ่มต้นมาจากวัด ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่จัดตั้งโรงเรียนในวัด ได้ทรงอาราธนาสมเด็จพระวันรัต (ปุ่น ปุณณสิริ) วัดพระเชตุพน ซึ่งต่อมาได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช เป็นประธาน ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนดำเนินการเริ่มแรก ๔๐๐,๐๐๐ บาท มีผู้บริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนในวัดสำหรับเด็กยากจนแห่งแรก คือ โรงเรียนมัธยมวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ อยู่ที่ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินวางศิลาฤกษ์อาคารเรียน เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๑๒ โรงเรียนต่อๆ มา ได้แก่ โรงเรียนนันทบุรีวิทยา ตั้งอยู่ในวัดช้างคำ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน โรงเรียนนี้ส่วนใหญ่ไม่เก็บค่าเล่าเรียน แจกชุดนักเรียนให้ และให้ยืมหนังสือเรียน โรงเรียนวัดบึงเหล็ก อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบบให้เปล่าทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนวัดสันติการามและโรงเรียนวัดป่าไก่ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

โรงเรียนในวัดที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง สอนถึงระดับมัธยมศึกษา เป็นโอกาสให้เด็กยากจนได้ศึกษาต่อจากการศึกษาภาคบังคับที่ทางราชการจัดให้เด็ก ได้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อการศึกษาและแก่เยาวชนเป็นอย่างยิ่ง

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๖ โคนม

ออกอากาศ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๒

นมมีคุณค่าในทางโภชนาการมาก ถึงกับมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ดื่มนมทุกวัน แต่ก่อนคนไทยไม่นิยมดื่มนมสด เนื่องจากคนไทยเลี้ยงโคเพื่อใช้งาน โคที่เลี้ยงเป็นโคประเภทที่เรียกกันว่า “วัวงาน” ไม่ใช่ “โคนม” นมที่ใช้รับประทานต้องซื้อมาจากต่างประเทศ ส่วนนมสดจะมีแต่ชาวอินเดียเป็นผู้เลี้ยงวัวแล้วรีดนมเพื่อดื่มหรือขายกันเอง กรมปศุสัตว์เคยเลี้ยงโคลูกผสมที่ใช้เป็นโคนม และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เคยตั้งโรงงานฆ่าเชื้อและบรรจุนมขวด แต่ยังไม่แพร่หลายนัก

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินฯ เยือนประเทศเดนมาร์ก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้ทอดพระเนตรกิจการโคนม การผลิตอาหารจากนม รัฐบาลเดนมาร์กและองค์การเกษตรหลายแห่งของเดนมาร์กได้น้อมเกล้าฯ ถวายโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย จึงได้มีการจัดตั้งฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก ขึ้นที่อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี มีพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าเฟรดเดอริกที่ ๙ แห่งเดนมาร์ก ทรงเป็นประธานในพิธีร่วมกัน โครงการนี้ จัดตั้งฟาร์มเลี้ยงโคนม ผลิตนม และอบรมฝึกผู้เลี้ยงโคนม กับรับซื้อนมสดจากกสิกรในเขตใกล้เคียงมาผ่านขั้นตอนการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อแล้วจำหน่าย ดำเนินการมาได้เป็นอย่างดียิ่งจนเสร็จตามโครงการ และฝ่ายไทยได้รับเป็นผู้ดำเนินการเองต่อมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริว่า การเลี้ยงโคนมน่าจะเป็นอาชีพอีกอาชีพหนึ่ง หรือเป็นอาชีพเสริมของกสิกรไทยได้ คนไทยเองก็จะได้มีนมสดดื่มในราคาถูกได้ ทรงริเริ่มทดลองเลี้ยงโคนมขึ้นในสวนจิตรลดา เป็นการเลี้ยงทดลองแบบพื้นๆ ที่ราษฎรจะเลี้ยงเองได้ กับได้ทรงตั้งโรงนมผง “สวนดุสิต” ขึ้น เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ มีพระบรมราชาธิบายไว้ในพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะกรรมการดำเนินงานสร้างโรงงานนมผงที่ตำบลบางโพ จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ตอนหนึ่งว่า

"การสร้างโรงนมในสวนจิตรลดา ไม่ใช่สำหรับการค้า แต่สำหรับทดลองดูว่าการทำเช่นนี้จะได้ผลอย่างไร และเก็บข้อมูลเอาไว้"

หลังจากการทดลอง ปรับปรุง และแก้ไขระบบต่างๆ แล้ว ได้โปรดให้มีการก่อสร้างโรงนมผงขึ้นใหม่ กับจัดตั้งโรงนมเม็ดสวนดุสิต และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ใช้นม เช่น เนยแข็งสวนจิตรลดา ทอฟฟี่นมสด คุ๊กกี้เนยสด นมข้นหวาน

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เกิดภาวะนมดิบล้นตลาด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงงานนมหนองโพ จังหวัดราชบุรี ขึ้น มีพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยขยายแบบไปจากโรงนมผงสวนดุสิต ทรงรับบริษัทผลิตภัณฑ์หนองโพราชบุรี จำกัด ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งได้แก้ปัญหานมดิบล้นตลาดได้มาก

ใน พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้มีพระราชดำริให้กรมปศุสัตว์ร่วมกับจังหวัดสกลนคร ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมและจัดทำโครงการโรงนมพาสเจอร์ไรซ์ขึ้น ศูนย์รวมนมสกลนครจึงเปิดดำเนินการขึ้น เมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๙ ปัจจุบันศูนย์รวมนมสกลนครผลิตนมพาสเจอร์ไรซ์ตรา "นมภูพาน" ซึ่งนำไปสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันเด็กได้มาก

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีฟาร์มโคนมอยู่ทั่วไป การเลี้ยงโคนมได้เป็นอาชีพหนึ่งของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และทำให้คนไทยมีอาหารนมอย่างอุดมสมบูรณ์ในราคาที่ไม่แพง

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๗ ธนาคารโคและกระบือ

ออกอากาศ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

คนชนบทกับวัวควายมีชีวิตที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาเหมือนเพื่อน พึ่งพาอาศัยกันในการอยู่กินและการทำงาน แม้ว่าเกษตรกรรมสมัยใหม่จะมีเครื่องช่วยทุ่นแรงที่มีประสิทธิภาพมากกว่า แต่ก็ต้องมีเงินลงทุนซื้อหาและมีค่าใช้จ่ายมาก ชาวนาที่ยากจน มีที่นาไม่มาก จึงยังต้องใช้วัวควายในการทำไร่ไถนา ยิ่งชาวนาที่ยากจนมากๆ ด้วยแล้ว ไม่มีแม้กระทั่งวัวควายที่จะใช้ทำนาต้องเช่าจากผู้อื่น คิดค่าเช่าเป็นข้าวเปลือก บางที่ทำนาได้ข้าวไม่พอค่าเช่าก็ต้องมีหนี้สิน กลายเป็นความทุกข์ยาก ความทุกข์ของราษฎรนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงหาทางขจัดปัดเป่าทุกวิถีทาง ฉะนั้น จึงมีโครงการธนาคารโคและกระบือตามพระราชดำริเกิดขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสพระราชทานแก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทั่วประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๓ ตอนหนึ่งว่า

“ธนาคารโคและกระบือ ก็คือการรวบรวมโคและกระบือ โดยมีบัญชีควบคุมดูแลรักษา แจกจ่าย ให้ยืม เพื่อใช้ประโยชน์ในการเกษตร และเพิ่มปริมาณโคและกระบือตามหลักการของธนาคาร ธนาคารโคและกระบือเป็นเรื่องใหม่ของโลกที่มีความจำเป็นเกิดขึ้น เพราะปัจจุบันมีความคิดแต่จะใช้เครื่องกลไกเป็นเครื่องทุ่นแรงในกิจการเกษตร แต่เมื่อราคาน้ำมันเชื้อเพลิงแพงขึ้น ความก้าวหน้าในการใช้เครื่องกลไกเสียไป จำเป็นต้องหันมาพึ่งแรงงานจากสัตว์ที่เคยใช้อยู่ก่อน เมื่อหันกลับมาก็ปรากฏว่ามีปัญหามาก เพราะชาวนาไม่มีเงินซื้อโคและกระบือมาเลี้ยงเพื่อใช้งาน ธนาคารโคและกระบือพอจะอนุโลมได้เหมือนธนาคารที่ดำเนินการเกี่ยวกับเงิน เพราะโดยความหมายทั่วไป ธนาคารก็ดำเนินกิจการเกี่ยวกับสิ่งมีค่ามีประโยชน์ การตั้งธนาคารโคและกระบือ ก็มิใช่ว่าตั้งโรงขึ้นมาเก็บโคและกระบือ เพียงแต่มีศูนย์กลางขึ้นมา”

การดำเนินงานธนาคารโคและกระบือ เริ่มด้วยการใช้กระบือ ๒๘๐ ตัวจากกรมปศุสัตว์ ไปช่วยชาวนายากจนในพื้นที่ราบเชิงเขาจังหวัดปราจีนบุรีให้เช่าซื้อและผ่อนส่ง

ธนาคารโคและกระบือตามพระราชดำริ มีวิธีการให้ชาวนานำโคกระบือไปใช้หลายวิธี ได้แก่

๑. ให้เช่า ซื้อผ่อนส่ง ระยะยาว โดยชาวนาผ่อนส่งเงินคืนธนาคารในเวลา ๓ ปี

๒. ให้เช่าใช้งานในราคาถูก

๓. ให้ยืมเป็นแม่พันธุ์ ธนาคารให้ยืมโคและกระบือเพศเมียไปเลี้ยง เมื่อออกลูก ผู้ยืมจะต้องแบ่งลูกโคกระบือที่คลอดออกมาให้ธนาคารครึ่งหนึ่ง เช่น ลูกตัวที่ ๑, ๓, ๕ เป็นของธนาคาร ลูกตัวที่ ๒, ๔, ๖ เป็นของชาวนา

ทั้งสามวิธีนี้ ผู้เช่าหรือเช่าซื้อ จะต้องมีผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้ที่เชื่อถือได้ค้ำประกัน ส่วนอีกวิธีหนึ่ง เจ้าหน้าที่ธนาคารจะพิจารณาเป็นรายๆ ไป ธนาคารโคและกระบือในบางหมู่บ้าน มีลูกโคและกระบือเกิดขึ้นใหม่มาก ธนาคารก็นำไปให้ชาวนาใช้มากขึ้น การใช้โคกระบือทำไร่ไถนาเป็นเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ที่ไม่ต้องใช้น้ำมันเชื้อเพลิง ช่วยรักษาสภาพแวดล้อม เพราะวัวควายกินหญ้าและฟาง มูลวัวควายเป็นปุ๋ยบำรุงดิน โครงการตามพระราชดำรินี้ช่วยให้ชาวนาที่ยากจนได้พ้นความทุกข์ยากและดำรงชีวิตอย่างมีกินมีใช้

“ธ สถิตในดวงใจ ไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๘ ข้าว

ออกอากาศ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

ข้าว เป็นอาหารหลักของคนไทย อาชีพทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักที่ทำกันมาแต่ครั้งโบราณ มีประเพณีไทยหลายอย่างเกี่ยวกับข้าว เช่น ลงแขกเกี่ยวข้าว ทำขวัญข้าว กวนข้าวทิพย์ มีเพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า เพลงเกี่ยวข้าว ข้าวเลี้ยงคนไทยทั้งประเทศ และเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยในลำดับต้นๆ เสมอมา แต่ชาวนาผู้ปลูกข้าวกลับขาดแคลนข้าว ต้องกู้ยืมจากพ่อค้าคนกลางหรือขายข้าวในนาที่ยังไม่ทันได้เก็บเกี่ยวในราคาถูก เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่าย เป็นความทุกข์ยากของชาวนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทราบถึงความทุกข์ของราษฎรชาวนา และทรงถือเป็นความทุกข์ของพระองค์ด้วย ได้ทรงพยายามหาหนทางที่จะช่วยให้ชาวนามีชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากจะทรงแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ เรื่องดิน เรื่องที่นา และเรื่องฝนแล้ว ได้ทรงหาทางช่วยเหลือในเรื่องพันธุ์ข้าว เพื่อให้ชาวนาทำนาได้ผลเพิ่มมากขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมการข้าวนำข้าวพันธุ์ดีสำหรับนาดำและนาหว่านมาทดลองในบริเวณสวนจิตรลดา เพื่อพระราชทานพันธุ์ข้าวให้ชาวนานำไปปลูกขยายพันธุ์ ทรงขับควายเหล็กไถนาเพื่อเตรียมแปลงปลูกข้าว เสด็จทอดพระเนตรการเจริญเติบโตของต้นข้าวที่ทรงหว่านไว้ทุกระยะ มีพิธีทำขวัญแม่โพสพ เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๐๔ ขณะที่ต้นข้าวอยู่ในระยะตั้งท้องรอวันออกรวง ได้มีพระราชดำรัสแก่ชุมชนผู้นำชาวนาทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ ตอนหนึ่งว่า **“ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ศึกษาและทดลองทำนามาบ้าง และทราบดีว่าการทำนานั้นมีความยากลำบากเป็นอุปสรรคอยู่มิใช่น้อย จำเป็นต้องอาศัยพันธุ์ข้าวที่ดี และต้องใช้วิชาการต่างๆ ด้วยจึงจะได้ผลเป็นล่ำเป็นสัน”**

ข้าวที่เก็บเกี่ยวได้จากนาข้าวทดลองในสวนจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้นำไปใช้ในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญกับพระราชทานในโครงการพิเศษอื่นๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นต้นมา ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาแรกนาและเทพีแรกนาไปหว่านข้าวในนาทดลองในสวนจิตรลดา หลังจากเสร็จพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ ท้องสนามหลวง เพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวสำหรับพระ

ราชพิธีในปีต่อไป

เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นปี "กาญจนาภิเษก" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ ไปทรงเกี่ยวข้าวในพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง ณ ทุ่งมะขามหย่อง ที่พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นผลิตผลแรกได้จากการทดลองข้าวนาปรัง โดยใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ได้ทรงนำข้าวนั้นมาเป็น "ข้าวมงคล" ในพระราชพิธีพืชมงคล

นอกจากนี้ ได้มีพระราชดำริจัดตั้งธนาคารข้าวขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๙ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในเขตอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้พระราชทานข้าวเปลือกจำนวนหนึ่งแก่ผู้ใหญ่บ้านหลายหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นทุนเริ่มดำเนินการ ธนาคารข้าวได้พระราชทานแนวทางการดำเนินงานโดยละเอียดชัดเจน เช่น **"ให้มีคณะกรรมการควบคุมที่คัดเลือกจากราษฎรในหมู่บ้านเป็นผู้เก็บรักษา พิจารณาจำนวนข้าวที่จะให้ยืมและรับข้าวคืน ตลอดจนจัดทำบัญชีทำการของธนาคารข้าว ราษฎรที่ต้องการข้าวไปใช้บริโภคในยามจำเป็นให้ลงบัญชียืมข้าวไปใช้จำนวนหนึ่ง เมื่อสามารถเก็บเกี่ยวข้าวได้แล้วก็นำมาคืนธนาคารพร้อมด้วยดอกเบี้ยจำนวนเล็กน้อยตามแต่ตกลงกัน ซึ่งข้าวที่เป็นดอกเบี้ยดังกล่าว ก็จะเก็บรวมไว้ในธนาคารและถือเป็นสมบัติของส่วนรวม"**

เมื่อถึง พ.ศ. ๒๕๒๘ มีธนาคารข้าวมากกว่า ๔,๓๐๐ ธนาคาร ใน ๕๗ จังหวัด มีจำนวนข้าวหมุนเวียนในธนาคารมากกว่า ๑,๔๑๕ ล้านกิโลกรัม ธนาคารข้าวในปัจจุบันได้ปรับการดำเนินงานให้เหมาะกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของแต่ละแห่ง มีทั้งการให้เปล่า ให้ยืม ให้กู้ หรือแลกกับแรงงานก็มี กล่าวได้ว่าโครงการธนาคารข้าวตามพระราชดำริเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวนาได้ตรงจุดที่สุด

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๕๙ พระมหากรุณาธิคุณในการส่งเสริมการมีงานทำ ออกอากาศ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

การทำสวน ทำนา หาปลา เลี้ยงไก่ ทอผ้า จักสาน เป็นอาชีพของคนไทยมาแต่โบราณกาล แต่เมื่อมีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้วิทยาการความก้าวหน้าและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสู่เมืองไทย ทำให้เกิดอาชีพใหม่ๆ ขึ้น เช่น ในด้านอุตสาหกรรม โรงงานทอผ้า ทำเครื่องอะไหล่ งานในโรงแรม ร้านค้า ขับรถรับจ้าง งานก่อสร้าง ประกอบกับการทำไร่ไถนาที่ทำมาแต่เดิมได้ผลไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต อันเนื่องมาจากดินฟ้าอากาศไม่อำนวย แห้งแล้งบ้าง น้ำท่วมบ้าง ที่ดินไม่พอทำกินบ้าง คนหนุ่มสาวในชนบทจึงทิ้งบ้านมาหางานทำในเมือง หรือออกไปขายแรงงานในต่างประเทศ เป็นผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ครอบครัวต้องแตกแยก ยิ่งเมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ คนตกงาน ว่างงานจำนวนมาก จำเป็นต้องแสวงหางานในท้องถิ่นเพื่อเลี้ยงตัวเองให้ได้

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่น ได้ทรงทราบปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยพระองค์เอง จนกล่าวกันว่าทรงเป็นคลังข้อมูลเกี่ยวกับราษฎรและท้องที่ที่แท้จริง ได้มีพระราชดำริที่จะให้ราษฎรในชนบทมีงานทำในท้องถิ่น สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ได้มีพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๒ ตอนหนึ่งว่า **“สังคมสงเคราะห์ในด้านช่วยให้คนมีอาชีพนี่นะ เป็นสังคมสงเคราะห์ที่สำคัญมากที่สุด เป็นหลักฐานที่สำคัญมาก สังคมสงเคราะห์ที่จะช่วยคนพิการก็ต้องทำ ช่วยคนที่โดนภัยธรรมชาติก็ต้องทำ แต่มันไม่สำคัญเท่า ไม่เป็นจุดหลักเท่ากับช่วยคนที่ไม่มีงานทำ”**

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานกว่าครึ่งศตวรรษที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อพัฒนาอาชีพราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพเกษตรกรรม ได้ **ทรงพัฒนาแหล่งน้ำ** เพื่อการเพาะปลูกและการบริโภคในพื้นที่กันดาร ทรงเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่สามารถทำเสร็จได้รวดเร็ว เช่น อ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ การระบายน้ำจากพรุออกสู่ทะเล การนำพันธุ์ปลาไปปล่อยในแหล่งน้ำ เพื่อ

ให้ราษฎรใช้เป็นอาหารและเป็นอาชีพจับปลาไปขาย **การพัฒนาและอนุรักษ์ดิน** แก้ปัญหาดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินพรุ ดินเสื่อมโทรมพังทะลายจากการชะล้าง ให้สามารถทำการเพาะปลูกได้ **ส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตร** ให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ในเรื่องการบำรุงดิน การปลูกพืชที่เหมาะสม การนำเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มาใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและพื้นที่ **การส่งเสริมการเกษตรแบบผสมผสาน** คือ การเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการเพาะปลูก เพราะเศษผัก ข้าวเปลือก ฟางข้าว นำมาเป็นอาหารสัตว์ได้ มูลสัตว์นำไปเป็นปุ๋ยบำรุงดิน สำหรับราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินได้มีพระราชดำริ **โครงการจัดและพัฒนาที่ดิน** โดยจัดสรรพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม หรือพื้นที่แห้งแล้งในท้องที่ต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ พัฒนาให้ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตัวเองสามารถเข้าไปอยู่และทำการเกษตรได้ในลักษณะ **หมู่บ้านสหกรณ์** กับได้พระราชทานที่นากว่าห้าหมื่นไร่ใน ๘ จังหวัด อันเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ให้รัฐบาลวางโครงการปฏิรูปที่ดิน ให้ชาวนาชาวไร่ทำการเกษตรกรรมด้วย

โครงการพระราชดำรินับร้อยนับพันโครงการที่เริ่มมาแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ส่งเสริมให้ราษฎรมีงานทำสามารถเลี้ยงตัวเองอยู่ได้ในท้องถิ่น ไม่ต้องพลัดพรากจากที่อยู่หรือตกงาน

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๖๐ พระมหากรุณาธิคุณต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ออกอากาศ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่นำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศจำนวนมากมาสู่ประเทศไทย ก่อให้เกิดงาน เกิดอาชีพหลายอย่าง เพราะการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับธุรกิจหลายสาขา ได้แก่ โรงแรม บริการนำเที่ยว ร้านอาหาร การจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึก การคมนาคมทั้งทางอากาศ ทางบก ทางเรือ รวมทั้งการจัดประชุม การกีฬา และอื่นๆ

ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเทศต่างๆ จะโฆษณาเผยแพร่ประเทศของตนให้เป็นที่รู้จักและน่าสนใจ น่าไปเที่ยวชม การโฆษณาในสื่อสารมวลชนต่างประเทศแต่ละชนิดล้วนต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ รัฐบาลจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปเจริญทางพระราชไมตรีกับประเทศต่างๆ เริ่มตั้งแต่อินโดนีเซีย พม่า ยุโรป และสหรัฐอเมริกา สื่อมวลชนในแต่ละประเทศได้เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยไปในทุกสื่อสารมวลชนอย่างไม่อาจประมาณมูลค่าได้ พระบรมฉายาลักษณ์ในพระอิริยาบถต่างๆ พระปรีชาสามารถในการพระราชทานสัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนพระราชดำรัสในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ได้เผยแพร่ชื่อเสียงความดีงามของประเทศไทย ความเป็นเอกราช เอกลักษณ์ของไทย ได้เป็นที่ชื่นชมไปในประเทศต่างๆ ซึ่งมีผลดียิ่งแก่วงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น สถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมประเพณีเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาประเทศไทย พระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ได้ทรงสร้างพระราชวังและวัดวาอารามสวยงามไว้มากมาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้าชมพระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระที่นั่งวิมานเมฆ พระราชวัง

บางปะอิน พระราชวังไกลกังวล เป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดารามนั้น เป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวที่ได้มาชมต่างพากันตะลึงในความงามและนำไปเล่าต่อๆ กัน จนเป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวประเทศไทย

ในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูพระราชพิธีที่มีมาแต่โบราณหลายพระราชพิธี เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานผ้าพระกฐินโดยกระบวนพยุหยาตราชลมารค พระราชพิธีต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะเป็นขวัญแก่เกษตรกรไทย คนไทย และเป็นศรีสง่าของบ้านเมืองแล้ว ได้มีผลในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาประเทศไทยตลอดมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่คณะกรรมการและพนักงาน อ.ส.ท. เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔ ตอนหนึ่งว่า **"พยายามเผยแพร่วัฒนธรรมและนิสัยใจคอที่ดีของคนไทย พร้อมทั้งประวัติศาสตร์และความเป็นอยู่ของคนไทย ให้ชาวต่างประเทศทราบมากที่สุด เมืองไทยเราก็มีของดีมาก ทั้งในทางวัตถุ ทั้งในทางจิตใจ เราควรจะทำให้เกิดผลทั้งหมด ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ เพื่อความมั่นคง และเพื่อความเป็นอยู่ของเราแท้ๆ เพราะว่าเมื่อมีคนที่ปรารถนาดีต่อเราทั่วโลก ก็จะทำให้เราปลอดภัยและมีมิตรมากขึ้น"**

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๑ พระราชภารกิจในฐานะองค์พระประมุข

ออกอากาศ ๑ มีนาคม ๒๕๔๒

ภาพ ภาพนิ่งพระบรมฉายาลักษณ์ตอนพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

เสียง ผู้บรรยาย

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระเจ้าแผ่นดินแห่งสยาม

หนังสือพิมพ์ต่างประเทศพาดหัวข่าวพร้อมพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระมหาพิชัยมงกุฎประทับบนพระราชบัลลังก์ และมีรายงานข่าวพระราชพิธีอย่างละเอียด

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร

เสียง ผู้บรรยาย

หลังจากพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยือนพสกนิกรของพระองค์ในประเทศ เพื่อให้ทรงทราบถึงความทุกข์ ความสุข การครองชีพ รวมไปถึงปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ดังที่ได้เคยประกาศพระราชปณิธานต่อหน้ามหาสมาคม กอปรด้วยประธานสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ข้าราชการผู้ใหญ่ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ มีใจความสังเขปว่า ทรงขอบใจที่ได้มอบราชสมบัติให้ และจะทรงทำทุกอย่างเพื่อประเทศชาติ เพื่อความผาสุกของประชาชนอย่างเต็มความสามารถ

ภาพ ภาพนิ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสอำลาประชาชน

เสียง ผู้บรรยาย

วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชกระแสดำรัสอำลาประชาชนชาวไทยเพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยือนประเทศต่างๆ เริ่มต้นด้วยสหรัฐอเมริกาและตามด้วยประเทศยุโรปอีก ๑๓ ประเทศ เพื่อเป็นการกระชับ

สัมพันธไมตรีประการหนึ่ง และเพื่อทำให้โลกได้รู้จักประเทศไทยดีขึ้นอีกประการหนึ่ง

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเวียดนาม อินโดนีเซีย พม่า

เสียง ผู้บรรยาย

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยือนต่างประเทศนั้น ได้ทรงเริ่มด้วยประเทศเพื่อนบ้าน คือ เวียดนาม อินโดนีเซีย และพม่า ก่อนจะเสด็จพระราชดำเนินไปสหรัฐอเมริกาและยุโรปเป็นระยะอันยาวนานถึง ๖ เดือน

๖ เดือนแห่งความเคร่งเครียดกับพระราชภารกิจเป็นตัวแทนของประเทศ

เนื้อความในข่าวหนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างประเทศ ล้วนถ่ายทอดให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถจากกระแสพระราชดำรัสในแต่ละสถานที่ ซึ่งแตกต่างกันและทันต่อเหตุการณ์

กระแสพระราชดำรัสที่เป็นที่กล่าวขวัญถึงมากในหมู่สื่อมวลชนต่างประเทศ คือ พระราชดำรัสต่อรัฐสภาของสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๐๓ ซึ่งมีใจความตอนหนึ่งว่า

"สิ่งที่ถ่วงประเทศต่างๆ ในภาคของเราให้ล้าหลังอยู่ก็คือ การขาดเงินทุนและความรู้ทางหลักวิชาการ ด้วยประการนี้เองที่สหรัฐฯ ได้มีน้ำใจเผื่อแผ่และให้ความช่วยเหลือแก่เรา ณ ที่นี้ ข้าพเจ้าใคร่จะขออ้างถึงข้อตกลงร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างรัฐบาลของเราตามลำดับ คำแถลงเบื้องต้นในข้อตกลงนี้มีอยู่ว่า อิสรภาพและเอกราชย่อมขึ้นอยู่กับภาวะทางเศรษฐกิจอันดีเป็นส่วนมาก" และมีข้อความต่อไปว่า

"รัฐสภาแห่งสหรัฐอเมริกาได้ตรารัฐบัญญัตินี้ขึ้นเพื่อให้สหรัฐอเมริกาสามารถจะให้ความช่วยเหลือ เพื่อรัฐบาลแห่งประเทศไทยจะได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วด้วยการใช้ความพากเพียรของตนเอง ข้าพเจ้าเห็นว่า ไม่จำเป็นจะต้องกล่าวว่าหลักการอันนี้เป็นสิ่งที่เราเห็นด้วยอย่างจริงจัง ความจริงในพระพุทโอวาทของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราก็มีอยู่แล้วว่า ตนนั่นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน เราขอขอบคุณในความช่วยเหลือของอเมริกา

แต่เราตั้งใจไว้ว่า เราคงจะทำได้เองโดยไม่ต้องใช้ความช่วยเหลือนี้"

ภาพ ขึ้นภาพหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ (ใช้ภาพจากหนังสือ The KING of Thailand in World Focus) ของ Foreign Correspondents Club of Thailand ISBN 974-86773-3-8

เสียง ผู้บรรยาย

นี่คือจุดเริ่มต้นของความสนใจที่สื่อมวลชนต่างประเทศมีต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย ลำดับที่เก้าแห่งพระบรมราชวงศ์จักรี

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๒ ความสำเร็จที่นิวยอร์ค

ออกอากาศ ๘ มีนาคม ๒๕๔๒

ภาพ ภาพนิ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับบนรถเปิดประทุน โบกพระหัตถ์ให้ประชาชนอเมริกันที่มารอเฝ้าชมพระบารมีสองข้างถนนบรอดเวย์ นครนิวยอร์ค ท่ามกลางลูกปาที่หล่นลงจากบนตึกเป็นสายๆ

เสียง ผู้บรรยาย

ชาวนครนิวยอร์ครับเสด็จด้วยการโปรยปรายลูกปาและสายรุ้งขณะที่ขบวนเสด็จพระราชดำเนินผ่านถนนบรอดเวย์

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวการรับเสด็จฯ ที่นิวยอร์ค

เสียง ผู้บรรยาย

นครใหญ่ที่สุดของอเมริกาได้จัดการรับเสด็จแบบพิเศษแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีแห่งประเทศไทย ด้วยการจัดขบวนแห่ไปตามถนนบรอดเวย์ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง มีการโปรยปรายลูกปาและสายรุ้งลงมาจากเบื้องสูง

เจ้าหน้าที่ของนครนี้ได้คำนวณว่า มีประชาชนประมาณแปดแสนคนมาคอยเฝ้ารับเสด็จ ตั้งแต่แบตเตอรี่ปาร์คที่ตอนปลายเกาะแมนฮัตตันจนถึงศาลาเทศบาล ซึ่งเป็นสถานที่ที่นายโรเบิร์ต แวคเนอร์ และข้าราชการในนครนิวยอร์ค คอยถวายการต้อนรับอย่างเป็นทางการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฉลองพระองค์เครื่องแบบจอมทัพชุดขาวประทับในรถยนต์พระที่นั่งเปิดประทุน และทรงโบกพระหัตถ์แก่ประชาชนที่ปรบมือต้อนรับอยู่ตลอดทางเสด็จพระราชดำเนิน ส่วนสมเด็จพระบรมราชินีนั้น ทรงฉลองพระองค์ในชุดไหมไทยสีฟ้า ประทับในรถเก๋งมีประทุนพลาสติกโปร่งแสง เป็นรถคันที่สองในจำนวนเจ็ดคัน

ภาพ ภาพนิ่งตัดกลับสู่การเสด็จฯ เยือนแต่ละเมือง เช่น ลอสแองเจลิส พิตต์สเบิร์ก วอชิงตันดีซี จบท้ายที่ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับมิสเตอร์ไอเซนฮาวร์

เสียง ผู้บรรยาย

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนสหรัฐอเมริกา หลายเมืองที่ผ่านมา เช่น ลอสแองเจลิส พิตต์สเบิร์ก วอชิงตันดีซี กระแสพระราชดำรัสที่พระราชทานในแต่ละแห่ง รวมทั้งที่พระราชทานสัมภาษณ์ผู้แทนสื่อมวลชน ก่อให้เกิดความตื่นเต้นความสนใจในกลุ่มประชาชนอเมริกันอย่างมาก เนื่องจากได้ทรงสอดแทรกหลักธรรมะและแง่คิดไว้ด้วยแทบจะทุกครั้ง ตัวอย่างเช่น ตอนหนึ่งเมื่อทรงปราศรัยแก่ชาวคณะหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ที่กรุงวอชิงตัน ทรงกล่าวว่า

"ขอให้ชาวอเมริกันไปช้าๆ หน่อย หาเวลาพักผ่อนบ้าง ความสุขเป็นจุดหมายปลายทางของมนุษย์ทุกคน ถ้าท่านไปเร็วนักก็จะไม่มีเวลามีความสุข..."

ภาพพระมหากษัตริย์และพระบรมราชินีที่งดงาม เยาว์พระชนมพรรษา และมีไหวพริบปฏิภาณ ทำให้คนอเมริกันในเมืองต่างๆ รอคอยที่จะเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทชมพระบารมี รวมถึงไม่ลังเลที่จะแสดงออกถึงความชื่นชมที่พวกเขามีต่อพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย ทั้งๆ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่เคยมีการปกครองในระบอบที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาก่อนแต่อย่างใด

ภาพ กลับมาที่ภาพยนตร์ข่าวเสด็จฯ เมืองนิวยอร์ค

เสียง ผู้บรรยาย

ที่นิวยอร์ค ขบวนแห่รับเสด็จนำโดยกองดุริยางค์ของกองทัพบกและกองทัพเรือ ต่อจากนั้นมีหน่วยทหารอากาศ พรรคนาวิกโยธิน ทหารบก ทหารเรือ และกองตำรวจนครนิวยอร์ค หน่วยหลังสุดประกอบด้วยตำรวจ ๑๖ นาย ถือธงชาติอเมริกันที่มีดาว ๕๐ ดวง บริเวณตึกระฟ้าหลายสิบตึก ซึ่งเป็นบริษัทการเงินและการค้าอยู่แถบถนนบรอดเวย์ล่าง อาทิ ตึกสต็อกเอกซเชนจ์ มีธงไทยและธงอเมริกันประดับอยู่อย่างสวยงาม

ที่หน้าโบสถ์เล็กๆ ริมสวนของศาลาเทศบาล มีชาวไทยที่อยู่ในนครนิวยอร์คจับกลุ่มกันอยู่ โห่ร้อง ไชโย ไชโย อยู่อึง เมื่อมีขบวนเสด็จผ่านหน้า ขบวนแห่หยุดลงที่หน้าศาลาเทศบาล มีประชาชนประมาณสองหมื่นคนไปคอยเฝ้าชมพระบารมีอยู่รอบบริเวณ นายโรเบิร์ต แวคเนอร์ นายกเทศมนตรีและภรรยา คอยรับเสด็จอยู่หน้าศาลาเทศบาล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสในงานเลี้ยงพระกระยาหารกลางวันที่เทศบาลเมืองนครนิวยอร์คจัดถวายที่โรงแรมวอลดอร์ฟ แอสตอเรีย ความตอนหนึ่งว่า

"ความเจริญรุ่งเรืองอย่างน่าพิศวงของนครนิวยอร์คนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าเนื่องมาจากขันติธรรมอันประเสริฐที่มีอยู่ในนครแห่งนี้ ข้าพเจ้าพบเห็นว่า นครใหญ่นี้เป็นศูนย์กลางที่

มีประชาชนต่างเผ่าต่างภาษาและต่างความเชื่อถือทางศาสนา ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างเสรีเต็มที่ รวมทั้งปรองดองกันอย่างดีด้วย ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่า หากขันติคุณดังกล่าวซึ่งมีมาช้านานในนครนิวยอร์ค ได้แผ่ขยายไปถึงภาคอื่นๆ ของโลกแล้ว พิภพของเรานี้ก็จะเป็นสถานที่ที่ผาสุกยิ่งขึ้นอีกมากมายทีเดียว"

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ได้ทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสือเรื่องตามเสด็จอเมริกาว่า การทิ้งกระดาษยาวๆ และลูกปาอันเป็นธรรมเนียมของเมืองนิวยอร์ค เวลามีแขกเมืองมานี้ ถ้าเป็นผู้ที่เขาไม่สนใจแล้ว จะไม่มีคนดู และถ้าจะมีคนทิ้งกระดาษลงมาก็น้อยมาก แต่คราวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ มีกระดาษรูปร่างต่างๆ ร่วงพรูๆ ลงมาจากหน้าต่างเกือบทุกหน้าต่างตั้งแต่ชั้นบนสุดจนล่างสุด

พระเกียรติคุณขจรขจายในต่างแดน

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๓ เสด็จฯ เยือนประเทศอังกฤษ

ออกอากาศ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๒

ภาพ หนังสือพิมพ์อังกฤษพาดหัวข่าวการเสด็จเยือนอย่างเป็นทางการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เสียง ผู้บรรยาย

พระเจ้าแผ่นดินและสมเด็จพระราชินีแห่งสยามเริ่มการเสด็จฯเยือนอย่างเป็นทางการ

พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ The Times ของอังกฤษ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ เขียนไว้ดังนี้

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ อังกฤษ

เสียง ผู้บรรยาย

ในเนื้อข่าวกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถแห่งสยาม ได้ถวายช้างไม้สักที่มีงาประดิษฐ์จากงาช้างจริงๆ หนักกว่า ๔๐๐ ปอนด์ แด่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบ็ธที่สองแห่งอังกฤษ ในขณะที่สมเด็จพระราชินีนาถและดุ๊คออฟเอดิน เบอเรอะ ถวายชุดกาแฟเงินแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กระบวนการถวายพระเกียรติ เริ่มต้นด้วยการที่ทางรัฐบาลอังกฤษได้จัดเครื่องบินขับไล่ไอพ่นจำนวน ๖ ลำ บินไปรับเครื่องบินพระที่นั่งจากชายฝั่งทะเลของประเทศฝรั่งเศสมาที่สนามบินแกตวิค ซึ่งเจ้าหญิงอเล็กซานดรารอรับเสด็จอยู่ ก่อนจะประทับรถไฟพระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปสถานีวิคตอเรีย

เมื่อรถไฟพระที่นั่งถึงสถานีวิคตอเรีย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จลงจากรถไฟพระที่นั่ง สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่สองและดุ๊คออฟเอดินเบอเรอะได้เข้าไปรับเสด็จ ดนตรีบรรเลงเพลงชาติของทั้งสองประเทศ ผู้บังคับกองพันทหารรักษาพระองค์เชิญเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรวจแถวกองเกียรติยศ จากนั้นทรงรถม้าพระที่นั่งเปิดประทุนคู่กับสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบ็ธที่

สองเคลื่อนขบวนไปสู่พระราชวังบัคกิ้งแฮม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสในงานถวายเลี้ยงรับรองที่พระราชวังบั๊คกิ้งแฮม ตอนหนึ่งมีใจความว่า

"ในประเทศของข้าพเจ้า ชาวอังกฤษเป็นชาติที่คนไทยนิยมชมชื่นมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่นับกันว่ามีความยุติธรรม มีใจเป็นนักกีฬา และความทรหดอดทน คุณสมบัติที่เป็นตัวอย่างอันดี

ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระอัยกาของข้าพเจ้า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เลือกอังกฤษเป็นประเทศแรกที่ส่งนักเรียนไทยไปเรียน ซึ่งกาลต่อมาได้พิสูจน์แล้วว่าพระองค์ท่านทรงตัดสินพระทัยไม่ผิด นักเรียนเหล่านั้นได้สร้างความโดดเด่นในสาขาต่างๆ ที่ไปเรียนมา และได้เป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งต่อการก้าวหน้าและพัฒนาการของประเทศ..."

สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบ็ธที่สองได้มีพระราชดำรัสตอบมีใจความว่า ถึงแม้จะได้มีการลงนามในสนธิสัญญาเป็นพันธไมตรีอย่างเป็นทางการระหว่างประเทศอังกฤษและประเทศไทยเมื่อ ๑๓๐ ปีที่แล้ว แต่สัมพันธไมตรีระหว่างสองประเทศสามารถสืบย้อนไปได้นานกว่านั้นมากจากการค้าขาย และได้ขยายขอบเขตออกสู่ความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ในปัจจุบัน

ตอนหนึ่งของพระราชดำรัสมีใจความว่า

"...ถึงแม้ว่าจะมีพระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลก่อนเคยเสด็จมาประเทศอังกฤษก่อนหน้านี้ คือ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๔๐ ครั้งหนึ่ง และปีพุทธศักราช ๒๔๗๗ อีกครั้งหนึ่ง ใต้ฝ่าพระบาทคือพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่อังกฤษได้มีโอกาสรับเสด็จอย่างเป็นทางการ นับเป็นวโรกาสที่ควรค่าแก่การจารึกไว้ในความทรงจำตลอดไปนานแสนนาน..."

นอกจากการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอังกฤษแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปประเทศเยอรมนี โปรตุเกส สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน อิตาลี นครรัฐวาติกัน เบลเยียม ฝรั่งเศส ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ และสเปน

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๔ พระบรมราโชบายสู่ความสำเร็จ

ออกอากาศ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๒

ภาพ หนังสือพิมพ์ต่างประเทศที่ตีพิมพ์ข่าวเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศปี พ.ศ. ๒๕๐๓ วางซ้อนๆ กันทีละฉบับ

เสียง ผู้บรรยาย

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๓ เป็นระยะเวลายาวนานถึง ๖ เดือน เพื่อกระชับสัมพันธไมตรีกับประเทศต่างๆ ๑๔ ประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพิสูจน์ให้บุคคลสำคัญรวมทั้งประชาชนในแต่ละประเทศได้ตระหนักว่า ประเทศไทยมีพระประมุขที่แม้จะเยาว์พระชนมพรรษา แต่ก็เพียบพร้อมด้วยพระปรีชาสามารถและเชาวน์ไวไหวพริบเป็นเยี่ยม

ภาพ ภาพข่าวเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ เฉพาะตอนสำคัญๆ

เสียง ผู้บรรยาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ม.จ.วงศานุวัตร เทวกุล ปลัดกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น อัญเชิญพระราชสาส์นฉบับที่ ๑๔ ถึงประชาชนชาวไทยมาถึงนายกรัฐมนตรี เพื่อแจ้งแก่ประชาชนไทย ดังมีข้อความบางตอนว่า....

"ในที่สุดข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีก็ได้ปฏิบัติสิ่งที่ได้กำหนดกระทำไว้เสร็จสิ้นไปแล้ว อาทิ นำสันถวไมตรีของประชาชนชาวไทยไปยังประชาชนของประเทศต่างๆ ซึ่งจะได้ไปเยือนเป็นผู้แทนของชาติและอารยธรรมของเรา ก่อให้เกิดและเพิ่มพูนความสนใจในประเทศของเราแก่บรรดาประเทศทั้งหลายในอันที่จะให้มีความร่วมมือกันใกล้ชิดยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจและในด้านสันติภาพของโลก ตลอดจนให้มีความเข้าใจอันดีต่อกัน

และท้ายที่สุดก็คือ ส่งเสริมมิตรภาพที่มีอยู่เดิมแล้วให้แน่นแฟ้น และสร้างมิตรใหม่ให้เกิดขึ้นสำหรับประเทศอันเป็นที่รักยิ่งของเรา ทั้งหมดนี้ เป็นหลักปฏิบัติซึ่งได้กำหนด

ขึ้นไว้สำหรับเป็นแนวทาง ซึ่งข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีได้ยึดถือไว้ในใจตลอดมา

ระหว่างที่ได้จากประเทศไทยไปนี้ ก็ได้มีการรายงานข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีทุกหนทุกแห่ง บ้างก็ออกทางโทรทัศน์ก็มี เป็นที่ทราบกันไม่แต่ในประเทศของเราเท่านั้น แม้แต่ทั่วโลกก็ได้ทราบด้วย จึงขอกล่าวด้วยความจริงใจอย่างยิ่งว่า ตลอดมานี้ ข้าพเจ้าได้กระทำไปโดยสุดความสามารถของข้าพเจ้าแล้ว ทำให้เป็นที่เคร่งเครียดมาก

ประเทศที่ได้เยือนมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๔ ประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศก็ล้วนมีแต่ภูมิธรรมและวัฒนธรรมของตนเองทั้งสิ้น ดังนั้น วิธีการศึกษาพิจารณาประเทศเหล่านั้นจึงแตกต่างกัน และทุกครั้งจำต้องมีการวางแผนปฏิบัติการขึ้น โดยเฉพาะในอันที่ให้เหมาะสมกับลักษณะพิเศษของแต่ละประเทศที่ได้ไปเยือน

ทั้งนี้หมายความว่า ในการไปเยือนแต่ละประเทศ เราต้องค้นหาจุดอ่อน ความสำเร็จตลอดจนถึงเกียรติภูมิของประชาชนของประเทศนั้นๆ ให้ทราบเสียก่อน เราต้องประสานแผนปฏิบัติการเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น และนอกจากนั้นยังต้องคอยระวังให้ทุกๆ คนในคณะของข้าพเจ้าได้ปฏิบัติสอดคล้องกับแผนดังกล่าวด้วย

ข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินีรู้สึกเบาใจและพอใจเป็นอย่างมาก ที่การเยือนประเทศแรกได้เป็นไปด้วยดียิ่ง เราได้ประสบความสำเร็จเกินกว่าที่ได้คาดหมายไว้มาก ทำให้มีกำลังใจขึ้น แต่วิธีการอย่างเดียวกันนั้นก็ไม่อาจนำมาใช้ในประเทศที่เราได้ไปเยือนแล้วมาก ในบางกรณีก็มีลักษณะพิเศษ ซึ่งผิดแผกกันอย่างตรงข้ามทีเดียว ทั้งยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองโดยเฉพาะ หากเช่นนี้แล้ว ก็จำเป็นต้องคิดวางแผนปฏิบัติกันขึ้นใหม่ และวิธีการศึกษาพิจารณาที่จะนำมาใช้ก็ต้องแตกต่างกัน

นี่เป็นความจริง สำหรับการเยือนประเทศต่างๆ ตามลำดับทุกประเทศแต่ละรายของ ๑๔ ประเทศนี้ ก็ได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าความเพียรพยายามทั้งหมดของเราได้ผลคุ้มค่า..."

ความสำเร็จในด้านการเจริญทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศครั้งนี้เกิดขึ้นได้ก็ด้วยพระขันติวิริยะอย่างสูงส่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๕ เสด็จฯ เยือนออสเตรเลีย

ออกอากาศ ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๒

ภาพ พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ Sydney Morning Herald 29 August 1962
เสียง ผู้บรรยาย

พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่าประเทศไทยคือด่านหน้าของออสเตรเลีย

เนื้อความในหนังสือพิมพ์กล่าวถึงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานในงานเลี้ยงรับรองที่รัฐสภา ว่าประเทศไทยคือแนวยุทธศาสตร์ด่านหน้าของประเทศออสเตรเลีย พระองค์ทรงกระตุ้นให้มีความร่วมมือระหว่างสองประเทศผ่านโคลอมโบแพลนและสนธิสัญญาป้องกันประเทศซีอาโต้

"คนไทยรักอิสรภาพ พวกเขาใช้ทั้งหยาดเหงื่อและหยดเลือดเพื่อรักษาอิสรภาพไว้ คนไทยรบเพื่อป้องกันตนเองและเพื่อสร้างประเทศที่แข็งแกร่ง และเป็นเวลานานหลายศตวรรษแล้วที่เรารักษาอิสรภาพไว้ได้"

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวการเสด็จเยือนนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย
เสียง ผู้บรรยาย

หลังจากที่เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปรวม ๑๔ ประเทศเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงกระทำหน้าที่เชื่อมสัมพันธไมตรีกับประเทศปากีสถาน มาเลเซีย นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย ตามลำดับ ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๕

ข่าวคราวที่แพร่สะพัดไปทั่วโลกเรื่องพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทย ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยือนสหรัฐอเมริกาและยุโรปครั้งนั้น ทำให้มีประชาชนชาวนิวซีแลนด์มารอเฝ้ารับเสด็จกันอย่างคับคั่ง แม้ฝนจะตกหนัก ทุกคนก็ไม่ย่อท้อ มายืนออแน่นหน้าโรงแรมที่ประทับ เปล่งเสียงเรียกร้องหาทั้งสองพระองค์อยู่นานถึงห้านาทีโดยไม่หยุด เพื่อจะชมพระบารมีให้ได้ ความทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงเสด็จพระราชดำเนินออกมาประทับที่ระเบียงหน้ามุขชั้นสองของโรงแรม ทั้งที่ทรงพระประชวรหวัดโบกพระหัตถ์สนองตอบการต้อนรับของประชาชนเหล่านั้น

อย่างไรก็ดี สถานการณ์มิได้ราบรื่นไปหมด ที่ประเทศออสเตรเลีย มีพรรคการเมืองและคนงานบางกลุ่มไม่พอใจรัฐบาลไทย กล่าวหาว่ากระทำตนเป็นรัฐตำรวจปกครองประชาชนอย่างเข้มงวด เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงเมืองแคนเบอรา จึงได้มีคนบางกลุ่มยกป้ายประท้วง "เราไม่ต้องการต้อนรับเผด็จการเมืองไทย" แต่ทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงยิ้มและโบกพระหัตถ์ให้อย่างมีไมตรี นอกจากนี้ ในวันที่มหาวิทยาลัยเมลเบิร์นถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ก็มีนักศึกษาบางกลุ่มแสดงกิริยาที่ไม่สมควรเป็นระยะๆ ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานพระราชดำรัส แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงอยู่ในพระอาการสงบ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงบรรยายเหตุการณ์ในวันนั้นไว้ในบทพระราชนิพนธ์ **"ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ"** ว่า

"....พระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดพระมาลาที่ทรงคู่กับฉลองพระองค์ครุย แล้วหันพระองค์ไปโค้งคำนับคนกลุ่มที่ส่งเสียงอยู่ภายนอกอย่างงดงามน่าดูที่สุด พระพักตร์ยิ้มนิดๆ พระเนตรมีแววเยาะหน่อยๆ แต่พระสุรเสียงราบเรียบยิ่งนัก

ขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอันมากในการต้อนรับอันอบอุ่นและสุภาพเรียบร้อยที่ท่านแสดงต่อแขกเมืองของท่าน

รับสั่งเพียงเท่านั้น แล้วก็หันพระองค์มารับสั่งต่อกับผู้ที่นั่งฟังอยู่ในหอประชุม ตอนนี้เสียงฮานั่นเงียบลงทันทีราวปิดสวิตช์ แล้วตั้งแต่นั้นมาก็ไม่มีเสียงอีกเลย ทุกคนทั้งข้างนอกข้างในฟังพระราชดำรัสในลักษณะที่มีท่าทางขบคิด ข้าพเจ้าเห็นว่าพระราชดำรัสวันนั้นดีมาก รับสั่งโดยไม่ใช้กระดาษเลย ทรงเล่าถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของไทยเราว่าเรามีเอกราช มีภาษาของเราเอง มีตัวหนังสือที่คิดค้นขึ้นใช้เอง เราตั้งกฎหมายการปกครองของเราเอง ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากว่า ๗๐๐ ปีแล้ว...."

หลักแห่งทศพิธราชธรรม ขันติ อดทนอดกลั้น อโกธะ ไม่โกรธตอบย่อมใช้ได้เสมอ

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๖ นักดนตรีผู้ยิ่งใหญ่

ออกอากาศ ๕ เมษายน ๒๕๔๒

ภาพ ภาพนิ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดนตรีในโอกาสต่างๆ กัน ซ้อนทีละภาพๆ

เสียง เสียงเพลงพระราชนิพนธ์ Blue Day ....ค่อยๆ เฟดเสียงเพลง ซ้อนเสียงผู้บรรยาย

"...ดนตรีแจ๊ส เป็นดนตรีประเภทที่ต้องใช้อารมณ์ในการแสดงออกมากกว่าดนตรีชนิดอื่น แจ๊สได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี ๑๙๒๐ และตลอดระยะเวลาดังกล่าวมาจนถึงทุกวันนี้ แจ๊สได้พัฒนาศิลปะของตนอยู่ตลอดเวลา จากโครงสร้างที่ถือกำเนิดอย่างง่ายๆ ไปสู่โครงสร้างที่ซับซ้อนและวิจิตรพิสดารยิ่งขึ้น คุณลักษณะที่สำคัญของแจ๊สซึ่งจะหาไม่ได้ในดนตรีประเภทอื่น และก็ไม่ทราบว่าจะสรรหาคำใดมาเรียกได้ถูกต้องก็คือ พลังไดนามิคของแจ๊ส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพลังไดนามิก จึงเท่ากับทรงเป็นนักดนตรีแจ๊สโดยธรรมชาติของพระราชอัธยาศัย นักดนตรีผู้มีชื่อเสียงของโลกได้ถวายการยกย่องล้นเกล้าล้นกระหม่อมในฐานะนี้ด้วยความรู้สึกของเขาอย่างจริงใจ ซึ่งสำหรับนักดนตรีด้วยกันแล้ว ไม่ว่าจะเป็นนักดนตรีประเภทใดชาติใด หากได้รับการยกย่องนี้ถือว่าเป็นเกียรติสูง..."

ที่กล่าวนี้ คือข้อเขียนของผู้ที่ใช้นามปากกาว่า "นักดนตรี อ.ส. วันศุกร์" ลงพิมพ์ในหนังสือพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสโมสรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พิมพ์ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเนื่องในโอกาสพระราชพิธีรัชดาภิเษก วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๔

ภาพ ภาพประกอบจากสารคดีเรื่อง The King of Jazz นิตยสารสวัสดี ฉบับเดือนมีนาคม ๑๙๘๗ ต่อด้วยภาพข่าวการทรงดนตรีและบัลเล่ต์เรื่องมโนราห์

เสียง ผู้บรรยาย

สารคดีภาษาต่างประเทศเรื่อง The King of Jazz ที่ลงพิมพ์ในนิตยสารสวัสดี ฉบับเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ในโลกของดนตรีแจ๊ส มีนักดนตรีที่มีฝีมือดีหลากหลายมากมาย แต่ในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชคือพระราชาแห่งแจ๊ส คนไทยแทบจะทุกคนรู้จักเพลงพระราชนิพนธ์และยังสามารถร้องตามได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงดนตรีในโอกาสต่างๆ ในเพลงพระราชนิพนธ์มโนราห์และอื่นๆ ที่เปิดการแสดงที่เวียนนา ได้รับคำยกย่องอย่างมากมาย สถาบันศิลปะและดนตรีแห่งเวียนนาได้ทูลเกล้าฯ ถวายเกียรติบัตรและสมาชิกกิตติมศักดิ์ อันดับที่ ๒๓ และเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศออสเตรียอย่างเป็นทางการ ประธานาธิบดีแห่งประเทศสหพันธรัฐออสเตรียได้กราบบังคมทูลในงานเลี้ยงรับรองที่จัดถวายทั้งสองพระองค์ มีใจความตอนหนึ่งว่า

"...ชาวออสเตรียส่วนใหญ่เป็นผู้มีดนตรีในหัวใจ ด้วยเหตุนี้ บรรดาข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งมวลจึงมีความปิติยินดีเป็นที่ยิ่งที่ได้รับเสด็จใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ซึ่งทรงเป็นทั้งนักดนตรีและนักประพันธ์ที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับนับถือทั่วโลก"

ภาพ ภาพข่าวการทรงดนตรีแจ๊สกับเบนนี่ กู้ดแมน เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓

เสียง ผู้บรรยาย

เคยทรงดนตรีกับนักดนตรีผู้มีชื่อเสียงของโลก เช่น เบนนี กู๊ดแมน แจ๊ค ที การ์เดน ไลโอเนล แทมตัน

ภาพ ภาพนิ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดนตรี

เสียง ผู้บรรยาย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เคยมีพระราชดำรัสกับนักศึกษากลุ่มหนึ่งที่ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณให้ร่วมแสดงดนตรีด้วย มีใจความว่า วัตถุประสงค์ของการเล่นดนตรี คือ การฝึกฝนจิตและทำให้จิตปลอดโปร่ง นักดนตรีสามารถแสดงอารมณ์ได้โดยผู้ฟังสามารถมีปฏิกิริยาโต้ตอบกลับ เราสามารถใช้ดนตรีเพื่อสร้างความพึงพอใจ เพื่อความบันเทิง และเพื่อช่วยให้เรามีความอดทน

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๗ นักกีฬาทีมชาติไทย

ออกอากาศ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๒

ภาพ *ภาพนิ่งนักกีฬาไทยที่ได้รับเหรียญทอง นับตั้งแต่สมรักษ์ คำสิงห์ ที่ได้เหรียญทองโอลิมปิคเกมส์*

เสียง *ผู้บรรยาย*

"ดีใจที่ได้เหรียญทองมาถวายในหลวง"

บุคคลแรกที่นักกีฬาไทยแทบทุกคนนึกถึงเมื่อสามารถคว้าชัยชนะสูงสุดให้ประเทศชาติได้ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทั้งนี้ มิใช่เพียงเพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือหลักแห่งประเทศเท่านั้น แต่ในดวงใจของพวกเขา พระองค์คือพระประมุขที่ทรงให้การสนับสนุนด้านการกีฬาอย่างมากมาย และที่เหนือไปกว่านั้น

พระองค์เองก็ยังทรงเป็นนักกีฬาเหรียญทองระดับชาติอีกด้วย

ภาพ *ภาพนิ่งพระบรมฉายาลักษณ์รับรางวัลที่หนึ่งการแข่งกีฬาประเภทเรือใบจากกีฬาแหลมทองครั้งที่ ๔ ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ที่พัทยา ต่อด้วยภาพยนตร์ข่าวการทรงเรือใบ*

เสียง *ผู้บรรยาย*

ปรากฏการณ์ที่จารึกไว้ในวงการกีฬาระดับนานาชาติครั้งหนึ่ง คือ การที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงเข้าร่วมแข่งขันกีฬาแหลมทองในฐานะนักกีฬาทีมชาติไทย และทรงสามารถพิชิตเหรียญทองให้ประเทศได้ในการแข่งเรือใบประเภท โอ.เค. ระดับนานาชาติ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา ทรงทำคะแนนเสมอกันกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และคณะกรรมการตัดสินให้รับเหรียญทองทั้งสองพระองค์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐

ภาพ *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการทรงเรือใบ*

เสียง *ผู้บรรยาย*

ด้วยความสนพระทัยในการกีฬา โดยเฉพาะกีฬาประเภทเรือใบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงขวนขวายหาหนังสือที่เกี่ยวกับเรือใบมาทรงศึกษา และทรงใช้หลักการและทฤษฎีต่างๆ จากหนังสือเหล่านั้นเป็นประดุจเข็มทิศนำทางในกีฬาประเภทนี้

เริ่มต้นด้วยการทรงทดลองต่อเรือด้วยฝีพระหัตถ์ เริ่มต้นด้วยเรือใบประเภท National Enterprise พระราชทานชื่อว่า ราชปะแตน ต่อมาด้วย AG และ วัชระเภตรา ที่พระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ตามลำดับ

จากนั้นได้ทรงทดลองต่อเรือใบประเภท โอ.เค. ขึ้นอีกสามลำ คือ เรือใบพระที่นั่งเวคาหนึ่ง สองและสาม ซึ่งเวคาหนึ่งและสองคือเรือใบที่ทรงใช้แข่งในกีฬาแหลมทองครั้งที่ ๔ ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐

ทีมเรือใบนานาชาติที่เข้าแข่งขันในครั้งนี้มี ๓ ทีมด้วยกัน คือ พม่า มาเลเซีย และไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา ทรงเป็นนักกีฬาทีมชาติไทยเข้าแข่งขันในประเภท โอ.เค. และทรงได้เหรียญทองทั้งสองพระองค์ เนื่องจากทรงทำคะแนนเท่ากัน

นอกเหนือจากกีฬาเรือใบที่ทรงนำชัยชนะมาให้ประเทศด้วยพระองค์เองแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงให้ความสนพระทัยกับการกีฬาทุกประเภท โดยเฉพาะเมื่อนักกีฬาจะต้องไปแข่งขันกับต่างประเทศ พระบรมราโชวาทที่พระราชทานแต่ละครั้งจะตักเตือนให้นักกีฬาแข่งขันด้วยน้ำใจเป็นนักกีฬา

ครั้งหนึ่งได้เคยพระราชทานพระราชดำรัสในพิธีเปิดงานแข่งขันกรีฑานักเรียนปี ๒๕๑๑ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ ตอนหนึ่งมีใจความว่า...

"...การกีฬามีคุณอย่างยิ่ง และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพราะกีฬาช่วยเสริมสร้างสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การเล่นกีฬาทำให้เกิดความแข็งแรงและคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง ทำให้มีความองอาจไม่เก้อเขิน มีความหนักแน่น รู้จักรักษาระเบียบ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักแพ้ชนะ และรู้จักสมานสามัคคี รู้จักรักษาระเบียบ กล่าวโดยย่อ คือทำให้คนเป็นคนดี เหมาะจะอยู่ในสังคม"

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๘ ศิลปินผู้เหนือศิลปิน

ออกอากาศ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๒

ภาพ ภาพนิ่งภาพเขียนฝีพระหัตถ์ ค่อยๆ ซ้อนทีละภาพๆ
เสียง ผู้บรรยาย

หม่อมเจ้าการวิก จักรพันธ์ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในสารคดีเรื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับศิลปะการวาดภาพและถ่ายภาพ ว่า

"ภาพฝีพระหัตถ์ที่ทรงเขียน สวยประณีต และเหมือนของจริงก็มี การวาดเขียนแบบนี้ก็เหมือนกับการใช้ราชาศัพท์แบบสมบูรณ์และนิ่มนวลนั่นเอง ไม่แรงพอสำหรับการถ่ายความรู้สึกของศิลปินไว้บนผืนผ้าใบ ต่อมาจึงทรงใช้องค์ประกอบแปลกๆ สีแรง เส้นกล้าไปทางด้านนามธรรม แต่ยังแฝงความรู้สึกและเครื่องหมายบางประการให้ดูออกว่าทรงหมายถึงอะไร ภาพเหล่านี้มักเป็นภาพของความรู้สึก ความคิด หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ภาพ "ยุแหย่" จะมีสีเหลืองแดงสดเป็นเปลวไฟคล้ายสัตว์ประหลาด ไม่มีรูป แต่จะเห็นหน้าเขียว ตาดำมัน ปากแดงยิ้มพอใจในการกระทำของตน เช่นเดียวกับภาพบุคลิกซ้อน วัฏฏะ และมือแดง...

ภาพสีน้ำมันของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวชี้ให้เห็นว่า ทรงสังเกตสิ่งแวดล้อมโดยละเอียด และทรงติดตามเหตุการณ์รอบพระองค์ทั้งทั่วพระราชอาณาจักร ทั้งการเป็นไปรอบโลกโดยละเอียด ทรงคิดรอบคอบและลึกซึ้ง สีที่ทรงใช้แสดงว่า ทรงมีความรู้สึกตรงและแรง แต่ทรงบังคับหรือระงับไว้ได้หมด เพราะสีแรงๆ นี้จะมีเส้นเทาหรือดำมาจำกัดขอบเขตไว้เป็นส่วนมาก..."

ภาพ สมัยทรงพระเยาว์
เสียง ผู้บรรยาย

นักเขียนสารคดีต่างประเทศ จอห์น ฮอสกิน ได้เขียนสารคดีเรื่อง "พระเจ้าอยู่หัวศิลปินเอก" ไว้ในนิตยสารสวัสดี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ กล่าวถึงความสนพระทัยในงานจิตรกรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เริ่มมาตั้งแต่เยาว์พระชันษา ครั้งที่ประทับอยู่ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยทรงศึกษาด้วยพระองค์เองเป็นส่วนใหญ่ วิธีการคือเสด็จพระราชดำเนินไปพบศิลปินต่างๆ เพื่อไปศึกษาภาพและสไตล์การเขียนของแต่ละคน รวมทั้งทรงซื้อหนังสือว่าด้วยเรื่องภาพเขียนมามาก

ภาพ *ภาพยนตร์ข่าวการแสดงนิทรรศการภาพเขียนฝีพระหัตถ์ที่หอศิลปแห่งชาติและในงานวันศิลปกรรมแห่งชาติ และในช่วงฉลองพระนครรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี*

เสียง *ผู้บรรยาย*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเริ่มงานเขียนภาพอย่างจริงจังหลังจากที่ได้เข้าประทับที่พระตำหนักจิตรลดา และได้ทรงเริ่มจัดแสดงงานภาพเขียนของข้าราชบริพารที่เป็นจิตรกรสมัครเล่นและจิตรกรดังๆ ขึ้น พระองค์ได้พระราชทานภาพเขียนฝีพระหัตถ์ออกแสดงนิทรรศการในงานศิลปกรรมแห่งชาติ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๐๔ เป็นต้นมา จนถึงปี ๒๕๑๐ อาจารย์ทวี นันทขว้าง แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร จิตรกรมือเอกในขณะนั้นก็ยังยอมรับว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีทักษะในการใช้พู่กัน ทรงใช้สีที่ประสานกันอย่างสวยงามถูกต้องตามทฤษฎี เช่น ภาพเหมือนสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

ภาพเขียนฝีพระหัตถ์ที่เปิดแสดงให้ประชาชนได้ชมในการจัดงานศิลปกรรมแห่งชาติแต่ละปี พิสูจน์ให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพที่โดดเด่นในด้านภาพเขียนสีน้ำมัน ที่แม้แต่จิตรกรฝีมือเอกยังต้องถวายการยกย่อง

อาจารย์ทวี นันทขว้าง กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "ศิลปินทั้งหลายต่างภาคภูมิใจเป็นล้นพ้นที่ได้มีโอกาสร่วมแสดงงานกับภาพฝีพระหัตถ์ และได้รับรางวัลพระราชทานจากพระหัตถ์ กล่าวได้ว่า พระองค์มีส่วนช่วยส่งเสริมศิลปินให้มีกำลังใจสร้างสรรค์งานศิลปกรรมของชาติได้อย่างมากมายหาที่เปรียบมิได้

พระราชดำรัสในเรื่องเกี่ยวกับศิลปะนี้ มีตอนหนึ่งความว่า

"การสร้างงานศิลปะทุกประเภท นอกจากจะต้องใช้ความฝึกหัดชัดเจนในทางปฏิบัติประกอบกับวิธีการที่ดีอย่างเหมาะสมแล้ว ศิลปินจำต้องมีความจริงและบริสุทธิ์ใจในงานที่ทำด้วย จึงจะได้ผลงานมีค่าควรแก่การยอมรับนับถือ เพราะความจริงที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์มั่นคงนั้น เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้สามารถนำเอาคุณลักษณะพิเศษภายในตัวออกมาแสดงให้ปรากฏได้โดยเด่นชัด เมื่อบรรดาศิลปินสร้างสรรค์งานของตนด้วยความบริสุทธิ์ใจแล้ว ผลงานทั้งหมดก็จะประกอบกันเป็นนิมิตหมายอันงดงาม แสดงให้เห็นถึงชีวิตจิตใจของชาติและประชาชนคนไทยให้ประจักษ์แก่ชาวโลกได้แพร่หลายกว้างขวางออกไป"

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๖๙ ภาพถ่ายถ่ายทอดพระหฤทัย

ออกอากาศ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๒

ภาพ *ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ซ้อนทีละภาพๆ*

เสียง *ผู้บรรยาย*

"ภาพเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นอุปนิสัย จิตใจ และบุคลิกลักษณะของศิลปินผู้สร้าง ภาพถ่ายนั้นแม้จะเป็นภาพขาวดำ ไม่มีสีรุนแรงมาเสริมกำลัง ก็อาจสร้างบรรยากาศที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถ่ายใฝ่ใจพัวพันอยู่กับเรื่องที่ถ่ายมาให้ดู นักถ่ายประเภททำโปสการ์ดมักจะรักความสวยงามของทิวทัศน์ นักถ่ายเหตุการณ์จะนำภาพสดๆ ร้อนๆ ถ่ายทอดความรู้สึกของเพื่อนมนุษย์มาให้เราแข่งความรู้สึกที่เหตุการณ์เหล่านั้นได้ก่อขึ้น ภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงถึงความสนพระราชหฤทัยในการเป็นไปของคนและความห่วงใยของทุกข์สุขของราษฎร..."

หม่อมเจ้าการวิก จักรพันธ์ ทรงนิพนธ์ไว้ในสารคดีเรื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับศิลปะการวาดและถ่ายภาพ

ภาพ *ภาพนิ่งพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงาน มีกล้องถ่ายภาพคล้องไว้ที่พระศอ*

เสียง *ผู้บรรยาย*

ภาพเช่นนี้คือภาพที่ราษฎรไทยเห็นเจนตา

ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงงานในท้องถิ่นต่างๆ พร้อมด้วยแผนที่และกล้องที่คล้องไว้ที่พระศอ ในขณะที่ทรงงานสำรวจพื้นที่ พร้อมทั้งทรงซักถามข้าราชการในท้องถิ่น จะทรงหยุดและหยิบกล้องมาทรงถ่ายภาพเป็นระยะๆ โดยทรงใช้ภาพถ่ายเป็นหลักฐานและนำมาศึกษาเพื่อพระราชทานคำแนะนำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผนและดำเนินการพัฒนาในแนวทางที่เหมาะสมส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ภาพ ภาพนิ่งพระบรมฉายาลักษณ์สมัยทรงพระเยาว์

เสียง ผู้บรรยาย

พระราชอัธยาศัยโปรดในการถ่ายภาพนี้มีติดพระองค์มาแต่ยังทรงพระเยาว์ แม้วัตถุประสงค์ที่ทรงถ่ายภาพนั้นจะต่างไปตามกาลเวลา นับตั้งแต่เพื่อศึกษาเรื่องกล้อง การใช้กล้องถ่ายภาพหลากประเภท เลนส์ต่างๆ แบบ เริ่มตั้งแต่การถ่ายภาพจิตรศิลป์ จนมาในระยะหลังนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศก็ตาม

หม่อมเจ้าการวิก จักรพันธ์ ทรงนิพนธ์ไว้ด้วยว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดภาพธรรมดา ถ่ายด้วยกล้องธรรมดา เลนส์ธรรมดาที่ติดมากับกล้อง ส่งให้ใครล้างและขยายก็ได้ จะทรงใช้การดัดแปลงอย่างเดียว คือตัดขอบออกบางด้าน หรือทุกด้าน เพื่อให้องค์ประกอบบังคับตาให้วนอยู่ในรูป และต้องกลับมาที่จุดสำคัญทุกทีไป รูปถ่ายนั้นจะแสดงความรู้สึกของช่างภาพได้เป็นอย่างดี

ภาพ ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ในส่วนที่เกี่ยวกับพัฒนาประเทศ

เสียง ผู้บรรยาย

คณะกรรมการบริหารของสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เคยเข้าเผ้าละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงานกิจกรรมของวงการถ่ายภาพหลายครั้ง คณะกรรมการได้มีบันทึกไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสเตือนใจให้ระลึกอยู่เสมอว่าการถ่ายภาพเป็นงานศิลปะ เป็นของดีมีประโยชน์ ขออย่าให้ถ่ายภาพกันเพื่อความสนุกสนานหรือความสวยงามเท่านั้น จงใช้ภาพให้เกิดคุณค่าแก่สังคม ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม งานศิลปะจะได้ช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้อีกแรงหนึ่ง

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๗๐ กษัตริย์เกษตร (๑)

ออกอากาศ ๓ พฤษภาคม ๒๕๔๒

ภาพ ภาพนิ่งพระบรมฉายาลักษณ์ขณะทรงงาน

เสียง ผู้บรรยาย

ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติได้ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญทอง อะกริโคลา ซึ่งเป็นเหรียญที่จัดทำขึ้นเพื่อเทิดทูนเกียรติผู้นำประเทศและสังคมที่มีบทบาทโดดเด่นในการเกษตรและการพัฒนาชนบท ตลอดจนการเสริมอุดมการณ์ขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นหนึ่งในผู้นำเพียงไม่กี่คนในโลกที่ได้รับเกียรตินี้

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวการทูลเกล้าถวายเหรียญทองอะกริโคลาเมื่อ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

เสียง ผู้บรรยาย

ท่ามกลางทูตานุทูตที่เฝ้าถวายชัยมงคลเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ ผู้อำนวยการใหญ่ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ดร. ชาค ดิอูฟ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญอะกริโคลาเทิดพระเกียรติ พร้อมทั้งอ่านสารเทิดพระเกียรติ ความตอนหนึ่งว่า

"...พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์เกษตร ด้วยเหตุนี้ เขตพระราชฐานจึงกลายเป็นโรงเรียนฝึกชาวไร่ชาวนาและชาวประมง ผู้ปลูกป่าและทำมาหากินในป่าอย่างดีเลิศ..."

ภาพ ภาพเหรียญอะกริโคลา

เสียง ผู้บรรยาย

เหรียญอะกริโคลาเทิดพระเกียรตินี้ มีพระบรมสาทิสลักษณ์นูนต่ำอยู่ด้านหน้าเป็นพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรูปลักษณ์ที่คุ้นตาคนไทยยิ่งนัก คือ ทรงกล้องถ่ายรูปและกางแผนที่ จารึกพระปรมาภิไธยและคำว่า "กาญจนาภิเษกแห่งรัช-สมัย" ส่วนด้านหลังแสดงพระบรมสาทิสลักษณ์พระองค์ท่านในนาข้าวล้อมรอบด้วยพสกนิกร

ชาวไทย มีจารึกว่า "การพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่ออนาคตอันมั่นคง"

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวการทรงงาน

เสียง ผู้บรรยาย

ด้วยหลักแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่ออนาคตอันมั่นคง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิใช่เพียงแต่ทรงรับทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับราษฎรของพระองค์ในทุกท้องถิ่น แต่ยังได้ทรงทุ่มเทพระองค์ในการค้นคว้าทดลองวิจัยหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ใหม่ๆ เพื่อประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร โดยมุ่งเน้นที่จะให้เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงๆ นับเป็นพัฒนาแบบบูรณาการ คือ ครอบคลุมตั้งแต่สภาพพื้นผิวดิน แหล่งน้ำ ไปจนถึงการหาตลาด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงให้ทุกฝ่ายเห็นอย่างชัดแจ้งว่า การพัฒนาการเกษตรตามแนวพระราชดำริ คือการทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้งมีลู่ทางหารายได้อื่นเพิ่ม ด้วยการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต ใช้โคกระบือเป็นแรงงานมากกว่าเครื่องจักร ปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อปรับปรุงดิน ใช้ปุ๋ยหมักและสารธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต การกำจัดแมลงหรือศัตรูพืช การผลิตก๊าซชีวภาพ และการนำวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมาประดิษฐ์หรือประกอบเป็นสินค้าเพื่อเสริมรายได้ อันเป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันว่าการเกษตรแบบยั่งยืน

เคยมีพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่า

"...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ล้มเหลวได้ในที่สุด...."

พระปรีชาสามารถนั้นเป็นที่ประจักษ์แล้วแก่ชาวโลก

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๗๑ กษัตริย์เกษตร (๒)

ออกอากาศ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๒

ภาพ ภาพนิ่ง ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนา เขาหินซ้อน ห้วยฮ่องไคร้ พิกุลทอง ภูพาน ห้วยทราย อ่าวคุ้งกระเบน ซ้อนภาพทีละภาพๆ

เสียง ผู้บรรยาย

สภาพของปัญหาที่แตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิประเทศในท้องที่ต่างๆ กัน ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริที่จะจัดตั้งศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาขึ้นในแต่ละท้องที่ ความหมายของศูนย์ศึกษานี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอธิบายไว้เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๖ ความตอนหนึ่งว่า

"...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกด้านของชีวิตประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ จะสามารถหาดูวิธีการ จะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ... ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาใช้เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้า วิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่สภาพฝนฟ้าอากาศและประชาชนในท้องที่ต่างๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน..."

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อน

เสียง ผู้บรรยาย

ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาแห่งแรกที่มีพระราชกระแสให้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพพื้นที่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา และมีราษฎรน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายที่ดินจำนวน ๑,๒๒๗ ไร่

พื้นที่ของศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขาหินซ้อนนี้เป็นดินลูกรังแห้งแล้ง ปลูกมันสำปะหลังซึ่งทำลายคุณภาพดินมากขึ้นไปอีก กิจกรรมหลักของศูนย์นี้ซึ่งมีกรมพัฒนาที่ดินเป็นแกน ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น กรมชลประทาน กรมป่าไม้ กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และจังหวัดฉะเชิงเทรา งานที่ทำคือ

งานพัฒนาที่ดิน สาธิตการอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับปรุงดินด้วยอินทรียวัตถุ ขยายพันธุ์พืช สาธิตการทำปุ๋ยหมัก ตามมาด้วยงานการเกษตรคือศึกษาทดสอบพันธุ์ข้าวต่างๆ พืชสวน พืชไร่ เพาะเห็ด การฝึกอบรมงานปศุสัตว์ งานประมง

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
เสียง ผู้บรรยาย

ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ตำบลดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มในปีพุทธศักราช ๒๕๒๖ เป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธารทางภาคเหนือมีกรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลัก เช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่บ้านนานกเค้า ตำบลห้วยยาง จังหวัดสกลนคร ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและทดลองงานพัฒนาการเกษตรต่างๆ ตามความเหมาะสมสำหรับภาคอีสาน การพัฒนาป่าไม้ด้วยระบบชลประทาน และการปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวการเสด็จฯ ทรงงานที่ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาอีกสามแห่ง
เสียง ผู้บรรยาย

ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริอีก ๓ แห่งที่ทรงตั้งขึ้น มีศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาพิกุลทองที่จังหวัดนราธิวาส มีหน้าที่ศึกษาเรื่องดินพรุ ดินเปรี้ยว ในเขตภาคใต้ ศูนย์ศึกษาอ่าวคุ้งกระเบนที่จังหวัดจันทบุรี ศึกษาเรื่องของป่าชายเลนกับปัญหาน้ำทะเลชายฝั่ง ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาห้วยทรายที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ศึกษาเรื่องของการปลูกป่าทดแทน รวมทั้งช่วยชาวบ้านให้มีรายได้จากโครงการเพื่อให้หันมาทำหน้าที่รักษาป่าแทนการทำลาย

ภาพ ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขาหินซ้อนและห้วยฮ่องไคร้ในปัจจุบัน
เสียง ผู้บรรยาย

ความเขียวขจีที่เริ่มเข้ามาทดแทนความแห้งแล้งที่เขาหินซ้อน

ปริมาณน้ำฝนที่ตกเพิ่มขึ้นในเขตพื้นที่ห้วยฮ่องไคร้จาก ๗๐๐ มิลลิเมตร เป็น ๑,๓๐๐ มิลลิเมตร ในระยะเวลา ๑๓ ปี

นี่คือผลแห่งความเพียรพยายามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในอันที่จะทรงพลิกสิ่งที่สูญเสียไปแล้วให้กลับมาเป็นกำไร

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๗๒ พระมหากรุณาธิคุณสู่ลาว

ออกอากาศ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๒

ภาพ *พระบรมฉายาลักษณ์ในหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ๘ เมษายน ๒๕๓๗*
เสียง *ผู้บรรยาย*

พระมหากรุณาธิคุณแผ่อำไพไทย-ลาว
บันทึกประวัติศาสตร์ ๘ เม.ย. ๒๕๓๗

ภาพ *ภาพนายไกสอน พมวิหาร อดีตประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อด้วยภาพยนตร์ข่าวศูนย์การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ*
เสียง *ผู้บรรยาย*

"ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบบังคมทูลใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้ามีความปรารถนาที่จะจัดสร้างโครงการพัฒนาชนบทขึ้นแห่งหนึ่ง เพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ วิชาการ และประสบการณ์จากความเป็นจริงให้แก่ชาวบ้านและนักพัฒนาชนบททั้งหลาย ในลักษณะของโครงการตามพระราชดำริของพระองค์ เนื่องจากว่ายังขาดเงื่อนไขและปัจจัยบางอย่าง เช่น พาหนะและวัสดุอุปกรณ์อันจำเป็น ตลอดจนนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ ฉะนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอกราบบังคมทูลใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เพื่อทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานความร่วมมือในโครงการนี้ของข้าพระพุทธเจ้า....."

ความสำเร็จของศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในแต่ละแห่งทำให้ ฯพณฯ ไกสอน พมวิหาร อดีตประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งได้มาเยือนประเทศไทยเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ ได้มีสาส์นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานความช่วยเหลือจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งโครงการพัฒนาชนบทขึ้นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นสถานที่ที่จะถ่ายทอดความรู้วิชาการและประสบการณ์แก่ราษฎรลาวและนักพัฒนาชนบททั้งหลาย ในลักษณะของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ได้ยก

มาตอนหนึ่งข้างต้น

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรขึ้นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยลาว ตามที่อดีตประธานประเทศขอ

ในการนี้ คณะเจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายไทยและลาวได้ร่วมกันทำงาน เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน แผนงาน กิจกรรม วิธีดำเนินงาน ตลอดจนพื้นที่ที่จะดำเนินการ

คณะทำงานทั้งสองฝ่ายได้เห็นพ้องต้องกันว่า พื้นที่เหมาะสมที่สุดนั้นอยู่ห่างจากกำแพงนครเวียงจันทร์ประมาณ ๒๒ กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ๓๒๕ ไร่ มีลำห้วยสองสายล้อมรอบพื้นที่ ๓ ด้าน มีหมู่บ้านเป้าหมาย ๕ หมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งหมด ๙๐๖ หลังคาเรือน ราษฎรจำนวน ๔,๘๑๑ คน งานที่ต้องทำในพื้นที่โครงการประกอบด้วย

๑) การสำรวจสภาพภูมิประเทศ สภาพเศรษฐกิจ สังคมเบื้องต้น เพื่อหาข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนา

๒) การสำรวจและออกแบบอ่างเก็บน้ำ ตลอดจนระบบการส่งน้ำ

๓) จัดทำแผนงานความร่วมมือระหว่างสองประเทศ

๔) ก่อสร้างอาคารที่ทำการถาวร โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้เงินจากมูลนิธิชัยพัฒนาจำนวน ๔.๔ ล้านบาท

สำหรับแผนงานและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการต่อไปในช่วงนั้นประกอบด้วย ๖ แผนงาน คือ

๑) แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

๒) แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ

๓) แผนงานถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรภายในศูนย์

๔) แผนงานส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านเป้าหมาย

๕) แผนงานสาธิตด้านวิชาการ

๖) แผนงานให้การศึกษาอบรมเจ้าหน้าที่ฝ่ายลาว

มีพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่า **"ประเทศเพื่อนบ้านเขาเดือดร้อน เราช่วยอะไรได้ก็ช่วยกันไป เมื่อเขาเป็นสุข เราก็จะอยู่อย่างเป็นสุขได้ร่วมกัน"**

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๗๓ ทรงสานสัมพันธ์ไทยลาว

ออกอากาศ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๒

ภาพ หนังสือพิมพ์ Vientiane Times April 8-14 1994

เสียง ผู้บรรยาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หลังจากพิธีเปิดสะพานมิตรภาพพร้อมกับประธานประเทศ

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว

เสียง ผู้บรรยาย

นับเป็นเวลานานถึง ๓๐ ปี ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้เสด็จพระราชดำเนินออกนอกราชอาณาจักรไทยหลังจากที่ได้เสด็จพระราชภารกิจการเยี่ยมเยือนประเทศต่างๆ จำนวน ๒๘ ประเทศ ในระยะเวลา ๘ ปี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐

ทั้งนี้เนื่องด้วยพระราชปณิธานที่ต้องการพัฒนาให้คนไทยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทุ่มพระองค์เน้นในเรื่องการพัฒนาการเกษตรและชลประทานอยู่เพียงในประเทศ

วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๗ จึงนับเป็นวันประวัติศาสตร์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ที่จังหวัดหนองคาย พร้อมทั้งได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเยี่ยมเยียนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างเป็นทางการเป็นเวลา ๒ วัน เพื่อทรงเปิดโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรเมืองนาทรายทอง กำแพงนครเวียงจันทน์ อันเป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากคำกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานความช่วยเหลือของ ฯพณฯ นายไกสอน พมวิหาร เพื่อให้เป็นแบบอย่างและสถานที่ที่จะถ่ายทอดความรู้ วิชาการ และประสบการณ์จากความจริงให้ชาวบ้าน ตลอดจนนักพัฒนาชนบททั้งหลาย โดยให้มีลักษณะเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามคำกราบบังคมทูล

เชิญของ ฯพณฯ หนูฮัก พูมสะหวัน ประธานประเทศ หลังจากที่พิธีเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เสร็จสิ้นลง

ในโอกาสที่ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั้ว ครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระเมตตาพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับงานพัฒนาในด้านต่างๆ ประดุจเดียวกับที่ได้พระราชทานแก่ราษฎรในประเทศของพระองค์เอง มิได้ทรงแบ่งแยกว่างานนี้เป็นของประเทศใด

จากนั้นวันที่ ๙ เมษายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปเยี่ยมโครงการส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียนเลี้ยงเด็กกำพร้า แขวงเวียงจันทน์ (หลัก ๖๗) ซึ่งเป็นโครงการในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนเลี้ยงเด็กกำพร้านี้ ปัจจุบันมีนักเรียน ๔๙๐ คน ครู ๔๕ คน อาคารเรียน ๒ หลัง อาคารนอน ๖ หลัง สโมสร โรงครัว และสุขศาลาอย่างละ ๑ หลัง นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนนี้มีปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์ เพราะขาดอาหารและน้ำใช้ที่สะอาด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานข้อเสนอแนะในเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำของโรงเรียน ด้วยการให้กรมแผนที่ทหารดำเนินการถ่ายภาพทางอากาศให้ครอบคลุมบริเวณพื้นที่โครงการ โดยเฉพาะในบริเวณลำน้ำแจ้ง เพื่อจะได้นำข้อมูลมากำหนดลงในแผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ นอกนั้นยังทรงเสนอให้ตั้งสถานีสูบน้ำ เพื่อสูบน้ำจากลำน้ำแจ้งไปหนองดู่ ซึ่งเป็นที่ทำการประปาของหมู่บ้าน

ในวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับชุมชนชาวไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินและน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายของเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั้ว (หลัก ๒๒) กับโครงการส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนเลี้ยงเด็กกำพร้า มีใจความตอนหนึ่งว่า

"...การที่ทำโครงการดังที่ได้กล่าวไว้ ก็เพื่อที่จะให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข พูดถึงประชาชนอย่างนี้ ไม่ได้พูดว่าประชาชนไทยหรือลาว เพราะว่าถ้าประชาชนที่ไหนก็ตาม ประเทศไหนก็ตาม มีความอยู่เย็นเป็นสุข สันติสุขหรือความสงบก็จะเกิดขึ้น ไม่เจาะจงว่าประเทศไทยหรือประเทศลาว ถ้าหากว่าประชาชนในประเทศใดมีความสุข มีความอยู่เย็น

เป็นสุข คือมีความเป็นอยู่ที่สบาย ก็หมายความว่าประเทศนั้นมีความมั่นคง ภูมิภาคไหนมีประเทศที่มีความมั่นคงดีอย่างนี้ เป็นภูมิภาคที่มีกำลังแข็งแรง ในโลกนี้มีความยุ่งยากมากในทุกทวีป และแม้ในขณะนี้เองก็มีการรบกัน ฆ่ากันระหว่างพี่น้องกัน ผู้ที่มีเชื้อชาติและสัญชาติเดิมเหมือนกัน ก็ฆ่ากันเป็นจำนวนเป็นหมื่น ฉะนั้นในภูมิภาคนี้ เรามีความก้าวหน้า เรามีความสงบสุขมากขึ้น มาในระยะหลายปีที่ผ่านมานี้ พัฒนาขึ้นมาในทางที่ดี เราก็จะต้องรักษาการพัฒนานี้ไว้ เพื่อที่จะทำให้ภูมิภาคของโลกนี้มีความสงบและจะมีความแข็งแรงในที่สุด”

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๗๔ ในหลวงในสายตาชาวต่างชาติ (๑)

ออกอากาศ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒

ภาพ ภาพนิ่งพระบรมฉายาลักษณ์

เสียง ผู้บรรยาย

"...นโยบายของรัฐบาลที่จะพัฒนาก็คือ นโยบายของรัฐบาลที่จะรักษาประเทศ นโยบายที่จะรักษาประเทศนั้นเป็นหน้าที่สำคัญอันหนึ่งหรืออันเดียวของรัฐบาล รัฐบาลเป็นผู้ที่รักษาส่วนรวมให้ดำรงอยู่ด้วยวิธีต่างๆ ถ้ามีการรุกเข้ามาด้วยอาวุธ เราก็ต้องรบ ถ้ารุกเข้ามาด้วยการแทรกซึม เราต้องทำให้บ้านเมืองมั่นคง คือทำให้บ้านเมืองมั่นคงด้วยการพัฒนาชนบท ด้วยการพัฒนาให้ประชาชนทั่วไปมีความอยู่ดีกินดี มีความมั่นคง..."

พระราชดำรัสตอนหนึ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนา ชี้ให้เห็นถึงแนวพระราชดำริในเรื่องความมั่นคงของประเทศอย่างเด่นชัด

ยุทธศาสตร์การทำบ้านเมืองให้มั่นคงด้วยการพัฒนาให้ประชาชนได้อยู่ดีกินดี

ภาพ ภาพยนตร์ข่าวงานเลี้ยงรับรองประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ที่พระที่นั่งจักรี เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

เสียง ผู้บรรยาย

เมื่อครั้งที่อดีตประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน มาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ เขาได้กล่าวสุนทรพจน์เทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในงานเลี้ยงรับรองที่พระที่นั่งจักรี มีใจความความตอนหนึ่งว่า

"...เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๖ เมื่อข้าพเจ้ายังเป็นรองประธานาธิบดีหนุ่มและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังเป็นยุวกษัตริย์ ข้าพเจ้าได้เคยกราบบังคมทูลถามพระองค์ท่านด้วยคำถามเดียวกับที่ถามผู้นำเอเชียอีก ๑๘ ท่าน เนื่องจากในช่วงนั้นเป็นช่วงที่โลกไม่รู้แน่ว่าประเทศในเอเชียจะหันไปทางไหน สันติภาพ อิสรภาพ รวมทั้งความก้าวหน้าในเขตภูมิภาคนี้จะเป็นอย่างไร คำถามนั้นก็คือ ถ้าให้เลือกเอาปัจจัยที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียวที่จะทำให้ประเทศก้าวหน้าไปได้ ท่านคิดว่าท่านจะเลือกอะไร

ผู้นำประเทศอื่นๆ ส่วนใหญ่บ้างก็เลือกการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ บ้างก็เลือกความจำเป็นด้านการสร้างความแข็งแกร่งให้กองทัพเพื่อแก้ปัญหาภายในประเทศ แต่ยุวกษัตริย์พระองค์นี้ทรงให้คำตอบที่กระจ่างที่สุด

พระองค์ทรงตอบว่า "สิ่งที่ทั้งเอเชียและโลกต้องการ คือความเข้าใจมากกว่าอย่างอื่นทั้งหมด"

ข้าพเจ้าเพิ่งได้ทราบความหมายของคำว่า เข้าใจในภาษาไทยอย่างถ่องแท้จากวันนั้นเป็นต้นมา ว่าคำว่า "เข้าใจ" ในภาษาไทยนั้นมีความหมายตรงตามคำพูดที่สุดและลึกซึ้งไปกว่าภาษาอังกฤษมาก

เข้าใจคือการเข้าไปถึงในหัวใจของคน

อันที่จริงแล้ว ถ้าเรามองย้อนหลังกลับไปเมื่อ ๑๖ ปีที่แล้ว เมื่อโลกระอุด้วยภัยสงคราม ความรุนแรง ความยากลำบาก คำคำนี้เป็นคำที่มีความหมายชัดเจนมาก โลกต้องการความเข้าใจ ความเข้าใจที่ซอกซอนเข้าไปถึงในหัวใจของพวกเราทุกคน ความเข้าใจถึงประสบการณ์ในอดีต และยอมรับว่าเราเป็นหนี้ผู้ที่สร้างประสบการณ์เหล่านั้นให้กับเรา

นักปรัชญาท่านหนึ่งกล่าวว่า เราสามารถมองไปข้างหน้าได้ไกลกว่าบรรพบุรุษก็เนื่องจากเราได้อาศัยบ่าของท่านเหล่านั้นเป็นที่ยืน และในประเทศนี้ ประเทศที่มีอิสรภาพมากว่า ๑,๐๐๐ ปี ประเทศที่สามารถรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งอดีตไว้ได้อย่างดี ในขณะเดียวกันก็ผสมผสานรับความทันสมัยมาใช้เพื่อความก้าวหน้าของประเทศอย่างที่เห็นวันนี้

ข้าพเจ้าขอกล่าวว่าสิ่งนี้คือความเข้าใจที่ชาติทุกชาติและคนในโลกทุกคนต้องการ..."

ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ

ตอนที่ ๗๕ ในหลวงในสายตาชาวต่างชาติ (๒)

ออกอากาศ ๗ มิถุนายน ๒๕๔๒

ภาพ *ภาพนิ่งการเปิดประชุมสัมมนานานาชาติเรื่อง* **"หญ้าแฝก หญ้ามหัศจรรย์"** *ระหว่างวันที่ ๔-๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่จังหวัดเชียงราย จัดโดย มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และโครงการหลวง*

เสียง *ผู้บรรยาย*

"เรารู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเสด็จเป็นประธาน และที่ซาบซึ้งเหนือไปกว่านั้นคือ พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อโครงการหญ้าแฝกนี้ตั้งแต่แรกเริ่มพระราชดำริให้มีโครงการนี้ ครอบคลุมไปจนทุกขั้นตอนของโครงการสัมมนา ถ้าปราศจากพระราชดำริ การสัมมนานี้จะไม่มีวันเกิดขึ้น โลกทั้งโลกจะจนลงไปกว่านี้...."

ข้อความนี้เป็นส่วนหนึ่งของจดหมายของ มิสเตอร์ ริชาร์ด กริมชอว์ ผู้ประสานงานเครือข่ายโครงการหญ้าแฝกในรัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา ที่เขียนถึง ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กล่าวยกย่องชมเชยความสำเร็จของการจัดงานสัมมนา **"หญ้าแฝก หญ้ามหัศจรรย์"** ที่จังหวัดเชียงราย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙

ภาพ *ภาพยนตร์ข่าวโครงการหญ้าแฝก*

เสียง *ผู้บรรยาย*

การพังทะลายของหน้าดินเป็นปัญหาที่ประเทศต่างๆ ในโลกประสบเหมือนๆ กัน ปัญหานี้สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการทำลายพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำให้มีการทดลองและศึกษาการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ผลปรากฏว่าหญ้าแฝกที่ใช้ปลูกตามแนวไหล่เขา คันดิน ริมแหล่งน้ำต่างๆ สามารถแก้ปัญหาการชะล้างพังทะลายของหน้าดินได้ระดับหนึ่ง เนื่องจากหญ้าแฝกมีรากหยั่งลึก เป็นแนวตรงไปกับลำต้น

สามารถยึดเกาะดินให้แน่น เกิดความชุ่มชื้นในดิน นอกจากนี้ ลำต้นและใบยังสามารถสกัดตะกอนหน้าดินที่ถูกชะล้างไม่ให้ไหลผ่านลงแม่น้ำลำคลองอีกด้วย

การทดลองใช้หญ้าแฝกซึ่งเรียกกันว่า หญ้ามหัศจรรย์นี้ ได้ขยายขอบเขตออกไปทั่วประเทศ จนต่างประเทศที่ประสบปัญหาเดียวกัน ต้องส่งเกษตรกรหรือนักวิจัยมาสังเกตการณ์ มาศึกษา และนำหญ้าแฝกสายพันธุ์ต่างๆ ไปทดลองปลูกในประเทศของตน

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ เหรียญสหรัฐฯ เพื่อเป็นรางวัลในการ "ส่งเสริมและกระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับหญ้าแฝก" ในจำนวนนี้ เงิน ๕,๐๐๐ เหรียญสหรัฐฯ ได้รับการกันไว้ให้ผู้ที่มีผลงานวิจัยโดดเด่นในเรื่องหญ้าแฝก

หนังสือข่าวหญ้าแฝก Vetiver Newsletter ฉบับเดือนมิถุนายน ๑๙๙๔ ทั้งฉบับตีพิมพ์เรื่อง "การใช้และการวิจัยเรื่องหญ้าแฝกในประเทศไทยตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว"

ได้มีการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายประติมากรรมหญ้าแฝกที่สร้างขึ้นเป็นพิเศษแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อถวายพระเกียรติในเรื่องโครงการนี้โดยเฉพาะอย่างไม่เป็นทางการ

ภาพ ภาพข่าวการสัมมนานานาชาติ "หญ้าแฝก" ที่เชียงราย

เสียง ผู้บรรยาย

ความสนใจในเรื่องการใช้หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำซึ่งได้ขยายขอบข่ายออกไปทั่วโลก เป็นแรงผลักดันให้มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และโครงการหลวงร่วมมือกันจัดการสัมมนาระดับนานาชาติขึ้นว่าด้วยเรื่องของ **"หญ้าแฝก หญ้ามหัศจรรย์"** ที่จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก ปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์มานับได้ ๕๐ ปี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานเปิดงานสัมมนาและประทับร่วมสัมมนาด้วยเป็นระยะเวลา ๒ วัน

ในการสัมมนาครั้งนี้ มีผู้เชี่ยวชาญด้านหญ้าแฝกจากนานาประเทศเข้าร่วมประชุมกว่า ๑๐๐ คน จาก ๔๔ ประเทศ ไม่นับผู้สังเกตการณ์อีกจำนวนมากที่เข้าร่วมฟัง

โครงการศึกษาเรื่องหญ้าแฝกตามพระราชดำรินี้ นับได้ว่าเป็นอีกโครงการหนึ่งที่ชาวโลกได้ประจักษ์ถึงพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทย

รวมทั้งพระมหากรุณาธิคุณในอันที่จะเผยแพร่ให้ผู้อื่นที่ประสบปัญหาเดียวกันได้รับรู้

พระบรมราโชวาทคือพระราชทานสติ
โครงการพระราชดำริคือพระราชทานผล
พระเกียรติคุณขจรภพจบสากล
บารมีพระมากพ้นจะรำพัน

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๗๖ ออกอากาศวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆ ครอบคลุมไปแทบจะทุกสาขา เพื่อความเจริญของประเทศและความผาสุกของราษฎร ซึ่งพสกนิกรต่างก็ได้ประจักษ์และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐทรงเอาพระราชหฤทัยใส่อย่างจริงจังต่อทุกข์สุขของราษฎร

นอกจากจะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างหนัก อย่างไม่ทรงเห็นแก่ความเหนื่อยยากที่เกิดขึ้นแก่พระองค์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังมีพระเมตตาพระราชทานพระบรมราโชวาท พระราชดำรัส ในโอกาสต่างๆ เพื่อให้ราษฎรได้คิด ได้มีสติ ได้ใช้ปัญญา พิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อที่จะได้หาทางแก้ไขผ่อนปรนจากหนักให้เป็นเบา หรือที่เบาก็สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้สำเร็จ และสิ่งหนึ่งที่จะทรงเน้นอยู่อย่างสม่ำเสมอมาเป็นเวลานานแล้ว และจะทรงสอดแทรกไว้เสมอๆ เช่นกัน ทั้งในพระบรมราโชวาท พระราชดำรัส ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลในวาระและโอกาสต่างๆ ก็คือ ความสามัคคี ตัวอย่างเช่น หากจะมีผู้ใดย้อนกลับไปดูพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ประชาชนในโอกาสขึ้นปีใหม่พุทธศักราช ๒๔๙๕ ก็จะพบว่ามีพระราชประสงค์ที่จะให้ประชาชนชาวไทยร่วมแรงร่วมใจกันสมัครสมานสามัคคี ในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของตนและประเทศชาติ ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำรัสในครั้งนั้นไว้ความตอนหนึ่งว่า **“...อันสถานการณ์ของโลกทั่วไป และของบ้านเมืองเราเป็นอย่างไร ก็ย่อมเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว ทางที่จะช่วยให้ประเทศเราผ่านพ้นภัยพิบัติ มีความวัฒนาถาวรไปได้ ก็โดยที่เราชาวไทยทุกคนมีน้ำใจรักชาติอย่างแท้จริง ไม่ถือเอาประโยชน์ของตนและพรรคพวกแต่ฝ่ายเดียว มุ่งบำเพ็ญกรณียกิจหน้าที่ด้วยความสุจริตขยันหมั่นเพียร เพื่อคุณประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และพร้อมที่จะสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เมื่อเป็นดังนี้แล้ว สามัคคีก็ย่อมจะแผ่ขยายกว้างขวางออกไปในระหว่างพี่น้องชาวไทยด้วยกัน ทำให้กำลังของชาติส่วนต่างๆ ประสานกันเป็นปึกแผ่น สิ่งที่เคยยากก็จะกลายเป็นง่าย และสิ่งที่ไม่เคยทำก็กลับจะบรรลุผลสำเร็จอย่างงดงาม ด้วยอานุภาพแห่ง**

ความสามัคคี...”

พระราชดำรัสองค์ที่ได้เชิญมากล่าวไปแล้วนี้ แม้ว่าจะพระราชทานไว้ตั้งแต่วันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๔๙๕ แต่หากผู้ใดได้พิจารณาอย่างถ่องแท้ อย่างละเอียดรอบคอบแล้ว ก็จะพบได้ทันทีว่ายังทันสมัยอยู่เสมอ แม้ในปัจจุบัน ซึ่งถ้าผู้ใด บุคคลกลุ่มใด น้อมรับใส่เกล้าใส่กระหม่อมนำไปปฏิบัติแล้ว เชื่อได้แน่ว่าชีวิตจะประสบแต่ความสำเร็จ อยู่แต่ว่าเพียงแต่จะฟังแล้วผ่านเลยไป หรือว่าฟังแล้วจะนำไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว และต่อส่วนรวม เท่านั้น.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๗๗ ออกอากาศวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๒

เมื่อตอนเป็นนักเรียนที่ยังเป็นเด็กอยู่ โดยเฉพาะเด็กผู้ชายซึ่งจะต้องเรียนวิชาลูกเสือ และลูกเสือก็จะมีคำขวัญว่า **“เสียชีพ อย่าเสียสัตย์”** ซึ่งเมื่อตอนเป็นเด็กอาจจะไม่คิดอะไรมากนักกับคำขวัญของลูกเสือประโยคดังกล่าวมานี้ แต่หากเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น แต่งงานออกเรือนมีครอบครัวเป็นของตนเอง หรือเป็นผู้นำของส่วนรวมในระดับต่างๆ และบรรดาผู้นำทั้งหลายรวมตลอดทั้งบุคคลทั่วไป ถ้าสามารถที่จะยึดถือคำว่า “อย่าเสียสัตย์” ได้แล้ว ก็เป็นที่เชื่อแน่ได้เช่นกันว่าบุคคล คณะบุคคลโดยส่วนรวมที่รวมกันเป็นประเทศย่อมต้องถึงทางแห่งความเจริญ ความสงบ และความผาสุก อย่างแท้จริง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อความผาสุกของประชาชนและความเจริญของประเทศด้วยความบริสุทธิ์ในพระราชหฤทัยอย่างแท้จริง ทรงครองราชอาณาจักรโดยทศพิธราชธรรม ทรงเข้าถึงจิตใจของประชาชน ทรงรักและทรงห่วงใยประชาชนดุจดังพ่อแม่ที่ห่วงใยลูกๆ ของตน เหตุนี้ พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติจึงเป็นไปเพื่อยังประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศทั้งสิ้น ถ้าพสกนิกรจะสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์แล้ว ก็จงอย่าสำนึกแต่เพียงความรู้สึก แต่จงสำนึกด้วยการกระทำ จะทำอะไรก็ได้ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ต่อสาธารณะ แล้วสิ่งเหล่านั้นก็จะย้อนกลับมาเป็นประโยชน์แห่งตนและครอบครัวในที่สุด และจงอย่ากระทำการใดๆ ไปในทางที่จะเป็นผลให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมต้องเสียหาย เดือดร้อนอย่างเด็ดขาด ซึ่งการจะกระทำสิ่งดังกล่าวมาแล้วนี้ให้บรรลุผลสำเร็จได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งคือสิ่งที่ได้ยกมากล่าวไปแล้ว คือ **“อย่าเสียสัตย์”** จงอย่าเสียสัตย์ต่อตนเอง อย่าเสียสัตย์ต่อผู้อื่น ยิ่งอยู่ในระดับผู้นำผู้บริหารประเทศด้วยแล้ว คำว่า **“อย่าเสียสัตย์”** ยิ่งต้องพึงระลึกไว้ในจิตใจอยู่เสมอ หาไม่เช่นนั้นแล้ว ชาติ ประเทศ ย่อมจะเจริญไปไม่ได้ เพราะขาดเสียแล้วซึ่งผู้นำที่ขาดจิตสำนึกในสิ่งที่ตนได้พูดไว้ และในเรื่องการเสียสัตย์นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือว่าเป็นสิ่งที่น่าอับอายมาก ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทในการพระราชทานธงชัยประจำหน่วยของกรมตำรวจ เนื่องในพิธีสวนสนามวันตำรวจวันที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ความว่า **“...เมื่อครู่นี้ ท่านทุกคนได้กล่าวคำสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าเรา ต่อหน้าพระ**

บรมวงศานุวงศ์คณะรัฐมนตรีสมาชิกสภาผู้แทนข้าราชการทั้งหลายทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน รวมทั้งบรรดาท่านผู้มีเกียรติที่มาชุมนุม ณ ที่นี้ ได้เป็นพยานอยู่พร้อมกัน ฉะนั้น ท่านต้องถือว่าคำสัตย์ปฏิญาณนี้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำใจ ทุกคนต้องรักษาวาจาสัตย์นี้ไว้ อย่าให้เสียวาจานั้นเป็นอันขาด การเสียวาจาสัตย์ย่อมหมายถึงการเสียเกียรติยศ...จะเป็นการน่าอับอายที่สุด..."

ผู้ใดบุคคลใดที่ได้ให้คำสัตย์ปฏิญาณหรือสัญญาอะไรแก่ใครไว้ จงพึงสำเหนียกและพิจารณาพระบรมราโชวาทที่ได้เชิญมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ ให้ดีด้วยเถิด มิเช่นนั้นก็จักเป็นอย่างพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานไว้ตรงที่ว่า **การเสียวาจาสัตย์ย่อมหมายถึงการเสียเกียรติยศ จะเป็นการน่าอับอายที่สุด.**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๗๘ ออกอากาศวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า ซึ่งพระวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้าของพระองค์นั้น ไม่ได้ประจักษ์ชัดแต่ในหมู่พสกพิกรเท่านั้น หากแต่ชาวต่างประเทศเองก็ยังตระหนักถึงพระวิริยะของพระองค์ พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขให้บังเกิดแก่ประชาชนชาวไทยนั้น ไม่ใช่เป็นพระราช-กรณียกิจที่จะกระทำได้โดยง่ายดาย ต้องทรงใช้ความพยายาม ทรงใช้ความอุตสาหะที่เรียกได้อย่างเต็มปากว่าอย่างแรงกล้า จึงจะสัมฤทธิผลให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างเช่นในปัจจุบัน จะหาผู้ใดเล่าในประเทศไทยที่จะมีวิริยะอุตสาหะอันแรงกล้าเหมือนเช่นพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ที่ทรงยอมสละความสุขส่วนพระองค์แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปตามภูมิภาคต่างๆ มาเป็นระยะเวลากว่ากึ่งศตวรรษ และสถานที่ที่เสด็จพระราชดำเนินไปนั้น ก็ใช่ว่าจะสะดวกสบาย หากกลับเป็นท้องถิ่นทุรกันดาร ยากแก่การเดินทาง เหตุใดจึงทรงปฏิบัติพระองค์เช่นนั้น ประชาชนชาวไทยที่ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเมื่อเวลาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมจะรู้ดีว่า ทรงปฏิบัติเช่นนั้นเพื่อทรงหาวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมช่วยเหลือพวกเขาให้มีสภาพความเป็นอยู่ในการดำรงชีพที่ดีขึ้นเท่าที่พระองค์จะทรงหาวิธีการหรือทรงหาทางช่วยเหลือได้

อย่างที่กล่าวแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคมากว่ากึ่งศตวรรษแล้ว ทั้งนี้ก็เพราะพระองค์ทรงตระหนักดีว่าไม่มีสิ่งใดที่จะสามารถทำให้สำเร็จได้ภายในเวลาอันรวดเร็วเหมือนอย่างที่ใจอยากจะให้เป็นได้ ทุกอย่างต้องการเวลา แต่ต้องเป็นเวลาที่เหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ด้วย จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปในท้องที่ต่างๆ เที่ยวแล้วเที่ยวเล่าเพื่อทรงติดตามผลการดำเนินงานของพระองค์ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริไว้ ว่าได้ผลเป็นอย่างไร ดีหรือไม่ดี ควรปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนเป็นประการใดจึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการที่พระองค์มีพระวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้าและทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างต่อเนื่องเพื่อสำเร็จประโยชน์ในที่สุดนั้น ปรากฏอยู่ในพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ประชาชนในโอกาสวันขึ้นปีใหม่พุทธศักราช ๒๔๙๖ ตอนหนึ่งความว่า

"...ในขวบปีที่ผ่านมา แม้บ้านเมืองของเราต้องประสบภัยทางธรรมชาติบ้าง และแวดล้อมด้วยสถานการณ์อันเคร่งเครียดของโลกทั่วไป... แต่ก็นับว่าได้ผ่านสถานการณ์เหล่านั้นมา... ย่อมเป็นนิมิตหมายว่า เราจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคข้างหน้าต่อไปอีก จริงอยู่ ทุกสิ่งทุกอย่างจะให้ดีขึ้นทันอกทันใจสมดังที่ต้องการทีเดียวนั้นย่อมไม่ได้... จึงมีความหวังเป็นอย่างมากว่า อาศัยความสามัคคีร่วมมือร่วมใจของท่านทั้งมวล ประเทศชาติของเราจะเข้าสู่ฐานะเจริญก้าวหน้าสืบไปด้วยดี..."

พระราชดำรัสองค์นี้แสดงออกให้เห็นถึงพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ไม่ทรงย่อท้อต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น จะทรงหาหนทางบรรเทา แก้ไขอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ได้ทรงเน้นให้เห็นด้วยเช่นกันว่าทุกสรรพสิ่งจะสำเร็จประโยชน์ได้ก็ด้วยความสามัคคี หากปราศจากความสามัคคีเสียแล้ว ความสำเร็จในกิจการที่กระทำย่อมยากที่จะปรากฏ.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๗๙ ออกอากาศวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒

ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม พลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเป็นกสิกร คือมีอาชีพในการทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการทำเกษตรกรรมมาแต่โบราณ ปัจจุบันก็ยังคงสภาพการณ์เช่นว่านี้อยู่ แม้ว่าส่วนหนึ่งจะมีภาคอุตสาหกรรมเพิ่มเติมขึ้นมา แต่ก็นับได้ว่าเป็นส่วนน้อยมาก ประเทศไทยจึงเป็นประเทศหนึ่งที่นอกจากจะสามารถผลิตอาหารเลี้ยงตัวเองได้แล้ว ยังสามารถผลิตอาหารเลี้ยงชาวโลกส่วนหนึ่งได้อีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบในเรื่องนี้อย่างดีและอย่างลึกซึ้ง ดังจะเห็นได้จากพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ ซึ่งจะเน้นหนักไปในทางเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ เพราะน้ำเป็นปัจจัยอันสำคัญยิ่งต่อการทำเกษตรกรรม เพราะในปัจจุบันคนไทยด้วยกันเองที่ต่างพากันตัดไม้ทำลายป่าที่เปรียบเสมือนฟองน้ำคอยซับน้ำในฤดูฝนเอาไว้แล้วค่อยๆคลายน้ำออกทีละน้อยๆ ไปตามลำธาร แล้วค่อยไหลลงห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ ตลอดทั้งปี แต่เมื่อป่าไม้ถูกตัดถูกทำลายไปเสียมากต่อมาก ฟองน้ำธรรมชาติที่จะคอยดูดซับน้ำเอาไว้ใช้ในฤดูแล้งจึงมีไม่พอ น้ำที่จะใช้ในการเกษตรจึงต้องขาดแคลนตามไปด้วย ประกอบกับในปัจจุบัน พื้นที่ทำการเกษตรก็เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพราะประชากรเพิ่มปริมาณการใช้น้ำในการอุปโภคบริโภคก็เพิ่มตาม แต่น้ำที่จะใช้กลับมีปริมาณลดลง ดังนั้น การจัดการเรื่องทรัพยากรน้ำจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดอีกเรื่องหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะถ้าขาดน้ำเสียแล้วก็ทำอะไรไม่ได้ ยิ่งพระองค์ทรงตระหนักเป็นอย่างดีว่าประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม ดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๖ ตอนหนึ่งว่า “**...จงพยายามนำเอาวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองให้เต็มที่ ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม วิชาที่ท่านได้ศึกษามาทุกสาขา ล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์แก่กสิกรรมและการเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง ดังนั้น โอกาสที่ท่านทั้งหลายจะช่วยกันสร้างชาติบ้านเมืองในด้านนี้ จึงมีอยู่มากมาย... จงพยายามช่วยกันทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด...**” และอีกตอนหนึ่งพระราชทานในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงดนตรี ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๖

กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๔ ความว่า **"...การเกษตรนี่มีความสำคัญจริง ถ้าไม่มีการเกษตรก็เกือบจะพูดได้ว่าเราจะต้องตายกันหมด เพราะจะไปอาศัยอาหารวิทยาศาสตร์ก็รู้สึกว่าลำบากอยู่และกินไม่อิ่ม แต่ว่าทำไมคนถึงนึกว่าการเกษตรนี่เป็นสิ่งต่ำต้อย ที่ไม่สำคัญ ทั้งๆ ที่ความจริงเราต้องอาศัยการเกษตรเพื่อชีวิตของเรา..."**

พระบรมราโชวาททั้งสององค์นี้ พระราชทานห่างกันถึง ๑๘ ปี แต่ก็ทรงย้ำให้เห็นว่า **กสิกรรม** นั้นเป็นหัวใจของประเทศไทยโดยแท้ เหตุนี้พระราชกรณียกิจส่วนใหญ่ที่ทรงบำเพ็ญจึงพบได้ว่ามีเรื่องของการจัดการทรัพยากรน้ำสอดแทรกอยู่เกือบในทุกโครงการที่เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นบุญของประชาชนชาวไทยที่มีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถรู้ซึ้งถึงสภาพแท้จริงของประเทศ ของประชาชน พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติจึงตรงกับเป้าหมายที่สามารถทำให้ประเทศก้าวหน้าและประชาชนได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๐ ออกอากาศวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นทั้งนักวิชาการและนักปฏิบัติ ดังนั้น จึงจะสังเกตพบว่าพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัตินั้น ได้มีการพัฒนาขึ้นทุกระยะ เพราะจะทรงสังเกตว่าสิ่งใดที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับเทคโนโลยีพื้นบ้าน ก็จะทรงนำมาทดลองใช้ และหากเกิดผลดีก็จะพระราชทานเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนำไปเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป กล่าวคือ จะทรงทดลองด้วยพระองค์เองก่อนว่าจะได้ผลเป็นอย่างไร จะไม่ทรงหยุดนิ่งอยู่กับที่จะทรงค้นคว้าวิจัยอยู่ตลอด จะทรงย้ำอยู่เสมอๆ ว่าการหยุดนิ่งอยู่กับที่เท่ากับเป็นการล้าหลัง เพราะทุกสรรพสิ่งล้วนแต่มีการพัฒนาการไปข้างหน้ากันทั้งนั้น และเพราะพระองค์ทรงเป็นทั้งนักวิชาการและนักปฏิบัตินี่เอง จึงทรงทราบถึงสิ่งบรรดานี้ได้เป็นอย่างดี ดังพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๗ ความว่า “**...การเกษตรกรรมนั้นสำคัญมาก ในปัจจุบันนี้นานาประเทศทั่วโลกต่างมุ่งหน้าทำนุบำรุง ส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะนำความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจมาสู่ประเทศของตน...ฉะนั้น ขอให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยนี้ จงพยายามนำวิชาที่ได้ศึกษามาแล้วทุกสาขาซึ่งล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวแก่การเกษตรและการเศรษฐกิจโดยตรง ไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์กับ ขอให้พยายามแสวงหาวิชาความรู้เพิ่มเติม และค้นคว้าวิทยาการแผนใหม่ๆ มาใช้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประเทศชาติอันเป็นที่รักของเรา จักได้เจริญก้าวหน้าทันเทียมกับประเทศที่มีการเกษตรกรรมเจริญแล้วอย่างทันสมัย...**” และพระบรมราโชวาทอีกตอนหนึ่งที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ ความว่า “**...กสิกรรมและเกษตรกรรมเป็นเรื่องสำคัญมาก ท่านทั้งหลายจะต้องช่วยกันค้นคว้าหาความรู้และความชำนาญให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเสมอ และพยายามส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ที่ได้ศึกษามาแก่พี่น้องกสิกรและเกษตรกรให้ได้ทราบถึงวิธีปฏิบัติอันถูกต้องตามหลักวิชาอีกด้วย จึงจะเกิดประโยชน์แก่สังคมในด้านนี้และเป็นผลดีแก่ประเทศชาติสืบไป...**”

พระบรมราโชวาทที่ได้เชิญมากล่าวถึงไปแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยประชาชนชาวไทยที่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอย่างยิ่ง จึงทรงเพียรย้ำให้บรรดาผู้ที่มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบต่อพี่น้องเกษตรกรชาวไทยได้สำนึกในหน้าที่ที่ควรจะต้องปฏิบัติ และสำหรับในส่วนพระองค์นั้นเล่าก็ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวไทยมาโดยตลอดอยู่แล้ว อยู่ที่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีการนำพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานไว้นี้มาศึกษาและพยายามทำงานตามรอยเบื้องพระยุคลบาทกันมากน้อยแค่ไหนเท่านั้น.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๑ ออกอากาศวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในพุทธศักราช ๒๔๙๕ และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดนครปฐมในพุทธศักราช ๒๔๙๖ อย่างไม่เป็นทางการ ถึงพุทธศักราช ๒๔๙๘ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอย่างเป็นทางการ เริ่มที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พุทธศักราช ๒๔๙๙ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคเหนือ และพุทธศักราช ๒๕๐๒ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรทางภาคใต้ ซึ่งผลจากการที่ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ นั้นเอง ทำให้ทรงทราบถึงปัญหาความทุกข์ยากของราษฎรในชนบทห่างไกลซึ่งขาดการพัฒนา และทรงตระหนักว่าจะเกิดผลกระทบที่จะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศ หากประชาชนในชนบทห่างไกลยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และหรือจากความไม่รู้ของราษฎรนั่นเองที่จะก่อให้เกิดผลร้ายต่อประเทศและเศรษฐกิจได้แต่ด้วยพระปรีชาสามารถ ด้วยพระมหากรุณาที่ทรงมุ่งมั่นจะแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปไม่ให้เกิดปัญหาอันร้ายแรงต่อประเทศได้ จึงทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินออกไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และได้พระราชทานพระราชดำริต่อการประกอบอาชีพแก่ราษฎร พระราชทานพระราชดำริแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่ขจัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎรโดยตรง ให้นำไปเผยแพร่แก่ราษฎรให้เกิดความรู้ ทรงกระตุ้นเตือนให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างที่ควรจะต้องปฏิบัติ

ตัวอย่างเช่น เมื่อคราวที่พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะผู้บริหารงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ระดับผู้ว่าราชการจังหวัด เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๒ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาชนบทไว้ตอนหนึ่งความว่า **“การพัฒนาชนบทเป็นเรื่องที่สำคัญ... ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนี้จึงสมควรได้มาสัมมนา มาปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด... เพื่อให้ทราบว่าควรจะทำอย่างไร ปัญหาในการพัฒนาชนบทนี้ต้องนึกว่าทำทำไม ทำอย่างไร และทำที่ไหน เมื่อไร...ทำเมื่อไรนั้นตอบได้ง่ายที่สุด เพราะว่าเป็นการเร่งรัดพัฒนา จึง**

ต้องบอกว่าทำเดี๋ยวนี้ ทำที่ไหน ก็อยู่ในชื่อของพัฒนาชนบทแล้ว ทำตามชนบท... เพราะว่าการที่นำความเจริญการพัฒนาไปสู่ชนบท หมายถึงไปสู่ประชาชนในชนบทนั้น มีเหตุผลหลายประการ เหตุผลใหญ่ที่สุดข้อแรกก็คือ มนุษยธรรม ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมประเทศกับเรา ซึ่งถ้าพูดถึงทางหนึ่งก็เป็นเพื่อนร่วมชาติ ถ้าพูดอีกทางหนึ่งก็เป็นผู้ที่เรารู้ว่าอยู่ในความแร้นแค้น...การพัฒนาชนบทเป็นงานที่สำคัญ เป็นงานที่ยาก เป็นงานที่จะต้องทำให้ได้ด้วยความสามารถ ด้วยความเฉลียวฉลาด... ต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ มิใช่มุ่งที่จะหากินด้วยวิธีการใดๆ ใครอยากหากินขอให้ลาออกจากตำแหน่ง ไปทำการค้าดีกว่า เพราะว่าถ้าทำผิดพลาดไปแล้วบ้านเมืองเราล่มจม และเมื่อบ้านเมืองของเราล่มจมแล้วเราอยู่ไม่ได้ ก็เท่ากับเสียหมดทุกอย่าง..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๒ ออกอากาศวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๒

ในประเทศไทยนั้นไม่ว่าจะเป็นภูมิภาคใด ไม่ว่าดินแดนแห่งนั้นจะทุรกันดารเพียงใด จะยากลำบากแค่ไหนล้วนแล้วแต่เป็นสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรไปทรงเยี่ยมประชาชนมาแล้วทั้งนั้น ทรงบุกป่าฝ่าดง ทรงพระดำเนินขึ้นเขาลงห้วย ก็ล้วนแล้วแต่ทรงปฏิบัติมาแล้วทั้งสิ้นเช่นกัน เหตุที่ทรงปฏิบัติพระองค์ได้ ก็เพราะมีน้ำพระราชหฤทัยห่วงใย มีพระมหากรุณาต่อประชาชนที่อยู่ในชนบทห่างไกล จึงทรงสละความสุขส่วนพระองค์ และทรงมุ่งมั่นที่จะทรงขจัดปัดเป่าบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทุกหนแห่งเพื่อทรงรวบรวมข้อมูล และทรงหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการพระราชทานพระราชดำริให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนราชการได้รับไปดำเนินการเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์ยากของราษฎรให้บรรเทาเบาบางหรือสามารถขจัดให้หมดไปหากสามารถกระทำได้

พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัตินั้น ทรงปฏิบัติจากพระราชหฤทัยของพระองค์เองโดยมิได้ทรงหวังสิ่งใดๆ เป็นเครื่องตอบแทน ทรงหวังแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น สิ่งนั้นก็คือความผาสุกของราษฎรและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ นอกจากนั้น ยังมีรับสั่งให้กำลังใจแก่ผู้บฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่เสมอๆ มิให้ย่อท้อต่อความยากลำบาก ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสขึ้นปีใหม่พุทธศักราช ๒๔๙๗ ความว่า **“...ประเทศชาติของเราจะเจริญวัฒนาและสามารถฟันฝ่าอุปสรรคซึ่งอาจมีมาข้างหน้าต่อไปได้ดี ก็ด้วยอาศัยที่ท่านทั้งหลายต้องร่วมใจกัน และต่างตั้งหน้าบำเพ็ญความดี มุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นประการสำคัญ บางท่านอาจท้วงว่า ทำดีมิได้อะไร บางคนที่ไม่ทำความดีกลับได้ความสบายก็มี ข้อนี้ถ้าดูแต่เพียงผิวเผิน การอาจเป็นจริงดั่งว่า แต่พึงเชื่อได้ละหรือว่าผู้ที่ทำความไม่ดีนั้นมีความสุขสบายจริง อย่างน้อยในเบื้องลึกแห่งหัวใจของเขาอาจไม่มีสุขเลย หากมีทุกข์อยู่ก็ได้ และสุขที่เราเห็นว่าเขามีอยู่ นั่นก็เพียงชั่วแล่นเท่านั้น พระพุทธเจ้าก็ตรัสไว้ว่าบุคคลใดประกอบความดี คุณความดีนั้นย่อมต้องตอบสนอง...จึงขอชักชวนแต่ละท่านให้พยายามบำเพ็ญความดีด้วยน้ำใจอันบริสุทธิ์แม้บางโอกาสอาจจะต้องเสียสละบ้างก็จงมานะอย่าท้อถอย จงสมัครสมานสามัคคีร่วมใจกันให้มั่นคงด้วยดี ทั้งนี้เพื่อความสุข**

สวัสดีของท่าน และเพื่อความวัฒนาถาวรของประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราทั้งหลาย...”

พระราชดำรัสที่พระราชทานไว้องค์นี้ นับถึงวันนี้ก็เป็นเวลาถึง ๔๖ ปีแล้ว แต่ก็เป็นพระราชดำรัสที่ยังคงทันสมัย ที่เข้ากันกับเหตุการณ์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี หากบุคคลใดนำความในพระราชดำรัสมาไตร่ตรองและคิดให้ลึกซึ้ง ก็จะพบว่าเป็นพระราชดำรัสที่ทรงนำคำสอนที่เป็นสัจจะธรรมมาให้กำลังใจแก่บรรดาผู้ที่กำลังตกอยู่ในสภาวการณ์ที่ไม่ดีนัก จะได้มีสติ มีความคิด จักได้ใช้ปัญญาแห่งตนแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในชีวิตของตนไปได้ โดยที่ใจไม่ต้องกังวลที่จะต้องนำตนไปเปรียบเทียบกับคนที่ไม่ดี แต่จงทำดีเพื่อส่วนรวมและตนเอง จึงจะถึงซึ่งความสุขที่แท้จริง ไม่ใช่ความสุขจอมปลอมที่ได้มาโดยการกระทำความชั่ว.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๓ ออกอากาศวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๘ ตอนหนึ่งความว่า **“...ท่านทั้งหลายที่สำเร็จการศึกษาแล้วนี้ จะต้องไปรับราชการ หรือประกอบอาชีพส่วนตัว อย่างไรก็ดี ท่านจะได้ใช้แต่เพียงความรู้ที่ท่านได้ไปนี้อย่างเดียวเป็นเครื่องสำหรับประกอบการงานเท่านั้นหาพอไม่ เมื่อปีที่แล้วมา...ได้เตือนผู้สำเร็จการศึกษารุ่นก่อนให้ยึดคุณธรรมข้อหนึ่งเป็นเครื่องกำกับใจไม่ว่าจะทำอะไร คุณธรรมข้อนั้นคือความสุจริต ท่านจะต้องสุจริตต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริตต่อหน้าที่ ณ บัดนี้...ใคร่จะให้คติเพิ่มเติมอีกอย่างหนึ่ง คือนอกจากความรู้ความสุจริตแล้ว ท่านควรมีจุดหมายที่แน่วแน่ในการงานที่จะกระทำนั้น แล้วใช้ความคิดไตร่ตรองว่าจะทำอย่างไรบ้าง กิจการที่กระทำหรือดำเนินอยู่นั้น จึงจะเจริญก้าวหน้าเกิดประโยชน์งอกงามยิ่งขึ้น ถ้าไม่ใช้ความคิด ผลงานเคยได้อย่างไรก็จะได้เพียงแค่นั้นเอง เป็นงานที่ล้าหลัง ตัวท่านเองก็จะเป็นคนล้าหลัง ประเทศชาติของท่านก็จะไม่ก้าวหน้าได้ทันสมัย และการใช้ชีวิตดั่งว่านี้ จำเป็นต้องใช้สติควบคุม มิฉะนั้นก็จะเป็นความคิดที่ฟุ้งซ่าน ซึ่งประเทศชาติไม่พึงปรารถนา...”**

พระบรมราโชวาทที่ได้เชิญมากล่าวไปแล้วนั้น แม้ว่าจะพระราชทานไว้ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๘ แต่ยังคงนำมาใช้ปฏิบัติได้ในทุกวันนี้ บ้านเมืองของเราคงจะเจริญก้าวหน้ามากกว่านี้ถ้าจะยึดแนวพระบรมราโชวาทองค์นี้เป็นเครื่องเตือนสติในการประกอบสัมมาอาชีพ เพราะทรงเน้นให้บุคคลใช้คุณธรรมในเรื่องความสุจริต และใช้ความคิดมีสติไตร่ตรองควบกันไปกับการใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ทรงกล่าวว่า จะต้องสุจริตต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งหากประชาชนคนไทยสามารถปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทดังที่ได้พระราชทานไว้ ประเทศของเราต้องเจริญก้าวหน้าไปได้ไกลกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอย่างแน่นอน เพราะเมื่อ ๔๔ ปีที่แล้วที่ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทองค์นี้ ขณะนั้นประเทศไทยเจริญก้าวหน้ามากกว่าอีกหลายประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียด้วยกัน แต่ถึงปัจจุบันก็ต้องยอมรับความจริงว่า ประเทศ

ของเรากลับล้าหลังประเทศที่เราเคยเจริญกว่าเขาไปเกือบ ๗๐-๘๐ ปี ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชอุตสาหะประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ ด้วยพระราชหฤทัยที่สุจริตต่อบ้านเมือง ต่อประชาชน และต่อหน้าที่ ในขณะที่บุคคลต่างๆ ที่มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้ากับละเลยคุณธรรมในเรื่องความสุจริตกันเป็นส่วนใหญ่ ไม่ดำเนินการตามพระบรมราโชวาทหรือปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาทที่ทรงปฏิบัติไว้ให้เห็นเป็นแบบอย่างอันดีแล้ว ถ้าผู้มีหน้าที่บริหารชาติบ้านเมืองไม่สามัคคีสมานฉันท์ช่วยกันคนละไม้คนละมือ สนองพระบรมราโชวาท สนองแนวพระราชดำริที่ให้คนไทยด้วยกันต้องมีความรักความสามัคคีช่วยกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคแล้ว ประเทศชาติของเราคงต้องใช้เวลาอีกนาน ซึ่งก็ไม่ทราบว่าอีกกี่สิบปี ประเทศไทยอันเป็นที่รักของเราจึงจะเจริญทัดเทียมกับประเทศที่เคยล้าหลังเรา แต่ในปัจจุบันกลับเจริญรุดหน้ากว่าเราไปหลายสิบปีได้.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๔ ออกอากาศวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชอุปนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่ตลอดเวลา จะทรงหาทางที่จะนำเอาวิทยาการสมัยใหม่ เทคโนโลยีที่ทันสมัยที่มาจากต่างประเทศมาทรงประยุกต์ใช้ให้สามารถเข้ากันได้ดีกับเทคโนโลยีพื้นบ้าน หรือที่เรามักจะเรียกกันว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านนี่แหละ ในบางครั้งก็เป็นวิธีการที่มีคุณค่าและดีกว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาจากต่างประเทศ เพราะเทคโนโลยีพื้นบ้านที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้านนั้น เป็นเทคโนโลยีดั้งเดิมที่อาศัยธรรมชาติและอยู่กับธรรมชาติ เมื่อนำมาใช้จึงไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และดังได้กล่าวไว้แล้วว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชอบการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อที่ว่าจะได้ทรงนำความรู้ที่ได้นั้นไปใช้บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกร ตัวอย่างเช่น เมื่อต้นปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณแปลงเพาะชำต้นซิงโคน่า ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จะนำไปปลูกเพื่อใช้เปลือกมาสกัดเป็นยาควินินสำหรับป้องกันไข้มาเลเรีย ณ บริเวณโครงการที่ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนั้นทรงพอพระราชหฤทัยมากที่ได้มีการจัดสร้างหลุกไม้ไผ่เพื่อใช้เป็นเครื่องมือนำน้ำเข้าสู่แปลงเพาะชำ เพราะเป็นการนำวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในงานราชการโดยไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และจากหลุกที่เป็นเทคโนโลยีภูมิปัญญาชาวบ้านนี้เอง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เกิดมีแนวพระราชดำริว่าน่าจะนำไปใช้ประยุกต์เป็นประโยชน์อย่างอื่นต่อไปได้อีก ซึ่งต่อมาได้ทรงนำลักษณะของหลุกมาประดิษฐ์เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอยที่มีชื่อว่า “กังหันน้ำชัยพัฒนา” อันเป็นผลงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจดสิทธิบัตรเป็นสิ่งประดิษฐ์ของไทย ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาประเทศ เพราะกังหันน้ำชัยพัฒนาเป็นเครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำที่มีประสิทธิภาพในการลดความสกปรกของน้ำสูง แต่ใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำ นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งของความสนพระราชหฤทัยใฝ่หาความรู้ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พุทธ

ศักราช ๒๕๐๔ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทในเรื่องการศึกษาไว้ตอนหนึ่งว่า "...การศึกษาเล่าเรียนเป็นเรื่องที่ไม่มีสิ้นสุด ผู้ปรารถนาความเจริญในการประกอบกิจการงาน จะต้องหมั่นเอาใจใส่แสวงหาความรู้ให้เพิ่มพูนอยู่เสมอ...อีกประการหนึ่ง ความเจริญของบ้านเมืองนั้นใช่ว่าจะราบรื่นตลอดไป โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถปราดเปรื่องแต่เท่านั้นก็หาไม่ ต้องอาศัยสามัคคีกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ร่วมกันคิดอ่านแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดีอีกทางหนึ่ง จึงจะเกิดประโยชน์โดยสมบูรณ์แก่ประเทศชาติ ทั้ง ๒ ประการนี้ บุคคลส่วนมากทราบกันดี แต่ไม่ค่อยจะนำไปปฏิบัติกัน ในโอกาสนี้ จึงขอฝากไว้ให้ท่านทั้งหลายเพื่อนำไปใช้ด้วย..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๕ ออกอากาศวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐ ตอนหนึ่งว่า “...มาเร็วๆ นี้โครงการต่างๆ โรงงานเกิดขึ้นมามาก จนกระทั่งคนนึกว่าประเทศไทยนี้ จะเป็นเสือตัวเล็กๆ แล้วก็เป็นเสือตัวโตขึ้น. เราไปเห่อว่าจะเป็นเสือ. ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ. สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน. แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ให้มีพอเพียงกับตัวเอง. อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง. อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร. บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้... อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่างๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย. จริง อาจจะล้าสมัย คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจ ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลยรู้สึกว่าไม่หรูหรา. แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้...” พระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องความพออยู่พอกินนี้ ได้เคยพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย ไว้ตั้งแต่เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ ความว่า “...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งสมัยใหม่ แต่เราพออยู่พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่นี้ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่ พออยู่พอกิน ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าการพออยู่พอกินมีความสงบนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้ารักษาความพออยู่พอกินนั้นได้ เราจะยอดยิ่งยวด...” พระราชดำรัสทั้ง ๒ องค์นี้ได้พระราชทานห่างกันถึง ๒๓ ปี แต่ใจความสำคัญของพระราชดำรัสอยู่ที่ความพอมีพอกินที่พระองค์พยายามที่จะทรงเน้นให้เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญ และพระองค์ก็ทรงตระหนักอยู่แล้วว่าเป็นเรื่องสำคัญ พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ

ตลอดจนแนวพระราชดำริที่พระราชทานให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดทำโครงการต่างๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงเป็นไปเพื่อประชากรส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งได้แก่เกษตรกร ผู้มีอาชีพที่นอกจากจะหาเลี้ยงตนเอง หาเลี้ยงครอบครัวแล้ว ยังเป็นผู้ผลิตอาหารเลี้ยงประชากรทั่วประเทศอีกด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร ทั้งนี้เพราะทรงเข้าพระราชหฤทัยอย่างถ่องแท้แล้วว่าประเทศไทยของเรานั้นตั้งอยู่ในภูมิภาคของโลกที่เหมาะแก่การทำการเกษตรมากกว่าที่จะไปประกอบกิจการอย่างอื่น เพียงแต่ว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้เกษตรกรไทยได้รับวิชาความรู้ทางวิชาการเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะได้สามารถนำไปปรับปรุงเพิ่มผลผลิตในสวน ในไร่นาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น พระมหากรุณาธิคุณด้านนี้ บรรดาเกษตรกรทุกคนต่างรู้ซึ้งและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๖ ออกอากาศวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงชนชาวไทยนั้น ทรงมีความห่วงใยในสุขภาพของประชาชน มีพระราชประสงค์ที่จะให้ประชาชนทั่วไปมีสุขภาพอนามัยดี มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีโรคภัยคอยเบียดเบียน เพราะถ้าคนเรามีร่างกายแข็งแรงแล้วย่อมสามารถประกอบกิจการงานต่างๆ ต่อการดำรงชีวิตได้ดี วิธีที่จะทำให้ร่างกายแข็งแรงนั้น ทำได้ด้วยการออกกำลังกาย ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การเดิน การวิ่งเหยาะ การเล่นกีฬา เป็นต้น ส่วนจะเลือกวิธีใดให้เหมาะสมกับตนนั้น ก็ต้องดูวัยและสมรรถภาพของตนเองเป็นส่วนประกอบด้วย สำหรับการออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ในพิธีเปิดการแข่งขันกรีฑาประจำปีของกระทรวงศึกษาธิการ ณ กรีฑาสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ตอนหนึ่งความว่า “**...การเล่นกีฬานั้นเป็นสิ่งสำคัญอันพึงควรกระทำ เพราะการเล่นกีฬาเป็นการบำรุงรักษาร่างกายให้แข็งแรง ผู้ที่เล่นกีฬาอยู่เสมอจะมีอายุยืนนาน ไม่เจ็บป่วยบ่อยๆ...นอกจากนั้นการกีฬายังเป็นการอบรมจิตใจของผู้เล่นให้เป็นผู้มีน้ำใจอดทน กล้าหาญ ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันและเป็นผู้มีขวัญดีอยู่เสมอ ดังที่กล่าวกันว่าเป็นผู้มีน้ำใจกีฬา เมื่อทุกคนพยายามเล่นกีฬา ร่างกายและจิตใจก็จะเข้มแข็งบึกบึน เพื่อจะได้ต่อสู้ในการหาเลี้ยงชีพ ตลอดจนการร่วมกันต่อสู้เพื่อชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองเยี่ยงอารยประเทศ...**” พระบรมราโชวาทที่พระราชทานครั้งนั้นเป็นประโยชน์และมีนัยสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ถ้าผู้ใดได้ยึดไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนก็จะมีผลให้บุคคลผู้นั้นมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ อันจะเป็นผลให้เกิดสติปัญญาตามมาอีกด้วย

ในส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ทรงเป็นนักกีฬา ทรงเล่นกีฬาเป็นประจำสม่ำเสมอ เช่น ทรงแบดมินตัน และต่อมาในระยะหลัง ทรงเปลี่ยนมาทรงเรือใบ และการแข่งขันกีฬาแหลมทองในพุทธศักราช ๒๕๑๐ ทรงเข้าร่วมการแข่งขันและทรงชนะในการแข่งเรือใบ ร่วมกับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี ซึ่งทรงรับเหรียญทองชนะเลิศที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี-

นาถ ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ณ สนามกีฬาแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พุทธ-ศักราช ๒๕๑๐

นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงออกกำลังพระวรกายด้วยการทรงเล่นกีฬาแล้ว ยังทรงออกกำลังพระวรกายด้วยการทรงพระดำเนิน ทรงวิ่งอีกด้วย พระองค์ทรงส่งเสริมการออกกำลังกายทุกประเภท เพราะทรงเข้าพระราชหฤทัยดีว่า การกีฬานั้นสามารถสร้างความสมบูรณ์ให้แก่ร่างกายและจิตใจเป็นอย่างดี ดังพระบรมราโชวาทที่ได้เชิญมากล่าวแล้วข้างต้น และผลจากที่พระองค์มีพระสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์นี้เอง ทำให้ทรงสามารถประกอบพระราชกรณียกิจที่หนักมากอย่างที่ผู้อื่นจะกระทำได้โดยยาก แต่เป็นเรื่องไม่ยากสำหรับพระองค์ ซึ่งราษฎรมักจะพบอยู่เสมอๆ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่เผยแพร่พระราชกรณียกิจ ที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดาร ที่ต้องทรงพระดำเนินเป็นระยะทางไกลๆ บางครั้งเป็นระยะทางนับสิบกิโลเมตร นับเป็นบุญของประชาชนชาวไทยที่มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ทุกคนควรดำเนินตามรอยพระยุคลบาท เพื่อความเป็นสิริมงคลและเป็นผลดีแห่งการดำรงชีวิต.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๗ ออกอากาศวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักดีว่าประเทศไทยต้องมีผู้ที่เชี่ยวชาญเรื่องวิชาการชั้นสูงในหลายๆ สาขาวิชา ประเทศชาติจึงจะเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศต่างๆ ที่เจริญแล้วได้ ดังนั้น พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง ได้แก่ ทรงส่งเสริมและสนับสนุนผู้ที่ใฝ่ใจในการศึกษา และได้แสดงความสามารถอย่างยอดเยี่ยมในเรื่องการศึกษาให้ได้มีโอกาสได้ไปศึกษาวิชาการชั้นสูงบางวิชาในต่างประเทศ โดยทรงหวังไว้ในพระราชหฤทัยว่า เมื่อบุคคลผู้นั้นได้ศึกษาวิชาการชั้นสูงสำเร็จกลับมาแล้ว จะได้ใช้วิชาความรู้ที่ตนได้ศึกษา ไปปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาการที่ได้ศึกษามา เมื่อมีพระราชดำริดังกล่าวมานี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทดลองดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วยการตั้ง “ทุนอานันทมหิดล” เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘ ว่า และได้พระราชทานทุนแก่นักศึกษาวิชาแพทยศาสตร์เป็นสาขาแรก ซึ่งได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับทุนอานันทมหิดลไว้ตอนหนึ่ง ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๘ ว่า **“...ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้แจ้งวัตถุประสงค์ของทุนที่ข้าพเจ้าได้ให้ไว้แก่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์นี้ ก็โดยปรารถนาที่จะอุดหนุนเกื้อกูลแก่คนไทยที่ได้ศึกษาวิชาสำเร็จจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เป็นอย่างดีปีละหนึ่งคน ให้ได้มีโอกาสไปศึกษาวิชาแพทย์เพิ่มเติมในต่างประเทศ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อจะได้มาช่วยส่งเสริมสวัสดิภาพให้แก่ประชาชนต่อไป...”**

ต่อมา เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชวินิจฉัยให้เปลี่ยนแปลงสภาพ “ทุนอานันทมหิดล” จดทะเบียนเป็น “มูลนิธิอานันทมหิดล” โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท เป็นทุนเริ่มแรกในการจัดตั้งมูลนิธิอานันทมหิดล เพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์ในพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ทรงมีต่อพระองค์ตลอดมา

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติดังที่ยกมากล่าวนั้น เป็นการสืบสานพระราชปณิธานสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ที่ทรงศึกษาจนสำเร็จวิชาแพทยศาสตร์ แล้วทรงนำวิชาการนั้นกลับมาทรงบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ประชาชนชาวไทยและประเทศชาติ และยังได้พระราชทานทุนแก่นักศึกษาแพทย์ให้ไปศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วย ในส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ก็ทรงสนพระราชหฤทัยในกิจการแพทย์ของประเทศไทย ได้พระราชทานพระราชปรารภเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรแก่ผู้จบหลักสูตรแพทย์พยาบาล ณ ศิริราชพยาบาล เมื่อเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ ว่าต้องพระราชประสงค์ที่จะให้มีการผลิตแพทย์เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอที่จะช่วยเหลือประชาชน อันเป็นผลให้เกิดการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ขึ้น ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกคณะหนึ่งด้วย โดยตั้งอยู่ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๘ ออกอากาศวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๒

“ทุนอานันทมหิดล” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทดลองดำเนินการขึ้นในพุทธศักราช ๒๔๙๘ ด้วยการพระราชทานทุนแก่นักศึกษาวิชาแพทย์เป็นสาขาแรกให้ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ เพื่อจะได้นำความรู้กลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยต่อไปนั้น พอถึงพุทธศักราช ๒๕๐๒ มีพระบรมราชวินิจฉัยให้จดทะเบียน “ทุนอานันทมหิดล” เป็น “มูลนิธิอานันทมหิดล” และพระราชทานทุนแก่นักศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้นอีกหลายสาขา ถึงปัจจุบันมีด้วยกัน ๘ แผนก คือ แผนกแพทยศาสตร์ แผนกวิทยาศาสตร์ แผนกเกษตรศาสตร์ แผนกธรรมศาสตร์ แผนกอักษรศาสตร์ แผนกทันตแพทยศาสตร์ แผนกสัตวศาสตร์ และแผนกวิศวกรรมศาสตร์ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้มีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆ เพิ่มขึ้น อันจะเป็นการอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ เพราะวิทยาการต่างๆ นั้น ได้มีการวิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลา ซึ่งหากประชาชาวไทยสามารถตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ทันส่วนหนึ่ง ก็นับว่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศไทยของเราส่วนหนึ่งเช่นกัน นอกจากนั้น ยังพระราชทานพระบรมราโชวาทให้นำความรู้ที่ได้รับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางที่ถูกที่ควร ไม่ใช่นำมาใช้ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ดังพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ ว่า **“...ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยนั้น เปรียบเหมือนมีดวงประทีปที่จะช่วยนำไปสู่ความเจริญในอนาคต แต่ขอเตือนว่า การประกอบกิจการงานหรือการดำเนินชีวิต จะใช้วิชาการที่ได้ศึกษามาแล้วนั้นยังไม่เพียงพอ จำเป็นจะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันกับเหตุการณ์อยู่เสมอ และต้องอาศัยศีลธรรมประกอบด้วย หากผู้ที่มีความรู้ดีแต่ขาดความยั้งคิด นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ ก็จะเป็นภัยแก่สังคมและประเทศชาติ...ดวงประทีปเป็นไฟที่ส่องแสงเพื่อนำทางไป ถ้าใช้ไฟนี้ส่องในทางที่ถูกก็จะไปถึงจุดหมายปลายทางได้โดยสะดวกเรียบร้อย แต่ถ้าไม่ระวัง ไฟนั้นอาจเผาผลาญให้บ้านช่องพินาศลงได้ ความรู้ก็จะเป็นอันตรายเช่นเดียวกันจะทำลายเผาผลาญบ้านเมืองให้ล่มจมได้ ฉะนั้น ขอให้ผู้เป็นบัณฑิตทุกคนจงประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี... ดำรงตนอยู่**

ในหลักศีลธรรมอันดี เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองและประเทศชาติ...”

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น เป็นพระราชกรณียกิจอันยิ่งใหญ่ ทรงทำให้ช่องว่างระหว่างประชาชนกับพระมหากษัตริย์หมดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่มีพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตร ณ สถาบันการศึกษาต่างๆ นั้น เป็นผลให้บัณฑิตผู้ที่ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกิดความรู้สึกปีติ เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ และส่งผลให้เกิดความจงรักภักดีต่อพระองค์ ที่ทรงพระราชอุตสาหะบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้านการศึกษาเพื่อความเจริญของประเทศต่อเนื่องมาโดยตลอด และตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๒ ถึงพุทธศักราช ๒๕๔๑ มีผู้ได้รับพระราชทานทุนมูลนิธิอานันทมหิดลไปศึกษาต่างประเทศและสำเร็จการศึกษากลับมาใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยและประเทศชาติรวม ๑๘๔ คน ซึ่งก็เป็นไปดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหวังไว้ในพระราชหฤทัย เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้นแก่ประชาชนชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๘๙ ออกอากาศวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองแผ่นดินโดยธรรม ทรงดำรงพระองค์อยู่ในทศพิธราชธรรม ตั้งอยู่ในขัตติยราชประเพณี ไม่ทรงประพฤติผิดจากราชธรรมจรรยา นุวัตรนิติศาสตร์ราชศาสตร์ ไม่ทรงประพฤติให้คลาดจากความยุติธรรม ซึ่งในเรื่องของความยุติธรรมนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัสในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในการเปิดการประชุมใหญ่ ของสมาคมนักกฎหมายแห่งภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิคตะวันตก ครั้งที่ ๗ ณ โรงแรมดุสิตธานี เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ ตอนหนึ่งว่า **“...จุดประสงค์ใหญ่ของนิติศาสตร์นั้น ก็คือการอำนวยความยุติธรรมถูกต้องอย่างเสมอหน้าแก่ประชาชน ให้ทุกคนได้อยู่ร่วมกันโดยสงบสุข เสมอภาค และเป็นระเบียบเรียบร้อย. เพื่อจุดประสงค์นี้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอันเป็นหลักใหญ่สองสถาน คือ ตัวบทกฎหมายที่ดีสถานหนึ่ง การปฏิบัติที่ดีอีกสถานหนึ่ง จึงจะสัมฤทธิ์ผล. ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายควรจะต้องเป็นไปเพื่อความเป็นอยู่ดีของทวยชนโดยตรง และควรจะให้อำนวยความยุติธรรมถูกต้องแก่ทวยชนได้อย่างทั่วถึงแท้จริง. ทั้งการใช้กฎหมายนั้นเล่าก็ควรจะต้องมุ่งปฏิบัติให้ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยผู้ใช้กฎหมายจะต้องไม่ติดในตัวบทอย่างเหนียวแน่นจนเกินไป หากแต่จะต้องถือเอาเหตุเอาผลตามเป็นจริงของกรณีแต่ละกรณีเป็นสำคัญ...”** และก่อนหน้านี้ พระองค์เคยพระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความยุติธรรมไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๖ ตอนหนึ่งว่า **“...สำหรับท่านที่ใช้วิชากฎหมาย ย่อมกินความถึงการรักษาความเป็นธรรม ไม่บิดเบือนความหมายของตัวบทกฎหมายเพื่อประโยชน์ของตนเองด้วย...”**

พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่เชิญมากล่าวไปแล้วนั้น แสดงให้เห็นถึงความมีพระมหากรุณาทรงห่วงใยประชาชนที่ควรจะต้องได้รับความยุติธรรมจากกฎหมายและผู้ที่มีอำนาจใช้กฎหมาย เพราะหากทุกอย่างดำเนินไปอย่างถูกต้องเที่ยงธรรม โดยยึดแนวพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสไปปฏิบัติแล้ว เชื่อแน่ว่าสังคมย่อมเป็นสังคมที่ดี ไม่ใช่สังคมที่ต้องวิ่งเต้นเพื่อความอยู่รอดของตนให้พ้นผิดเมื่อตนได้กระทำความผิด

ความมีพระเมตตา มีพระมหากรุณาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อราษฎรนั้น ปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจนอีกทางหนึ่ง คือ การที่นักโทษประหารที่ถูกศาลฎีกาตัดสินว่ามีความผิดและให้ลงโทษประหารชีวิต ก็ยังมีโอกาสสุดท้ายที่จะขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายฎีกาขอพระราชทานลดโทษประหารชีวิต ซึ่งมีนักโทษประหารหลายสิบรายที่ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาพระราชทานลดโทษประหารชีวิต ซึ่งนักโทษประหารที่ได้รับพระราชทานลดโทษ ตลอดจนครอบครัวของเขา คงจะต้องจดจำพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเขาไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่เป็นแน่แท้.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๐ ออกอากาศวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ทหารรักษาพระองค์ ในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ ตอนหนึ่งว่า **“...ชาติของเรารักษาความเป็นเอกราชและดำรงฐานะด้วยดีเป็นลำดับมาได้ ก็ด้วยอาศัยบรรพบุรุษของเราทั้งหลาย มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติมาแล้ว ชาติก็ได้รอดพ้นจากภัยพิบัติสู่ความสุขความเจริญ แต่คราวใดที่ขาดความสามัคคีกลมเกลียวกัน ก็ต้องประสบเคราะห์กรรมทั้งชาติ จนบางคราวถึงต้องสูญเสียเอกราชไป ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเราทั้งหลายที่ต้องร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด ช่วยกันรักษามรดกอันตกทอดมาถึงเรานั้นไว้ให้ดี เพื่อให้ตกทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นหลัง เป็นการเจริญรอยตามบรรพบุรุษของเราทั้งหลาย ซึ่งได้บำเพ็ญหน้าที่มาเป็นอย่างดี...ในระยะนี้ เหตุการณ์ของโลกยังผันผวนอยู่มาก อาจนำความคับขันมาสู่บ้านเมืองของเราเมื่อไรก็ได้ เราจำต้องคอยระแวดระวังอยู่เสมอ ขอทุกๆ คน และทุกฝ่ายจงมีความสามัคคีปรองดองกันให้มากและพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด...”**

พระบรมราโชวาทที่ได้เชิญมาไว้คราวนี้ เป็นพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานไว้นับถึงพุทธศักราช ๒๕๔๒ นี้ เป็นเวลาถึง ๓๗ ปีมาแล้ว แต่ใจความสำคัญที่ปรากฏอยู่ในพระบรมราโชวาทนั้นเหมือนดังจะทรงเตือนสติประชาชนชาวไทยให้ระมัดระวังเภทภัย อันได้เกิดขึ้นในประเทศมาแล้วเมื่อปีสองปีมานี้เองและกำลังจะเกิดต่อไปในอนาคต

จากพระบรมราโชวาทข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงที่ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความห่วงใยประเทศ ทรงมีความห่วงใยพลเมืองในประเทศว่าจะขาดสติ ไม่คิดไตร่ตรองสิ่งที่ควรทำ ทรงเป็นห่วงว่าประชาชนคนไทยจะไปกระทำในสิ่งที่ไม่ควรกระทำ คือแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน พยายามหาทางทางเอาชนะซึ่งกันและกัน ขาดความรักใคร่นับถือในกันและกัน ขาดความสามัคคีปรองดองกัน ไม่คิดร่วมแรงร่วมใจกันปกป้องชาติประเทศ อันเป็นแผ่นดินที่ปู่ย่าตายายซึ่งเป็นบรรพบุรุษของเราต้องใช้เลือดเนื้อปกป้องรักษาไว้ จึงอยู่รอดเป็นเอกราชได้ถึงทุกวันนี้ เพราะหากเป็นดั่งนี้แล้ว แผ่นดินไทยคงจะต้องตกไปเป็นของผู้อื่นไม่วันใดก็วันหนึ่งเป็นแน่แท้

พระบรมราโชวาทจึงเป็นเสมือนเครื่องเตือนสติให้คนไทยทุกคนหันหน้าเข้าหากัน มีความสามัคคีปรองดองร่วมแรงร่วมใจกันต่อสู้กับวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนชาวไทยและประเทศไทย และที่จะเกิดต่อไปในอนาคต ด้วยการใช้สติ ใช้ปัญญา ไม่ใช้อารมณ์เป็นเครื่องตัดสิน และต้องไม่คิดว่าความคิดของตนนั้นถูกแต่ฝ่ายเดียว ผู้ใดคิดไม่ตรงกับตนถือว่าเป็นผิด คงจะไม่ได้ เพราะประวัติศาสตร์ก็ได้แสดงไว้ให้เห็นเด่นชัดแล้วว่า หากคราใดขาดความสามัคคี บ้านเมืองก็จะไปไม่รอด ต้องเสียเอกราชให้แก่ผู้อื่นไป คนไทยทุกคนจึงควรน้อมรับพระบรมราโชวาทใส่เกล้าใส่กระหม่อมแล้วนำไปปฏิบัติ เชื่อได้ว่าบ้านเมืองและประชาชนจะสามารถผ่านยุคเข็ญไปได้ด้วยดี เพราะมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างหนักเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของประชาชนและประเทศชาติ ทรงคอยปกเกล้าปกกระหม่อมพวกเราชาวไทยอยู่ตลอดเวลา.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๑ ออกอากาศวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชอุตสาหะบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพที่เป็นสัมมาอาชีวะดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามสถานภาพของแต่ละคนแล้ว พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติไปนั้นยังเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศเป็นสำคัญอีกประการหนึ่งด้วย และพระราชดำริเกี่ยวกับความเจริญนั้น ปรากฏอยู่ในพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยศิลปากร ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ ตอนหนึ่งว่า “**...ความเจริญนั้น มักจำแนกกันเป็นสองอย่าง คือความเจริญทางวัตถุอย่างหนึ่ง และความเจริญทางจิตใจอีกอย่างหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น ยังเห็นกันว่าความเจริญอย่างแรกอาศัยวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสร้างสรรค์ ส่วนความเจริญอย่างหลังอาศัยศิลปะศีลธรรมจรรยาเป็นปัจจัย แท้จริงแล้ว ความเจริญทางวัตถุกับทางความเจริญทางจิตใจก็ดี หรือความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์กับทางด้านศิลปะศีลธรรมจรรยาก็ดี มิใช่สิ่งที่จะแยกออกจากกันให้เด็ดขาดได้ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เราพยายามจะแยกออกจากกันนั้น มีมูลฐานที่เกิดอันเดียวกัน คือ “ความจริงแท้” ซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ ถึงจะพยายามแยกจากกันอย่างไรๆ ที่สุดก็จะรวมลงสู่กำเหนิดจุดเดียวกัน แม้แต่จุดประสงค์ก็จะลงสู่จุดเดียวกัน คือความสุข ความพอใจของทุกคน ดังนั้น ท่านทั้งปวงที่กำลังจะนำวิชาการออกไปสร้างความเจริญแก่ตนแก่ชาติ ควรจะได้ทราบตระหนักในข้อนี้ และควรจะถือว่าความเจริญทั้งสองฝ่ายนี้มีความสำคัญอยู่ด้วยกัน เป็นสิ่งที่เกี่ยวเกาะเกื้อหนุน และอาศัยกัน จำเป็นที่จะต้องพิจารณาพร้อมกันไป ปฏิบัติพร้อมกันไป ความเจริญมั่นคงแท้จริงจึงจะเกิดขึ้นได้ตามความมุ่งประสงค์...**”

จากพระบรมราโชวาทแสดงให้เห็นว่าทรงห่วงใยบ้านเมืองในเรื่องของการพัฒนาให้ไปสู่ความเจริญ เพราะทรงตระหนักดีว่า การกระทำสิ่งใดก็ตามหากหนักไปในทางใดทางหนึ่งแล้วก็ย่อมต้องมีโทษด้วย มิใช่แต่จะมีประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว แต่ถ้าจะนำทางสายกลางมาปฏิบัติสิ่งต่างๆ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด เหตุนี้ ในพระบรมราโชวาทที่ทรงกล่าวถึงความเจริญ จึงได้ทรงเน้นให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การจะ

นำพาชาติให้ถึงซึ่งความเจริญอย่างแท้จริงนั้นไซร้ ควรจะต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไร ซึ่งในส่วนพระองค์ที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจก็ได้ทรงยึดแนวทางนี้มาโดยตลอดเช่นกัน พระราชกรณียกิจใดที่จะไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น พระราชกรณียกิจนั้นจะไม่เกิดขึ้นเป็นเด็ดขาด เพราะทรงปฏิบัติให้เกิดความเจริญทางด้านจิตใจ ก่อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดความเจริญทางวัตถุ พระราชกรณียกิจทั้งหลายที่ทรงปฏิบัติจึงเป็นพระราชกรณียกิจที่ยังประโยชน์ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ชาติบ้านเมืองมาโดยตลอด เป็นพระราชกรณียกิจที่มีแต่พระมหากรุณา ไม่เคยทำให้ผู้ใดต้องได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบพระราชกรณียกิจของพระองค์ เป็นบุญของชาวไทยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงใช้ทศพิธราชธรรมครองอาณาประชาราษฎร์ อันก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นแผ่ไปทั่วราชอาณาจักร.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๒ ออกอากาศวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชจริยาวัตรตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม ทรงครองราชอาณาจักรโดยธรรม โดยราชธรรม ๑๐ ประการ ซึ่งจักได้ยกพระราชจริยาวัตรที่ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมขึ้นมาประกาศพระเกียรติคุณให้เป็นที่ประจักษ์เป็นข้อๆ ไป โดยเริ่มที่ทศพิธราชธรรมข้อที่ ๑ ที่ว่าด้วยเรื่อง ทาน ที่เป็นราชธรรมมุ่งให้เกิดความสุขแก่ประชาชน

ทาน ก็คือการให้ การสงเคราะห์ การอนุเคราะห์ เพื่อให้ผู้รับได้มีความสุขจากสิ่งที่ให้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติราชธรรมในข้อทานนี้เป็นอันมาก ซึ่งจะปรากฏอยู่ในพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่ทรงปฏิบัติเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนทั่วไป ตัวอย่างเช่น เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารห่างไกล เมื่อทรงพบว่าราษฎรเหล่านั้นได้รับความเดือดร้อน ก็จะทรงหาทางบรรเทาแก้ไขความเดือดร้อนให้ กรณีที่ราษฎรไม่มีที่ทำกินก็ทรงพยายามจัดหาที่ดินนำมาจัดสรรให้เป็นที่ทำกิน เช่น ที่หุบกะพง หนองพลับ ดอนขุนห้วย ในจังหวัดเพชรบุรี โปรดให้จัดตั้งศูนย์การศึกษาพัฒนาขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อค้นคว้าวิจัยหาข้อมูลในการทำเกษตรกรรมให้ได้ผลผลิตดี เพื่อแนะนำความรู้ที่ได้นั้นแก่เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพของตน โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นในถิ่นทุรกันดารเพื่อบุตรหลานของราษฎรในท้องถิ่นผู้ด้อยโอกาสเหล่านั้นจักได้มีสถานที่เล่าเรียนเพื่อมีความรู้ติดตัวไปประกอบอาชีพต่อไปในเบื้องหน้า พระราชทานทุนเล่าเรียนแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ทั้งที่เป็นการส่วนพระองค์ และที่ทรงจัดตั้งเป็นมูลนิธิพระราชทานความช่วยเหลือเฉพาะหน้าทันทีแก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติ เช่น จากอุทกภัย วาตภัย เพราะทรงทราบว่ากว่าหน่วยงานอื่นๆ จะเข้าไปช่วยเหลือนั้นบางครั้งก็ช้าไม่ทันการเพราะติดขั้นตอนในการดำเนินการ จึงมีพระมหากรุณาพระราชทานความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้ราษฎรไปก่อน

พระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญในข้อ ทาน ที่ยกมาเป็นตัวอย่างไปแล้วนั้น ถือว่าเป็นส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติในเรื่อง ทาน ทั้งหมด ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่ามีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรได้อยู่กันอย่าง

มีความสุข จึงทรงปฏิบัติพระองค์ต่อประชาชนเฉกเช่นบิดาปฏิบัติต่อบุตร ที่พึงหวังให้บุตรของตนได้รับความสุขตลอดไป ดังนั้น ราชธรรมว่าด้วยข้อทานที่พระองค์ทรงปฏิบัตินั้นจึงมีมากจนพ้นที่จะพรรณนาได้หมด นอกจากนี้แล้ว ทศพิธราชธรรมในเรื่องทาน ยังครอบคลุมถึงสังคหวัตถุของผู้ครองแผ่นดิน ที่เรียกว่า ราชสังคหวัตถุ ๔ อีกด้วย คือ มีพระปรีชาสามารถในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่งเสริมการเกษตรประการหนึ่ง มีพระปรีชาสามารถในการบำรุงข้าราชการ ทรงส่งเสริมคนดี คนที่มีความรู้ความสามารถประการหนึ่ง มีพระปรีชาสามารถในการผูกผสานรวมใจประชาชน ด้วยการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพ เช่น พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนจัดตั้งสหกรณ์เป็นประเดิมเป็นต้น ประการสุดท้าย พระองค์มีพระราชจริยาวัตรอันนุ่มนวลอ่อนโยน มีพระราชดำรัสที่ประกอบด้วยเหตุด้วยผล เป็นประโยชน์ และก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง พระองค์จึงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนรักและเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมอย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๓ ออกอากาศวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งมั่นอยู่ในศีล อันอยู่ในทศพิธราชธรรมข้อที่ ๒ พระราชจริยวัตรที่ปรากฏทางพระวรกายก็ดี กระแสพระราชดำรัสที่รับสั่งกับบุคคลทั่วไปก็ดี ล้วนงดงามเป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้ที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท หรือแก่ผู้พบเห็น พระราชจริยวัตรที่แสดงออกนั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงส่วนลึกในพระราชหฤทัยของพระองค์ว่า ทรงดำรงพระองค์มั่นคงอยู่ในศีล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกของศาสนาต่างๆ ที่ประชาชนชาวไทยนับถือ สำหรับในส่วนพระองค์นั้นทรงเป็นพุทธมามกะ มีพระราชศรัทธาเลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนา ได้เสด็จออกทรงพระผนวชเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ เพื่อทรงศึกษาพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ต่อมาทรงนำความรู้ที่ทรงได้รับในครั้งนั้นมาใช้ในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจซึ่งเกิดผลดีต่อประชาชนและประเทศชาติอย่างมาก และในระหว่างทรงพระผนวช พระองค์ทรงประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด เฉกเช่นพระภิกษุรูปอื่นๆ โดยไม่ทรงถือว่าพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ ในตอนเช้าของบางวันจะทรงพระดำเนินออกไปทรงรับบิณฑบาตโปรดประชาชนทั่วไปตามพระราชอัธยาศัยอย่างไม่มีหมายกำหนดการ เป็นที่ปีติปลาบปลื้มแก่มหาชนโดยทั่วหน้า

เป็นที่ทราบกันดีในบรรดาพุทธบริษัท ๔ ว่า ศีลคู่กับธรรม ศีลคือการให้ เว้นจากการประพฤติชั่ว เว้นจากการประพฤติทุจริต ธรรมะคือข้อควรปฏิบัติ คือปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนและแก่ผู้อื่น ศีลธรรมจึงเป็นเครื่องค้ำจุนโลก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงชนชาวไทยนั้น นอกจากจะทรงบำเพ็ญศีลอันเป็นข้อแรกของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นผลให้ทรงมีสมาธิสามารถปฏิบัติพระราชภารกิจต่างๆ ให้เกิดผลดีแล้ว หากมีโอกาส พระองค์ก็จะทรงสอดแทรกหลักศีลธรรมไว้ในพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอ เพราะทรงทราบดีว่า ศีลเป็นเครื่องยังกายวาจาให้สงบ ผู้สงบแล้วย่อมเบิกบาน ย่อมเกิดสติปัญญาที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้ เช่น พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทาน

ปริญญาบัตรแก่นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ ความตอนหนึ่งว่า "...การที่ได้มีผู้สำเร็จการศึกษาในชั้นบัณฑิตและมหาบัณฑิตเป็นจำนวนมากในวันนี้ ย่อมเป็นสัญญลักษณ์ที่ดีอย่างหนึ่งสำหรับการศึกษาของประเทศเรา ข้าพเจ้าเชื่อว่า นิสิต นักศึกษา ซึ่งสำเร็จการศึกษาไปในคราวนี้ คงจะได้มีคุณธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรมเป็นทุนอยู่ในตัวบ้างแล้ว แต่ในฐานะที่จะต้องไปทำหน้าที่เป็นครูของผู้อื่น ท่านจำจะต้องสร้างธรรมะต่างๆ ให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น และรู้จักวางตัวให้สมกับเป็นผู้มีหน้าที่สั่งสอนและอบรมเยาวชน...ส่งเสริมให้เยาวชนได้เป็นคนที่มีสัมมาอาชีพและมีความประพฤติดี เพื่อเป็นกำลังในการที่จะสร้างประเทศชาติต่อไป..."

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๔ ออกอากาศวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้านปริจจาคะ คือ การบริจาคซึ่งอยู่ในทศพิธราชธรรมข้อที่ ๓ อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด สมเด็จพระเทพรัตน-ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปรียบเทียบทศพิธราชธรรมกับทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาทไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่อง ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท ทรงกล่าวถึงข้อปริจจาคะ ไว้ว่า “...บริจาค คล้ายกับทาน คือทานหมายถึงการให้ เป็นการมุ่งให้ผู้รับได้ประโยชน์ ส่วนบริจาค หมายถึงการเสียสละ เช่น เสียสละประโยชน์หรือความสุขส่วนตน เป็นต้น...” ดังนั้น การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งหลายทั้งปวงติดต่อกันมาเป็นเวลานานกว่า ๕๐ ปี โดยมิได้ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าของพระวรกายที่ต้องทรงตรากตรำต่อการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ที่จะยังให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ราษฎร จึงเป็นความเสียสละอย่างยิ่งใหญ่ คือ ทรงยอมเสียสละความสุขส่วนพระองค์ เพื่อความสุขของราษฎร ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์นั้นด้วยความเต็มพระราชหฤทัย เพราะไม่มีกฎหมายข้อใดหรือบุคคลใดที่จะมาบังคับให้พระองค์ต้องทรงปฏิบัติเช่นนั้น ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาแล้ว การเสียสละของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังกล่าว นับเป็นมหาบริจาคะ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยพระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องการเสียสละแก่คณะกรรมการสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ ไว้ตอนหนึ่งว่า **“...เขาว่าว่าหนังสือพิมพ์เป็นกำลังของบ้านเมือง ถ้าหากว่าใช้กำลังในทางที่ดีก็จะทำให้บ้านเมืองไปในทางที่ดี แต่ถ้าใช้กำลังในทางที่เรียกว่าไม่ดี ก็จะทำให้บ้านเมืองเป็นไปในทางที่ไม่ดี คือเสื่อม... ฉะนั้น เมื่อมีพลังนี้ในหนังสือพิมพ์จึงต้องระมัดระวัง และต้องใช้ความพินิจพิเคราะห์ที่ดี และต้องมีสิ่งที่เรียกว่าความเสียสละบ้าง เพื่อส่วนรวม...”**

ทศพิธราชธรรมทั้ง ๑๐ ประการ นั้น ข้อปริจจาคะ อันได้แก่การเสียสละนั้น จะเป็นนามธรรมมากกว่าข้อ ทาน คือการให้สิ่งของ แต่ทศพิธราชธรรมข้อนี้ก็จะเป็นราชธรรมข้อที่โดดเด่นมาก เพราะเป็นราชธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิบัติ

เกี่ยวข้องโดยตรงอยู่กับราษฎรเป็นกิจวัตร และพระราชจริยาวัตรที่ทรงยอมเสียสละความสุขส่วนพระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อความสุขของราษฎรนั้น ก็ทรงปฏิบัติอย่างที่กล่าวได้ว่ามิได้เห็นแก่ความลำบากที่เกิดขึ้นแก่พระองค์ทั้งสิ้น และก็มิได้ทรงย่อท้อที่จะทรงปฏิบัติต่อไป ตราบใดที่ยังทรงเห็นว่าประชาชนชาวไทยยังคงมีความเดือดร้อนอยู่ ดังนั้น พระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นี้จึงอยู่ในทศพิธราชธรรมข้อ ปริจจาคะ ทั้งนั้น พระองค์จึงทรงเป็นที่รักที่เคารพอย่างสูงสุดของประชาชนชาวไทยโดยถ้วนหน้า ซึ่งเป็นที่อัศจรรย์ใจแก่ชาวต่างประเทศทั้งหลายที่ต่างก็ไม่มีวันที่จะเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ว่า ทำไมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของประเทศไทย จึงทรงได้รับความจงรักภักดีจากประชาชนชาวไทยอย่างมากมายถึงเพียงนั้น.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๕ ออกอากาศวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นศูนย์รวมใจของชาวไทยทั้งชาติ ทรงวางพระองค์เป็นกลาง ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจร่วมทุกข์ร่วมสุขกับราษฎร ด้วยความซื่อตรงต่อบุคคลทั้งหลายทั้งปวงทุกหมู่เหล่าอย่างไม่มีอคติลำเอียงให้ปรากฏ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอยู่ในทศพิธราชธรรมข้อที่ ๔ คืออาชชวะ ได้แก่ ความเป็นผู้ตรง ซื่อสัตย์สุจริต ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจด้วยพระราชอัธยาศัยที่ซื่อตรงต่อพระบรมวงศานุวงศ์ต่อข้าทูลละอองธุลีพระบาทและประชาชนทั่วไปต่อบรรดามิตรประเทศ ไม่ทรงมีอุบายคิดร้ายคิดลวงให้เกิดเภทภัยแก่ผู้ใด มีพระปรีชาสามารถ มีพระสติปัญญาต่อการรับรู้รับทราบเรื่องราวต่างๆ ที่ไม่ผิดไปจากความเป็นจริง ทรงทราบสิ่งต่างๆ จากเหตุและผล ไม่ใช่จากความหลงไปว่าสิ่งนั้นจริงสิ่งนั้นไม่จริง ดังนั้น การที่พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรและทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ จึงได้ทรงทราบถึงปัญหาและอุปสรรคอย่างแท้จริงที่ได้เกิดแก่ราษฎร อันเป็นความรู้ที่ทรงได้รับทราบอย่างไม่ผิดไปจากความเป็นจริง เพราะได้ทอดพระเนตรเห็น ทรงได้ยินได้ฟัง แล้วทรงนำมาสรุปเพื่อประกอบพระราชดำริในการหาทางช่วยราษฎรด้วยพระองค์เอง จึงทรงหาทางแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาให้แก่ราษฎรที่เดือดร้อนได้อย่างถูกจุดตามที่ราษฎรต้องการและด้วยความทันเวลา ซึ่งเป็นการเสริมและช่วยราชการได้อย่างดีอีกทางหนึ่ง กล่าวได้ว่า พระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติไปนั้น ทรงทำด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ด้วยพระปรีชาสามารถในการที่ทรงใช้ความรู้ปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมต่อการแก้ปัญหาและอุปสรรคในแต่ละเรื่อง และทรงแก้โดยตรงที่ต้นเหตุของปัญหาหรืออุปสรรคนั้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในข้ออาชชวะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติ ได้แก่ การที่ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกแห่งศาสนาทั้งปวงในประเทศไทยที่ราษฎรนับถือ คือทรงวางพระองค์อย่างซื่อตรง ไม่ทรงลำเอียงไปในศาสนาใด เพราะทรงทราบดีว่าทุกศาสนาล้วนสอนให้คนเป็นคนดีด้วยกันทุกศาสนา อันก่อให้เกิดความกลมเกลียวกัน เกิดความร่วมมือกันในบรรดาผู้นับถือศาสนาต่างกัน เป็นผลให้ทุกคนในประเทศไทยสามารถอยู่ร่วม

กันได้อย่างปกติสุข และอาชชวะคือความซื่อตรง ซื่อสัตย์นี้ แม้จะจัดอยู่ในทศพิธราช-ธรรม อันเป็นธรรมะที่พระราชาหรือผู้นำควรนำไปประพฤติปฏิบัติก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ก็เป็นข้อที่บุคคลทั่วไปจะพึงประพฤติปฏิบัติได้ ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่บุคคลต่างๆ ในเรื่องนี้ว่าเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ เช่น พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖ ตอนหนึ่งว่า **"...ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการและนักปฏิบัติการที่ดี...จำเป็นต้องฝึกฝนตนเองให้มีคุณสมบัติอย่างพอเพียง. เบื้องต้น ต้องมีความซื่อตรงจริงใจ และบริสุทธิ์ใจต่องานและต่อวิชาการของตน ไม่สับปรับ มักง่าย ไม่ประมาท เมินเฉย เพราะจะเป็นเหตุทำให้เสียงานและเสียคนพร้อมกันทั้งสองอย่าง..."**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๖ ออกอากาศวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชจริยวัตรอยู่ในทศพิธราชธรรมข้อ ๕ คือ มัททวะ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอธิบายหลักธรรมข้อนี้ไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาทว่า “มัททวะ ความเป็นผู้อ่อนโยน ไม่ดื้อดึง มีความอ่อนโยน มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่ ผู้เจริญ อ่อนโยนต่อบุคคลที่เสมอกันและต่ำกว่า วางตนสม่ำเสมอ ไม่กระด้าง ดูหมิ่นผู้อื่นด้วยอำนาจมานะ เพราะชาติ...ยศ ทรัพย์ เป็นต้น ผู้ที่เป็นพระมหากษัตริย์ จำเป็นต้องมีความอ่อนโยน ไม่ดื้อดึง เมื่อมีผู้มากราบทูลด้วยข้อความที่ประกอบด้วยเหตุผล ก็จะนำมาพิจารณาให้ถ้วนถี่ ถ้าดีก็จะรับมาปฏิบัติ และทรงอ่อนน้อมต่อผู้ที่เจริญวัย และเจริญโดยคุณ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์ในข้อมัททวะนี้อย่างบริบูรณ์ เพราะพระองค์มีพระราชอัธยาศัยอันอ่อนโยนต่อบุคคลทั่วไป ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเสมอกันหรือต่ำกว่า ที่สำคัญทรงมีความอ่อนโยนต่อบุคคลต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าจะยากดีมีจนต่างล้วนตระหนักกันเป็นอย่างดีในพระราชจริยวัตรที่อ่อนโยนนุ่มนวลงดงามของพระองค์ เช่น ขณะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ แม้สภาพภูมิอากาศจะอยู่ในลักษณะใดก็ตาม พระองค์ก็ยังคงมีพระราชดำรัสกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จด้วยพระพักตร์แจ่มใส จะทรงซักถามทุกข์สุขของราษฎรอย่างไม่ถือพระองค์และด้วยพระวาจาอ่อนโยนเป็นกันเองกับราษฎรเหล่านั้น บางคราวก็เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านของราษฎรตามคำกราบบังคมทูลพระกรุณาขอให้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบ้านของตน ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตามท้องถิ่นต่างๆ นั้น ประชาชนคนไทยจะประทับใจในพระบรมฉายาลักษณ์องค์หนึ่ง พระบรมฉายาลักษณ์องค์นี้ ช่างภาพส่วนพระองค์ได้ฉายไว้ขณะที่ทรงค้อมพระองค์ลงทรงรับของถวายที่เป็นดอกบัวสายจากหญิงชราผู้หนึ่งอายุเกือบร้อยปี ที่มาคอยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘ ครั้งนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดนครพนม พระราชอิริยาบถที่ปรากฏในพระบรมฉายาลักษณ์องค์

นั้นงดงามจับตาจับใจต่อผู้ที่พบเห็นยิ่งนัก เพราะเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความอ่อนโยน ความนุ่มนวลที่พระองค์ทรงมีต่อราษฎร และเพราะทศพิธราชธรรมที่ทรงปฏิบัติในข้อนี้ที่ทำให้ช่องว่างระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรหมดไป ทั้งสองฝ่ายต่างก็ใกล้ชิดและให้ความห่วงใยในทุกข์สุขของกันและกัน และในเรื่องความอ่อนโยนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงว่าเยาวชนไทยอาจจะละเลยคุณธรรมข้อนี้ เมื่อโอกาสอำนวยก็จะทรงย้ำให้เด็กและเยาวชนอย่าได้ละเลยที่จะปฏิบัติ ดังปรากฏในพระบรมราโชวาทที่พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี ๒๕๒๙ ความว่า **"เด็กต้องหัดทำตัวให้สุภาพอ่อนโยน หมั่นขยัน เอาการเอางาน เอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจอยู่เสมอให้ติดเป็นนิสัย จักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดี มีประโยชน์ และมีความเจริญมั่นคงในชีวิต."**

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๗ ออกอากาศวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ เป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ขึ้นในวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ให้ต้องตามแบบแผนของโบราณราชประเพณีเพื่อความเป็นพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์ ทรงดำรงอยู่ในไอยสูรย์สมบัติมาแล้วกว่า ๕๐ ปี ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจโดยสม่ำเสมอและอยู่ในทศพิธราชธรรม ทรงมีความเพียรอย่างยิ่งในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ เพื่อให้ราษฎรได้มีความเป็นอยู่ที่ดี อันเป็นทศพิธราชธรรมข้อที่ ๖ คือตบะ

ความหมายของคำว่า ตบะ นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอธิบายไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท ว่า “ตบะ โดยใช้เป็นชื่อของความเพียร หมายถึงการตั้งใจกำจัดความเกียจคร้านและการผิดหน้าที่ มุ่งทำกิจอันเป็นหน้าที่ที่พึงทำอันเป็นกิจดีกิจชอบ ทางลัทธิพราหมณ์ถือว่า ตบะของพระมหากษัตริย์คือการคุ้มครองไพร่ฟ้าประชาชน ฉะนั้น พระมหากษัตริย์ผู้มีตบะจะมีสง่าเป็นที่ยำเกรงของคนทั่วไป เมื่อคนร่วมกันเป็นหมู่ ต่างจะต้องรู้หน้าที่ของตน พระมหากษัตริย์จะต้องมีความเพียร ทำหน้าที่โดยไม่เกียจคร้าน เทียบได้กับวิริยบารมี”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความเพียรในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้วยความเต็มพระราชหฤทัยด้วยพระราชอัธยาศัยส่วนพระองค์ มิได้มีผู้ใดผู้หนึ่งหรือมีกฎหมายฉบับใดตราไว้ว่าพระองค์จะต้องทรงมีหน้าที่ปฏิบัติเช่นนั้น แต่พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติมาโดยตลอด เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อราษฎร พระองค์จึงทรงถือว่าเป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะช่วยบ้านเมืองอีกทางหนึ่ง ในการที่จะทำให้ราษฎรได้อยู่ดีมีสุขตามสมควรแห่งฐานะของตน จึงทรงพระราชอุตสาหะปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างหนักแทบจะทุกเรื่องที่จะสามารถช่วยให้ราษฎรได้ทำมาหากินได้อย่างปกติ กล่าวได้ว่า พระองค์ทรงมีความเพียรอย่างยิ่ง ทรง

เพียรพยายามหาทางให้ราษฎรเกิดความผาสุก ความเพียรอย่างยิ่งต่อการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ต้องทรงสละทั้งกำลังพระวรกาย ทรงใช้พระสติปัญญาคิดค้นในเรื่องที่จะทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้ ตลอดทั้งยังพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เข้าช่วยเหลือด้วย พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงปฏิบัติทศพิธราชธรรมในข้อ ตบะ นั้น จึงมีมากพันที่จะพรรณนาได้หมดสิ้น แต่ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติพระราชกรณียกิจมาโดยตลอดของพระองค์นั้น ทำให้ประเทศชาติเกิดความเจริญรุ่งเรือง บรรดาอาณาประชาราษฎร์ประสบความผาสุก ซึ่งก็สมดังพระราชประสงค์ที่ได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยไว้ว่าจะทรงครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๘ ออกอากาศวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจต่างๆ ทั้งส่วนที่เป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ที่ทรงต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และทั้งพระราชภารกิจในส่วนที่นอกเหนือไปจากหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ โดยทรงใช้ทศพิธราชธรรม ข้อ ๗ คือ อักโกธะ ได้แก่ความไม่โกรธ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอธิบายคำว่า อักโกธะ ไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท ว่า “อักโกธะ คือ กิริยาที่ไม่แสดงโกรธให้ปรากฏ ตลอดจนถึงไม่พยาบาทมุ่งร้ายคนอื่น แม้จักต้องลงโทษผู้ทำผิดก็ทำตามเหตุผล ไม่ทำด้วยอำนาจความโกรธ พระมหากษัตริย์จะต้องมีพระราชอัธยาศัยประกอบด้วยพระเมตตา ไม่ปรารถนาจะก่อเวรก่อภัยในผู้ใดผู้หนึ่ง ไม่พิโรธด้วยเหตุอันไม่ควร แม้มีเหตุให้ทรงพระพิโรธก็ทรงข่มเสียได้”

ความไม่โกรธจักมีได้ก็เพราะมีเมตตา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยน เปี่ยมด้วยพระเมตตา มีพระมหากรุณา และมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรทุกคนได้รับความสุขความเจริญโดยทั่วกัน เหตุดังนี้ ความไม่โกรธจึงเป็นส่วนหนึ่งของพระราชอัธยาศัยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบกับทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์ตามหลักคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดมาอย่างสม่ำเสมอ พระราชหฤทัยจึงเปี่ยมด้วยความสงบ สามารถระงับอารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบได้โดยเร็ว พระองค์จึงทรงปฏิบัติทศพิธราชธรรมในข้อ อักโกธะ ได้อย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง เพราะตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการนั้น ยังไม่มีผู้ใดพบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระอารมณ์กริ้วหรือทรงพระพิโรธในเรื่องต่างๆ และแก่บุคคลต่างๆ เลย ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นข้าราชบริพารที่ถวายงานฉลองพระเดชคุณใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท หรือแม้กระทั่งราษฎรทั่วทุกภูมิภาคที่มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ เมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมตามสถานที่ต่างๆ ทั้งที่ห่างไกลทุรกันดาร ในเมือง และไม่ว่าสภาพภูมิอากาศจะเป็นเช่นใด ก็จะพบเห็นแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงงานปฏิบัติพระราชกรณียกิจไปด้วยพระอาการที่สงบเยือกเย็น ใครเห็นใครก็อยากที่จะเข้าไปเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิดติดพระองค์ เพื่อ

ความเป็นสิริมงคลแห่งตน เพราะราษฎรทุกคนต่างรู้ดีว่าการที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นย่อมไม่มีอันตรายใดๆ จะบังเกิดแก่ตนได้ ตรงกันข้ามกลับมีแต่ความสุข ความอิ่มเอมใจ ที่ได้พระบารมีปกป้องผองภัยให้แก่ตนเองและครอบครัว เหตุอันได้พรรณนามาดั่งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของปวงชนชาวไทยนั้น ได้ทรงปฏิบัติทศพิธราชธรรมข้ออักโกธะแล้วอย่างบริบูรณ์.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๙๙ ออกอากาศวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๔๒

ทศพิธราชธรรมข้อ ๘ ได้แก่ อวิหิงสา คือความไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นเครื่องแสดงออก ไม่ก่อทุกข์ยากให้ผู้อื่นตลอดถึงสัตว์ ด้วยเห็นเป็นสนุกของตน เพราะอำนาจโมหะ เช่น ทำร้ายคนและสัตว์อื่นเล่น ความหมายของอวิหิงสาที่ยกมานี้เป็นพระราชอัธยาศัยโดยปกติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันเป็นเครื่องชี้ชัดว่าพระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชภารกิจต่างๆ โดยทรงยึดอวิหิงสาเป็นหลัก นอกจากจะไม่ทรงเบียดเบียนผู้อื่นให้เกิดความทุกข์แล้ว กลับยังทรงหาวิถีทางที่จะช่วยขจัดความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย ทรงเป็นแบบอย่างแห่งความดีงามที่ผู้นำในสังคมทุกระดับควรเจริญรอยตามพระยุคลบาท เพราะที่สังคมไม่สงบสุขในบางครั้งบางคราวนั้น ปัจจัยสำคัญก็คือความเบียดเบียนกัน ไม่มีกรุณามุทิตาต่อกันนับเป็นความเห็นแก่ตัวอันร้ายกาจ บางคนเห็นแก่ตัวอย่างยิ่ง คิดเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น คิดทำลายผู้อื่น เพื่อประโยชน์ของตัวและของพรรคพวก บางคนพยายามกีดกันไม่ให้คนอื่นได้ลาภยศสรรเสริญ พยายามแย่งชิงตำแหน่งหน้าที่การงาน เห็นผู้อื่นได้ดีก็มีความอิจฉาริษยาพยายามหาทางกำจัดเขา บุคคลเช่นนี้มีอยู่เป็นจำนวนมากในสังคมของเราในปัจจุบัน บุคคลพวกนี้คือผู้ที่ขาดอวิหิงสา หากได้เป็นใหญ่ก็จะใช้อำนาจไปในทางไม่ถูกไม่ควร เกิดความปั่นป่วนในสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องความไม่เบียดเบียนไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ ตอนหนึ่งความว่า **“...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น ความเจริญที่แท้นี้มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนวยประโยชน์ถึงผู้อื่นและส่วนรวมด้วย ตรงกันข้ามกับความเจริญอย่างเทียม ที่เกิดขึ้นมาด้วยความประพฤติไม่เป็นธรรมของบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นการทำลายล้าง เพราะให้โทษบ่อนเบียนทำลายผู้อื่นและส่วนรวม การบ่อน**

เบียนทำลายนั้น ที่สุดก็จะกลับมาทำลายตน ด้วยเหตุที่เมื่อส่วนรวมถูกทำลายเสียแล้ว ตนเองก็จะยืนตัวอยู่ไม่ได้ จะต้องล่มจมลงไปเหมือนกัน ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงได้นำเรื่องนี้มาปรารภในโอกาสนี้ เพื่อให้ทุกคนเล็งเห็นถ่องแท้ว่าความเจริญผาสุกที่แท้กับไม่แท้ของบุคคลอยู่ที่ไหน และนำมาพิจารณาดำเนินชีวิตและการงานได้โดยถูกต้อง...”

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๐๐ ออกอากาศวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าอย่างแท้จริง เพราะระยะเวลาที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อให้ราษฎรมีความร่มเย็นเป็นสุขนั้นมิใช่เพียงปีสองปี หรือเพียงห้าปีสิบปี แต่หากเป็นเวลาถึง ๕๓ ปีแล้ว นับแต่พุทธศักราช ๒๔๘๙ ถึงพุทธศักราช ๒๕๔๒ และพระองค์ก็จะยังคงที่จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนต่อไป อะไรเป็นเหตุที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อความสุขของประชาชนและความเจริญของประเทศได้ยาวนานถึงเพียงนี้ พระองค์ทรงปฏิบัติได้ด้วยทศพิธราชธรรมข้อ ๙ ได้แก่ ขันติ คือ ความอดทน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอธิบายคำว่า ขันติ ไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท ว่า “ขันติ ในทศพิธราชธรรม หมายความถึงกิริยาที่อดทนต่อโลภะ โทสะ โมหะ ไม่แสดงกิริยาวาจาอันชั่วร้ายตามอำนาจโลภะ โทสะ โมหะ และอดทนต่อทุกขเวทนา อดทนต่อถ้อยคำที่มีผู้กล่าวชั่วไม่เป็นที่ชอบใจ พระมหากษัตริย์จะต้องมีพระราชหฤทัยกล้าหาญ สามารถรักษาพระราชหฤทัยและพระอาการทางกาย วาจา ให้สงบเรียบร้อย จึงจะปกครองอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่เป็นสุขได้”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีความอดทนอย่างยอดเยี่ยม ยากที่จะหาผู้ใดได้เสมอเหมือน พระองค์จึงทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งปวงได้สำเร็จโดยไม่หวาดหวั่นต่อความเหนื่อยยากและความลำบากทั้งหลายที่เกิดต่อพระองค์ ไม่ว่าจะทางพระวรกาย ทางพระราชหฤทัย เพราะพระองค์ ทรงใช้ ขันติ ในทศพิธราชธรรมเป็นหลัก ผลดีจึงเกิดแก่ประชาชนและประเทศชาติอย่างอเนกอนันต์

ในทางพระวาจานั้น ก็ไม่เคยปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวร้ายแก่ผู้ใด หรือโทษใคร ผู้ใดมีโอกาสได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทครั้งหนึ่งแล้ว ก็อยากที่จะมีโอกาสเช่นนั้นอีก ทั้งนี้ก็เพราะว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เขาได้พบเห็นนั้นมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยน มีพระวรกายสง่างาม กระแสพระราชดำรัสที่รับสั่งก็ล้วนแต่มีประโยชน์ควรแก่การจดจำ แววพระเนตรก็กอปรด้วยพระเมตตากรุณา พระอิริยาบถก็

สงบเยือกเย็น เมื่อได้อยู่ใกล้แล้วก็เกิดความปีติ เกิดความสบายใจ เป็นมงคลแห่งตน ราษฎรในท้องที่ต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม ก็อยากให้พระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเยี่ยมอีก หากพระองค์ทรงมีเวลาเพียงพอที่จะทรงปฏิบัติเช่นนั้นได้แล้ว พระองค์คงจะต้องปฏิบัติอย่างที่ราษฎรปรารถนาเช่นนั้นเป็นแน่.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

ตอนที่ ๑๐๑ ออกอากาศวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชจริยวัตร ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจต่างๆ โดยทรงนำทศพิธราชธรรมข้อ ๑๐ ได้แก่ อวิโรธนะ มาใช้ จึงเป็นผลให้การปฏิบัติพระราชภารกิจทั้งหลายทั้งปวงที่ทรงปฏิบัติสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอธิบายคำว่า อวิโรธนะ ไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาทว่า “อวิโรธนะ คือการไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม พระมหากษัตริย์ทรงตั้งอยู่ในขัตติยราชประเพณีไม่คลาดจากความยุติธรรม อุปถัมภ์ยกย่องคนที่ควรยกย่อง ลงโทษคนที่กระทำผิด ไม่กระทำการใดด้วยอคติ ๔ ประการ”

อคติ ๔ ประการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงกล่าวถึงนั้นได้แก่ ฉันทาคติ คือลำเอียงเพราะความรัก โทสาคติ ลำเอียงเพราะความโกรธ โมหาคติ ลำเอียงเพราะความหลง และภยาคติ ลำเอียงเพราะความกลัว แต่จากที่ราษฎรทั่วไปพบเห็น ต่างก็ประจักษ์แจ้งแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปราศจากอคติ ๔ ประการดังกล่าว เพราะทรงวางพระองค์เป็นกลาง มีพระราชหฤทัยกอปรด้วยธรรมะ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจตามทำนองคลองธรรมไม่ให้ผิดไปจากโบราณราชประเพณี ไม่ทรงถือว่านี่เป็นพวกเรา นี่เป็นพวกเขา แต่ทรงถือความถูกต้องอันปราศจากอคติ

ศาสตราจารย์พิเศษ ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา ได้กล่าวถึงคุณธรรมข้ออวิโรธนะไว้ในเรื่อง “ทศพิธราชธรรมในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” ไว้อย่างน่าสนใจว่า “ที่น่าพิจารณาเป็นพิเศษคือราชธรรมประการสุดท้าย อวิโรธนำ (อะ-วิ-โร-ธะ-นัง) คำว่า วิโรธนะ ไทยมาทับศัพท์ว่าพิโรธ แปลว่าโกรธ ถ้าเราจะแปลอวิโรธนะว่าความไม่โกรธ ก็จะไปตรงกับ อักโกธะ เป็นการซ้ำกันไป อวิโรธนะ จึงน่าจะมีความหมายอีกประการหนึ่ง ตามคำแปลในพจนานุกรมบาลี-อังกฤษ ฉบับของซิลเดอร์ ว่า Conciliation คือความอ่อนโยนผ่อนปรน การประสมประสานสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียว ซึ่งอาจเป็นราชธรรมประการสำคัญที่สุดในบรรดาทศพิธราชธรรมทั้ง ๑๐ ประการนั้น หลัก

วิชาทางรัฐศาสตร์ก็รับรองต้องกันว่าเนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงเป็นกลางทางการเมือง... ดังนั้น คุณประโยชน์อันสำคัญที่สุดที่พระมหากษัตริย์จะทรงทำให้แก่ประเทศชาติ และเป็นเรื่องยากที่คนอื่นจะสามารถทำได้นั้น ก็คือการประสมประสานสร้างความสามัคคีในชาติ..."

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติครบถ้วนแล้วซึ่งทศพิธราชธรรมทั้ง ๑๐ ประการ พระองค์มีพระปรีชาสามารถที่จะทรงแยกแยะว่า บุคคลใด กลุ่มใด เรื่องใด ควรใช้ทศพิธราชธรรมข้อใด พระปรีชาสามารถข้อนี้เป็นที่ยอมรับ และก็ต้องยอมรับด้วยว่าพระองค์ไม่เคยทรงคลาดจากธรรมะ ทรงใช้ธรรมะเป็นแนวทางในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมาโดยตลอด จึงเป็นความโชคดีของผู้ที่ได้เกิดมาเป็นคนไทยและได้อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยทุกคน ที่พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทยทรงครองราชอาณาจักรโดยทศพิธราชธรรม.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

(เพิ่มเติม) ตอนที่ ๑๐๒ ออกอากาศวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเพื่อเชิญไปอ่านในวันเปิดประชุมใหญ่ขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ครั้งที่ ๑๙ ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันอังคารที่ ๒๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๗ ไว้ตอนหนึ่งว่า **“...ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะปรารภกับท่านถึงการเผยแพร่พุทธธรรม อันเป็นงานหลักขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ว่าจะต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลายอย่างประกอบพร้อมกัน จึงจะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จโดยสมบูรณ์ได้. เหตุอย่างหนึ่งที่สำคัญมาก ก็คือการปลูกฝังศรัทธาที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เพราะถ้าบุคคลเชื่อผิดถือผิดแล้ว จะศึกษาและปฏิบัติธรรมในพระศาสนาให้ถูกต้องไม่ได้. ดังนั้น ท่านทั้งหลายจึงควรจะได้ถือเป็นกรณียกิจอันดับแรกในอันที่จะร่วมกันเผยแพร่หลักธรรมให้ถูกต้อง เที่ยงตรงและบริสุทธิ์ ทั้งด้วยการนำเอาธรรมะที่สมควรแก่บริษัทนั้นๆ ไปแนะนำสั่งสอน ทั้งด้วยการนำมาประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง การสั่งสอนธรรมะโดยบริสุทธิ์และการปฏิบัติธรรมเป็นแบบอย่างโดยประจักษ์ผลนี้ จะเป็นเหตุชักนำและช่วยให้คนทั่วไปสามารถศึกษาเข้าใจหลักธรรมได้กระจ่างชัด และเกิดศรัทธาความเชื่อในพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง...”**

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้อัญเชิญมากล่าวไปแล้วนั้น เป็นเครื่องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพระองค์ทรงมีความห่วงใยในการประพฤติปฏิบัติตนของพุทธบริษัทที่มีต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในอดีตที่ผ่านๆ มามักจะมีบุคคลแอบแฝงเข้าไปปะปนอยู่ในพระพุทธศานาแล้วใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ โดยสั่งสอนธรรมะไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร มีการจูงใจให้พุทธบริษัทเกิดความเชื่อถือศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างผิดๆ มิได้สั่งสอนธรรมะโดยบริสุทธิ์ถูกต้อง หากแต่หวังเพียงศรัทธาจากผู้ที่ไม่รู้เท่าทันเพื่อผลประโยชน์แห่งตน อันเป็นสิ่งที่ทำความเสื่อมเสียให้เกิดขึ้นต่อพระพุทธศาสนาได้ ถ้าพุทธบริษัทเกิดความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และแม้แต่ในปัจจุบันเหตุการณ์ทำนองเช่นว่านี้ก็ยังเกิดขึ้นเสมอๆ จึงเป็นเหตุที่พระองค์ทรงเป็นห่วง เพราะหากพุทธบริษัทไม่ช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาไว้ แล้วปล่อยให้บุคคลที่ไม่พึงปรารถนาแปลกปลอมปะปนเข้ามาทำให้พระพุทธศาสนาต้องมัวหมองแล้ว ก็นับว่าเป็นเรื่องที่น่า

เศร้าใจเป็นอย่างยิ่ง ที่พวกเราๆ ท่านๆ ทั้งหลายพากันปล่อยปะละเลย ทำให้บุคคลที่เห็นแก่ตนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องบังหน้าทำมาหากินบนความศรัทธาของพุทธบริษัทที่หลงเข้าใจในธรรมะอย่างผิดๆ อย่างไม่ถูกต้อง เป็นเหตุให้ตนเองต้องเดือดร้อน อาจถึงครอบครัวต้องแตกแยก ซึ่งในปัจจุบันมีตัวอย่างให้เห็นเป็นจำนวนไม่น้อย และท้ายที่สุดความเสื่อมเสียก็ตกอยู่แก่พระพุทธศาสนา กลายเป็นพระพุทธศาสนาเป็นของไม่ดี เมื่อพินิจพิจารณาพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังที่ได้อัญเชิญมากล่าวไปแล้วและพยายามประพฤติปฏิบัติตนตามพระราชดำรัสแล้ว ก็จะก่อให้เกิดผลดีแก่ตนและพระพุทธศาสนาอย่างแน่นอน.

“ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ”

(เพิ่มเติม) ตอนที่ ๑๐๓ ออกอากาศวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๒

แต่ก่อนประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครจะกล่าวกันว่า ประชาชนต่างจังหวัดนั้นโชคดีกว่าคนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมาก เพราะได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่เสมอๆ เนื่องจากพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อความผาสุกของราษฎรในต่างจังหวัดเสียเป็นส่วนใหญ่ ราษฎรในต่างจังหวัดจึงมีโอกาสได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทได้ใกล้ชิดกว่าราษฎรในกรุงเทพมหานคร

ในข้อเท็จจริงนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงละเลยความเป็นอยู่ของราษฎรในกรุงเทพมหานครเลย เพียงแต่พระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติเพื่อราษฎรในกรุงเทพมหานครนั้น ไม่เหมือนกับที่ปรากฏในต่างจังหวัดที่ต้องทรงตรากตรำพระวรกาย ทรงพระดำเนินเป็นระยะทางไกลๆ จึงดูเหมือนหนึ่งว่าพระองค์ได้พระราชทานความใกล้ชิดให้แก่ราษฎรในต่างจังหวัดมากกว่าราษฎรในกรุงเทพมหานคร อันที่จริง พระองค์ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของราษฎรเท่าเทียมกันหมด ไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร เพียงแต่ว่าในเมืองใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น นั้น ราษฎรไม่ได้เดือดร้อนในเรื่องปากท้องเหมือนกับราษฎรในต่างจังหวัด และพระองค์ก็ทรงทราบดีเช่นกันว่า แม้ว่าจะไม่เดือดร้อนในเรื่องดังกล่าวนี้ มีเรื่องต่างๆ หลายเรื่องที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่เช่นกรุงเทพมหานคร ได้แก่ น้ำมากเกินไปเกิดล้นตลิ่งเข้าไปท่วมขัง หรือฝนตกมากน้ำระบายออกแม่น้ำไม่ทัน เกิดน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มตามที่ต่างๆ ปัญหาการจราจรคับคั่งติดขัด ยวดยานพาหนะไม่สามารถจะเคลื่อนไปยังจุดหมายที่ต้องการจะไปในเวลาเร่งด่วน ต้องใช้เวลานับเป็นชั่วโมงๆ ทั้งๆ ที่ระยะทางที่จะเดินทางไปนั้นเป็นระยะทางที่ไม่ไกล ซึ่งเมื่อก่อนเคยใช้เวลาเพียง ๑๐ ถึง ๑๕ นาทีก็ถึงแล้วนั้น ได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศอย่างมากมายมหาศาล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระวิริยะอุตสาหะพยายามหาวิถีทางบรรเทาปัญหาให้เบาบางลงทีละขั้นทีละตอนให้ลุล่วงไป ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ

ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗ ไว้ตอนหนึ่งว่า "...ส่วนจราจรนั้น ปีที่แล้วคับคั่งมาก และได้แจ้งถึงโครงการที่ได้ปฏิบัติไปบ้างแล้ว. ปีหนึ่งผ่านไป โครงการก็ได้เพิ่มขึ้น. เข้าใจว่าได้ผล แต่ว่าไม่ได้ผลมากนัก เพราะเป็นปัญหาที่หนักจะแก้ไขทันทีไม่ได้. ได้เสนอวิธีแก้ไข และได้ดำเนินการการแก้ไขไปบ้าง และมีผลบ้าง. แต่ที่จะให้ได้ผลจริงๆ จะต้องแก้ไขจริงจัง... ความเดือดร้อนนี้ มีผู้ได้ให้ข้อสังเกตไม่ใช่คนธรรมดา เป็นพวกที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ พูดถึงว่าถ้าเราไม่ได้แก้ไขปัญหาจราจรนี้ในห้วงเวลา ๖ ปีข้างหน้า หรือ ๕ ปีข้างหน้า ประเทศไทย ไม่ใช่เฉพาะกรุงเทพฯ ประเทศไทยทั้งประเทศจะมีความถดถอยอย่างหนักมาก และประเทศไทยจะไม่สามารถที่จะฟื้นจากวิกฤตการณ์นี้ จึงต้องจัดการ แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก... แต่ว่าต้องทำ..."

"ธ สถิตในดวงใจไทยทั้งชาติ"

ตอนที่ ๑๐๔ ออกอากาศวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอย่างสม่ำเสมอตลอดมานับแต่เสด็จสถิตอยู่ในสิริราชสมบัติ พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัตินั้นก็เพื่อความผาสุกของราษฎรเป็นที่ตั้ง ราษฎรถิ่นใดพื้นที่ใดไม่มีที่ทำกิน ก็ทรงพยายามที่จะหาวิธีจัดสรรที่ทำกินให้ ราษฎรถิ่นใดเดือดร้อนด้วยอุทกภัย วาตภัย ก็ทรงพยายามหาวิธีบรรเทาความเดือดร้อนให้ ราษฎรถิ่นใดขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ ก็ทรงพยายามหาหนทางให้มีน้ำกินน้ำใช้ ยามบ้านเมืองเกิดวิกฤตการณ์เกิดความไม่สงบเรียบร้อยด้วยความคิดเห็นไม่ตรงกัน ก็ทรงพยายามหาวิธีการประนีประนอมให้หันหน้าเข้าหากัน ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายเกิดเหตุลุกลามใหญ่โตต่อไป ถิ่นใดที่เป็นถิ่นทุรกันดารห่างไกลก็จะทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียน ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทุกภูมิภาคของประเทศ ทรงรู้จักราษฎรของพระองค์เป็นอย่างดี ทรงทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของราษฎรในแต่ละพื้นที่ ว่าแต่ละพื้นที่ต่างก็มีความเดือดร้อนและมีอุปสรรคแตกต่างกันออกไป ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรจึงแตกต่างกันออกไป แนวพระราชดำริที่พระราชทานให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับไปดำเนินการช่วยเหลือราษฎรจึงเป็นแนวพระราชดำริที่มีพระบรมราชวินิจฉัยแล้วว่าน่าจะเหมาะสมกับพื้นที่แต่ละแห่ง ถึงกระนั้นก็มิได้ทรงปิดกั้นความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง จะทรงเปิดพระราชหฤทัยรับฟังความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน เหตุนี้โครงการต่างๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงเป็นโครงการที่เกิดจากการรวมพลังความคิดจากทุกฝ่าย เป็นผลให้โครงการที่ตกลงกันว่าจะทำเป็นโครงการที่สามารถสนองตอบความต้องการของชุมชนนั้นๆ ได้ดี ซึ่งจะทรงเน้นเรื่องประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นประการสำคัญ พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการด้วยความเต็มพระราชหฤทัย เพื่อให้ราษฎรของพระองค์ได้อยู่ดีกินดีตามสมควรแก่อัตภาพ ไม่เดือดร้อน พระองค์จึงไม่ทรงเห็นแก่ความเหนื่อยยากแห่งพระวรกายในการตรากตรำบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ กล่าวได้ว่าที่ใดเดือดร้อน ณ ที่นั้นจะมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงให้ความช่วยเหลือทุกที่ พระราชกรณียกิจที่ได้ทรงปฏิบัตินั้นเป็นพระราชกรณียกิจ

ที่ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร และสังคหวัตถุ บรรดาธรรมนี้ สมัยก่อนได้ยินได้ฟังกันโดยไม่เห็นเป็นรูปธรรม แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐในรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงนำราชธรรมที่ได้ยินได้ฟังกันมาแต่ก่อนนั้นมาทรงปฏิบัติให้ปรากฏเห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ประจักษ์ชัดโดยทั่วกันว่า เป็นธรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริงและบังเกิดผลดีแก่อาณาประชาราษฎร ซึ่งราชธรรมดังที่กล่าวมานั้น ทุกคนสามารถที่จะปฏิบัติตามรอยพระยุคลพระบาทได้ด้วยกันทุกผู้ทุกนาม มิได้จำกัดอยู่แต่พระมหากษัตริย์เท่านั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างแล้ว หากประชาชนคนไทยจะนำไปปฏิบัติกันด้วย ย่อมเป็นที่แน่ชัดว่าทั้งตนเองและประเทศชาติ ย่อมต้องถึงซึ่งทางแห่งความเจริญอย่างไม่มีข้อสงสัย

ในวรรณคดีของไทย ได้มีกวีเคยกล่าวถึงความสุขของประชาราษฎร์ว่า

"สุขเพราะผ่านฟ้าสุข สมบูรณ์"

ในรัชกาลปัจจุบัน หากจะกล่าวด้วยภาษากวีแสดงให้เห็นถึงความสุขในพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว เห็นจะต้องกล่าวว่า

"สุขเพราะไพร่ฟ้าสุข สมบูรณ์"

(ซ้อนตัวอักษร) **"ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน"**